

Bu proje Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

TÜRKİYE'DE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİ İZLEME RAPORU

2021-2022

TÜRKİYE'DE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİ İZLEME RAPORU

2021-2022

Hazırlayanlar

Gülay Toksöz

Ülker Şener

Sunay Demircan

Reyhan Karababa

Emel Memiş

Hilal Arslan

İlknur Yüksel Kaptanoğlu

Aslıhan Kabadayı

Oğuzhan Akyıldırım

Bengin İnanç

(Yazarlar rapor bölümlerine göre sıralanmıştır.)

Temmuz, 2022

ISBN: 978-625-7666-20-6

Basım Yeri

İşkur Matbaası

Sertifika no: 52314

Kapak/İç Tasarım

Burak Elmas

CEİD YAYINLARI

Sertifika no: 42487

Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporu 2021-2022, kaynak gösterilmek kaydıyla yararlanılabilir.

Bu yayın Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği'nin sorumluluğu altındadır. Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

İÇİNDEKİLER

TABLolar	5
ŞEKİLLER	6
KISALTMALAR	6
ÖNSÖZ	9
YÖNETİCİ ÖZETİ	12
BÖLÜM I. YAPISAL İZLEME	17
1. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği 2021-2022 Durum Değerlendirmesi	18
1.1. Alanda Aktif Olarak Çalışan STÖ'lerin 2021-2022 Dönemine İlişkin Değerlendirmeleri	21
1.2. STÖ'lerin İzleme Faaliyetleri	31
1.3. İzlemeye İlişkin Genel Öneriler	35
2. 30 Büyükşehir Belediyesinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çerçevesinde Değerlendirilmesi	36
2.1. Bakım/Destek Hizmetleri	37
2.2. Eşitlik Birimleri	47
2.3. Belediyelerin Stratejik Planları	54
2.4. Yerel Eşitlik Eylem Planlarının Değerlendirilmesi	61
2.5. Genel Değerlendirme	63
3. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın Değerlendirilmesi	71
3.1. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı 2021-2025	71
3.2. ASHB Bütçesinin Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Perspektifinden Değerlendirilmesi	72
3.3. Kadının Güçlenmesi Programı Aracılığıyla Yapılan Kaynak Tahsisi Kadınları ve Erkekleri Nasıl Etkiliyor?	74
3.4. Kadının Güçlenmesi Programı ile Hedeflenenler	75
3.5. Program Kapsamındaki Faaliyetlerin Etki Analizi	81
3.6. Değerlendirme	84
BÖLÜM II. GÖSTERGE TEMELLİ İZLEME	85
1. CEİD Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi- CEİD Endeks	86
1.1. CEİD Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksinin Kapsamı	88
1.2. CEİD Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksinin Hesaplama Yöntemi	89

1.3. Bulgular – CEİD Endeks Değerleri	93
1.4. Endeks Kapsamındaki Haklara İlişkin Bulgular	95
2. CEİD Tematik Alanlara Göre Mevcut Gösterge Verileri	110
KAYNAKÇA	163
EKLER	171
EK 1. Göstergeler Listeleri	172
EK 2. Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Programı Hedefi	176
EK 3. HMB Kadının Toplumsal Statüsünün Geliştirilmesi ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması	177
Alt Programı Faaliyet Maliyeti	
EK 4. ASHB Sosyal Yardımlaşma Alt Programı Faaliyet Maliyetleri	178
EK 5. Tematik Alanlara Göre Skorlar	179
EK 6. CEİD Endeks Göstergeleri Metaverisi	187

TABLolar**Sayfa**

Tablo 1.	Büyükşehir Belediyelerinin Sundukları Hizmetler	39-40-41-42-43-44-45-46
Tablo 2.	Eşitlik Birimleri	49-50-51-52-53
Tablo 3.	Stratejik Planlarda TCE	55
Tablo 4.	CEMR İmzalayan Belediyeler	62
Tablo 5.	Karar Alma Mekanizmalarına Katılım	64
Tablo 6.	Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele	65
Tablo 7.	Çeşitliliğe Dayalı Veri Analiz Sistemi	67
Tablo 8.	Öncelikli Alana İlişkin İzlenecek Göstergeler	68
Tablo 9.	Katılım	70
Tablo 10.	Berlin 2020-2021 Bütçesi Spor Organizasyonlarına Maddi Destek Faaliyeti	72
Tablo 11.	ASHB'nin Sorumlu Olduğu Programların Bakanlığın Bütçesindeki Payları	77
Tablo 12.	Aile, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Olarak Devam Edilmesi Durumunda Kadının Güçlenmesi Programı'nın Bütçeden Aldığı Ödenek	78
Tablo 13.	Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın Eşi Vefat Etmiş Kadınlar için Ayırdığı Payın Kadınların Güçlenmesi Programı'na Dahil Edilmesi Durumunda Kadının Güçlenmesi Programı'na Bütçeden Ayrılan Pay	79
Tablo 14.	Kadının Güçlenmesi Programı Performans Göstergeleri	81
Tablo 15.	Kadının Güçlenmesi Programı Altında Yer Alan Faaliyetlerin Payı	83
Tablo 16.	ASHB ve Maliye Bakanlığın'da Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yapılan Yardımlar İçin Ayrılan Paylardan Kişi Başına Düşen Aylık Ücretler	83
Tablo 17.	CEİD Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi – Alt Göstergeler	90
Tablo 18.	CEİD Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi – OECD Ülkeleri Endeks Skor ve Sıralaması – 2010-2020 Dönem Ortalamaları	93-94
Tablo 19.	Sağlıklı Yaşam Hakkı – OECD Ülkeleri Endeks Skor ve Sıralaması	96 -97
Tablo 20.	Eğitim Hakkı – OECD Ülkeleri Endeks Skor ve Sıralaması	99
Tablo 21.	Çalışma Hakkı – OECD Ülkeleri Endeks Skor ve Sıralaması	101-102
Tablo 22.	İyi ve Yeterli Yaşam Hakkı – OECD Ülkeleri Endeks Skor ve Sıralaması	104-105
Tablo 23.	Kararlara Katılım Hakkı – OECD Ülkeleri Endeks Skor ve Sıralaması	107-108
Tablo 24.	Şiddetsiz Yaşam Hakkı – OECD Ülkeleri Endeks Skor ve Sıralaması	109

ŞEKİLLER

Sayfa

Şekil 1. CEİD Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi Kapsamında Yer Alan Haklar	90
Şekil 2. CEİD Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi 2010-2020	91
Şekil 3. CEİD Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi 2010-2020: Alt Boyutlarıyla Endeks Skorları	92
Şekil 4. Sağlıklı Yaşam Hakkı, Türkiye 2020	95
Şekil 5. Eğitim Hakkı, Türkiye 2020	98
Şekil 6. Çalışma Hakkı, Türkiye 2020	100
Şekil 7. İyi ve Yeterli Yaşam Hakkı, Türkiye 2020	103
Şekil 8. Kararlara Katılım Hakkı, Türkiye 2020	106

KISALTMALAR

ASHB	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
BM	Birleşmiş Milletler - UN
CEDAW	Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
CEİD	Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği
CEİM	Cinsiyet Eşitliği İzleme Merkezi
CEMR	Avrupa Yerel Yaşamda Kadın – Erkek Eşitliği Şartı
CEYBE	Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyonlar
CİMER	Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi
CSÜS	Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı
CİSÜ	Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Hakları Platformu
CYP	Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programları
DİSK	Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
DİSK-AR	Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Araştırma Merkezi
EBA	Eğitim Bilişim Ağı
EG-S-GB	Council of Europe Group of Specialists on Gender Budgeting
EIGE	European Institute for Gender Equality
ENG-KAD	Engelli Kadın Derneği
ERG	Eğitim Reformu Girişimi
EŞİK	Eşitlik İçin Kadın Platformu
GREVIO	Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddete Karşı Mücadelede Uzmanlar Grubu
HDR	İnsani Gelişme Raporları
HİA	Hanehalkı İşgücü Anketi
HMB	Hazine ve Maliye Bakanlığı

KISALTMALAR (DEVAM)

LGBTİ+	Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel, İnterseksüel
NENİ	Ne Eğitimde Ne İstihdamda
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
PISA	Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı
SKA	Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları
SpoD	Sosyal Politika, Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği
STÖ	Sivil Toplum Örgütleri
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
ŞÖNİM	Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
TAPV	Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı
TBB	Türk Tabipler Birliği
TCE	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği
TCK	Türk Ceza Kanunu
TCDB	Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme
TCE	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜRK-İŞ	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
UCLG	Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Dünya Teşkilatı
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNECE	Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu
UNU-WIDER	The United Nations University World Institute for Development Economics Research
UN Women	Birleşmiş Milletler Kadın Birimi
YADES	ASHB – Yaşlı Destek Programı
YEEP	Yerel Eşitlik Eylem Planları
YEİP	Yerel Eşitlik İzleme Platformları
YKK	Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi
HSK	Hakimler ve Savcılar Kurulu
İD	İzleme ve Değerlendirme
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
KADES	Kadın Destek Uygulaması
KASFAD	Kadınlar İçin Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği
KETEM	Kanser Erken Teşhis Tarama ve Eğitim Merkezi
KYŞM	Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele
KİH-YÇ	Kadının İnsan Hakları – Yeni Çözümler Derneği
KİHEP	Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı
KSGM	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

ÖNSÖZ

Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği (CEİD) kurulduğu 2011 yılından bu yana toplumsal cinsiyet eşitliğine (TCE) katkı sunmak amacıyla Türkiye’de farklı alanlardaki eşitsizlikleri saptayarak sorunları açığa çıkarmaya yönelik çalışmalar yürütüyor. Haritalama ve izleme raporları hazırlayarak göstergeler aracılığıyla zaman içinde değişikliklerin ne yönde olduğunu ortaya koymaya çalışıyor. 2017 yılından bu yana Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu tarafından, **“Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi”** başlığı altında, doğrudan hibe desteği ile finanse edilen projelerde 16 farklı alanda tematik raporlar hazırladı ve göstergeler ile izleme faaliyetleri gerçekleştirdi. Bu alanlar: eğitimde; istihdamda; sağlıkta; siyasal kararlara katılımı; kentsel hizmetlerde; din hizmetlerine erişimde; medyada; sporda; yaşlılıkta; gelir dağılımı, yoksulluk, sosyal yardımlarda; adalete erişimde; bilim, teknoloji mühendislik, matematik alanlarında toplumsal cinsiyet eşitliği ile kadınlara yönelik şiddet ve insan/kadın ticaretiyle mücadele; kadın mültecilerin durumu ile toplumsal cinsiyet eşitliğine erkeklerin katılımıdır. Ayrıca çocuk yaşta, erken ve zorla evliliklerin önlenmesini konu alan bir diğer haritalama ve izleme raporu Birleşmiş Milletler (BM) Kadın Birimi (UN Women) ile iş birliği içinde hazırlandı. Aynı şekilde BM Kalkınma Programı (UNDP) ile iş birliği içinde UNDP Toplumsal Cinsiyet Endeksleri (2000-2020) temelinde Türkiye’nin toplumsal cinsiyete dayalı gelişmesinin ve toplumsal cinsiyet eşitliği performansının boylamsal analizi yapıldı. Bu raporların tümünde bir önceki izleme raporunda belirttiğimiz üzere toplumsal cinsiyet eşitliği için geliştirilmiş uluslararası norm ve standartların ışığında Türkiye’deki mevzuat, uygulama ve izleme politikaları değerlendirildi, toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili sorun alanları ortaya kondu ve bu alanlara özgü izleme göstergeleri belirlenerek bağımsız ve bilimsel izleme kapasitesinin geliştirilmesi hedeflendi.

Çeşitli alanlarda yürütülen izleme çalışmalarının toplu bir değerlendirmesi **“Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporu, 2019-2020”** başlıklı ilk ulusal izleme raporumuzda yapıldı. İki ana bölümden oluşan ilk izleme raporunun yapısal izlemeye ilişkin bölümünde; Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliğini gerçekleştirmekle yükümlü bakanlıkların ve bağlı kurumların vizyon, misyon, strateji ve eylem planları gözden geçirildi ve bu belgelerde yer alan hedef, strateji ve politikaların ne ölçüde eşitlik normuna uyduğu incelendi. Aynı zamanda, Türkiye’de sivil toplum örgütlerinin cinsiyet eşitliğini izleme çalışmaları değerlendirildi ve Türkiye’nin uluslararası alandaki toplumsal cinsiyet eşitliği endekslerindeki yeri ele alındı. Raporun göstergeler ile izleme ve gösterge verilerine ilişkin ikinci bölümünde toplumsal cinsiyet eşitliğinin yıllık izlemesi için 16 tematik alandan seçilen göstergeler ve verisi mevcut göstergelere ilişkin değerler tablolar halinde sunuldu.

“Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporu, 2021-2022” toplumsal cinsiyet eşitliğini ulusal düzeyde izlemeyi amaçlayan ikinci raporumuz. Bu raporda, ilk rapora benzer biçimde yapısal izlemeye ve belirlenen tematik alanların göstergeler ile izlenmesine yer verdik. Hak temelli bir yaklaşım ile CEİD Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksini (CEİD Endeks) oluşturduk. Böylece, CEİD olarak yaptığımız izleme çalışmalarına yeni bir boyut ekledik.

İlk izleme raporundan bugüne kadar geçen süre içinde “İzleme Raporu neyi, nasıl ve hangi belgelere dayanarak izleyecek?” sorusuna cevap olarak kamu kurum ve kuruluşlarının politikalarında ve bunları ortaya koyan belgelerinde ciddi bir değişiklik yapıldığını söyleyebiliriz. Öte yandan, bu süreçte Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle İstanbul Sözleşmesi’nden 2021 yılında çıkılması ve buna karşı başta kadın örgütleri olmak üzere LGBTİ+ örgütleri, barolar ve diğer meslek örgütleri, emek örgütleri ve siyasi partiler tarafından yürütülen mücadele son iki yılın gündeminde çok önemli yer tutuyor. Bu nedenle raporun yapısal izleme kısmında sıralamayı sivil toplum örgütleri, yerel yönetimler ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı biçiminde kurguladık.

Raporun yapısal izleme kısmında ilk olarak CEİD Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İzleme Grubu üyesi olan çeşitli sivil toplum örgütlerinin değerlendirmelerine de dayanarak 2020 ve 2021 yıllarına ilişkin gelişmeler yorumlandı. Gülay Toksöz tarafından yazılan bu bölümde, sivil toplum örgütlerinin (STÖ) izleme çalışmalarına yer verildi. Özgül Kaptan, Eşitlik İçin Kadın Platformu (EŞİK)’nin bu süreçte yürüttüğü çalışmaları özetleyerek bölüme katkıda bulundu. CEİD’in İzleme Grubu toplantılarına katılan ve hak temelli izleme çalışması yürüten örgütlere gönderdiğimiz soru formuna verdikleri cevaplar ve web sayfalarında yer alan çalışmalar raporun bu bölümünde sunulan bilgilerin kaynağını oluşturdu. Soru formunu dolduran tüm örgütlere teşekkür ediyoruz¹.

Merkezi kamu yönetiminin toplumsal cinsiyet eşitliği hedefinden uzaklaşması ölçüsünde yerel yönetimlerin sunduğu hizmetlerin toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetmesi önem kazanıyor. CEİD’in çalışmalarını yürüttüğü dokuz proje ilinde Yerel Eşitlik İzleme Platformları, yerel yönetimleri seçtiği göstergeler aracılığıyla izliyor. İzleme Raporunun ilk kısmının ikinci bölümünde kapsamı genişleterek 30 büyükşehir belediyesini mercek altına alıyoruz; aralarında proje illerinin de olduğu 30 büyükşehir belediyesini eşitlik mekanizmaları, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında önemli etkileri olan bakım ve destek hizmetleri ile belediyeler tarafından hazırlanan politika belgeleri çerçevesinde değerlendiriyoruz. Ülker Şener ve Sunay Demircan bu bölümde, Stratejik Eylem Planlarını TCE çerçevesinde gözden geçirdiler, Ankara, İstanbul ve Mersin Büyükşehir Belediyeleri tarafından hazırlanan Yerel Eşitlik Eylem Planlarını (YEEP) yapısal olarak analiz ettiler.

Yapısal İzleme kısmının son bölümü ise Reyhan Karababa tarafından kaleme alındı. Bu bölümde, yapısal izlemenin temel ögesi olarak Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) mercek altına alınıyor. Bakanlığın faaliyetleri ile bunların gerçekleştirilmesine yönelik harcamaları toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme bakış açısıyla inceleniyor.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin göstergeler aracılığıyla izlenmesine ayrılan ikinci kısmın ilk bölümü, Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliğini ölçmek için oluşturulan CEİD Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi’nin (CEİD Endeks) bulgu ve yorumlarına ayrıldı. CEİD Gösterge Uzman Grubu, 17 tematik alan haritalama ve izleme raporunun bulguları ve göstergelerini gözden geçirip, veri güncelleyip, uluslararası ve yerel endeks çalışmalarını da göz önünde tutarak Türkiye’ye özgü endeks oluşturdu. CEİD Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeks çalışması Emel Memiş tarafından CEİD Gösterge Uzman Grubunun katkılarıyla gerçekleştirildi. CEİD Uzman Grubu Aslıhan Kabadayı, Bengin İnanç, Emel Memiş, Gülay Toksöz, Hilal Arslan ve İlknur Yüksel-Kaptanoğlu’ndan oluşuyor. Toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin ilk raporda sunduğumuz verisi mevcut göstergeler ile yeni

¹ Soru formunu 14 örgüt/platform cevaplamıştır. Bunlar alfabetik sıralama ile Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, Engelli Kadın Derneği (ENG-KAD), EŞİK, Kadın Dayanışma Vakfı, Kaos GL, Karadeniz Kadın Dayanışma Derneği, Kadının İnsan Hakları -Yeni Çözümler Derneği (KİH-YÇ), Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği (KASFAD), Kırmızı Şemsiye Derneği, Mor Çatı, Sosyal Politika, Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği (SPoD), Türkiye Aile Planlaması Vakfı (TAPV), Yanındayız Derneği, Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi’dir (YKK).

eklenen ‘yaşlılık ve toplumsal cinsiyet eşitliği’ ile ilgili göstergelerin güncel verisi de bu bölümün ikinci kısmında yer alıyor. Bu bölüm, Bengin İnanç tarafından grup üyelerinin katkılarıyla güncellendi.

Bu rapor, kolektif emeğin ürünü olarak hazırlandı; raporda emeği geçen herkese içtenlikle teşekkür ediyoruz. Gerek “Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporu, 2021-2022”nin gerekse CEİD’in bilimsel ve nesnel verilere dayalı olarak geliştirdiği diğer izleme faaliyetlerinin toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ile mücadele eden sivil toplum örgütlerinin ve kamu kurum ve kuruluşlarının çalışmalarına katkı sunmasını diliyoruz.

CEİD Yönetim Kurulu

YÖNETİCİ ÖZETİ

Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği (CEİD) toplumsal cinsiyet eşitliğine (TCE) katkı sunmak amacıyla Türkiye’de farklı alanlardaki eşitsizlikleri saptayarak, sorunları açığa çıkarmaya yönelik çalışmalar yürütmektedir. Haritalama ve izleme raporları hazırlayarak, göstergeler aracılığıyla zaman içinde değişikliklerin ne yönde olduğunu ortaya koymaktadır. Yürütülen çalışmaların toplu bir değerlendirmesi, iki yıllık dönemleri kapsayan izleme raporlarıyla yapılmaktadır. Bu raporların ilki olan “Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporu, 2019-2020” 2021 yılında yayımlanmıştır. “Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporu, 2021-2022” ülkemizdeki gelişmelere ışık tutan ikinci rapordur. Bu rapor da ilk rapora benzer biçimde iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde yapısal izlemeye, ikinci bölümde CEİD tarafından geliştirilen toplumsal cinsiyet eşitliği endeksine ve haritalama raporu hazırlanan 17 tematik alanın göstergelerine yer verilmiştir.

Yapısal izleme bölümünün ilk alt başlığında, CEİD Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İzleme Grubu üyesi olan çeşitli sivil toplum örgütlerinin (STÖ) değerlendirmelerine de dayanarak 2020 ve 2021 yıllarına ilişkin gelişmeler yorumlanmıştır. Kuşkusuz bu gelişmelerin en önemlisi, 2011 yılında sözleşmeyi imzalayan ilk ülke olan Türkiye’nin Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi’nden (İstanbul Sözleşmesi) 1 Temmuz 2021 tarihi itibarıyla çekilmesi ve bu kararın toplumsal cinsiyet temelli şiddet açısından yarattığı sorunlar ve risklerdir. Aynı zamanda kadın ve LGBTİ+ örgütlerinin, hak temelli çalışan çeşitli örgütlerin, emek ve meslek örgütlerinin (sendikalar, odalar, barolar) ve siyasi partilerin çekilme kararına karşı yürüttükleri demokratik ve hukuki mücadeleler de değerlendirilmesi gereken gelişmelerdir. Bu mücadeleler, Türkiye tarihinde önemli bir yere sahip olsa da, yapılan tüm haklı itirazlar ve savunmalar hukuki düzeyde dikkate alınmamıştır. Danıştay 10. Dairesinin 19 Temmuz 2022 tarihli kararıyla İstanbul Sözleşmesi’nin feshine ilişkin Cumhurbaşkanlığı kararının iptali isteminin ikiye karşı üç oyla reddedilmesi, mücadelenin bitmediğini, devam edeceğini göstermektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği alanında çalışan STÖ’ler; İstanbul Sözleşmesi’ne yönelik saldırıların bu Sözleşmeyi temel alan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un kaldırılmasına dair talepleri, nafaka hakkına yönelik saldırıları da içerdiğine ve bir sonraki aşamanın Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşme’sinden (CEDAW) çıkılması noktasına kadar varabileceğine dikkat çekmektedir. Raporda, özellikle kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet temelli şiddetle mücadele eden STÖ’lerin 2020-2021 döneminde, COVID-19 salgınının etkisiyle ağırlaşan koşullara dair yorumları öne çıkmıştır. Salgını gerekçe göstererek uzaklaştırma kararlarında sürelerin kısaltılması, COVID-19 salgını sırasında Hakimler ve Savcılar Kurulu (HSK) tarafından yayımlanan ilke kararı ile 6284 Sayılı Kanun ve İstanbul Sözleşmesi uyarınca alınacak tedbir kararlarının bir kısmının askıya alınması, şiddete uğrayan kadınların kolluk kuvvetlerine başvurularında karşılaştıkları olumsuz uygulamalar bunlara örnek oluşturmaktadır. COVID-19 salgınıyla birlikte birinci basamak sağlık hizmetlerinde yaşanan aksaklıkların, kriz dönemlerinde özellikle verilmesi gereken cinsel sağlık, üreme sağlığı, anne ve çocuk sağlığı hizmetlerini sekteye uğrattığı görülmüştür. COVID-19 dönemindeki kapanma süreciyle birlikte işgücü piyasasındaki eşitsizliklerin derinleştiği, kadın istihdamının olumsuz etkilendiği, kadınlar arasında işsizlik oranlarının çok daha hızlı yükselmesiyle kadın yoksulluğunun arttığı belirtilmiştir. Lezbiyen, gey, biseksüel, trans ve interseks (LGBTİ+) bireylere yönelik hak ihlallerinin arttığı, bu alanda çalışan STÖ’ler tarafından bildirilmiştir. Görüşülen tüm STÖ’ler cinsiyet kırılımında ayrılmış veri toplamının devletin sorumluluğunda olduğunu belirtmiş ancak başta toplumsal cinsiyet temelli şiddet olmak üzere giderek çok sayıda alanda; örneğin sağlıkta, adalete erişimde, istihdamda, sporda veriye erişimdeki zorluklara, yayınlanan verilerin yetersizliğine dikkat çekmiş ve bunun çalışmalarını güçleştirdiğini aktarmıştır.

Raporda ele alınan bir diğer başlık ise büyükşehir belediye-leridir. Bu başlık altında eşitliğin sağlanmasında önemli olan bakım ve destek hizmetlerinin sunumuna bakılmış, eşitlik birimleri incelenmiş ve belediyeler tarafından hazırlanan Stratejik Planlar ile Yerel Eşitlik Eylem Planları (YEEP) TCE çerçevesinde gözden geçirilmiştir.

Belediyelerin sunduğu bakım ve destek hizmetleri belediyeden belediyeye farklılık göstermektedir. Kimi belediyeler, güçlenme ve danışmanlık faaliyetlerine ağırlık verirken, kimi belediyeler toplumda hakim olan toplumsal cinsiyet rollerini sürdürmeyi hedefleyen ev ve aile odaklı çalışmalara yönelmektedir. Büyükşehir belediyeleri tarafından sunulan bakım ve destek hizmetleri; kadın danışma merkezi, sığınmaevi, yaşlı ve engelli bakımı ve çocuk bakımı başlıkları altında sınıflandırılmıştır. 30 büyükşehir belediyesinin 12’si kadın danışma merkezi ve 11’i sığınmaevi hizmeti vermektedir. Bakımlarıyla çoğunlukla kadınların ilgilendiği yaşlı, çocuk ve engellilere yönelik hizmetlerin sunumunda sorunlar olduğu görülmektedir. Yaşlılara yönelik evde bakım hizmetleri sunan büyükşehir belediyesi sayısı 27 iken bunların 13’ü bu hizmetleri, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın (ASHB) finansman sağladığı Yaşlı Destek Programı (YADES) kapsamında sağlamaktadır. Kimi belediyeler kendi kaynaklarına ek olarak YADES’den yararlanırken, kimi belediyeler sadece bu program çerçevesinde hizmet sunmaktadır. Program bittikten sonra belediyelerin kendi kaynaklarıyla bu hizmeti sunup sunmayacağı önemli bir konudur.

Türkiye’de 2022 Mayıs ayı itibarıyla 35 Eşitlik Birimi bulunmaktadır. Eşitlik birimlerinin bir bölümü son derece aktif iken, bir bölümünün var olduğu ifade edilmekle birlikte fiiliyatta varlıklarına rastlanmamaktadır. Raporda Eşitlik Birimleri, kendilerine ait düzenleyici belgelerinin olup olmadığı, çalışan sayıları ve bağlı oldukları müdürlükler üzerinden değerlendirilmiştir.

Raporda, 30 büyükşehir belediyesinin ve Türkiye Belediyeler Birliği’nin (TBB) stratejik planları TCE ekseninde, belirlenen bir dizi kriter üzerinden ve plan bütünlükleriyle TCE’nin eşleşmesi incelenerek değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda tüm planlarda TCE açısından gözlenen ortak özellik; TCE’nin bir sosyal hizmet olarak kabul edilerek, ilgili birim altındaki faaliyetlerle sınırlı tutulmuş olmasıdır. Planların çoğunda ‘kadın’, ‘dezavantajlı gruplar’ ve ‘aile’ başlığı altında ve bu kavramlar çerçevesinde ele alınmıştır. Belediyelerin farklı birimlerinin TCE’ye duyarlı hedef ve faaliyet geliştirmekten uzak oldukları da göze çarpmaktadır.

Raporun değerlendirme alanlarından biri de Yerel Eşitlik Eylem Planlarıdır. Avrupa Yerel Yaşamda Kadın-Erkek Eşitliği Şartı’nı (CEMR) imzalamış olan büyükşehir belediyeleri içinde YEEP hazırlamış ve planlarını web sitelerinde paylaşmış olan herhangi bir büyükşehir belediyesi 21 Haziran 2022 tarihi itibarıyla yoktur. Buna karşılık, şartı imzalamamış olan Mersin, İstanbul ve Ankara Büyükşehir Belediyeleri hazırlamış oldukları YEEP’leri web sitelerinde paylaşımına açmışlardır. Her üç planın da TCE açısından planın kapsadığı kentte yaşayan bireyler ve kurumun kendi kapasitesi için dönüşüm öncelikleri belirlediği ve buna göre hedef ve faaliyetlerin planlara eklendiği görülmüştür. Her üç ilin YEEP’lerinin yapısal (kurgu yapısı) değerlendirmelerinde, temel ve ortak sorunun göstergelerle ilgili olduğu görülmektedir. Planların, ölçülebilir göstergeler açısından yetersiz olduğu söylenebilir. Göstergelerin tamamına yakını çıktı seviyesinde olup, planlarda sonuç ve etki düzeyinde gösterge belirlenmemiştir.

Yapısal izleme bölümünün son başlığında ise ASHB’nin faaliyetleri ile bunların gerçekleştirilmesine yönelik harcamalar Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme (TCDB) bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Türkiye’de TCDB ile ilgili önemli bir gelişme Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) tarafından Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı’nın (2008-2013) hazırlanmasıdır. Ayrıca, Onuncu Kalkınma Planı’nda (2014-2018) 257 sayılı tedbir “Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konusunda farkındalık oluşturulacak ve örnek uygulamalar geliştirilecektir.” şeklinde ifade edilmiştir. On Birinci Kalkınma Planı’nda ise TCDB kavramının kullanımı terk edilmiştir. Aynı şekilde 2019 yılı bütçe gerekçesinde “toplumsal cinsiyete duyarlı politika, plan ve bütçelerin geliştirilmesinin” önemi vurgulanmakla birlikte 2020 yılı bütçe gerekçesinde ‘toplumsal cinsiyet eşitliği’ kavramına yer verilmemiştir. Bunun yerine “Kadınlara Yönelik Politikalar” başlığı altında ‘kadın erkek fırsat eşitliği’ kavramı ile yetinilmiştir.

Merkezi yönetim düzeyinde zaten sınırlı olan TCDB uygulamalarında bir geriye gidiş eğilimi olmakla birlikte bu yaklaşımın ikamesi olarak Kadının Güçlenmesi Programı’nın oluşturulduğu görülmektedir. TCDB yaklaşımlarından biri olan kaynak tahsislerinin cinsiyet eşitliği perspektifi ile incelenmesi, kadın hakları ve cinsiyet

eşitliğinin geliştirilmesi için sarf edilen kaynakların miktar ve payının belirlenmesini amaçlar. Yıllık bütçe bağlamında üretilen bu bilgi, bütçe tahsislerinin yıllara yaygın takibini mümkün kılar. Bu bağlamda, Kadının Güçlenmesi Programı'na ayrılan kaynaklar, içerik ve miktar bakımından raporda değerlendirilmiştir.

2021 yılı ASHB Performans Programı'nda, Kadının Güçlenmesi Programı için %0,26'lık bir pay öngörülmüş fakat Bakanlık bütçesinin %67,9'unun, Kadının Güçlenmesi Programı'nın %86,6'sının gerçekleşmesinden dolayı bu oran yıl sonunda %0,35'e çıkmıştır. 2022 Yılı ASHB'nin Performans Programı'na bakıldığında Kadının Güçlenmesi Programı'na ayrılan kaynağın %0,74'lük bir oran ile neredeyse iki katına çıktığı görülmektedir. Bu artış, 2021 yılında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın iki ayrı bakanlık şeklinde yeniden yapılandırılmasından kaynaklanmaktadır. Geçmiş yıllara göre programa ayrılan kaynağın değişip değişmediğini değerlendirebilmek için bu iki bakanlığın bütçeleri birleştirilmiş ve Kadının Güçlenmesi Programı'na ayrılan kaynağın %0,01 oranında arttığı görülmüştür. Bu artışın yetersiz olduğu açıktır.

Raporun gösterge temelli izleme bölümünde, CEİD tarafından ilk kez bu yıl oluşturulan toplumsal cinsiyet eşitliği endeksine ve 17 tematik alanın gösterge verilerine yer verilmiştir. CEİD Endeks, Türkiye'nin toplumsal cinsiyet eşitliği performansının uluslararası karşılaştırılabilir bir biçimde izlenmesi için oluşturulmuştur. Endeks çalışmasında, insan hakları belgelerinde yer alan normlar ve standartlara dayanarak CEİD uzmanları tarafından belirlenmiş 17 tematik alandaki göstergeler temel alınmıştır.

CEİD tematik alanları sırasıyla: Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sağlık Hizmetlerine Erişimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, İstihdamda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Siyasal Kararlara Katılımda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kentsel Haklar ve Hizmetlere Erişimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, İnsan/Kadın Ticareti ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Medyada Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Din Hizmetlerine Erişimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Adalete Erişimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kadın Mülteciler ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Yoksulluğun Önlenmesi,

Sosyal Koruma ve Sosyal Yardımlarda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Erkekler, Erkeklikler ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Yaşlılık ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik Alanlarında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ile Çocuk, Erken Yaşta ve Zorla Evlilikler'dir. Endekse dahil edilen göstergelerin belirlenmesinde bir yanda yukarıda sıraladığımız tematik alan göstergeleri gözetilirken, diğer yanda uluslararası kuruluşlar tarafından üretilen Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) ve BM Toplumsal Cinsiyet Gösterge-leri Minimum Seti'nde yer alan istatistik ve göstergelerin kapsam ve içeriğiyle uyum göz önünde bulundurulmuştur. CEİD Endeksin geliştirilmesinin nihai hedefleri arasında, CEİD'in kuruluş amacına hizmet edecek biçimde, toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık ile mücadele edilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin farkındalığın artırılması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesine yönelik çalışmalara katkıda bulunulması ve bu çalışmaların güçlendirilmesi için kullanıcı dostu ve kolay yorumlanabilen bir ölçüm aracı oluşturulması yer almaktadır.

CEİD Endeks ülkenin karşılaştırmalı durumuna dair bilgi sağlarken, kamu politikalarının hak temelli yaklaşımla izlenmesi ve değerlendirilmesi bakımından düzenli olarak hesaplanabilecek bir izleme aracı niteliği de taşımaktadır. Endeksle toplumsal cinsiyet göstergelerinin özet değerlendirmesi sunulurken, esasen uluslararası insan hakları belgelerinde toplumsal cinsiyet eşitliğini belirleyen hukuki, fiili ve dönüştürücü eşitlik bağlamında, ilgili alanlara ait insan hakları normları ve standartları gözetilmiştir. Dahil edilen göstergelerde bu kavramsal çerçeveden hareketle, öncelikle haklara erişimde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ölçülmesine özen gösterilmiştir. Erişimin yanı sıra göstergelerde fertlerin haklardan nasıl yararlandığının ve katılım biçimlerinin de temsil edilmesine dikkat edilmiştir. Ayrıca söz konusu haklardan yoksunluk bakımından eşitsizlikleri gösteren boyutlar dâhil edilerek, elde edilen Endeks değerlerinin zaman içinde toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinde gözlenen değişimin yönünü ve değişimi tetikleyen alt faktörleri tespit etmede yol gösterici olması amaçlanmıştır. Türkiye'yi karşılaştırılabilir ülke grubu içinde

değerlendirmek amacıyla, endeks hesaplamasına Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ülkeleri de dahil edilmiştir.

CEİD Endeks, 2010-2020 dönemini kapsayan yıllar itibarıyla ülke düzeyinde elde edilen bulguları içermektedir. CEİD Endeks, sağlıklı yaşam hakkı, eğitim hakkı, çalışma hakkı, iyi ve yeterli yaşam hakkı, kararlara katılım hakkı olmak üzere beş ana alan ve şiddetsiz yaşam hakkına ilişkin bir uydu alanda ölçülmekte ve 19 alt boyutta toplam 32 gösterge içermektedir. Türkiye'ye ait Endeks değerleri, Türkiye'nin üyesi olduğu OECD ülkeleriyle karşılaştırılabilir niteliktedir. Endeks değerleri, 2010-2020 dönemi ortalama değerleri ve aynı zamanda yıllar itibarıyla 36 OECD ülkesine ait sıralamalarla birlikte sunulmuştur. Ayrıca alt alanlarda dönem ortalamalarının yanı sıra 2016, 2018 ve 2020 yıllarına ait yıllık değerlere de yer verilmiştir. Tek tek tüm yıllara ait endeks değerlerine ve sıralamalara Cinsiyet Eşitliği İzleme Merkezi (CEİM) Veri Portalı'ndan erişim sağlanabilmektedir.

CEİD Endeks değerlerine göre Türkiye, 2010-2020 döneminde 56,5 puan ile 36 OECD ülkesi arasında 35. sırada yer almaktadır. Türkiye, 36. sırada yer alan Güney Kore ile 34. sırada bulunan Japonya arasındadır. Alt alanlara göre ülke sıralamalarına bakıldığında, Türkiye'nin sıralamada görece olarak en iyi olduğu alan **sağlıklı yaşam hakkıdır**. On yıllık dönem ortalamasına göre Türkiye sağlıklı yaşam hakkında 27. sırada iken 2020 yılında 30. sırada yer almaktadır. OECD ortalamasının üzerinde adölesan doğurganlık oranı ve ortalamanın altında kalan kişinin sağlık algısı göstergeleri nedeniyle Türkiye'nin sağlıklı yaşam hakkı skoru bu dönemde geriye düşmüştür. Ergen doğurganlık hızında Meksika en düşük skora sahip ülke iken onu Şili, Türkiye ve Macaristan izlemektedir².

Eğitim hakkı kapsamında erişim alanında yer alan ilk göstergeye göre Türkiye, hem kadın (7,3 yıl) hem erkeklerde (8,3 yıl) ortalama okul yılı ile OECD ülkeleri arasında toplam eğitim süresi en düşük olan ülkedir. Söz konusu veriler OECD ortalaması ile karşılaştırıldığında yaklaşık 4 yıl daha düşük düzeydedir. Eğitimde kaliteyi temsil eden Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) sınavı başarı oranlarına bakıldığında, Türkiye matematik

okuryazarlığı ve okuma becerileri alanlarında 34. sırada yer almıştır ve sadece Meksika ve Şili'nin üzerinde bir skora sahiptir. Fen okuryazarlığı alanında ise bu dönemde Meksika, Şili, Slovakya ve Yunanistan'ın skorlarını geride bırakarak 32. sırada yer almıştır. Eğitim hakkından yoksunluğu ölçümlenmek için dahil edilen ne eğitimde ne istihdamda (NENİ) olan genç nüfus oranı da benzer biçimde düşük skorlara sahiptir. Türkiye dönemin başında verisi mevcut olan ülkeler arasında NENİ oranında son sırada iken dönemin sonunda beş sıra yükselmiştir. OECD ortalamasına kıyasla Türkiye'deki NENİ oranı erkeklerde 2 kat, kadınlarda ise 3,5 kat daha yüksek düzeydedir. Genç kadınlarda NENİ'de yer alanların payı %34 iken erkeklerde bu oran %18 ile kadınlara karşılaştırıldığında daha düşüktür, fakat diğer ülkelere kıyasla çok yüksektir.

Çalışma hakkına bakıldığında erişim ve katılım biçimleri bakımından derin eşitsizliklerin varlığı, Türkiye'nin dönem boyunca 36 ülke arasında sonuncu sırada yer almasına yol açmıştır. İşgücüne katılım oranlarında cinsiyet açığının yüksek olması ve erken çocukluk eğitimine katılımlık oranı bakımından OECD ortalamasının çok altında yer alan Türkiye, Meksika ve Güney Kore ile birlikte en düşük üç skora sahip üç ülkeden biridir. Bu dönemde toplu sözleşme kapsamının kısıtlanması ve sendikalaşma oranlarındaki düşüşler nedeniyle Polonya, Slovenya gibi ülkelerin sıralamada geriledikleri gözlenirken Türkiye'nin, sendikalaşma oranındaki artışlar nedeniyle, kısıtlı da olsa eşitlik skorunun 55,2'den 60,2'ye yükseldiği görülmüştür. Katılım biçimindeki gelişmelere rağmen erişim ve yüksek genç işsizliği nedeniyle sözü edilen çalışma hakkı skorundaki değişim Türkiye'nin sıralamasında fark yaratacak düzeyde değildir.

Çalışma hakkına benzer biçimde **kaynaklara erişim ve iyi ve yeterli yaşam hakkından yoksunluk** bakımından, Türkiye, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en yüksek düzeyde gözlemlendiği üç ülkeden biridir. Alt göstergeler arasında yer alan ve zaman bakımından yoksunluk göstergeleri olan ücretli çalışma saatleri, internet kullanımı ve kişi başına gelirdeki cinsiyet eşitsizlikleri Türkiye'nin bu alandaki skorunu düşürmektedir.

Türkiye **kararlara katılım hakkı bakımından** ise 34. sırada yer

² Ülke skorları ilgili hakların tüm alt boyutlarına ait gösterge değerleri kullanılarak hesaplanmakta ve 1-100 aralığına denk düşecek şekilde dönüştürülmektedir. Buna göre skor, eşitsizlik yükseldikçe 1'e, eşitsizlik azaldıkça 100'e yaklaşan bir değer alır.

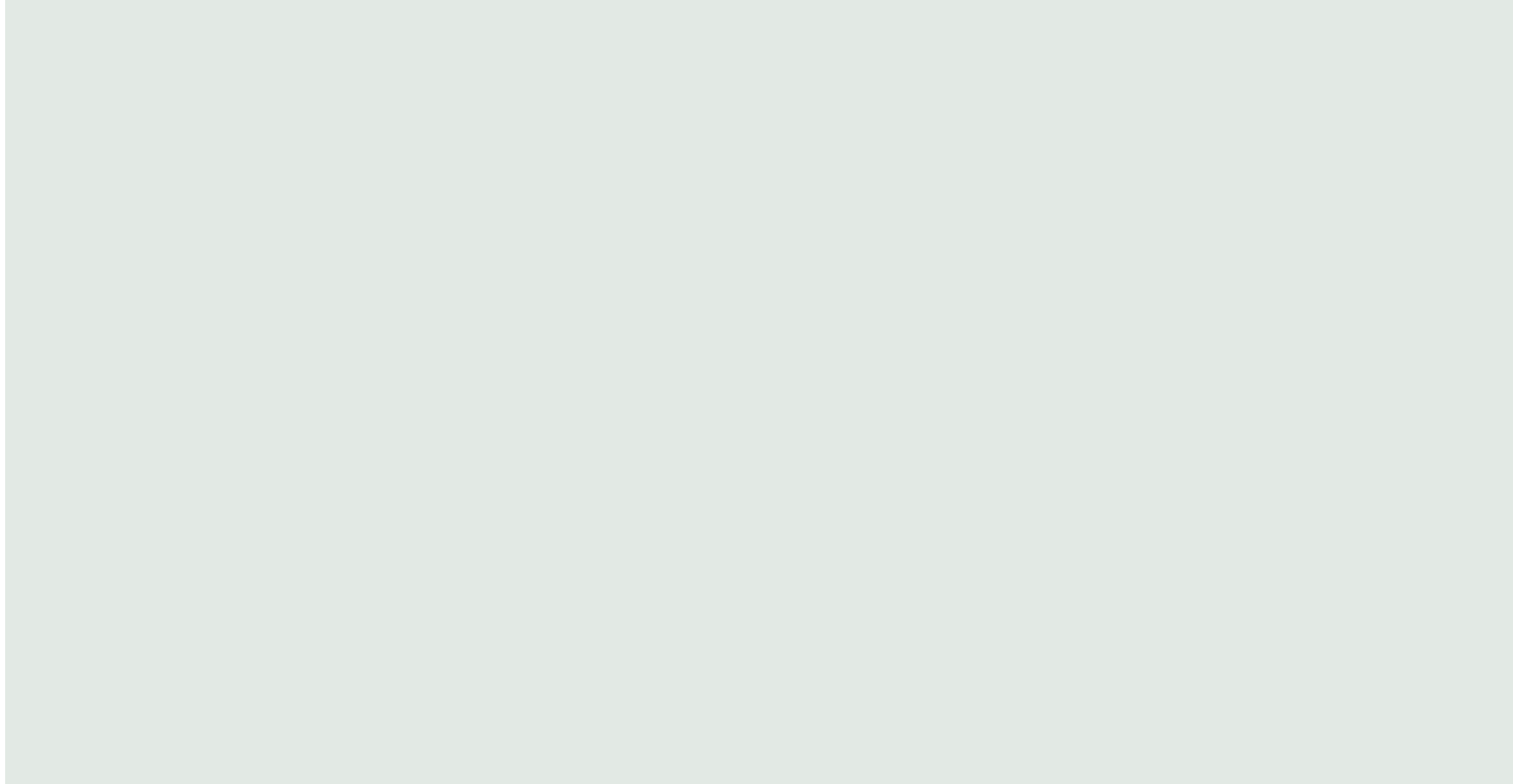
almaktadır. Kararlara katılım hakkına ilişkin eşitliğe en yakın skorları ortaya koyan ve ilk üç sırada olan ülkeler İzlanda, Letonya ve İsveç'tir. Ekonomik kararlara katılım göstergeleri ve siyasal yaşama katılım göstergeleri, Türkiye'nin kararlara katılım skorunu düşürmektedir. Bu alanda hızlı gelişme gösteren ülkeler arasında yer alan Yeni Zelanda'da en etkili değişim parlamentoda yer alan kadınların payında gözlenmektedir. Güney Kore, Japonya ve Türkiye bu alanda son üç ülke olarak konumları değişmeyen ülkelerdir. Ekonomik kararlara katılım bakımından şirketlerde kadın yöneticilerin oranı artıyor olsa da, kadınların orta ve üst düzey yöneticiler içindeki payının aynı kalması ve siyasi kararlara ilişkin skorların OECD ortalama değerlerinin çok altında değerlere sahip olması, Türkiye'nin kararlara katılım hakkı alanında konumunun iyileşmesine engel olmaktadır.

Uydu alan olarak incelemeye dahil edilen **şiddetsizlik hakkına bakıldığında**, Türkiye gece yürürken kendini güvende hissetme bakımından 28. sırada yer alsa da, çocuk, erken yaşta ve zorla evliliklerin oranı ile fiziksel şiddete maruz kalma oranları nedeniyle sıralamada geriye düşmektedir.

Son olarak, raporun gösterge temelli izleme bölümünde yer alan ikinci başlıkta "Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporu, 2019-2020"de sunulan verisi mevcut göstergeler ile yeni eklenen yaşlılık ve toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili göstergelerin güncel değerlerine yer verilmiştir. İhtiyaç duyulduğu takdirde, yıllar itibarıyla toplumsal cinsiyet değerlerine CEİM Veri Portalı'ndan erişim sağlanabilmektedir.

BÖLÜM I

YAPISAL İZLEME

1. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Açısından 2021-2022 Durum Değerlendirmesi

Türkiye imzaladığı uluslararası sözleşmeler ve diğer belgelerle toplumsal cinsiyet eşitliğini gerçekleştirmeyi taahhüt etmiştir. Bir önceki izleme raporunda ayrıntılarıyla belirtildiği üzere bu taahhüdün gerçekleştirilmesi için gereken toplumsal cinsiyet eşitliği stratejilerinin başında anaakımlaştırma gelmektedir. Anaakımlaştırma, toplumsal cinsiyet bakış açısının her yasa, politika, program ve projenin tasarım, uygulama ve izleme aşamalarında gerçekleştirilmesini ifade etmektedir. Bunun için gerekli kurumsal yapıların geliştirilmesi, politikaların uygulanmasında rol alacak aktör, kurum ve faaliyetleri gösteren eylem planlarının hazırlanması, uygulama etkinliğini görebilmek için cinsiyet temelli verinin toplanması ve düzenli yayınlanması gerekir. Bunların yanı sıra dirençli eşitsizlikleri yok etmek için olumlu ayrımcılık ve destek politikaları uygulamak, kaynakların kullanımındaki etkileri görmek için cinsiyete dayalı bütçeleme yapmak, politika uygulamalarının etkilerini ve sağlanan dönüşümü görmek için cinsiyet etki analizi yapmak, politikaların gerçekleşme düzeyini görmek için metodolojik izleme yapmak, bağımsız izleme kurumlarını oluşturmak ve desteklemek, izlemeyi nesnel ve kolay hale getirecek toplumsal cinsiyet göstergeleri geliştirmek gerekmektedir. Bu süreçte sosyal paydaşlarla iş birliği yapmak ve erkekleri toplumsal cinsiyete duyarlılık geliştirme süreçlerine katmak önemlidir.

Bir önceki rapor toplumsal cinsiyet eşitliği anaakımlaştırma politikalarının yapısal izlemesine dair değerlendirmelerinde siyasi iradenin toplumsal cinsiyet eşitliği normundan vazgeçmesinin resmi politikalara ve metinlere nasıl yansıtıldığını ve bunun uygulamadaki sonuçlarını ayrıntılarıyla yorumlamıştır. Söz konusu rapor, 2019-2020 dönemindeki gelişmelere yer verdiği için özellikle Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nden (İstanbul Sözleşmesi)

1 Temmuz 2021 tarihi itibarıyla çekilmesinden sonra yaşanan sorunlara yer verilememiştir.

Kadınlara yönelik şiddet ile mücadelenin 'altın standardı' olarak kabul edilen İstanbul Sözleşmesi, 11 Mayıs 2011 tarihinde imzalanmış ve 4 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşme, kadınlara yönelik şiddet ile ev içi şiddeti önlemek, şiddete maruz kalanları korumak, şiddet uygulayanları cezalandırmak ve şiddet ile mücadele için bütünlüklü politikalar geliştirmek amacını taşımaktadır. Avrupa Konseyi üyesi tüm ülkeler tarafından imzalanmış olan İstanbul Sözleşmesi'nde daha önceki uluslararası sözleşmelerden farklı olarak Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddete Karşı Eylem Uzman Grubu (GREVIO) isimli bir izleme mekanizması bulunmaktadır. İstanbul Sözleşmesi, devletlerin şiddet ile mücadele konusundaki sorumluluklarının altını çizmekte, GREVIO aracılığıyla ülkelerin bu alandaki faaliyetlerini uluslararası normlar çerçevesinde değerlendirerek, ulusal politikalara destek sunmayı hedeflemektedir.

İstanbul Sözleşmesi'nden Türkiye'nin imzasını çekmesini talep eden gruplar tarafından dile getirilen "aileyi yıkan", "çocukları eşcinselliğe teşvik eden" gibi söylemler 2020 yılından itibaren ülke gündemindedir. CEİD'in de bileşeni olduğu EŞİK Platformu, Platformun da kuruluşuna giden bu dönemdeki gelişmeleri şöyle özetlemektedir:

"Hükümetin İstanbul Sözleşmesi'nden vazgeçtiğinin resmi ağızdan ilk ifade edilmesi AK Parti Genel Başkanvekili Numan Kurtulmuş'un; "Nasıl usulünü yerine getirerek bu sözleşme imzalanmışsa, aynı şekilde usulü yerine getirilerek bu sözleşmeden çıkılır." dediği 2 Temmuz 2020 tarihli televizyon konuşmasıydı⁵. Bu açıklamanın hemen arkasından Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın yapmış olduğu "Çalışıp, gözden geçirin. Halk istiyorsa kaldırırsın." açıklaması gelmişti⁶. Ve nihayet 19 Mart 2021 Cuma gecesi (anlaşılan o ki "halk" tan

3 CEİD (2021) Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporu 2019-2020, s.10 <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1792>

4 EŞİK, Asla Vazgeçmeyen Kadınların Platformundan Bir Mücadele Örneği, CEİD için hazırlanan bilgi notu, 30.6.2022

5 <https://www.aa.com.tr/tr/politika/ak-parti-genel-baskanvekili-kurtulmus-usulunu-yerine-getirerek-istanbul-sozlesmesinden-cikilir/1897094>

6 <https://t24.com.tr/haber/erdogan-dan-istanbul-sozlesmesi-talimati-gozden-gecirin-halk-istiyorsa-kaldirin,888264>

sayılmayan) kadın örgütlerinin bütün itirazlarına karşın, hukuksuz bir kararla Sözleşme'nin Türkiye bakımından fes edildiği duyuruldu”.

Esasen kadın hareketi, Sözleşme'nin uygulanması için 2014 yılından itibaren çaba gösteriyordu. Sözleşme'nin mimarlarından Prof. Dr. Feride Acar'ın Türkiye'nin GREVIO adayı gösterilmesi için Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı nezdinde yapılan savunuculuk çalışması ortak kampanyalardan ilki idi. 2019 yılında eski eşi tarafından çocuğunun önünde boğazı kesilerek katledilen Emine Bulut cinayetinde tepkiler sırasında ilk kez duyulan “İstanbul Sözleşmesi Yaşatır” sloganı toplumun kadına karşı şiddete duyarlı tüm kesimlerinin hafızasına kazınmıştı. Numan Kurtulmuş'un İstanbul Sözleşmesi ile ilgili açıklaması gündeme düştüğü sırada, Türk Ceza Kanunu (TCK) 103 Platformu, yeni ve daha geniş sivil çevreye yapılan bir çağrı ile tekrar buluşmuş, hükümetin 2016 yılında tepkiler üzerine geri çektiği, kamuoyunda “tecavüzcüsü ile evlendirme tasarısı” olarak bilinen TCK 103 çocuk istismarcılarına af tasarısını yeniden meclis gündemine getirme girişimine karşı kampanyaya hazırlanmaktaydı. Bu kaygı verici gelişme üzerine Platform, TCK 103 kampanyasının duyurusunu İstanbul Sözleşmesi'ni de dahil ederek yapmıştı.

2020 Nisan ayında yeniden buluşan TCK 103 Platformu'nda toplamda 450'ye yakın kadın ve LGBTİ+ örgütü, hak temelli çalışan diğer sivil alanlardan çeşitli örgütler, emek ve meslek örgütleri (sendikalar, odalar, barolar), siyasi partiler, kent konseylerinin kadın ve/veya eşitlik birimlerinden kadınlar ve bağımsız kadın hakları savunucuları yer alıyordu. (...) Her Çarşamba günü online olarak buluşan Platform toplumsal cinsiyet eşitliği karşıtı tüm söylem, fiili durum yaratma ve yasalaştırma adımlarına karşı ortak mücadele için daha genel bir isim altında çalışma kararı almıştı. Bu genel isim Eşitlik İçin Kadın Platformu, EŞİK idi. Buluşma amacını “kadın haklarına saldırılara karşı ortak ve bütüncül mücadele” olarak belirlemiştir. Bu isimle kamuoyuna ilk açıklamasını İstanbul Sözleşmesinin yürürlüğe girdiği 1 Ağustos tarihinde yapmış, bu açıklamada “İstanbul Sözleşmesi, başta cinsiyeti nedeniyle kadınlara uygulanan şiddet olmak

üzere cinsiyete dayalı şiddete uğrayan her bireyi hiçbir ayırım gözetmeksizin korumayı ve şiddeti önlemeyi esas alan uluslararası bir sözleşmedir. Dolayısıyla Sözleşme'den çekilmek, Sözleşme'nin referans aldığı ve Türkiye'nin de taraf olduğu tüm temel insan hakları belgelerini de tartışmalı hale getirmek anlamına gelecektir” demiştir. “Kadınlar kazanılmış haklarından ve şiddetsiz bir hayat mücadelesinden asla VAZGEÇMEYECEKLER” cümlesiyle biten bu açıklamadaki söz fazlasıyla yerine getirilecek, aralıksız devam eden, asla vazgeçilmeyen ve giderek büyüyen bir mücadele başlayacaktı.”

7 <https://esikplatform.net/kategori/istanbul-sozlesmesi-basin-aciklamalari/71858/istanbul-sozlesmesi-nden-cekilmek-kadina-karsi-siddeti-onleme-gorevini-terk-etmektir>

Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği'ne üye ülkeler tarafından da eleştirilen Türkiye'nin Sözleşme'den imzasını çekmesinin ardından, Avrupa Konseyi gündeme getirilen argümanlara yönelik açıklamalar içeren bir broşür yayınlamıştır⁸. **"İstanbul Sözleşmesi Neler Söylemez?"** başlığı altında aşağıdaki konulara ilişkin açıklamalar içermektedir:

- Aile kavramına yönelik bir tehdit yoktur.

- Gelenekler ve değerler tehdit altında değildir, toplumsal cinsiyet kelimesi "kadınlar" ve "erkekler" kelimelerinin yerine kullanılmamıştır.

- Sözleşme herhangi bir "toplumsal cinsiyet ideolojisini" desteklemez.

- Sözleşmede, "toplumsal cinsiyet" kadınların kadın olmaları nedeniyle daha fazla maruz kaldıkları şiddeti vurgulamak için kullanılmıştır.

- Sözleşmede aynı-cins evlilikler tanınmamaktadır. Sözleşme, hiçbir şekilde, ülkelerin ulusal medeni kanunlarını etkilemez.

- Sözleşmede "üçüncü toplumsal cinsiyet" kavramı gündeme getirilmemiştir.

- Toplumsal cinsiyet eşitliğini öğretmek ve kalıp yargılar ile mücadele etmek için belirli bir eğitim modeli empoze edilmemiştir.

- Şiddete maruz kalan erkekler dışarıda bırakılmamıştır.

- Mevcut göç ve mülteci politikaları sorgulanmamıştır.

Türkiye'nin Cumhurbaşkanlığı karnamesiyle gerekçe göstermeden İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmesinden sonra kadın ve LGBTİ+ örgütlerinin, hak temelli çalışan çeşitli örgütlerin, emek ve meslek örgütlerinin (sendikalar, odalar, barolar) ve siyasi partilerin yürüttüğü demokratik mücadelenin önemli bir bileşeni hukuksal mücadele olmuştur. Danıştay'a geri çekilme kararının iptali için çok sayıda dava açılmış ve özellikle kadın örgütleri ve barolardan

avukatlar hem hukuki hem insani düzeyde son derece nitelikli savunmalar yaparak, örgütlerin üyeleri duruşmalara aktif biçimde katılarak Danıştay salonlarını demokratik mücadelenin güçlü bir alanı haline getirmişlerdir. Ancak Danıştay 10. Dairesi 19 Temmuz 2022 tarihli kararıyla iptal talebini ikiye karşı üç oyla reddetmiştir. Mücadele bitmemiştir, devam edecektir.

⁸ <https://ec.europa.eu/justice/saynostopvaw/downloads/materials/pdf/istanbul-convention-leaflet-online.pdf>

1.1 Alanda Aktif Olarak Çalışan STÖ'lerin 2021-2022 Dönemine İlişkin Değerlendirmeleri

Toplumsal cinsiyet eşitliği alanında çalışan STÖ'ler, özellikle bazı fanatik erkek grupları ve tarikatların İstanbul Sözleşmesi'ne "dini", "ahlaki" ve "milliyetçi" söylemler üzerinden karşı çıktıklarını, "eşcinselliği özendirildiği" iddiasıyla Sözleşme'nin kamuoyundaki meşruiyetini yok etmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir. İstanbul Sözleşmesi'ne yönelik saldırılar bu Sözleşmeyi temel alan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun kaldırılmasına dair talepleri, nafaka hakkına yönelik saldırıları da içermiş ve bir sonraki aşamanın CEDAW'dan çıkılması olduğu noktasına kadar varmıştır. Nitekim 1997 yılından bu yana düzenli aralıklarla Türkiye-CEDAW Sivil Toplum Yürütme Kurulu tarafından hazırlanarak BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi'ne sunulan Gölge Raporların sekizincisi de bu tehdide dikkat çekmektedir⁹.

Toplumsal cinsiyet temelli STÖ'ler, hak temelli STÖ'ler, sendikalar ve başta barolar olmak üzere kamu yararına çalışan meslek örgütleri İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılmasına karşı çok yoğun hukuki ve fiili mücadele yürütmüş, eylemler örgütlemiştir. EŞİK Platformunun Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmeye karşı yürüttüğü mücadele de STÖ'lerin çalışmaları altında aktarılmıştır.

Kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği alanındaki politikaların izlenmesi ve bu politikaların kamusal alana yansımalarının kayda geçirilmesi için çalışan örgütlerden **Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği** bu dönemi şöyle değerlendirmektedir:

"2019-2021 seneleri kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği alanında büyük kayıplar yaşadığımız iki yıl oldu. Dünyada etkisini artıran otoriter devletler ve toplumsal cinsiyet karşıtı hareketler uluslararası alanlarda kadın haklarını ve toplumsal cinsiyet eşitliğini koruyan çerçeveleri zayıflatmak için yoğun çaba sarf ederken, bunların Türkiye'deki yansımalarını dini, ahlaki ve milliyetçi söylemler üzerinden İstanbul Sözleşmesi'nin yıpratılmaya çalışılması ve en sonunda tamamen Anayasaya aykırı, hukuksuz ve anti-demokratik bir şekilde Sözleşmeden Cumhurbaşkanı kararıyla imza çekilmesiyle yaşadık."

Dernek, İstanbul Sözleşmesinden çıkılmasını kronolojik bir süreçle izlemiş, 20 Mart 2021'den başlayarak hukuki gelişmeleri, uluslararası tepkileri ve kadınların mücadelesini gün gün aktarmıştır¹⁰.

Özellikle kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet temelli şiddetle mücadele eden STÖ'lerin COVID-19 salgını koşulları altında ağırlaşan olumsuz gelişmelere dair yorumları dikkat çekicidir. Bu süreçte 15 Nisan 2020 tarihli Yeni İnfaz Paketi'nin yürürlüğe girmesiyle kadınlara şiddet uygulayan ve cezasının infazına karar verilen hükümlü erkekler denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak tahliye edilmiş, Kasım 2021'de yapılan düzenleme ile bu kapsamdaki izin süreleri 31 Mayıs 2022'ye kadar uzatılmıştır. Salgını gerekçe göstererek uzaklaştırma karar süreleri kısaltılmış, COVID-19 salgını sırasında HSK tarafından yayımlanan ilke kararı ile 6284 sayılı Kanun ve İstanbul Sözleşmesi uyarınca alınacak tedbir kararlarının bir kısmının askıya alınması söz konusu olmuştur. COVID-19 salgınıyla birlikte birinci basamak sağlık hizmetlerindeki aksaklıklar, krizli dönemlerde özellikle verilmesi gereken cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerini de sekteye uğratmıştır.

⁹ Türkiye CEDAW Sivil Toplum Yürütme Kurulunun BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi'ne Sunduğu 8.Periyodik Dönem Gölge Raporu (2021), <https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1153>

¹⁰ <https://istanbulsozlesmesi.org/>

Türk Tabipleri Birliğinin (TBB) “Pandeminin İkinci Yılı Değerlendirme Raporu”na göre “Evde izolasyon süreci ve COVID-19 enfeksiyonuna yakalanma ihtimali sağlık kuruluşlarına başvuru azaltmış; ana-çocuk sağlığı hizmetlerinde aksamaya yol açmıştır. Bununla birlikte COVID-19 pandemisinin başından bu yana ebeler de dâhil olmak üzere deneyimli sağlık çalışanlarının COVID-19 mücadelesine yönlendirilmesi birinci basamak ana-çocuk sağlığı hizmetlerinin aksaması; doğum ünitelerinde personel sayısının azalmasıyla sonuçlanmıştır.(...) Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı (CSÜS) hizmetlerinin bütüncül bir biçimde ele alınmaması kötü sağlık çıktılarına neden olmuştur. CSÜS hizmetlerindeki aksamalar kısa sürede istenmeyen gebeliklerin sayısında artış, riskli gebeliklerin saptanmasında azalış ve en nihayetinde anne ölümlerinin artması ile sonuçlanmıştır. Pandemide aile planlaması hizmetleri neredeyse tamamen durma noktasına gelmiş, fiili olarak yasak olan isteyerek düşük hizmetine erişmek daha da zorlaşmıştır. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin artacağı bilinirken kurumsal düzeyde önlemler alınmamış; üstüne üstlük İstanbul Sözleşmesi gibi şiddete karşı koruyucu yasal düzenlemelerden vazgeçilmiştir¹¹.

Salgının ilk yılında “COVID-19 Döneminde Kadın İşgücünün Görünümü Raporu”nu Haziran 2020’de yayınlayan Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu’nun (DİSK) aynı başlıklı ikinci raporu Mart 2021’dedir. Rapor salgınla birlikte işgücü piyasasındaki eşitsizliklerin derinleştiğini, kadın istihdamının çok olumsuz etkilendiğini, COVID-19 etkisiyle iş kaybı ve geniş tanımlı kadın işsizliğinin %43’e ulaştığını, kadın işgücünün son bir yılda %8,2 azaldığını ve her dört kadından sadece birinin çalıştığını ortaya koymaktadır¹².

DİSK-Araştırma Merkezi’nin (DİSK-AR) son yayınlanan “İşsizlik ve İstihdamın Görünümü Raporu”¹³ Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Hanehalkı İşgücü Araştırması (HİA) sonuçlarına göre 2019’dan 2022’ye dar tanımlı¹⁴ işsiz sayılarında sınırlı bir azalma olduğunu göstermektedir. Her ne kadar pandemi öncesine kıyasla dar tanımlı işsiz sayıları azalsa da, geniş tanımlı¹⁵ işsiz sayıları artmıştır. Ancak Türkiye İş Kurumu’na (İŞKUR) göre kayıtlı işsiz sayılarındaki artışa karşılık TÜİK’in raporladığı sayılardaki azalma açıklanmaya muhtaçtır. Verilerin ortaya koyduğu gerçek, işsizlikteki artışın kadınlarda çok daha belirgin olmasıdır; TÜİK’e göre Nisan 2022’de mevsim etkisinden arındırılmış dar tanımlı işsizlik oranı erkeklerde %9,7 iken kadınlarda %14,5’dir. Geniş tanımlı işsizlik (âtil işgücü) erkeklerde %17,5, kadınlarda ise yaklaşık %30’dur. Geniş tanımlı kadın işsizliği ile geniş tanımlı erkek işsizliği arasındaki fark 12 puandır. Bu oranların sayısal karşılığı mevsim etkisinden arındırılmış dar tanımlı kadın işsiz sayısının 1 milyon 646 bin ve geniş tanımlı kadın işsiz sayısının 3 milyon 890 bin olmasıdır. Erkeklerde ise dar tanımlı işsiz sayısı 2 milyon 207 bin ve geniş tanımlı işsiz sayısı 4 milyon 188 bindir¹⁶. Salgının olumsuz etkilerinden kurtulup toparlanma kadın ve genç işgücünde çok daha zordur. Kadınlar ve gençler işgücüne çok daha düşük oranlarda katılırken, kadın ve erkek işsiz sayıları arasındaki farkın giderek azalması, işgücü piyasasında onları bekleyen işsizlik olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle çok sayıda kadın ve genç iş arama çabasına bile girmediği için âtil işgücü sayılmaktadır.

¹¹ Türkiye’de Pandeminin İkinci Yılında Ana Çocuk Sağlığı, Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Zeynep Sedef VAROL, Uzm. Dr., Türk Tabipleri Birliği Halk Sağlığı Kolu, s.57 <https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/2080>

¹² <https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/2081>

¹³ DİSK-AR (2022) İşsizlik ve İstihdamın Görünümü Raporu <https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/2082>

¹⁴ TÜİK’e göre aktif iş arama kanallarını kullanarak iş arayanlar.

¹⁵ TÜİK’e göre çalışma çağındaki nüfusa dahil olup, referans döneminde ne istihdamda ne de işsiz olan kişilerden; iş arayan fakat kısa süre içerisinde işbaşı yapabilecek durumda olmayanlarla, iş aramadığı halde çalışma isteği olan ve kısa süre içerisinde işbaşı yapabilecek durumda olanlar ve zamana bağlı eksik istihdamda olanlar âtil işgücüdür. Bu, geniş tanımlı işsizlik olarak da adlandırılmaktadır.

¹⁶ <https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/2082>

Öte yandan salgına bağlı olarak ilan edilen sokağa çıkma yasakları, yaşlıların ve okulların kapanmasıyla öğrencilerin evde kalmasına yönelik düzenlemeler, artan hijyen ihtiyaçları ile birlikte kadınların hane içindeki karşılıksız emeklerini artırmış, kadınlar erkeklerin dört katı fazla zamanı ücretsiz ev işlerine harcamıştır¹⁷.

Dezavantajlı grupların refahını ve sosyal içermeyi sağlayacak yolların, eşitlikçi bir kalkınma ve adalet anlayışıyla inşa edilebilmesine destek vermek ve kolektif üretimlerde bulunmak amacıyla kurulmuş olan **Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi** 2019-2021 sürecinde kadınların artan yoksulluğuna dikkat çekmektedir:

“Kadınlar ayrıca, eve kapanmalar sürecinde ev içindeki iş yükününün neredeyse tamamını üstlendiğinden ve buna ek olarak çalıştıkları işlerini de evden yapmak zorunda kaldıklarından büyük bir ekonomik, sosyal ve psikolojik baskı altına girmiştir. (...) Bu dönemde çalışma koşullarının değişmesi ve zorlaşmasının yanında ekonomik olarak zora giren pek çok işyerinin işten çıkarmaları sonucunda özellikle yoksul hanelerin daha ağır yoksulluk biçimleriyle karşılaştığı pek çok çalışmada ve verilerde ortaya konulmuştur. Yalnızca gelir yetersizliğine bağlı ekonomik yoksulluk değil, eğitime, sosyal olanaklara, iş olanaklarına ve yeterli gıdaya ulaşamayan ailelerin oranında önemli artışlar olmuştur. Bu dönemde, ekonomik ve sosyal desteklere, koruma mekanizmalarına ulaşamayan ve istihdama katılım oranı düşen kadınlar arasında kadın yoksulluğu da artmıştır.”

Eğitim Reformu Girişimi (ERG), COVID-19 koşullarında başlayan ve devam eden 2020-’21 eğitim-öğretim yılını öğrencilerin eğitime erişimindeki olumsuz etkileri itibarıyla değerlendirmiştir. Buna göre okulların kısıtlı bir süre açılmış olması ve çoğunlukla uzaktan eğitime

devam edilmesi, sadece eğitime erişimi değil, çocukların okul aracılığıyla eriştikleri sosyal hizmetlerden ve koruma mekanizmalarından yararlanmalarını da engellemiştir. Uzaktan eğitim ve çevrimiçi öğrenme, eğitime erişimin okullulaşma, devamsızlık, sınıf tekrarı ve eğitimden erken ayrılma gibi göstergelerle açıklanmasını olanaksız kılmış, eğitime erişim durumunun değerlendirilebilmesi için internete ve Eğitim Bilişim Ağı’na (EBA) erişim, EBA Destek Noktalarının kullanımı, hanelerdeki koşullar gibi yeni göstergelere ihtiyaç duyulmuştur. Uzaktan eğitime erişimde imkânlar çocuktan çocuğa büyük farklılıklar göstermiş, derinleşen dijital uçurum eğitim sistemi içindeki eşitsizlikleri keskinleştirmiştir¹⁸. Bölgeler arasında, kız ve oğlan çocuklar arasında ve özel önlem gerektiren kırılğan çocuk grupları bakımından eşitsizlikler gözlenmiştir.

Görüşleri alınan STÖ’lerin son iki yıla dair değerlendirmeleri izleyen bölümde toplumsal cinsiyet temelli şiddet, cinsel sağlık ve üreme sağlığı, LGBTİ+ bireylere ilişkin hak ihlalleri başlıkları altında daha ayrıntılı ele alınmıştır. Bu alanlarda STÖ’lerin yürüttükleri izleme faaliyetleri hakkında bilgi verilmiştir. Görüşülen tüm STÖ’ler cinsiyete dayalı olarak ayrıştırılmış veri toplamanın devletin sorumluluğunda olmakla birlikte başta toplumsal cinsiyet temelli şiddet olmak üzere giderek çok sayıda alanda örneğin; sağlıkta, adalete erişimde, istihdamda, sporda veriye erişimdeki güçlüklerle, yayınlanan verilerin yetersizliğine dikkat çekmişler ve bunun çalışmalarını güçleştirdiğini ifade etmişlerdir. Nitekim CEDAW Komitesi de Türkiye’nin sekizinci dönemsel raporuna ilişkin değerlendirmesinde kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi için devlete yasal düzenlemeler yapmanın ve bunları etkin şekilde uygulamanın yanı sıra bilgi eksikliklerini gidermek üzere ayrımcılığın tüm veçhelerini ortaya koyacak şekilde cinsiyet, yaş, milliyet, etnisite, engellilik ve sosyo-ekonomik statüye göre ayrıştırılmış kapsamlı veri toplama sistemi geliştirmesi tavsiyesinde bulunmuştur¹⁹.

17 UNDP Araştırma Notu: COVID-19 Küresel Salgın Sürecinde Türkiye’de Bakım Ekonomisi ve Toplumsal Cinsiyet Temelli Eşitsizlikler (6 Ağustos 2020) <https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/corporatereports/COVID-gender-survey-report.html>

18 ERG (2021). Eğitim İzleme Raporu 2021: Öğrenciler ve Eğitime Erişim. Eğitim Reformu Girişimi (ERG). <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/2083>

19 Committee on the Elimination of Discrimination against Women, Concluding observations on the eighth periodic report of the Republic of Türkiye (4 July 2022)

■ Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddetle Mücadele Alanında Çalışan STÖ'lerin Değerlendirmeleri

Kadına yönelik erkek şiddeti ile mücadele etmek için kurulmuş feminist bir örgüt olan **Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı** İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılmasını şu sözlerle değerlendirmiştir:

"İstanbul Sözleşmesi kadınların şiddetten uzaklaşmasında haklarını koruyan uluslararası bir sözleşmeydi, kadınları şiddete karşı koruma, şiddeti önleme ve faileri cezalandırma sorumluluğunu içeriyordu. Sözleşme'den çekilme kararıyla birlikte devlet bu sorumluluğunu reddetmiş oldu. Şiddetin önlenmesine yönelik bir sözleşmenin feshi Türkiye'de pek çok kadının şiddete karşı başvurabileceği temel düzenlemelerden uzak kalması, mekanizmaların ortadan kaldırılması ya da var olanların içinin boşaltılması anlamına geliyor. (...) İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararının uygulamalardaki eksiklikleri ve sorunları da derinleştirdiğini görüyoruz. İstanbul Sözleşmesi gündemi kadınların kolluk kuvvetlerine ve adli birimlere 6284 sayılı Kanun kapsamında yaptıkları başvurularda da kötü ve caydırıcı uygulamalarla daha sık karşılaşmasına zemin hazırlıyor."

Kadına yönelik şiddetle mücadele eden, şiddete maruz kalan kadınlarla dayanışma kuran bir diğer feminist örgüt olan **Kadın Dayanışma Vakfı** aynı zamanda Ankara Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonu üyesidir. Vakıf yetkililerine göre:

"Geçtiğimiz son 2 yıl kadın hakları bakımından gerilediğimiz, hak kayıpları yaşadığımız bir dönem olmuştur. İstanbul Sözleşmesi'nin yürürlükten kaldırılması bu süreçte kamu politikalarının da eşitlikten uzak olduğunu gösteriyor. Kadına yönelik şiddetle mücadele mekanizmalarının işlemediği, İstanbul Sözleşmesi'nin yerel mevzuatı olan 6284 sayılı Kanunun gereği gibi uygulanmadığını görüyoruz. (...) Uzaklaştırma karar sürelerinin kısaltılması, şiddetle mücadele eden kadınlara sosyal destek sağlanmaması, kadın istihdamının arttırılmaması, kreş, sığınak gibi temel kurumların sayılarının arttırılmaması bu iklimin temel gösterenleri. (...) Kadına yönelik şiddet ise sadece acil müdahale edilecek arızı bir durum olarak ele alınıyor. Şiddet failerine verilecek cezaların arttırılmasına yönelik düzenleme ile gördüğümüz gibi, kadına yönelik şiddet sadece cezai yaptırımlarla sınırlandırılmaya çalışılıyor."

Engelli Kadın Derneği (ENG-KAD) engelli kadınları ayrımcılık, engelli hakları, cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet ve olası korunma mekanizmaları hakkında bilgilendirmek için çalışmalar yürütmektedir. Dernek son bir yıl içinde TCE ile ilgili mevcut durumu

"Yasal düzenleme ve kamusal politikalar genellikle kadın veya engellilik odağındadır. Engelli kadın özelinde kayda değer bir gelişme bulunmamaktadır. İstanbul Sözleşmesi'nden ayrılmak ve BM Engelli Hakları Sözleşmesi maddelerinin yeterince işlevselleştirilmemiş olması engelli kadınların yaşadığı problemleri daha da keskinleştirmektedir"

şeklinde özetlemiştir.

Cinsel şiddeti daha görünür, konuşulur ve tartışılır kılmak, görünmeyen cinsel şiddet biçimlerini gündemleştirmek ve aralarında hiyerarşi kurmadan mücadele etmek için kuir feminist perspektifle çalışan **Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği** İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılmasının sonuçlarını şöyle dile getirmiştir:

"Aileyi yıkan bir sözleşme olarak resmedilen sözleşme için devlet yetkilileri çekilme kararında eşcinselliğin yasal olarak teminat altına alındığını ve bu durumun toplumun yapısını bozduğunu gerekçe gösterdi. Devletin yayın organlarında, hükümete yakın gazetelerde de durum yine aynı gerekçelerle sunuldu ve kanaatleri değiştirmek için medyada da manipülatif yayınlar yapıldı. Özellikle İstanbul Sözleşmesinden çekilme kararının alınmasıyla devletin şiddetle mücadele kararlılığının yokluğu adeta resmileşmiştir. Fakat kadın ve LGBTİ+ hakları üzerine çalışan örgütler kararın hukuksuz olduğunu dile getirerek İstanbul Sözleşmesini onaylayan 6284 sayılı Kanunun hâlâ yürürlükte olduğunu vurgulamaktadır. İstanbul Sözleşmesinin 25. maddesi uyarınca "uygun, yeterli sayıda ve kolayca erişilebilen, (...) kriz merkezleri veya cinsel şiddet sevk merkezleri oluşturmak" üzere henüz hiçbir adım atılmamıştır. Sadece çocuklara yönelik cinsel istismar kapsamında "Çocuk İzlem Merkezleri" vardır. Konu ile ilgili olarak Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı'nda bir model oluşturulması öngörülmüştür; ancak nasıl bir çalışma yürütüleceği belirsizdir. Aynı şekilde Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planlarına İl Sağlık Müdürlükleri bünyesinde bu merkezlerin kurulması faaliyeti eklenmiştir. (...) Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için ise öncelikle devletin şiddetle mücadele kararlılığının olması gerekir. Oysa son yıllarda Türkiye'de şiddet sistematik olarak devlet eliyle desteklenmektedir. Özellikle 2016 yılından beri Türk Ceza Kanununun 103'üncü maddesi kapsamındaki çocukların cinsel istismarına af

getirilme girişimleri periyodik şekilde devam etmektedir. Kanunda yapılmaya çalışılan değişiklik BM Tavsiye Kararı 31/b maddesi ve mevcutta uygulanan (TCK 103/104/105) yasalarla çelişki oluşturmaktadır. 13 yaşındaki bir kız çocuğunun kendisinden 15 yaş büyük bir erkekle evlenmesini mümkün kılacak af konusu gündemdedir."

Toplumsal cinsiyet eşitliğine aykırı gelişmelerin son aşaması olarak İstanbul Sözleşmesinden çıkılması kararına karşı yürütülen çok yönlü mücadele EŞİK Platformu tarafından şöyle açıklanmaktadır:

"EŞİK Platformu fesih kararının hemen ardından 20 Mart 2021 tarihli açıklamasında *"Milletin iradesiyle Meclis'te oybirliği ile kabul edilen İstanbul Sözleşmesi'nden Cumhurbaşkanı Kararı ile çıkılamaz. Mecliste yasa ile kabul edilen ve Anayasa'nın 90. maddesi uyarınca yasaları bile yürürlükten kaldırma özelliği olan temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası sözleşmelerden tek kişilik kararlar ile çıkılamaz. Böylesi bir girişim, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, İşkenceye Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi gibi tüm uluslararası sözleşmelerin ve bu sözleşmelerle güvence altına alınan temel insan haklarının tek kişinin keyfine bırakılması anlamına gelmektedir. Daha da vahimi, hukuk devletinin tamamen ortadan kaldırılması, Meclis'in ve demokrasinin tamamen tasfiyesi anlamına gelmektedir"* diyerek, konunun kadına karşı şiddetle mücadele boyutunun ötesine geçen sonuçlarına, hukuksuzluğuna ve meselenin sadece kadın hakları meselesi olmadığına demokratik konulara duyarlı tüm kamuoyunun dikkatini çekmişti²⁰. Kararın hemen ardından 200'ü aşkın kadın, kadın örgütü, siyasi parti, sendika ve meslek örgütü, yürütmenin durdurulması kararın iptali için Danıştay'da dava açmıştı. EŞİK Platformu, fesih kararının yürürlüğe gireceği 1 Temmuz 2021'e kadar Danıştay 10. Dairesinin yürütmeyi durdurma kararı vermesi için çağrılarına devam etti, Danıştay binasının

20 <https://esikplatform.net/kategori/istanbul-sozlesmesi-basin-aciklamalari/71881/istanbul-sozlesmesi-ile-ilgili-cumhurbaskanligi-karari-yok-hukmundedir-sozlesme-yururluktedir>

önünde polis baskısına karşın yürütmeyi durdurma talebini tekrarladı. Ancak 3'e karşı 2 oyla yürütmeyi durdurma kararı verilmedi. Davaların esastan görüşülmesi sürecine geçildi. Dosyalara görüş bildiren 3 Danıştay Savcısı EŞİK görüşü ile aynı yönde; kararın hukuka ve Anayasa'nın başta 90. maddesi olmak üzere birçok maddesine aykırı olduğu yönünde görüş açıkladılar.

Bir yandan hukuk mücadelesi sürerken diğer yandan, EŞİK Platformu, 20 Mart 2021 itibariyle çeşitli boyutlarda kampanyalar, geniş katılımlı miting, izleme çalışmaları, muhalefet partileri ile görüşmeler, uluslararası dayanışma buluşmaları gibi pek çok çalışma ortaya koydu. (...) EŞİK Platformu'nun İstanbul Sözleşmesi için yürüttüğü son kampanya ise Danıştay'da açılan davaların esastan görüşüldüğü 4 duruşmaya sivil toplumun, basın, siyasi partilerin ve Türkiye çapında hemen hemen tüm barolardan avukatların katılımını örgütlemesi, ortak hukuki savunma stratejisinin belirlenmesinde etkin rol alması ve savunmaların kamuoyuna yansıtılmasını etkin şekilde yürütmesidir.

Toplamda yaklaşık 60 davacının katıldığı 4 duruşmada, birbirini tamamlayan, hukukun üstünlüğüne vurgu yapan, Anayasayı ve parlamenter sistemi savunan, Sözleşmenin her bir maddesinin kadınların hayatlarına nasıl yansıdığını, "Sözleşme'nin nasıl yaşatacağını" örnekleriyle ortaya koyan, zaman zaman ağlatan, zaman zaman güldüren, hukuk dersi niteliğinde savunmalar yapıldı. Her duruşmada 700 kişilik salonu dolduran hemen hemen tüm şehirlerin barolarından, kendi açtıkları davanın duruşması olsun ya da olmasın çoğu kadın avukatlar, hukukçu akademisyenler ve kadın örgütlerinden temsilciler, hem savunma

kürsüsünde hem de dinleyici olarak İstanbul Sözleşmesi'nin her bir kelimesi hayata geçinceye kadar birlikteyiz, VAZGEÇMEYECEĞİZ diyerek, "karar ne olursa olsun biz kazandık" cümlesinin canlı kanıtı oldular²¹"

21 EŞİK, Asla Vazgeçmeyen Kadınların Platformundan Bir Mücadele Örneği, CEİD için hazırlanan bilgi notu, 30.6.2022

■ Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Alanında Çalışan STÖ'lerin Değerlendirmeleri

Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı (TAPV) toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde bireylerin cinsel sağlık ve üreme sağlığına ilişkin doğru ve bilimsel bilgiye erişimleri için farkındalık çalışmaları yapmakta olup, Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Hakları Platformu'nun (CİSÜ Platformu) sekreteryasını yürütmektedir. Vakıf son yıllarda aile planlamasına ilişkin hizmetlerin erişilebilirliğinde gerilemeler görüldüğünü, özellikle Sağlıkta Dönüşüm sonrasında cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerinin sunum teşkilatlanmasında değişiklikler ve uygulamaya ilişkin boşlukların hizmetlere erişimi kısıtladığını belirtmektedir. TAPV cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerindeki gelişmeleri şöyle değerlendirmiştir:

“Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Merkezleri ve Gençlik Danışmanlık Sağlık Merkezlerinin kapanmasının CSÜS hizmetlere erişimine olumsuz etkisi son iki yılda da devam etmiştir. COVID-19 salgınıyla birlikte birinci basamak sağlık hizmetlerindeki aksaklıklar, krizli dönemlerde özellikle verilmesi gereken cinsel/üreme sağlığı hizmetlerini de sekteye uğratmıştır. Örneğin birçok kadın aile sağlığı merkezlerinde 2022 yılı da dahil olmak üzere rahim içi araç (spiral), doğum kontrol hapları vb. haplara erişememektedir. Oysa ki bu ürünler mevzuat gereği aile sağlığı merkezlerinde ücretsiz sağlanmalıdır. Aile planlaması hizmetlerine erişimin kısıtlılığı kürtaj sonucunu doğurmaktadır. Nüfus Planlaması Hakkında Kanun gereği istemli düşük (kürtaj) gebeliğin 10. haftasının sonuna kadar yasaldır. Ancak son yıllarda yapılan araştırmalar ile görülmektedir ki kürtaj yapmak isteyen birçok kadın bu hizmete erişebileceği hastane dahi bulamamaktadır.”

Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği (KİH-YÇ) için Dissensus Araştırma tarafından yürütülen Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'nın da desteklediği “Kadınların Üreme Sağlığı Hizmetleri ve Kürtaj Deneyimleri Araştırma Raporu”nda (2021) Türkiye’de kürtaj her ne kadar kanun ile güvence altına alınmış bir hak olsa da, uygulamada özellikle isteğe bağlı kürtaja erişimin fiili kısıtlama ve yasaklara tabi olduğu belirtilmektedir. Araştırma kapsamında 23 kadınla yapılan derinlemesine görüşmelerin yanı sıra doktor, aile hekimi, hemşire ve halk sağlıkçıları ile uzman ve hak savunucularından oluşan üç ayrı odak grup görüşmelerinden elde edilen bilgilere göre kadınlar kendi doğurganlıklarını kontrol edememelerinin olumsuz sonuçlarını hayatın her alanında yaşamaktadır. Sağlık sistemi içinde de talep ettikleri hizmeti alamadıkları için kürtaj gibi kendi bedenlerini ilgilendiren ve talep ettiklerinde erişimleri gereken bir sağlık hizmeti için onay ve destek bulmaya çalışmaktadırlar. Kadınlar kendi hayatlarını kontrol edebilmek ve daha çok söz sahibi olmak istemektedir²².

Derneğin “Salgında Kadın Olmak” Araştırması Mayıs-Haziran 2020 tarihlerinde 244 Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı (KİHEP) katılımcısı ve araştırmacının Türkiye örneklemini temsil eden 1201 kadın ile yapılan anket çalışmasına dayanmaktadır. Verilen cevaplara göre COVID-19 salgını kadınların genel sağlık durumu üzerinde olumsuz bir etki yaratmış, ancak asıl yıkıcı etkisi ruh sağlığında olmuştur. COVID-19 salgın süreci öncesinde araştırmaya katılan kadınların %79’u genel ruh halini “çok iyi” ve “iyi” olarak tanımlarken, salgın sonrasında bu oran %30’a düşmüştür. Sağlık hizmetlerine erişim açısından bakıldığında, COVID-19 salgını sırasında her 10 kadından 4’ü genel sağlık hizmetlerine erişeme-diğini belirtmiştir. Kadınların %7’si cinsel sağlık ve doğurganlık sağlığı ile ilgili bir nedenle jinekoloğa gitme ihtiyacı duyduklarını belirtmiş, sayılan sebepler içinde akut sorunlar ve hamilelik öne çıkmış, ancak jinekoloğa gitme ihtiyacı duymuş her 10 kadından 6’sı jinekoloğa gidememiştir. Raporla salgın sürecinde zorlaşan ekonomik durum ve artan ev içi şiddete dair bulgular da yer almaktadır²³.

²² <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1931>

²³ <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1265>

Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği, seks işçilerini sosyal dışlanma, damgalama, ayrımcılık, şiddet, cinsel sağlık ve üreme sağlığı ile ilgili olarak maruz kaldıkları ayrımcılıklar hakkında bilgilendirmeyi, harekete geçirmeyi ve organize etmeyi ve kamu görevlilerini yasal düzenlemelere uygun olarak davranmaya sevk etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmalarını Adalete Erişim Programı, Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Hakları Programı ve İnsani Yardım Programı olmak üzere üç ana program çerçevesinde yürütmekte ve programların etkinliğine ilişkin izleme yapmaktadır. Pandemi sürecinde Kırmızı Şemsiye Derneği'ne, genelevlerin belirsiz bir süre ile kapatılması sonucu birçok sorunla karşı karşıya kalan ve geçim kaynaklarını kaybeden seks işçileri tarafından sayısız bilgi edinme başvurusu yapılmıştır. Yapılan başvurulara göre seks işçilerinin büyük bir kısmının devlet desteğinden yararlanmadığı, genelevde çalışan seks işçilerinin genelevlerin kapanmasından kaynaklı barınma, kayıtsız alana yönelme gibi sorunlarla karşılaştığı, kayıtsız alanda çalışan ya da çalışmak zorunda olanların ise büyük bir kısmının yaşamlarını idame ettirebilmek için COVID-19 riskine rağmen çalışmak zorunda kaldığı ve hiçbir sosyal destekten faydalanmadığı ortaya çıkmıştır ²⁴.

Derneğin 2020 yılında yayınlanan “COVID-19 Salgınının Seks İşçileri Üzerindeki Etkileri” raporunda 107 seks işçisinin cevaplarının yer aldığı çevrimiçi araştırma sonuçlarına göre, pandemi döneminde seks işçilerinin korunmasına dair hiçbir önlem alınmamış ve fiziksel olarak çalışan seks işçileri virüse karşı daha açık hale gelmiştir. Katılımcıların %35,5'i toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Şiddet gören katılımcıların %53,3'ü psikolojik şiddete, %51,1'i sözlü şiddete, %37,7'si cinsel şiddete, %35,5'i toplumsal cinsiyete dayalı şiddete, %33,3'ü ekonomik şiddete, %26,6'sı fiziksel şiddete ve %13,3'ü dijital şiddete maruz kaldığını bildirmiştir ²⁵.

²⁴ COVID-19 Sonrası Genelevlerde Yaşananlar Hakkında Bilgilendirme Notu (24.08.2020), <http://kirmizisemsiye.org/wp-content/uploads/2021/04/COVID-19-Sonrasi-Genelevlerde-Yasananlar-Hakkinda-Bilgilendirme-Notu.pdf>

²⁵ COVID-19 Salgınının Seks İşçileri Üzerindeki Etkileri (2020), <https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/2088>

▪ **LGBTİ+ Bireylerin İnsan Hakları Alanında Çalışan STÖ'lerin Değerlendirmeleri**

Son yıllarda özellikle resmi kurumların LGBTİ+ bireylere ve örgütlere yönelik olumsuz ve dışlayıcı tavırlarında artış olmuş, homofobik nefret dili öne çıkmış, alandaki STÖ'lerin faaliyetleri birçok kez engellenmiş veya yasaklanmıştır. İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılması kararı LGBTİ+ bireylerin haklarını savunan örgütlerce toplumsal cinsiyet temelli şiddetle mücadele açısından büyük bir gerileme olarak görülmektedir.

Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli her türlü ayrımcılık ve şiddete karşı mücadele etmek, LGBTİ+ bireylerin insan haklarını savunmak, uğradıkları hak ihlallerini görünür kılmak için çalışan **Kaos GL**, bu döneme dair soruyu LGBTİ+'ların insan haklarına ilişkin 2021 raporuna atfen şöyle cevaplandırmaktadır:

"Atanmış veya seçilmiş üst düzey kamu yöneticileri sistematik olarak homofobik/transfobik nefret söylemi üretmekte, LGBTİ+'ları kriminalize ederek onları düşmanlaştırmaktadır. Kitleleri harekete geçirme gücü olan bu öznelere halkı LGBTİ+'lar aleyhine tahrik ve hak ihlali yapmaya teşvik eden bu tutumları nedeniyle LGBTİ+'ların haklara erişimi sistematik olarak gerilemektedir. Bu durum bir bütün olarak kamusal politikaların LGBTİ+'lar aleyhine dönüşmesine neden olmaktadır. Yasal alanda, hiçbir başlık altında özel olarak LGBTİ+'ların temel haklara erişimini güvence altına alınan norm bulunmamaktadır. Bu durum LGBTİ+'ların genel güvence normlarına dayalı olarak yasal koruma talep edebilmesi anlamına gelmektedir ki çoğu zaman hukuk uygulayıcılarının tutumu nedeniyle bu mümkün olmamaktadır. Öte yandan ayrımcılığın yaptırma bağlandığı kimi normlar (Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu, Türk Ceza Kanunu) ayrımcılık formlarını spesifik olarak belirtip, o formlar arasında LGBTİ+'ların ayrımcılığa uğramasına yol açan motivasyonlara yer veremeyerek dolaylı olarak

ayrımcılık yaymaktadır. Ayrıca uygulama eksikliklerine rağmen sözleşmesel bir güvence anlamına gelen Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesinden (İstanbul Sözleşmesi) Türkiye'nin çekilmesi, LGBTİ+'lar açısından sembolik önem taşıyan bu sınırlı koruma alanının yitirilmesine yol açmıştır."

LGBTİ+'ların cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimlerine dair kendilerini baskı altında hissetmeyecekleri bir yaşam için gerekli sosyal politikaların üretilmesine katkı sunmayı amaçlayan **Sosyal Politika, Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği (SPoD)** son yıllarda LGBTİ+'ların başta ifade özgürlüğü olmak üzere Anayasal haklarının ihlal edildiği etkinlik yasaklamalarına dikkat çekmekte, COVID-19 salgınıyla birlikte durumun daha da ağırlaştığını belirtmektedir:

"2020 yılına gelindiğinde ise küresel olarak gündemimize oturan COVID-19 salgını, LGBTİ+'ları da tıpkı her dezavantajlı grup gibi fazlasıyla etkiledi. Bunun en büyük yansımaları ise, salgının başlarında Diyanet İşleri Başkanı'nın homofobik ve hifobik nefret hutbesi ve bunun devamında kamu otoritelerinin, siyasi figürlerin LGBTİ+'ları salgının nedeniymişçesine adeta Orta Çağ argümanlarıyla bir cadı avına başlamaları oldu. Bu dönemde, alanda üretilen çokça rapora da konu olduğu üzere (SPoD, Kaos GL vs.) LGBTİ+'lar, salgının fiziksel ve psikolojik etkileri dışında toplum tarafından da bir dışlanma ve korkuya itilme yaşadılar. COVID-19 önlemlerinin kamu sağlığı ve güvenliği bahane edilerek gittikçe sıkı ve amacına aykırı şekilde kötüye kullanılması ya da LGBTİ+'lara ilişkin salgın süresince alınabilecek kimi önlemlerin alınmaması gibi hususlar kamusal politikaların ayrımcı yüzünü bir kez daha gözler önüne serdi. Örneğin sağlığa erişimde transların yaşadıkları güçlükler, aile evlerine dönmek zorunda kalan LGBTİ+'ların maruz kaldığı fiziksel ve psikolojik şiddet."

2021’de durum Boğaziçi Üniversitesi örneği üzerinden şöyle ifade edilmiştir:

“2021’e geldiğimizde Boğaziçi Üniversitesi’ne atanan kayyum rektör sonrası başlayan direnişle birlikte LGBTİ+ kimlikler, semboller bir kez daha kamu otoriteleri tarafından bu sefer belki de gördüğümüz en yüksek ve sert sesli şekilde kriminalize edildi. Bu süreç sonrası LGBTİ+ Çalışmaları Kulübü’nün kapatılması, öğrencilerin hukuksuz gözaltı ve tutukluluk deneyimleri ile birlikte her gün LGBTİ+ kimliklere saldırı gerçekleştirilmeye devam edildi.”

1.2 STÖ'lerin İzleme Faaliyetleri

İzleme faaliyetleri açısından önem taşıyan ve Türkiye ölçeğinde yürütülen bir çalışma, **Yanıdayız Derneği'nin** "İlçe Düzeyinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi 2022"dir²⁶. Ülke içinde farklı coğrafi mekanlar arasında imkanlara erişimde cinsler arasındaki eşitsizliği ortaya koymak bakımından politik katılım ve karar alma, eğitim, ekonomik yaşam ve kaynaklara erişim, sağlık ve spor alanlarında seçilen 27 gösterge ile 234 ilçe için karşılaştırılabilir veri toplanmış ve Türkiye geneli ile karşılaştırmaya imkan veren endeks hesaplanmıştır. Endeks bulgularına göre TCE'nin en yüksek olduğu ilçeler Karşıyaka (İzmir), Kadıköy (İstanbul), Bakırköy (İstanbul), Merkez (Çanakkale) ve Çankaya (Ankara)'dır.

EŞİK Platformu kadın haklarını garanti altına alan yasal düzenlemelerin eşitsizlik yönünde değiştirilmesi, fiili olarak uygulanmaması, karalayarak, kamuoyunu yanıltarak, suni mağduriyetler yaratılarak tamamen ortadan kaldırılması veya "iyileştirmek" adı altında tahrif edilmesine karşı izleme ve bilgilendirme çalışmaları yapmaktadır. Çalıştığı tüm temalarla ilgili olarak TBMM'yi işaret etmekte, somut olarak siyasi partilerin ve tek tek vekillerin toplumsal cinsiyet eşitliği performansını izleyerek düzenli aralıklarla raporlamakta, genel kurulda ve komisyonlarda milletvekillerinin açıklamalarını ve verdikleri kanun tekliflerini ortaya koymaktadır. Şimdiye kadar 10 adet TBMM İzleme Raporu yayınlanmıştır. EŞİK yaptığı izleme çalışmasını şöyle tarif etmiştir:

"Yapılmış olan izleme çalışmalarından milletvekili izleme çalışmasını uygulayanlar EŞİK'in izleme deneyimi olmayan gönüllülerinden oluşmaktadır. Bu nedenle belirlenen göstergeler "izlediğiniz kişi ...süresi zarfında kadın örgütlerini ziyaret etti mi?" ya da "cinsiyetçi fıkra anlattı mı?" gibi temel sorularla kurgulanmıştır. Meclis izleme çalışması da keza gönüllüler tarafından uygulanmıştır. Burada da göstergeler "kadınlar lehine

kaç kanun teklifi verdi / ya da konuşma yaptı?" gibi ölçülebilir göstergeler baz alınmıştır. EŞİK'in izleme çalışmalarının ikincil amacı gönüllülerinin faaliyetlerine doğrudan katılmalarını ve savunuculuk hedefini oluşturan 'yasa yapıcılarla' direk teması kolaylaştıran araçlar sağlamaya yöneliktir."

Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği'nin izleme faaliyetleri 2021 yılında yayınlanan ve yukarıda daha ayrıntılı olarak sunulan "Kadınların Üreme Sağlığı ve Kürtaj Hakkı Deneyimi"²⁷ ve "Salgında Kadın Olmak Araştırma"²⁸ raporlarıyla kamuoyu ile paylaşılmıştır. İlk rapor kadınların kürtaj hakkına ilişkin tutum ve davranışlarını ortaya koyarken, ikinci rapor salgının kadınların sağlığı üzerindeki etkilerini görünür kılmak amacıyla hazırlanmıştır. Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği toplumsal cinsiyet eşitliği alanında hem kendi çalışmalarını hem diğer STÖ'lerin etkinliğini değerlendirmek için Ek 1.1.'de yer alan göstergeleri kullanarak izleme yaptığını belirtmiştir.

²⁶ Şeker, M., Akduran, Ö., Saldanlı, A. ve Bektaş, H. (2020). İlçe Düzeyinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi - Türkiye, 81 İl, 234 İlçe. Yanıdayız Derneği. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1084>

²⁷ <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1931>

²⁸ <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1265>

■ Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddetle Mücadelede İzleme

Toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler ve ayrımcılıklarla mücadele eden ve soru formumuza cevap veren çeşitli sivil toplum örgütlerinin izleme faaliyetleri öncelikle kendi çalışmalarının etkinliğinin artırılması, çalışmalarının hedef kitleye erişme düzeyinin ve etkisinin izlenmesi niteliğindedir. Ancak topladıkları bilgilerin yıllar itibarıyla tasnifi ve yayınlanması, ilgili kamuoyunun çalışmaların gidişatını izleyebilmesi açısından anlamlı ve değerli olacaktır.

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı ve Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği kendilerine şiddet sonucu başvuranlara ilişkin olarak demografik özellikler, uğradığı şiddet ve güvenlik planına ilişkin bilgiler toplamakta, aynı zamanda kurumlara başvuru sürecine ve istediği desteklere ilişkin sorular sormaktadır.

Mor Çatı COVID-19 salgınının çıkmasından sonra Nisan 2020'den başlayarak 2020 sonuna kadar iki ayda bir şiddete maruz kalan kadınlardan edindiği bilgi ve deneyim ile kadına yönelik şiddetle mücadeleden sorumlu kurumları arayarak edindiği bilgilere dayanarak "Koronavirüs Salgını ve Kadına Yönelik Şiddet" izleme raporları hazırlamıştır. Raporlar başta Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olmak üzere, ilgili kurumların salgın nedeniyle ortaya çıkan sorunlara çözümler getirecek bir acil önlem planları olmadığını, üstelik var olan mekanizmaların salgın bahane edilerek çalıştırılmadığını, şiddetle mücadelede kanun ve yönetmelikleri uygulamakla yükümlü kimi kamu görevlilerinin bunları uygulayarak görev ihmalini yaptığını ortaya koymuştur²⁹.

Mor Çatı'nın bir diğer izleme raporu 1 Ocak 2021 – 31 Ağustos 2021 dönemini kapsayan "Türkiye'de Erkek Şiddetiyle Mücadelede Koordinasyona İlişkin İzleme Raporu" olup söz konusu tarihler arasında Vakfa başvuran 1072 kadının deneyimlerinden yola çıkarak Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadele mekanizmalarının

mevcut durumunu ve kadınların şiddetten uzaklaşma mücadelelerindeki etkisini ortaya koymaktadır³⁰.

ENG-KAD 2021'de "COVID-19 Pandemi Sürecinde Engelli Kadınların İnsan Hakları İzleme Raporu"nu yayınlamıştır. Raporla engelli kadınların deneyimlerini anlamaya yönelik nicel ve nitel araştırmaların yanı sıra medya araştırmasının sonuçlarına, mevzuatın gözden geçirilmesine ve yetkililerden gelen bilgi edinme başvurularının cevaplarına yer verilmiştir. 11 Mart- 1 Eylül dönemini kapsayan izleme çalışması, engelli kadın ve kız çocukları için ayrımcılığın, hak ihlallerinin ve şiddetin katmanlı bir şekilde yaşandığını ortaya koymuştur. Özellikle sağlık hizmetlerine erişimde bu durumun gözlemlendiği, ancak eğitime erişimde de zorluklar yaşandığı, kadınların başta psikolojik ve dijital olmak üzere farklı şiddetlere maruz kaldıkları, şiddetle uzaklaşmak bağlamında sistematik bir destekten mahrum oldukları, engelli kadınlara dair istatistiki bilginin hiçbir kamu kurumunca tutulmadığı, bu sebeple de engelli kadınlara ilişkin strateji ve politikaların üretilmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir³¹.

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği 2020 yılında şiddet sonrası hayatta kalanların deneyimleri üzerinden hazırladığı "Cinsel Şiddet Sonrası Destek Çalışmaları Etki Değerlendirme Raporu"nda başvuranların deneyimlerini toplarken telefon ve e-posta yoluyla yönlendirme verilenlerden destek birimine erişim diyenlerin oranı; kurum erişiminin herkes için ulaşılabilirliği ve kapsayıcılığı (fiziksel olanaklar, yaklaşım, ayrımcılığa uğranılıp uğranmadığı); telefon ve e-posta yoluyla derneğe başvuranların güçlenme yönünde ve kurumların eksikliklerine dair geri bildirimleri (nitel veri) ve yakın çevreye şiddeti anlatma yaygınlığı (yüzde) olarak göstergeler belirlenmiş ve izleme çalışması yapılmıştır³².

Şiddetle mücadele alanında çalışma yürüten örgütlerin hepsi devletin veri üretmemesinden veya ilgili resmi kurumların ellerindeki verileri paylaşmamasından şikayetçidir. Özellikle toplumsal cinsiyet

²⁹ <https://morcati.org.tr/yayinlarimiz/raporlar/>

³⁰ <https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1892>

³¹ <https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1456>

³² <https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/2090>

temelli şiddet, cinselleştirilmiş şiddet ve cinsel şiddetle ilgili cinsiyet kırılımlı veri olmadığı söylenmektedir. Veri toplanmasına temel oluşturmak üzere alandaki STÖ'ler tarafından önerilen çok sayıda gösterge vardır. Örneğin Cinsel Şiddetle Mücadele Derneğinin, özellikle ASHB tarafından üretilmesine ihtiyaç duydukları ve talep ettikleri gösterge önerileri EK 1'de yer almaktadır.

■ Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığında İzleme

TAPV izleme faaliyetleri kapsamında “Pandemi Öncesinde ve Sırasında Türkiye’de Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Hizmetleri İzleme Raporu”nu ETKİNİZ ve CİSÜ ortak yayını olarak yayınlamıştır³³. Araştırma kapsamında CİSÜ Platformu alandaki STK’ların hizmet sunumunda yaşadığı güçlükleri belirlemek, CSÜS hizmetlerinin sunumunda yaşanan değişimlere ve alandaki hak ihlallerine ilişkin bilgi edinmek ve iyi uygulamaları anlayabilmek amacıyla açık uçlu soruları içeren bir soru kağıdı ile anket çalışması yapmış ve 18 kurumdan kişilerle derinlemesine uzman görüşmeleri gerçekleştirmiştir. Araştırma bulguları pandemi öncesindeki parçalı ve dağınık CSÜS hizmet yapısı ve kapsamlı bir CSÜS hizmet planlamasının yokluğunun, pandemi sonrasında gebe izlemlerinin devam ettirilmesi dışında CSÜS hizmetlerinin diğer birçok alanında hizmetlerin ciddi ölçüde aksamasına, önemli ölçüde kısıtlanmasına ya da tümüyle askıya alınmasına yol açtığını ortaya koymuştur. TAPV’ın izleme faaliyetleri için ihtiyaç duydukları veriler EK 1’de belirtilmektedir.

■ LGBTİ+ Bireylerin İnsan Haklarında İzleme

Kaos GL her yıl düzenli olarak “Türkiye’de LGBTİ+ Haklarının Durumu”, “Homofobi ve Transfobi Temelli Nefret Suçları³⁴”, “Özel Sektör Çalışanı LGBTİ+’ların Durumu³⁵”, “Kamu Çalışanı LGBTİ+’ların Durumu³⁶” başlıklarını taşıyan raporları hazırlamakta ve yayınlamaktadır. Özel sektör ve kamu sektöründe istihdamla ilgili iki çalışma Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Araştırmaları Merkezi ile birlikte yürütülmektedir³⁷. Ayrıca, Kaos GL gerekli gördüğü durumlarda insan haklarına dair spesifik alanlarda tematik raporlar üretmektedir. 17 Mayıs Derneği ile beraber, onların odak alanı olarak belirlediği özel alanlarda yapılan izleme çalışmaları ve yayınlanan tematik raporlar buna örnek verilebilir. 2020’de şu raporlar yayınlanmıştır: “HIV ile Yaşayan LGBTİ+’ların İnsan Hakları Raporu³⁸” ve “Yaşlı LGBTİ+’lar: Dünyada ve Türkiye’de Durum³⁹”.

Kaos GL, LGBTİ+ hakları alanına ilişkin gösterge temelli bir izleme için mevzuat bazlı izleme önermektedir. Bu izleme en az iki yöntemi içermelidir: İlki pozitif etki yaratmak için özel olarak tanımlanmış ‘dezavantajlı’ kategoriler arasında lezbiyen, gey, biseksüel, trans, interseksler veya bu kimliklerin ayrımcılığa uğramasına yol açan temel kimlik özellikleri olan cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, cinsiyet karakteristiği yer almakta mı? İkinci olarak negatif etki yaratmak için (örneğin suç eyleminin yöneldiği kişinin kimliğinin cezayı ağırlaştırıcı etkisi) özel olarak tanımlanmış ‘dezavantajlı’ kategoriler arasında lezbiyen, gey, biseksüel, trans, interseksler veya bu kimliklerin ayrımcılığa uğramasına yol açan temel kimlik özellikleri olan cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, cinsiyet karakteristiği yer almakta mı?”

SPoD halen yürütmekte olduğu “LGBTİ+’ların Anayasal Eşitlik Talebi³⁸” projesiyle son on yılda yeni anayasaya yönelik taleplerin nasıl bir seyir izlediğini görmeyi ve seçim çalışmalarını izlemeyi hedeflemektedir. Ayrıca CEİDizler Hibe Programı tarafından desteklenen ve ÜniKuir Derneği’nin ana başvuran, SPoD’un eş başvuran olarak yürüttüğü “Ankara ve İstanbul’daki Devlet Üniversitelerinde LGBTİ+ Hakları Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Projesi” aracılığıyla izleme göstergelerinin ve ayrımcılığa dair ölçütlerin geliştirilmesi için çalışılmaktadır.

34 <https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/2091>

35 <https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/2003>

36 <https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/2004>

37 <https://gender.khas.edu.tr/tr/turkiyede-ozel-sektor-ve-kamu-calisanlari-calisanlari-lgbti-durumu-arastirmalari>

38 <https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/2092>

39 <https://kaosgl.org/haber/yaslanan-ve-yasli-lgbti-larin-ihiyac-ve-kaygilari-arastirmasi-na-katildiniz-mi>

40 <https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/2044>

1.3 İzlemeye İlişkin Genel Öneriler

Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği Türkiye için toplumsal cinsiyet eşitliği alanında yapılacak izleme faaliyetlerinin “feminist” bir anlayış ile yapılmasını önemsediklerini belirterek bunun yöntemleri üzerine düşünmenin gereğine işaret etmektedir. Çalışmalarında kamusal belgelere ek olarak bu alandaki değişimi gösteren “olgular/olaylar”ın da izlenebileceğini belirtmekte, böylesine bir “süreç izleme” ile kamusal belgelere yansımaya konuların da izlenebileceği ve izleme çalışmasının derinliğinin artacağını söylemektedir. İstanbul Sözleşmesi’nden Türkiye’nin çekilmesiyle bağlantılı görülen olguların/olayların tutulan kronolojik kaydı “süreç izleme” için bir örnek olabilir.

Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi’ne göre “Hassas gruplar, dezavantajlı gruplar ve kadınlar konusunda yapılan izleme çalışmalarında sayısal veriler mevcut durumu açıklamakta yeterli olamamaktadır. (...) Özellikle resmi kanallardan gelen nicel veriler çoğunlukla sistemde aksayan durumları örtmek çabası ön planda olan ve bu nedenle manipüle edilmiş olarak kamuoyuna sunulan veriler olarak değerlendirilebilir. (...) Bu nedenle izleme biçimimizi kişisel hikayelerin aktarımı veya gündelik hayatın arkeolojik değerlendirmelerine genişleterek karma bir izleme modelini birlikte oluşturmak bakış açımızı zenginleştirecektir.” demektedir.

Çeşitli örgütlerden gelen bir diğer izleme önerisi, özellikle toplumsal cinsiyet temelli şiddetle ilgili konularda dava izlemesi yönteminin kullanılmasıdır. Nitekim kadın ve çocuk cinayetlerine ilişkin olarak mağdurların yalnız bırakılmaması, haklarının aranması ve davaların kamuoyunda görünür kılınması için çalışmalar yürüten çok sayıda kadın örgütü vardır ve bu çalışmaların sistematik bir izleme boyutuna kavuşturulması önem taşımaktadır.

2. 30 Büyükşehir Belediyesinin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çerçevesinde Değerlendirilmesi

Toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikleri ortadan kaldırmaya yönelik kamu politikalarını geliştirmek ve geliştirilen hizmetleri uygulamak merkezî yönetim organları kadar, yerel yönetim birimlerinin ve belediyelerin görev ve sorumluluğundadır. Belediyeler yapıları gereği bireylere, o kentte ikamet edenlere en yakın kurumlardır. Belediyelerin kendi bölgesinde ikamet edenlerle kurduğu doğrudan iletişim ve yerindenlik anlayışı, yerel düzeyde üretilen politikaların ve hizmetlerin bireylerin gündelik hayatı üzerinde doğrudan etkiye sahip olması, belediyelerin sunduğu hizmetlerin daha hızlı değişim yaratmasını beraberinde getirmektedir. Belediyeler tarafından sunulan/sunulmayan her hizmet ya bireylerin hayatını kolaylaştırmakta ve eşitliğin sağlanmasına katkı sunmakta ya da bireyleri dezavantajlı konuma itmekte ve eşitsizliklerin derinleşmesini beraberinde getirmektedir. Bu nedenle belediye politikaları ve belediyelerin sunduğu hizmetler toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında önemli bir yerde durmaktadır.

Bu çalışma kapsamında; 30 büyükşehir belediyesinin eşitlik mekanizmaları, TCE'nin sağlanmasında önemli etkileri olan bakım ve destek hizmetleri ile belediye tarafından hazırlanan politika belgeleri TCE çerçevesinde değerlendirilmiştir. Ağırlıklı olarak kadınlar tarafından yerine getirilen bakım ve destek hizmetlerinin kamusal hizmetler eliyle yerine getirilmesi kadınların “zaman yoksulluğunun” azaltılmasında önemlidir. Bu çerçevede kadınlara yönelik hizmetlerin yanı sıra, çocuk, engelli ve yaşlılara yönelik hizmetler incelenmiştir. Bakım hizmetlerine ilişkin veri derlemek amacıyla 30 büyükşehir belediyesine soru formu gönderilmiş, gelen cevaplar üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Eşitlik birimleri belediye bünyesinde TCE anaakımlaştırmasına yönelik çalışmalar yapmak ve belediyenin idari sınırları içinde TCE'yi gerçekleştirmek

için kurulmuş olan yapılardır. Çalışma çerçevesinde eşitlik biriminin kurulduğu belediyeler listelenmiş ve eşitlik birimlerine ilişkin değerlendirmelere yer verilmiştir. Son olarak 30 büyükşehir belediyesinin Stratejik Planları TCE çerçevesinde gözden geçirilmiş ve üç büyükşehir belediyesi Ankara, İstanbul ve Mersin tarafından hazırlanan Yerel Eşitlik Eylem Planları yapısal olarak analiz edilmiştir.

2.1 Bakım /Destek Hizmetleri

Belediyelerin kadınlara sunduğu hizmetler ya da düzenlediği faaliyetler belediyeden belediyeye farklılık göstermektedir. Kimi belediyeler, güçlenme ve danışmanlık faaliyetlerine ağırlık verirken, kimi belediyeler ise toplumda hakim olan toplumsal cinsiyet rollerini sürdürmeyi hedefleyen ev-aile odaklı çalışmalara yönelebilmektedir. Hizmetlerin ağırlıklı olarak danışmanlık hizmetleri, mesleki eğitim ve hobi kursları, spor ve benzeri alanlarda yoğunlaştığı görülmektedir. Danışmanlık hizmetleri kadınlara yönelik şiddetle mücadele çerçevesinde yapılandırıldığı gibi, aile danışmanlığı ve çocuklarla çalışma gibi alanları da kapsamaktadır. Kadınlara yönelik şiddetle mücadele çerçevesinde sığınmaevi hizmeti veren belediyeler de bulunmaktadır. 2021 yılı itibarıyla nüfusu 100 bini geçen ve sığınmaevi açması gereken belediye sayısı 248 iken bu hizmeti veren belediye sayısı 33'tür⁴¹.

Türkiye'de belediyelerin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için verdiği hizmetler ile dezavantajlı konumda bulunan gruplara sunulan hizmetleri ayırtmak şu an için güç görünmektedir. Bu güçlüğün bir nedeni hizmetlerin iç içe geçmesi iken, bir diğeri bu hizmetlerden biri olmadan, örneğin sosyal hizmet uygulamaları olmadan, bütünlüklü bir güçlenme stratejisi uygulamanın zorluğudur. Bu nedenle belediye hizmetleri TCE çerçevesinde değerlendirilirken doğrudan kadınlara sunulan hizmetlerin yanı sıra farklı gruplara yönelik hizmetleri analiz etmek ve değerlendirmek gerekir. Stratejik hedef olarak bakım sorumluluklarının hane içinde cinsiyetler arasında eşit iş bölümü ile yürütülmesi ve kamusal hizmetlerin bunun bir parçası, kimi zaman temel yürütücüsü olması gerekir. Ancak hane içindeki eşit iş bölümü, uzun ve zorlu bir değişimi ve mücadeleyi gerektirmektedir. Çocuk, engelli, hasta ve yaşlı bakımı çerçevesinde sunulan her türlü hizmet şu an için temelde kadınların yaşamlarını kolaylaştırmakta ve kadınları özgürleştirmektedir.

Büyükşehir belediyeleri tarafından sunulan kadın danışma merkezi, sığınmaevi, evde bakım ve kreş/gündüz bakımevi hizmetlerine

Tablo 1'de yer verilmiştir. Buna göre 30 büyükşehir belediyesinin 12'si Kadın Danışma Merkezi ve 11'i sığınmaevi hizmeti vermektedir. Aile Danışma Merkezi, Aile Destek ve Eğitim Merkezi, Kadın Yaşam Merkezi gibi adlar altında hizmet sunan belediye sayısı ise 8'dir. Bu merkezlerin bir bölümünde kadınlara danışmanlık hizmetleri verilirken (Trabzon, Konya) bir bölümü hobi ve mesleki kurs ağırlıklıdır (Kahramanmaraş ve Şanlıurfa). Kahramanmaraş ve Samsun gibi kimi Büyükşehir Belediyelerinin ise sığınmaevi için mekân, bina veya arsa tahsisinde bulunduğu ancak işletim konusundaki zorluklar ve/veya tercihler nedeniyle bu mekânları ASHB'ye devrettiği görülmüştür.

Bakımlarıyla çoğunlukla kadınların ilgilendiği yaşlı, çocuk ve engellilere yönelik hizmetlerin sunumunda da sorunlar olduğu görülmektedir. Öncelikle yaşlı ve engelli izolasyonunu/yalnızlığını engelleyecek, gündüz zaman geçirmelerini ve sosyalleşmelerini sağlayacak mekanlar az sayıdadır. Yaşlılara ve engellilere yönelik evde bakım hizmetlerinin kapsamı ise sınırlıdır. Bu hizmetler engellileri, yalnız ve/veya eşyle yaşayan ve muhtaçlık içindeki yaşlıları kapsamaktadır. Cinsiyet rolleri nedeniyle bakım hizmetleri kadınlar tarafından yerine getirilmektedir. Yaşlandıkça da bu rollerde değişim olmamaktadır, bu nedenle yaşlılara sunulmayan her hizmet kadınların iş yükünü artırmaktadır.

Büyükşehir Belediyelerinin 13'ünde yaşlılara ve/veya engellilere hizmet sunan herhangi bir destek merkezi oluşturulmamıştır. Yaşlılara yönelik evde bakım hizmetleri sunan belediyelerin 13'ü Diyarbakır, Erzurum, Gaziantep, Kahramanmaraş, Konya, Malatya, Mardin, Sakarya, Samsun, Ordu, Şanlıurfa ve Trabzon bu hizmetleri sunarken ASHB'nin finansman sağladığı Yaşlı Destek Programından da (YADES) yararlanmaktadır. Kimi belediyeler kendi kaynaklarına ek olarak YADES'den yararlanırken kimi belediyeler sadece program çerçevesinde bu hizmeti sunmaktadır. Örneğin, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi YADES'den yararlanmanın yanı sıra belediye bütçesinden de yaşlılara yönelik bu hizmetler için kaynak aktarmaktadır. Program bittikten sonra Belediyelerin kendi

⁴¹ Mayıs 2022 tarihinde Bilgi Edinme Kanunu çerçevesinde belediyelerden resmi yazı sonucu elde edilmiştir.

kaynaklarıyla bu hizmeti sunup sunmayacağı önemli bir konudur. Hizmet merkezlerinin sayısının çoğalması, evde bakım hizmetlerinin kapsamının genişletilmesi ve yaygınlaştırılması, yaşlı ve engelli refahını artırırken kadınların bakım için ayırdıkları zamanı da azaltacaktır.

Okul öncesi hizmetlere bakıldığında 30 büyükşehir belediyesinden 14'ünde kreş-oyun odası ve benzeri isimde açılmış merkezlerin olduğu görülmektedir. Yine iki belediye açmış olduğu kurslara katılan kadınların çocuklarının yararlanabileceği kreş/oyun odası gibi merkezler açmışlardır.

Tablo 1: Büyükşehir Belediyelerinin Sundukları Hizmetler

İL	KADIN DAYANIŞMA MERKEZİ	KADIN SİĞİNMA EVİ	YAŞLI/ENGELLİ BAKIMI	EVDE BAKIM HİZMETLERİ	KREŞ/GÜNDÜZ BAKIMEVİ
ADANA*	X	X	Engelli Mola Evi hizmeti verilmektedir. Yaşlılara yönelik gündüzlü bakım merkezi bulunmamaktadır.	Kişisel bakım, kuaförlük ve sağlık hizmetleri sunulmaktadır.	Kozan ilçesinde 1 adet, merkezde 2 adet olmak üzere toplam 3 adet gündüz bakım evi bulunmaktadır.
ANKARA*	1 adet Kadın Danışma Merkezi bulunmaktadır.	4 adet Kadın Sığınmaevi bulunmaktadır.	Engellilere yönelik 2 adet gündüzlü bakım merkezi bulunmaktadır.	Kişisel bakım, ev temizliği ve bakım ve onarım hizmetleri sunulmaktadır.	4 adet kreş, 4 adet gündüzlü çocuk bakım evi, 11 adet çocuk oyun evi bulunmaktadır.
ANTALYA*	1 adet Kadın Danışma Merkezi bulunmaktadır.	1 adet Kadın Sığınmaevi bulunmaktadır.	1 adet Yaşlı Bakım Merkezi, 6 adet Engelli Bakım Merkezi mevcuttur.	Tıbbi takip ve muayene, öz bakım, ev temizliği hizmetleri sunulmaktadır.	5 adet kreş/gündüz bakım evi/etüt merkezi bulunmaktadır.
AYDIN*	X	1 adet Kadın Sığınmaevi bulunmaktadır.	1 adet Otizm Spor Merkezi, 1 adet Otizm Destek Merkezi, 1 adet engelli bireylere yönelik spor salonu bulunmaktadır.	Kuaför, berber ve sağlık hizmetleri sunulmaktadır.	2 adet Çocuk Gelişim Merkezi bulunmaktadır.

Tablo 1: Büyükşehir Belediyelerinin Sundukları Hizmetler (devam)

İL	KADIN DAYANIŞMA MERKEZİ	KADIN SIĞINMA EVİ	YAŞLI/ENGELLİ BAKIMI	EVDE BAKIM HİZMETLERİ	KREŞ/GÜNDÜZ BAKIMEVİ
BALIKESİR*	2 adet Kadın Danışma Merkezi bulunmaktadır.	X	1 adet Yaşlı Bakım Evi bulunmaktadır. 110 öğrenciye hizmet verilen, 1 adet Engelsiz Yaşam Merkezi bulunmaktadır.	X	X
BURSA*	1 adet Kadın Danışma Merkezi bulunmaktadır.	1 adet Kadın Sığınmaevi bulunmaktadır.	X	Psikolog fizyoterapist, pratisyen doktor, hemşire, bakım destek (kişisel bakım banyo hizmeti gibi), ev temizliği hizmeti sunulmaktadır.	4-6 yaş grubuna ücretsiz anasınıfı desteğinin verildiği, 1500 çocuğun yararlandığı 20 adet Ana Kucağı Merkezi bulunmaktadır.
DENİZLİ*	X	X	X	Ev temizliği ve kişisel bakım hizmetleri sunulmaktadır.	X
DİYARBAKIR**	1 adet Kadın Yaşam Merkezi mevcuttur.	1 adet Kadın Sığınmaevi bulunmaktadır.	X	Ev temizliği, kişisel bakım, psiko-sosyal destek, basit ev tadilatları hizmetleri sunulmaktadır. (YADES)	X

Tablo 1: Büyükşehir Belediyelerinin Sundukları Hizmetler (devam)

İL	KADIN DAYANIŞMA MERKEZİ	KADIN SİĞİNMA EVİ	YAŞLI/ENGELLİ BAKIMI	EVDE BAKIM HİZMETLERİ	KREŞ/GÜNDÜZ BAKIMEVİ
ESKİŞEHİR*	1 adet Kadın Danışma ve Dayanışma Merkezi bulunmaktadır.	X	Zihinsel Engelli Gündüz Yaşam Merkezi bulunmakta, bu merkezde 18 yaş üzeri zihinsel engelli ve otizm spektrum bozukluğu olan bireyler ile Alzheimer hastalarına hizmet verilmektedir.	Hasta yıkama, kişisel bakım hizmetleri sunulmaktadır.	Dezavantajlı gruplara hizmet veren 1 adet kreş bulunmaktadır.
GAZİANTEP*	X	1 adet Kadın Sığınmaevi bulunmaktadır.	Bir adet Alzheimer Merkezi, 1 adet "Düşünler Evi" bulunmaktadır. 1 adet Engelli Rehabilitasyon Merkezi bulunmaktadır.	Evde bakım hizmetleri sunulmaktadır. (YADES)	3 adet gündüz bakımevi, 3 adet anaokulu bulunmaktadır.
HATAY*	1 adet Kadın Danışma Merkezi bulunmaktadır.	X	X	Ev temizliği ve kişisel bakım hizmetleri sunulmaktadır.	X
ERZURUM**	X	Pasinler Belediyesi ile ortak olarak açılmış olan 1 adet Kadın Sığınmaevi mevcuttur.	Engelli Eğitim Rehabilitasyon ve Rekreasyon Merkezi ile Kadın ve Engelli Koordinasyon Merkezi bulunmaktadır.	Kişisel bakım ve ev temizliği, psikolojik destek hizmetleri sunulmaktadır. (YADES)	X

Tablo 1: Büyükşehir Belediyelerinin Sundukları Hizmetler (devam)

İL	KADIN DAYANIŞMA MERKEZİ	KADIN SIĞINMA EVİ	YAŞLI/ENGELLİ BAKIMI	EVDE BAKIM HİZMETLERİ	KREŞ/GÜNDÜZ BAKIMEVİ
İSTANBUL*	Kadın Destek Hattı, Kadın Danışma Birimi ve 1 adet Kadın Danışma Merkezi bulunmaktadır.	1 adet Kadın Sığınmaevi bulunmaktadır.	Yaşlılara yönelik gündüzlü bakım hizmeti sunulmamaktadır. Maltepe Kısa Mola Merkezi'nde 4-14 yaş aralığındaki özel gereksinimi olan bireylere hizmet sunulmaktadır.	Evde sağlık hizmeti, sosyal destek, psikolojik danışmanlık, hastane ve ev refakati, fizyoterapi, hane ve kişisel temizlik hizmetleri sunulmaktadır.	3-6 yaş grubu çocukların ve ailelerinin yararlandığı 32 adet Yuvamız İstanbul Çocuk Etkinlik Merkezi bulunmaktadır.
İZMİR*	2 adet Kadın Danışma Merkezi mevcuttur.	2 adet Kadın Sığınmaevi mevcuttur.	4 adet gündüzlü Yaşlı Bakım Merkezi, 3 adet gündüzlü Engelli Bakım Merkezi mevcuttur. Ek olarak engelli bireylere hizmet veren 2 adet Farkındalık Merkezi ve 1 adet Engelsiz Modern Sanatlar Müzesi mevcuttur.	Yara bakım hizmeti, psikolojik destek hizmeti, fizik tedavi hizmeti, kişisel bakım ve ev temizliği hizmetleri sunulmaktadır.	3-6 yaş grubundaki çocukların yararlandığı 13 adet İZELMAN Anaokulu mevcuttur. 36-53 ay aralığındaki çocukların yararlandığı 11 adet Masal Evi bulunmaktadır.
KAHRAMAN MARAŞ**	Belediye bünyesinde 3 adet Aile Danışma ve Eğitim Merkezi bulunmakta ancak bu hizmet Kadın Danışma Merkezi niteliği taşımamaktadır.	X	Gündüzlü bakım merkezi bulunmamaktadır.	Evde tespit, fizyoterapi, ev temizliği, yemek, psiko-sosyal destek hizmetleri sunulmaktadır. (YADES)	X
KAYSERİ**	X	X	Engelsiz Çocuk Evi aracılığı ile de 4-12 yaş aralığındaki zihinsel engellilere yönelik gündüzlü bakım hizmetleri sunulmaktadır.	Ev temizliği, kişisel bakım, kuaförlük, sağlık destek ve çağrı merkezi hizmetleri sunulmaktadır.	X

Tablo 1: Büyükşehir Belediyelerinin Sundukları Hizmetler (devam)

İL	KADIN DAYANIŞMA MERKEZİ	KADIN SIĞINMA EVİ	YAŞLI/ENGELLİ BAKIMI	EVDE BAKIM HİZMETLERİ	KREŞ/GÜNDÜZ BAKIMEVİ
KOCAELİ**	X	1 adet Kadın Sığınmaevi bulunmaktadır.	X	Kişisel bakım, hijyen ve refakatçilik ve ulaşım hizmetleri sunulmaktadır. (YADES)	X
KONYA**	Aile Sanat ve Eğitim Merkezleri ve Kadın Aile Destek Merkezi bulunmaktadır. Ancak bu merkezler Kadın Danışma Merkezi görevi görmemektedir.	X	X	Kişisel bakım ve hijyen hizmeti sunulmaktadır. (YADES)	X
MALATYA**	Aile Danışma ve Destek Merkezi bulunmaktadır ancak bu merkezler kadın danışma merkezi görevi görmemektedir.	X	1 adet gündüzlü Yaşlı Yaşam Merkezi bulunmaktadır.	Evde temizlik ve kişisel bakım hizmetleri ile toplu taşımaya erişimde zorluk çekenlere taşıma hizmeti sunulmaktadır. (YADES)	4-6 yaş arası çocukların yararlanabileceği Nezaket Okulları mevcuttur.
MANİSA**	1 adet Kadın ve Aile Danışma Merkezi bulunmaktadır.	X	X	Yaşlılara yönelik evde bakım hizmeti sunulmaktadır.	18 adet Çocuk Kültür ve Sanat Merkezi bulunmaktadır. Bu merkezlerde 4-12 yaş aralığındaki çocuklara yönelik çeşitli eğitim, etkinlik ve kurslar düzenlenmektedir. 3 adet gündüz kreşi bulunmaktadır.

Tablo 1: Büyükşehir Belediyelerinin Sundukları Hizmetler (devam)

İL	KADIN DAYANIŞMA MERKEZİ	KADIN SİĞİNMA EVİ	YAŞLI/ENGELLİ BAKIMI	EVDE BAKIM HİZMETLERİ	KREŞ/GÜNDÜZ BAKIMEVİ
MARDİN**	1 adet Kadın Danışma Merkezi mevcuttur.	X	X	Evde bakım/kuaförlük ve temizlik hizmetleri ile ulaşım aracı hizmeti sunulmaktadır. (YADES)	Büyükşehir Belediyesi bünyesinde kursiyerlerin ve çalışanların 4-6 yaş gurubundaki çocuklarının faydalanabileceği 1 adet kreş bulunmaktadır.
MERSİN*	2 adet Kadın Danışma Merkezi faaliyet göstermektedir. 1 adet Kadın Sağlığı Danışma Merkezi, 1 adet Terapi merkezi bulunmaktadır.	1 adet Kadın Sığınmaevi mevcuttur.	“İkinci Bahar Emekli Evi” hizmete sunulmuştur. Engelli çocuklara gündüz bakım hizmeti veren bir adet “Mola Evi” mevcuttur. Engelsiz Yaşam Merkezi mevcuttur.	Evde bakım, evde sağlık, evde temizlik hizmetleri sunulmaktadır.	46-72 aylık çocuklara hizmet veren 2 adet Çocuk Gelişim Merkezi mevcuttur.
MUĞLA**	1 adet Kadın Danışma Merkezi bulunmaktadır.	X	Engelli bireylerin uzman personel eşliğinde vakit geçirebileceği 3 adet Kısa Mola Merkezi bulunmaktadır. Yaşlılara yönelik 2 adet 100 Yaş Evi hizmet vermektedir.	Evde sağlık, evde bakım hizmetleri, sağlık danışmanlığı, hasta eğitimi ile diyetik ve beslenme hizmetleri ile sağlık kuruluşlarına nakil-ulaşım hizmetleri sunulmaktadır.	25-66 ay grubundaki çocukların yararlanabileceği 2 adet gündüz bakım evi bulunmaktadır.
ORDU**	X	X	X	Evde temizlik, psikolojik destek ve sağlık hizmetleri ile yemek hizmetleri sunulmaktadır. (YADES)	X

Tablo 1: Büyükşehir Belediyelerinin Sundukları Hizmetler (devam)

İL	KADIN DAYANIŞMA MERKEZİ	KADIN SİĞİNMA EVİ	YAŞLI/ENGELLİ BAKIMI	EVDE BAKIM HİZMETLERİ	KREŞ/GÜNDÜZ BAKIMEVİ
SAKARYA*	X	X	X	Evde temizlik hizmeti, genel sağlık danışmanlık hizmeti, kişisel bakım hizmetleri sunulmaktadır. (YADES)	X
SAMSUN*	X	X	Yaşlılara hizmet veren merkez bulunmamaktadır. Mavi Işıklar Engelliler Eğitim Dinlenme ve Rehabilitasyon merkezi mevcuttur.	Ev temizliği hizmeti, evde sağlık hizmeti, fizik tedavi hizmeti, psikolojik destek hizmeti, sosyal destek hizmeti, beslenme ve diyetetik hizmeti, kişisel bakım hizmeti, çamaşırhane hizmeti ve yemek yapımı hizmetleri sunulmaktadır. (YADES)	X
ŞANLIURFA*	Kadın Danışma Merkezi bulunmamaktadır. Büyükşehir Belediyesi bünyesinde 31 adet Kadın Destek ve Eğitim Merkezi bulunmaktadır.	X	Yaşlılara yönelik merkez mevcut değildir. Engelliler Koordinasyon Merkezinde görme, işitme, ortopedik, zihinsel ve diğer engelliliklere yönelik hizmetler verilmektedir.	Evde temizlik ve kişisel bakım hizmetleri ile toplu taşımaya erişimde zorluk çekenlere taşıma hizmeti sunulmaktadır. (YADES)	Büyükşehir belediyesi bünyesinde bulunan merkezlerde kursiyerlerin yararlandığı 3-6 yaş
TEKİRDAĞ**	Belediye Bünyesinde Çerkezköy, Süleymanpaşa ve Çorlu'da olmak üzere 3 adet Kadın Danışma Merkezi bulunmaktadır.	X	X	Evde sağlık hizmeti ve sağlık kuruluşlarına ulaşım hizmeti sunulmaktadır.	X

Tablo 1: Büyükşehir Belediyelerinin Sundukları Hizmetler (devam)

İL	KADIN DAYANIŞMA MERKEZİ	KADIN SIĞINMA EVİ	YAŞLI/ENGELLİ BAKIMI	EVDE BAKIM HİZMETLERİ	KREŞ/GÜNDÜZ BAKIMEVİ
TRABZON*	Kadın Danışma Merkezi bulunmamaktadır. Trabzon Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı bünyesinde TİKOM 153 üzerinden yönlendirmeler yapılarak pedagoğ, sosyolog ve psikolog eşliğinde danışmanlık hizmeti verilmektedir.	X	X	Ev temizliği, sıcak yemek ve sağlık yönlendirmesi hizmetleri sunulmaktadır. (YADES)	X
VAN**	X	X	X	Evde muayene, fizyoterapi, rutin sağlık kontrolleri yapılmakta, sağlık kuurluşlarına ulaşım hizmeti sunulmaktadır.	Çocuk Kreşi Gündüz Bakım ve Aşevi bulunmaktadır. 3 adet kreş bulunmaktadır.

* İşareti ile belirtilen belediyelere ilişkin bilgiler, Mayıs 2022 tarihinde Bilgi Edinme Kanunu çerçevesinde belediyelerden resmi yazı sonucu elde edilmiştir.

** İşareti ile belirtilen belediyelere ilişkin bilgiler, Haziran 2022 tarihinde belediyelerin web sitelerinden ve 2021 yılı Faaliyet Raporları'ndan elde edilmiştir.

Kadınların güçlenmesinde ve toplumun eşit bireyleri olarak yaşamlarını sürdürmelerinde yerelde gerçekleştirilen müdahaleler önemlidir. Ancak sadece kadınlar için değil, erkekler ve LGBTİ+ bireyler açısından da bu böyledir. Burada belirtilmesi gereken konu, toplumsal cinsiyet eşitliğinin ya da eşitsizliklerinin daha çok kadınlar üzerinden konuşulmasıdır. Oysa toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri sadece kadınları değil, erkekleri ve LGBTİ+ bireyleri de etkilemektedir. Belediyelerin sunduğu hizmetler bu çerçevede değerlendirildiğinde, güçlenme, danışmanlık ve boş zaman değerlendirme hizmetlerinin önemli ölçüde, yetersiz de olsa kadınları hedeflediği, toplumdaki diğer bireyleri dışarıda bıraktığı görülmektedir. Belediye hizmetlerine bakıldığında, erkekler denildiğinde akla spor ve futbol

sahaları gelmektedir. Bu hizmetler gerekli olmakla birlikte özellikle dezavantajlı konumda bulunan erkekleri güçlendirmekten uzak hizmetlerdir.

Belediye hizmetlerinin toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinden ele alınması, yönetici kademesindeki yetkililerin toplumsal cinsiyet eşitliği idealini sahiplenmesi kadar, yerel yönetimler içerisinde bu idealin hayata geçmesine hizmet edecek politikaları oluşturacak kurumsal yapıların inşa edilmesiyle mümkündür. Söz konusu kurumsal yapıların en önemlilerinden biri eşitlik birimleridir.

2.2 Eşitlik Birimleri

Türkiye’de 2022 Mayıs ayı itibarıyla 35 eşitlik birimi bulunmaktadır (Tablo 2). Eşitlik birimlerinin bir bölümü son derece aktif iken, bir bölümünün mevcut olduğu ifade edilmekte ancak fiiliyatta varlıklarına rastlanmamaktadır. Türkiye’de eşitlik birimlerinin kurulma süreci 2006 yılında başlamış olmakla birlikte, özellikle 2019 yılı sonrasında yaygınlaşmaya başladıkları söylenebilir. 35 eşitlik biriminin 16’sı 2019 ve sonrasında kurulmuştur. Çalışma kapsamında eşitlik birimlerinin yapısını anlamak için görev ve sorumluluklarına, personel yapısına, kendilerine ait düzenleyici belgeye sahip olup olmamalarına ve bağlı oldukları müdürlüklere bakılmıştır.

Eşitlik Birimlerinin görev ve sorumlulukları üç düzeyde tanımlanabilir:

- Eşitlik birimlerinin bağlı oldukları müdürlük/başkanlık tarafından belirlenen görev ve sorumlulukları (Örn. Kadın Danışma Merkezlerinde güçlenme eğitimleri vermek, vb.);
- Eşitlik birimlerinin Belediye’nin bütününe ilişkin görev ve sorumlulukları (Örn. Belediye politikalarını TCE çerçevesinde değerlendirmek, TCE duyarlı veri çalışması yapmak, Belediye personeline TCE ile ilgili hizmet için eğitimler vermek, vb.);
- Eşitlik birimlerinin topluma, belediyenin hizmet verdiği mekâna, bu mekânda yaşayanlara ilişkin görev ve sorumlulukları (Örn. TCE’nin mekânda yerleşmesine ilişkin etkinlikler yapmak, STK’larla ortak çalışmalar yapmak, 8 Mart ve 25 Kasım gibi TCE açısından önemli günlere dair çalışmalar yapmak, vb.);

Bu görev ve sorumluluklar elbette birbirlerinden keskin sınırlarla ayrılmamıştır. Mekâna-topluma yönelik etkinlikler Belediyenin iç yapılanmasını da dönüştürebilmektedir. Belediyenin iç yapısındaki dönüşüm topluma dair etkinlikleri de etkileyebilmektedir.

Eşitlik birimlerinin görevleri arasında belediyenin diğer birimleri ile ilgili faaliyetler de tanımlanmıştır. Bu faaliyetlerin kapsam ve sınırlılıkları Belediyeye göre farklılaşmaktadır. Bazı eşitlik birimleri belediyenin diğer birimlerinde uygulanmak üzere hizmet içi eğitimler düzenlemeyi, belediyenin idari yapısını ve çalışmalarını toplumsal cinsiyet eşitliği açısından değerlendirmeyi ve bu birimler içerisinde toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifini yaygınlaştıracak önerilerde bulunmayı görev ve sorumlulukları arasında sıralamaktadır. Bunların görev ve sorumluluklar içinde sıralanması ile fiiliyatta gerçekleştirilmesi elbette farklı şeylerdir. Öncesinde de bahsedildiği üzere hiçbir eşitlik birimi belediyenin hizmetlerini TCE çerçevesinde tam olarak değerlendirmemektedir.

Birimlerin önemli bir kısmı tek personele sahiptir. Eşitlik birimlerinin 13’nün bir ve 11’nin iki personeli bulunmaktadır. Geriye kalan 11 eşitlik biriminin üç veya daha fazla çalışanı bulunmaktadır. Çalışan sayısı, eşitlik birimlerinin belediye içinde tuttuğu yeri değerlendirmek için kullanılacak göstergelerden biridir. Ancak kimi durumlarda resmi çalışan sayısı üzerinden değerlendirme yapmak sorunlu olmaktadır. Özellikle eşitlik birimleri çalışanlarının iş tanımlarının net olmadığı durumlarda birim çalışanları bağlı oldukları müdürlüğün diğer işleri ile ilgilenirken, diğer çalışanlar da eşitlik biriminin işleri ile ilgilenilmektedir. Personel sayısı kadar önemli olan bir konu personelin niteliğidir. Kimi zaman sadece kadın olmanın toplumsal cinsiyet eşitliği alanında çalışmak için yeterli olduğu düşünülmekte, bu alanın gerektirdiği uzmanlık, bilgi birikimi ve deneyim göz ardı edilebilmektedir. Oysa, eşitlik birimlerinde çalışan personelin özellikle toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda deneyimli ve bilgi sahibi olması, yapılacak planlamaların ve gerçekleştirilecek faaliyetlerin eşitlik biriminin kuruluş amacına uygun ve etkili olması açısından oldukça önemlidir. Aksi halde bu birimlerin kuruluş amaçlarına uygun etkin faaliyetler yürütmeleri mümkün olmayacaktır.

Eşitlik birimlerinin belediye organizasyonundaki yeri, hangi birim altında kurumsallaştığı eşitlik birimine yüklenen anlamlar açısından bakılması gereken bir alandır. Eşitlik birimlerinden 21’i Kadın ve Aile

Hizmetleri Müdürlüğü/Kadın Şube Müdürlüğü gibi doğrudan kadınlara yönelik çalışma yapan birimlere bağlıdır. Birimlerin 5'i Sosyal Yardım İşleri/Destek Hizmetleri Müdürlüklerine, 4'ü Strateji Geliştirme Müdürlüğüne, 1'i Basın Yayın Halkla İlişkiler Müdürlüğüne, 1'i Sağlık İşleri Müdürlüğü ve 1'i ise başkan yardımcısına bağlıdır. Eşitlik birimlerinin etkin çalışabilmesi için politika üretiminde etkin olacak şekilde konumlandırılması gerekir. Bu nedenle doğrudan kadınlara yönelik çalışma yapan birim yerine Strateji Daire Başkanlıklarına bağlı olarak yapılandırılmaları çok daha yerinde olacaktır.

Eşitlik birimlerinin 11'i kendine ait düzenleyici belgeye, yönergeye sahip iken 17 eşitlik birimi bağlı oldukları müdürlüklerin yönetmeliklerinde yer almaktadır. Düzenleyici belgesi olmayan eşitlik birimi sayısı 7'dir. Eşitlik birimlerinin kendilerine ait düzenleyici belgeleri ve bütçeleri olan birer birim olarak yapılandırılmaları, başlangıçta sözü edilen toplumsal cinsiyet eşitliğine uygun olarak geliştirilecek hizmetlerin hayata geçirilmesinde önemlidir. Yönetmelik, yönerge gibi düzenleyici belgeler; yapılacak işlerin, faaliyetlerin ya da en genel anlamıyla görevlerin tanımını yaparken, çerçevesini çizerken; bütçe bu faaliyetlerin hayata geçirilmesini sağlayacaktır.

Tablo 2: Eşitlik Birimleri

SAYI	ŞEHİR	BELEDİYE İSMİ	EŞİTLİK BİRİMİ İSMİ	KURULUŞ YILI	BİRİMDE ÇALIŞAN PERSONEL SAYISI	BAĞLI OLAN MÜDÜRLÜK	BİRİMİN KENDİNE AİT DÜZENLEYİCİ BELGESİNİN BULUNMA DURUMU
1	ADANA	Çukurova Belediyesi	Eşitlik Birimi	2019	2	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü'nün Yönetmeliği içerisinde tanımlanmıştır.
2	ADANA	Seyhan Belediyesi	Seyhan Belediyesi Eşitlik Birimi	2017	1	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü	Var
3	ANKARA	Çankaya Belediyesi	Çankaya Belediyesi Aile ve Kadın Müdürlüğü Eşitlik ve Farkındalık Bürosu	2014	4	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü'nün Yönetmeliği içerisinde tanımlanmıştır.
4	ANTALYA	Muratpaşa Belediyesi	Muratpaşa Belediyesi Eşitlik Birimi	2014	2	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü	Yok
5	BURSA	Nilüfer Belediyesi	Nilüfer Belediyesi Eşitlik Birimi	2010	1	Strateji Geliştirme Müdürlüğü	Var
6	ESKİŞEHİR	Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Eşitlik Birimi	2014	2	Kadın Çalışmaları Şube Müdürlüğü	Kendine ait yönergesi mevcut ayrıca Sosyal Hizmet Dairesi Başkanlığının yönetmeliği içerisinde tanımlanmıştır.
7	ESKİŞEHİR	Odunpazarı Belediyesi	Odunpazarı Belediyesi Eşitlik Birimi	2014	1	Strateji Geliştirme Müdürlüğü	Var
8	ESKİŞEHİR	Tepebaşı Belediyesi	Tepebaşı Belediyesi Toplumsal Eşitlik Merkezi	2022	3	Sağlık İşleri Müdürlüğü	Yok

Tablo 2: Eşitlik Birimleri (devam)

SAYI	ŞEHİR	BELEDİYE İSMİ	EŞİTLİK BİRİMİ İSMİ	KURULUŞ YILI	BİRİMDE ÇALIŞAN PERSONEL SAYISI	BAĞLI OLAN MÜDÜRLÜK	BİRİMİN KENDİNE AİT DÜZENLEYİCİ BELGESİNİN BULUNMA DURUMU
9	GAZİANTEP	Gaziantep Büyükşehir Belediyesi	Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Eşitlik Birimi	2014	2	Kadın, Aile, Eğitim ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı	Yok
10	İSTANBUL	Ataşehir Belediyesi	Ataşehir Belediyesi Toplumsal Eşitlik Birimi	2021	3	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü'nün Yönetmeliği içerisinde tanımlanmıştır.
11	İSTANBUL	Avcılar Belediyesi	Avcılar Belediyesi Toplumsal Eşitlik Birimi	2020	1	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü	Var
12	İSTANBUL	Beşiktaş Belediyesi	Beşiktaş Belediyesi Toplumsal Eşitlik Birimi	2014	1	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü	Var
13	İSTANBUL	Beylikdüzü Belediyesi	Beylikdüzü Belediyesi Toplumsal Eşitlik Birimi	2016	1	Strateji Geliştirme Müdürlüğü	Yok (Başkanlık Oluru ile)
14	İSTANBUL	Kadıköy Belediyesi	Kadıköy Belediyesi Toplumsal Eşitlik Birimi	2016	2	Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü	Var
15	İSTANBUL	Kartal Belediyesi	Kartal Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü Eşitlik Birimi	2021	1	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü'nün Yönetmeliği içerisinde tanımlanmıştır.
16	İSTANBUL	Küçükçekmece Belediyesi	Kadın Eşitlik Merkezi	2020	1 ⁴²	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü	Yok (Meclis onayı ile kurulmuş.)

⁴² Mayıs 2022 tarihinde Bilgi Edinme Kanunu çerçevesinde belediyelerden resmi yazı sonucu elde edilmiştir.

Tablo 2: Eşitlik Birimleri (devam)

SAYI	ŞEHİR	BELEDİYE İSMİ	EŞİTLİK BİRİMİ İSMİ	KURULUŞ YILI	BİRİMDE ÇALIŞAN PERSONEL SAYISI	BAĞLI OLAN MÜDÜRLÜK	BİRİMİN KENDİNE AİT DÜZENLEYİCİ BELGESİNİN BULUNMA DURUMU
17	İSTANBUL	Şişli Belediyesi	Şişli Belediyesi Toplumsal Eşitlik Birimi	2015	2	Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü	Var
18	İSTANBUL	Maltepe Belediyesi	Maltepe Belediyesi Sosyal Politikalar ve Eşitlik Birimi	2021	3	Strateji Geliştirme Müdürlüğü	Strateji Geliştirme Müdürlüğü'nün yönetmeliği içerisinde tanımlanmıştır.
19	İZMİR	Bornova Belediyesi	Kadın Erkek Eşitliği Birimi	2021	2	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü'nün Yönetmeliği içerisinde tanımlanmıştır.
20	İZMİR	Buca Belediyesi	Buca Belediyesi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Birimi	2014	1	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü	Yok
21	İZMİR	Çiğli Belediyesi	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Birimi	2021	5	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü'nün Yönetmeliği içerisinde tanımlanmıştır.
22	İZMİR	İzmir Büyükşehir Belediyesi	İzmir Büyükşehir Belediyesi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Birimi	2012	5	Kadın Çalışmaları Şube Müdürlüğü	Kadın Çalışmaları Şube Müdürlüğü'nün Yönetmeliği içerisinde tanımlanmıştır.
23	İZMİR	Karabağlar Belediyesi	Karabağlar Belediyesi Kadın-Erkek Eşitliği Birimi	2015	1	Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü	Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü'nün Yönetmeliği içerisinde tanımlanmıştır.
24	İZMİR	Karşıyaka Belediyesi	Karşıyaka Belediyesi Toplumsal Eşitlik Birimi	2019	2	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü yönetmeliğinde görev yetki ve sorumluluklar tanımlanmıştır.

Tablo 2: Eşitlik Birimleri (devam)

SAYI	ŞEHİR	BELEDİYE İSMİ	EŞİTLİK BİRİMİ İSMİ	KURULUŞ YILI	BİRİMDE ÇALIŞAN PERSONEL SAYISI	BAĞLI OLAN MÜDÜRLÜK	BİRİMİN KENDİNE AİT DÜZENLEYİCİ BELGESİNİN BULUNMA DURUMU
25	İZMİR	Konak Belediyesi	Konak Belediyesi Eşitlik Birimi	2018	2	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü'nün Yönetmeliği içerisinde tanımlanmıştır.
26	İZMİR	Menemen Belediyesi	Menemen Belediyesi Eşitlik Birimi	2019	Henüz Eşitlik Birimi için görevlendirme yapılmadı ⁴³ .	Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü	Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü Yönetmeliği içerisinde görev, yetki ve sorumluluklar tanımlanmıştır
27	İZMİR	Narlidere Belediyesi	Eşitlik Birimi	2021	Yok	KDM'nin içinde bir oda ve tabelaları var. KDM personeli aynı zamanda Eşitlik Birimine de bakıyor	Var
28	İZMİR	Selçuk Belediyesi	Yerel Eşitlik Birimi	2021	2	Başkan yardımcısı	Yok (Meclis kararıyla kurulmuş.)
29	KARS	Kars Belediyesi	Kars Belediyesi Eşitlik Birimi	2006	3	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü'nün Yönetmeliği içerisinde tanımlanmıştır.
30	MERSİN	Mezitli Belediyesi	Mezitli Belediyesi Eşitlik Birimi	2021	1	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü	Var
31	MERSİN	Mersin Büyükşehir Belediyesi	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Şefliği	30 Eylül 2019	2	Kadın Şube müdürlüğü	Var
32	MUĞLA	Bodrum Belediyesi	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bürosu	2019	3	Basın Yayın Halkla İlişkiler Müdürlüğü	Basın Yayın Halkla İlişkiler Müdürlüğü'nün yönetmeliği içinde.

⁴³ Birim kurulmasına ilişkin meclis kararın bulunmakta ve Eşitlik Birimi, Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü'nün yönetmeliği içerisinde yer almaktadır. Ancak birim aktif değildir ve personeli bulunmamaktadır.

Tablo 2: Eşitlik Birimleri (devam)

SAYI	ŞEHİR	BELEDİYE İSMİ	EŞİTLİK BİRİMİ İSMİ	KURULUŞ YILI	BİRİMDE ÇALIŞAN PERSONEL SAYISI	BAĞLI OLAN MÜDÜRLÜK	BİRİMİN KENDİNE AİT DÜZENLEYİCİ BELGESİNİN BULUNMA DURUMU
33	SAMSUN	Atakum Belediyesi	Atakum Belediyesi Eşitlik Birimi	2022	3	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü	Var
34	TRABZON	Ortahisar Belediyesi	Ortahisar Belediyesi Kadın Erkek Eşitlik Masası	2017	1	Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü	Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü'nün Yönetmeliği içerisinde tanımlanmıştır.
35	TRABZON	Trabzon Büyükşehir Belediyesi	Trabzon Büyükşehir Belediyesi Yerel Eşitlik Birimi	2014	1	Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı	Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı'nın Yönetmeliği içerisinde tanımlanmıştır.

2.3 Belediyelerin Stratejik Planları

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 41. maddesi şöyledir: "Belediye başkanı, mahallî idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay içinde; kalkınma plânı ve programı ile varsa bölge plânına uygun olarak stratejik plân ve ilgili olduğu yıl başından önce de yıllık performans programı hazırlayıp belediye meclisine sunar. Stratejik plân, varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanır ve belediye meclisi tarafından kabul edildikten sonra yürürlüğe girer. Nüfusu 50.000'in altında olan belediyelerde stratejik plân yapılması zorunlu değildir. Stratejik plân ve performans programı bütçenin hazırlanmasına esas teşkil eder ve belediye meclisinde bütçeden önce görüşülerek kabul edilir." Daha sonra, kanuna dair ilgili yönetmelik de hazırlanarak, stratejik planların hazırlanması, uygulaması ve içeriğine dair esaslar açıklanmıştır⁴⁴. CEİD bu çalışma kapsamında, Türkiye'deki 30 büyükşehir belediyesi'nin ve Türkiye Belediyeler Birliği'nin stratejik planlarını TCE ekseninde, belirlediği bir dizi kriter üzerinden ve plan bütünlükleriyle TCE'nin eşleşmesini inceleyerek değerlendirmiştir.

Yerel yönetimlerin kent yönetimini planlarken cinsiyet eşitliğini politikaları ve faaliyetlerine ne kadar yansıttığı, idari ve mali kaynakların kent yönetiminde ne kadar adil ve eşitlikçi bir anlayışla bölüştürüldüğü, stratejinin bütününde TCE'nin kavramsal olarak plana ne kadar işlediği bu incelemenin temel eksenini oluşturmuştur. Belirtmek gerekir ki, bu çalışma büyükşehir belediyelerinin stratejik planları üzerinden yapılmıştır, planlarda yer almayan, cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklı sorunlara yönelik pek çok faaliyetin belediyeler tarafından halihazırda uygulandığı ve etkili sonuçlar alındığı bilinmektedir. Bu çalışmayla ortaya konulan değerlendirmelerin belediyelerin TCE'yi kurumsal politikalarına ve geleceğe dair stratejik yönelimlerine ne kadar yansıttıklarının analizi olarak görmek gerekmektedir.

30 büyükşehir belediyesi'nin 2020 – 2024 dönemini kapsayan stratejik planları altı kriter ve plan bütünlükleri üzerinden incelenmiştir:

1. İlkeler ve değerlerde TCE yer alıyor mu?
2. TCE ekseninde belirlenmiş stratejik amaç ve hedefler planda yer alıyor mu?
3. TCE içerikli faaliyet planlanmış mı?
4. Planda TCE kavramı geçiyor mu?
5. "Kadın" terim olarak TCE bağlamında yer alıyor mu?
6. LGBTİ+ planda yer alıyor mu?

Kriterler üzerinden 30 stratejik plana bakıldığında, çıkan sonuç Tablo 3'te ki yer aldığı gibidir. Kriterlere dair stratejik planlarda ifadelerin bir bölümü, değerlendirmelerde iyi örnek olarak çerçeve içinde sunulmuştur.

⁴⁴ <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=38547&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5>

Tablo 3: Stratejik Planlarda TCE

	HİÇ YOK	ÇOK YETERSİZ VE DOLAYLI	KISMİ OLARAK YER ALIYOR	TAM VE NET İFADE EDİLMİŞ
İlkeler ve değerlerde TCE yer alıyor mu?	21	3	3	3
TCE ekseninde belirlenmiş stratejik amaç ve hedefler planda yer alıyor mu?	9	5	12	4
TCE içerikli faaliyet planlanmış mı?	6	6	12	6
Planda TCE kavramı geçiyor mu?	24	1	-	5
“Kadın” terim olarak TCE bağlamında yer alıyor mu?	15	9	3	3
LGBTİ+ planda yer alıyor mu?	30	-	-	-

■ Kriterler Üzerinden Değerlendirme

“İlkeler ve değerlerde TCE yer alıyor mu?”

Yukarıdaki tabloda yer alan kriterlere yönelik verilerin bütünden bağımsız değerlendirilmeleriyle gerçekçi sonuçlara ulaşılmasının mümkün olmayacağını belirterek değerlendirmeye başlamakta yarar vardır. Vizyon, misyon ve ilkelerinde TCE'ye yer vermiş ve bunu plan boyunca tüm aşamalarda uygulamış 2 büyükşehir belediyesi (İzmir ve Mersin) olduğunu belirtmek gerekir. Ayrıca, vizyon, ilke ve değerlerinde TCE'ye yer vermediği halde, plan bütününde kadını TCE ekseninde ele almış ve faaliyetlerini bu yaklaşımla planlamış Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı bu kriterin bütünden bağımsız ele alınamayacağını tipik örneklerinden birini oluşturur. Keza, Ankara Büyükşehir Belediyesi stratejik planındaki on beş stratejik değerinden birini “cinsiyet eşitlikçi” olarak belirlemiş, ancak bu değer plan bütününe yansımalarının oldukça yetersiz kaldığı görülmüştür. Dolayısıyla Tablo 3'teki 3 sayısı İzmir ve Mersin'in yanında Ankara Büyükşehir Belediyesi'ni de kapsamaktadır.

*“kadın ve çocuk haklarının yapı taşları olduğu bir kent”
Mersin Büyükşehir Belediyesi - Stratejik İlke
“toplumsal cinsiyet eşitliğini savunmak”
İzmir Büyükşehir Belediyesi – Stratejik İlke*

“TCE ekseninde belirlenmiş stratejik amaç ve hedefler planda yer alıyor mu?”

17 Büyükşehir Belediyesi'nin bu kriterde ulaşmada kısmi ve yetersiz olduğu gözlenmiştir. “Kısmi ve yetersiz” değerlendirmelerini oluşturan belirleyici faktör, planların hedef, amaç ve göstergelerindeki ifadelerin cinsiyet temelli ayrımcılık nedeniyle oluşan eşitsizlikleri ortadan kaldırmaya yönelik doğrudan müdahale araçları içermiyor oluşlarıdır. Kadını dezavantajlı gruplar altında ele alarak koruyucu, eğitici, güçlendirici sosyal hizmetler sunulacak kursiyerler; sanat, eğitim merkezlerindeki katılımcılar; kırsal nüfus ekonomisinin güçlendirilmesi için kooperatifçiliğin teşvik edilmesiyle istihdama katkı sağlayacak bireyler olarak, daha çok faaliyet düzeyinde ele alan amaç / hedef önermeleri değerlendirme sürecinde yetersiz, dolaylı ve kısmi olarak ele alınmıştır.

Örneğin, Denizli Büyükşehir Belediyesi'nin stratejik planında Sosyal Hizmetler Dairesi altındaki ilgili hedef cümlesi: “Dezavantajlı grupları desteklemek ve toplumsal yaşama bütünleşmelerini sağlamak” olarak belirtilmiş, bu hedefin ilgili göstergesi de (planda kadınla ilgili tek gösterge, tek cümle) “mikro kredi uygulamasından yararlanan kadın girişimci sayısı (adet)” olarak belirlenmiştir.

Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin stratejik planında da “kentte yaşayanların sosyal refah düzeyini artırmak” hedefi altında belirlenen göstergelerden biri “kadın sığınma evinden topluma kazandırılan kişi sayısı (adet)” olarak dile getirilmiştir. Gerek dil açısından gerekse bağlı olduğu hedefle ilişkisi açısından sorunlu bu gibi ifadeler pek çok stratejik planda yer almaktadır.

Aşağıda kutular içinde İzmir ve Mersin Büyükşehir Belediyesi'nden TCE'yi odağına almış iki örnek hedef sunulmaktadır.

Hedef 4.2. Kent yaşamında toplumsal cinsiyet eşitliği desteklenecek, kadınların toplumdaki konumu güçlendirilecek, çocuklara, gençlere ve tüm dezavantajlı topluluklara eşit yaşam hakkı sağlanacak.
İzmir Büyükşehir Belediyesi

Amaç 4. Belediyenin sosyal destek hizmetleri ile sosyal içermenin, sosyal uyumun ve toplumsal birlikteliğin kapsayıcı bir anlayışla desteklenmesi

Hedef 4.3 Belediye yönetiminde ve yerel hizmet sunumunda toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlandığı; kimsenin cinsel kimliği ve yaşı nedeniyle dezavantaj yaşamadığı, kırılan grupların güçlendiği ve toplumun aktif bireyleri olarak aldığı hizmet sunumunu gerçekleştirmek
Mersin Büyükşehir Belediyesi

“TCE içerikli faaliyet planlanmış mı?”

30 planın 18’inde kısmi ve tam olarak TCE içerikli faaliyetlerin yer aldığı görülmüştür. Planların değerlendirilmesi sırasında TCE odaklı faaliyetler kapsamında, cinsiyet ayrımcılığı nedeniyle ortaya çıkan eşitsizlikleri ortadan kaldırmaya yönelik, doğrudan müdahale aracı olarak tasarlanmış faaliyetler kriter olarak ele alınmıştır. Örneğin, kreş ve gündüz bakımevi açmak; kadın danışma merkezi /lokalleri açmak; kadın sığınma/konuk evleri açmak; kadın emek pazarları kurmak, vb.

Bunların dışında, evlilik öncesi eğitim programları, aile bütünlüğünü koruma eğitimleri, kadınların ilerlemesini sağlayacak çalışmalar gibi faaliyetler doğrudan TCE odaklı olmaktan ziyade “çok yetersiz” veya “kısmi” olarak değerlendirilmiştir.

Aşağıdaki kutularda üç farklı stratejik plandan üç farklı TCE odaklı faaliyet örneği sunulmaktadır.

Gösterge 7.1.2. Kadın dostu hizmetlerden yararlanan kadın sayısı

Faaliyetler 7.1.1. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemeye yönelik faaliyetler
Eskişehir Büyükşehir Belediyesi

Gösterge 6.3.1. Kadın sığınmaevi sayısı
Faaliyet: Kadın sığınmaevi yapılması
Hatay Büyükşehir Belediyesi

Faaliyet 4. Kadınların aile içi şiddetten korunması için kadın konukevi açılması
Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi

“Planda TCE kavramı geçiyor mu?”

Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin tam adıyla planlarda yer alıyor olması bir kriter olarak değerlendirmeye katılmıştır. Bu haliyle, Eskişehir, İzmir, Mardin, Mersin ve Tekirdağ Büyükşehir Belediyeleri’nin strateji planlarında “toplumsal cinsiyet eşitliği” kavramının tam adıyla, uygun bağlamda yer aldığı görülmüştür.

Referans belgelerde TCE kavramını geçirmiş olan planlar dahil edilmemişlerdir. Bununla birlikte, bazı büyükşehir belediyelerinin (örneğin Van) bir önceki strateji planlarında TCE kavramı ve buna yönelik hedefler, yine TCE terimi ve kavramsallığı altında yer alırken yerel yönetimin değişmesiyle birlikte kavramın da planlardan kaldırıldığı gözlenmiştir.

“Kadın” terim olarak TCE bağlamında yer alıyor mu?

İlk bakışta “ilginç” veya “yersiz” bir kriter olarak akla gelse de stratejik planların bir bölümünde kadının adının hiç olmadığı, bir bölümünde de kadının cinsiyet bağlamından ziyade ailenin koruyucu unsuru, yardıma, bakıma muhtaç dezavantajlı bir “kesim” olarak ele alındığı gözlenmiştir. Planların önemli bölümünde belediyelerin kent ve kurum istatistiklerinde toplumsal cinsiyet verileri sunulmamıştır, bunun en tipik örneği belediye personelinin cinsiyet kırılımı olmadan sunulmasıdır ki, bu da raporun muhatabını mevcut durumda personelin cinsiyet eşitliğine yönelik değerlendirme yapma olanağından mahrum kılmaktadır.

Kimi raporlarda (Diyarbakır, Kayseri, Kocaeli) “kadın” sözcüğünün referans kaynaklar dışında bir kez veya hiç geçmediği görülmüştür. Örneğin Kayseri Büyükşehir Belediyesi Strateji Planında “kadın” sadece risk analizi bölümünde “Kadınlarımızın meslek edindirme kurslarımıza katılmamasından dolayı aile bütçesine katkı sağlayamaması” gibi bir cümle içerisinde geçtiği görülmektedir.

Raporların pek çoğunda “kadın” TCE bağlamında veya bağlam dışında görülmemiştir.

“LGBTİ+ planda yer alıyor mu?”

Hiçbir stratejik planda, LGBT+, cinsel yönelim veya bunu çağırarak bir ibarenin olmadığı görülmüştür.

■ Stratejik Planların Bütünlüğüne Yönelik Değerlendirme

Türkiye Belediyeler Birliği'nin 2020 – 2024 yıllarını kapsayan strateji planında kadın ve cinsiyet gibi sözcükler, bu sözcüklerle ifade edilen kavramlara yönelik hedef ve faaliyetler bulunmamaktadır. Büyükşehir belediyelerinin strateji planlarının bütününe bakıldığında tüm planlarda TCE açısından gözlenen ortak özellik cinsiyet eşitliğinin, özel bir alan olarak (planı hazırlayan otoritenin cinsiyet eşitliğine yaklaşımına bağlı, değişen tanımlarla) tahsis edilmiş alanların sınırları içine, bir “sosyal hizmet” olarak sıkıştırılmış olmasıdır. Belediyeler farklı birimlerinin (ulaşım, park bahçeler, insan kaynakları, çevre, vb.) hizmet alanlarında cinsiyet eşitsizliğinin önlenmesine yönelik hedef ve faaliyet belirlememişlerdir. Bu konuda birkaç istisnadan biri Hatay Büyükşehir Belediyesi'dir. İnsan Kaynakları ve Eğitim Dairesi Başkanlığı'nın personelin cinsiyete göre dağılımındaki eşitsizliğe yönelik hedefini net ortaya koyduğu görülmektedir.

Amaç 1: Stratejik yönetim anlayışı ile kurumsal kapasitenin artırılması

Hedef 1.2: Stratejik hedefler doğrultusunda insan kaynaklarının geliştirilmesi

Gösterge 1.2.1. Belediyede çalışan kadın oranını 2024 yılı itibarıyla %21'den %25'e çıkartmak
Hatay Büyükşehir Belediyesi

İlgili yasanın Stratejik Planın kalkınma planı ve programlarla ilişkilendirilmesine dair maddesi (Madde 9/1) “Kamu idarelerinin stratejik planları; kalkınma planı ve Cumhurbaşkanlığı programı ile faaliyet alanlarıyla ilgili diğer ulusal, bölgesel, sektörel ve tematik plan, program ve stratejilerle uyumlu bir şekilde hazırlanır ve uygulanır” demektedir. Planlar bu nedenle, içeriklerini ilgilendiren ilgili üst politika belge analizi ve mevzuat analizlerinde tüm referanslara yer vermektedir ve planlarının bu referanslarla uyumunu başlarken

beyan etmektedir. Bu bağlamda planlarda adı geçen referanslar arasında Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı (2019), On Birinci Kalkınma Planı, Kadının Güçlendirilmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı ve hatta kimi planlarda Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının TCE ile ilgili maddelerine yer verilmiş, planların büyük kısmında bu referanslar belirtilmiştir. Ancak, planlama aşamasına gelince üst ölçekli stratejilerle belirtilen TCE eksenli hedeflerin planlarda yer almadığı görülmektedir.

Stratejik planlarda izleme ve değerlendirme süreçlerinin planlar içinde tanımlanmadığı, sadece birkaç planın arka sayfalarında, izleme değerlendirmenin önemine değinen bölümlerin yer aldığı gözlenmiştir. Oysa yasanın 20. Maddesi Dördüncü Kısım, Birinci Bölüm altında İzleme ve Değerlendirmeye ait genel ilkeler tanımlanmıştır. Bu bölümde de açıklandığı gibi strateji planlarının izlenebilmeleri için net ve ölçülebilir göstergeler sunuyor olmaları gerekmektedir. İncelenen planların önemli bölümünde göstergeler uygun izleme süreci oluşturmaya yönelik nicel veriler ve zaman sınırlamaları olmaksızın tanımlanmıştır.

Büyükşehir belediyelerinin oldukça fazla sayıda Kadın Danışma Merkezi, Kadın Sığınma / Konuk Evleri gibi yapıları işletiyor olmalarına karşın, bu hizmetleriyle ilgili hedeflerin ve faaliyetlerin yetersizliği dikkat çekicidir. Stratejik Planlarda kadına yönelik şiddetin bir sorun alanı olarak algılanmamış olması dikkat çekicidir. Örneğin, kentsel yönetiminin kadınların güvenliğini sağlayacak biçimde düzenlenmesine yönelik hedef ve faaliyetler planlarda yer almamaktadır. Bu konuda (duraksız otobüs, parklarda panik butonu, vb.) uygulamalar gerçekleştiren yerel yönetimlerin dahi ilgili faaliyetlerinin planda yer almıyor oluşu TCE konusunda politik tutum, yaklaşım eksikliği olarak not edilebilir.

Planların pek çoğunun hazırlık aşamasında katılımcı süreçlerin uygulandığı, sivil toplum kuruluşlarıyla müzakereler yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Planlar büyük ölçüde mevcut durum analizlerinde bu müzakerelerde çıkan sonuçları tablolar halinde planlarda sunmuştur. Bu tablolarda dile getirilmiş olan TCE temelli sorunlar ve taleplerin planlarda yer bulmadığı görülmektedir. Keza hazırlık aşamalarında yapılan ihtiyaç analizi çalışmalarında beliren TCE temelli ihtiyaç ve öncelikler de planlama aşamasında çoğu kez plana yansıtılmamıştır. İstisnasız tüm büyükşehir belediyelerinde çalışan personel ve yönetici kadroda cinsiyet dağılımında eşitsizlik olduğu görülmektedir. Ancak, Hatay Büyükşehir Belediyesi dışında bu konuda hiçbir planın konuyu bir sorun olarak algıladığı ve eşitsizliğin giderilmesine yönelik müdahale aracı geliştirdiği görülmemiştir.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini farklı boyutlarıyla hedef ve faaliyet düzeyinde ele almış bir strateji planı: Karabağlar Belediyesi örneği.

Karabağlar Belediyesi strateji planında, sosyal refah ve dayanışma içerisinde yaşayan güçlü bir toplum oluşturmak amacı altında, kadınların ekonomik ve sosyal hayatta güçlenmelerini sağlamak hedefini belirlemiştir. Bu hedefe ulaşmak için planlanan pek çok faaliyetin içinde özgünlükleri açısından şu sayılanlar dikkat çekicidir: Belediye hizmetlerinde cinsiyete duyarlı veri hazırlanması için gerekli çalışmaların yapılması; kadına yönelik şiddetin, erken yaşta zorla evliliklerin vs. önlenmesi amacıyla toplumsal farkındalık çalışmaları sürdürülmesi; kalıp yargılarla mücadele için kampanyalar yapılması; kadın sığınma evi açılması; tüm hizmet projelerinin Avrupa Yerel Yaşamda Kadın – Erkek Eşitliği Şartı'na uygun olarak düzenlenmesi; kadın mültecilere yönelik güçlendirici eğitimler; kadın dostu park yapılması; belediye hizmetlerinin cinsiyete duyarlı şekilde planlanması için eğitim ve toplantıların yapılması... Planın kadını, çocuğu, engellileri dezavantajlı grup veya sosyal yardım ihtiyacı duyan gruplar altında kategorize etmeyerek, her biri için belirlenmiş ihtiyaçlar ve önceliklere göre hedefler ve faaliyetler planlamış olması dikkat çekicidir.

2.4 Yerel Eşitlik Eylem Planlarının Değerlendirilmesi

Kadınların yerel ölçekte temel haklarından cinsiyet temelli ayrımcılığa maruz kalmadan, eşit bir şekilde yararlanmaları, temsiliyetlerinin güçlendirilmesi ve kent yönetiminde aktif ve eşit rol alabilmeleri için yerel düzeyde somut önlemlerin alınması, buna yönelik yerel politikaların geliştirilmesi ve uygulanmasını içeren, pek çok ilde ağırlıklı olarak yerel yönetimler tarafından Yerel Eşitlik Eylem Planları (YEEP) hazırlanmaktadır. Türkiye’de YEEP hazırlama çalışmaları Birleşmiş Milletler Kadın Dostu Kentler Projesi ile başlamıştır. Projenin ikinci etabında (2011 – 2013) 12 program ilinden 11 tanesi YEEP hazırlamış, ancak projenin son bulmasıyla birlikte süreç kesintiye uğramıştır. Belirtmek gerekir ki, bu kentler içinde Trabzon İli, Valilik öncülüğünde, ildeki farklı paydaşların katılımlarıyla eşitlik planı olarak plan hazırlama ve uygulama çalışmalarını o tarihten itibaren kesintisiz sürdürmektedir.

Yerel Eşitlik Eylem Planlarının hazırlanması ve hayata geçirilmesini öngören, teşvik eden bir başka mekanizma da Avrupa Yerel Yaşamda Kadın – Erkek Eşitliği Şartı’dır. Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Dünya Teşkilatı’nın (UCLG) Avrupa Bölge Teşkilatı olan Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi (CEMR), Avrupa’da yerel ve bölgesel ölçekte toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması amacıyla 2006 yılında ‘Avrupa Yerel Yaşamda Kadın – Erkek Eşitliği Şartı’nı hazırlayarak, üyelerinin imzasına sunmuştur. Şartın gereklerinden biri tarafların imzayı izleyen makul bir sürede (iki yılı geçmemek kaydıyla) Yerel Eşitlik Eylem Planları geliştirmeleri, kabul ve tasdik ederek uygulamalarıdır. Türkiye Belediyeler Birliği’nin 2021 yılı sonu itibarıyla güncellediği listeye göre Türkiye’de sekiz Büyükşehir Belediyesi Şartı imzalamış görülmektedir. Şartı imzalamış olan Büyükşehir Belediyeleri içinde YEEP hazırlamış ve planlarını web sitelerinde paylaşmış olan büyükşehir belediyesi 21 Haziran 2022 tarihi itibarıyla yoktur. Buna karşılık, şartı imzalamamış olan Mersin, İstanbul ve Ankara Büyükşehir Belediyeleri hazırlamış oldukları YEEP’lerini web sitelerinde paylaşımına açmışlardır. Şartı imzalamış,

YEEP hazırlamış olan İzmir Büyükşehir Belediyesi ile şartı imzalamadan plan hazırlamış olan Eskişehir Büyükşehir Belediyeleri ise yeni tamamladıkları planlarını web sitelerinde paylaşım için son hazırlıkların yapılmakta olduğunu belirtmişlerdir. Dolayısıyla bu değerlendirme çalışması, Planlarını web sitelerinde yayınlayarak kamuoyuyla paylaşmış olan Mersin, İstanbul, Ankara Büyükşehir Belediyeleri Yerel Eşitlik Eylem Planlarını kapsamaktadır. Tablo 4’de sunulan verilerde CEMR imzalamış olan büyükşehir belediyelerinin isimleri ve imza tarihleri Türkiye Belediyeler Birliği 20.08.2021 tarihli CEMR Eşitlik Şartını İmzalayan Belediyeler tablosundan alınmıştır.

Tablo 4: CEMR İmzalayan Belediyeler

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ	CEMR İMZALAMIŞ	CEMR İMZALAMA TARİHİ	GÜNCEL YEEP HAZIRLAMIŞ	WEB SAYFASINDA YAYINLAMIŞ
ADANA	X	2013		
ANKARA			X	X
ANTALYA	X	2013		
BURSA	X	2013		
DENİZLİ	X	2013		
ESKİŞEHİR			X	
GAZİANTEP	X	2018		
İSTANBUL			X	X
İZMİR	X	2013	X	
MERSİN			X	X
ORDU	X	2014		
TRABZON	X	2013		

Değerlendirme aşağıda belirtilen kriterler üzerinden yapılmıştır:

1. Mevcut durum analizinde önceliklerin tanımlanmış/tanımlanmamış oluşu;
2. Şartı imzalamış olan belediyeler için, planın içeriğinin şartın taahhütleri ile örtüşmesi;
3. Katılımcılığın plan dahilinde yer alma biçimi (tanımlanmış mekanizmalar, farklı düzeylerde planlanarak uygulanan katılım süreçleri, paylaşılan sorumluluklar, roller, vb.);
4. Plan bütününde, hedef, gösterge, faaliyet uyumu;
5. Planın izleme ve değerlendirme (İD) süreçlerine yer veriş, tanımlanmış İD mekanizması olup olmadığı ve göstergelerin izlemeye uygunluğu;

Değerlendirme kapsamında planların içeriklerinin planı uygulayacak kuruluşun kapasitesiyle örtüşüp örtüşmediği, hedeflerin gerçekçi ve ulaşılabilir olup olmadıkları, kentin TCE odaklı öncelikleri ve ihtiyaçlarına cevap verebilecek içerikte olup olmadığı gibi konular planların hazırlık süreçleri ve mevcut duruma dair bilgilerin yetersizliği nedeniyle ele alınamamıştır. İncelenen tüm planların hazırlık süreçlerinde gereken analizleri yaparak, öncelik ve ihtiyaçlarını saptadıkları, bir ön kabul olarak değerlendirmeye dahil edilmiştir.

2.5 Genel Değerlendirme

Her üç planın da TCE açısından planın kapsadığı kentte yaşayan bireyler ve kurumun kendi kapasitesi için dönüşüm öncelikleri belirlediği ve buna göre hedef ve faaliyetlerin planlara eklendiği görülmüştür. Mersin ve İstanbul Büyükşehir Belediyelerinin planlarında kurumun kendine yönelik TCE odaklı özel hedefleri varken, Ankara Büyükşehir Belediyesi plan içerisinde farklı hedefler altında faaliyet bazında konuyu ele almıştır. Her üç ilin YEOP'lerinin yapısal (kurgu yapısı) değerlendirmelerinde, temel ve ortak sorunun izleme göstergeleri ile ilgili olduğu görülmektedir. Planların ölçülebilir göstergeler açısından yetersiz olduğu söylenebilir. Göstergelerin tamamına yakını çıktı seviyesinde olup, planlarda sonuç ve etki düzeyinde gösterge belirlenmemiştir. Faaliyetlere katılan kişi sayısının yanında, katılanların o faaliyetle birlikte yaşamlarında oluşan öğrenme ve dönüşüm seviyelerinin de gösterge olarak eklenmiş olması, bu göstergelere ait ölçüm/izleme /değerlendirme yöntemlerinin de bütçelendirilerek ayrı bir izleme programına dönüşmesi ideal bir eylem planının önemli unsurudur. Bu yaklaşım planları bir politik değişim/dönüşüm enstrümanına dönüştürebilecektir, aksi halde sadece çıktı planlarıyla hazırlanmış bir planı faaliyet takvimi olarak ele almak da mümkün olabilmektedir. İstanbul ve Mersin Büyükşehir Belediyeleri YEOP'lerinde, iç ve dış izlemeye yönelik mekanizma tanımları yapılmıştır. İstanbul'un planında bu tanımın hedef seviyesinde yapılmış olması planın katılımcı süreçle yürütülmesi açısından özgün bir özellik olarak ortaya çıkmaktadır. Aşağıda üç ilin Büyükşehir Belediyeleri Yerel Eşitlik Eylem Planlarının değerlendirilmesi yer almaktadır.

■ Ankara Büyükşehir Belediyesi Yerel Eşitlik Eylem Planı

Ankara Büyükşehir Belediyesi Yerel Eşitlik Eylem Planı vizyon cümlesiyle başlayarak, hedefler/ faaliyetler tablolarıyla devam etmektedir. Planın hazırlık sürecine yönelik (mevcut durum ve paydaş analizleri) yapılan çalışmalarla, yöntem ve arka plan bilgilerine planda yer verilmemiştir. Plan bu haliyle taslak bir çalışma belgesi izlenimi vermektedir, nitekim planın sonunda yer alan “Not 1 Eylem Planı

taslak metni sizlerin görüşü ile belirlenecektir” notu da bu algıyı desteklemektedir. Plan cinsiyet eşitliği ile ilgili dört temel alanda hedefler (Eğitimle ilgili kentteki kadın ve kız çocuklarının eğitime katılım oranlarının artırılması; katılım ile ilgili karar alma mekanizmalarına katılım; kadın ve kentsel hizmetler; kadın ve sağlık sorunları) içermektedir. Kapsayıcılık açısından planın üç faaliyet içerisine mülteci kadınları, iki faaliyette de engellileri dahil ettiği görülmüştür.

Plan akışı içinde hedefler ve 2021, 2022, 2023 yıllarına ait faaliyetler, faaliyet çıktılarıyla birlikte tanımlanmıştır. Çoğu faaliyet için çıktı göstergesi olarak sunulan bilgilerin kısmen faaliyetin uygulanmasına yönelik yöntem bilgisi veya faaliyet detayı olduğu görülmektedir. Hedef/faaliyet uyumu ve hedeflerin genel hedeflerle uyumu açısından bakıldığında, planın kendi içinde hiyerarşik bir akış oluşturduğu söylenebilir, ancak bu akışı göstergelerle tamamlama konusunda planın yetersiz kaldığı da görülmektedir. Mevcut göstergeler ile planın izlenmesi mümkün görülmemektedir; plan içeriğinde iç ve dış izlemeye yönelik bir faaliyet tanımlanmamıştır. Planın izlenmesine yönelik tek bilgi, planın sonunda notlar kısmındaki şu cümledir: “*İzleme, denetim ve şeffaflık ilkesi gözetilecektir, izleme yapılırken performans göstergesi temel alınacaktır.*”

Planın “katılım” temalı, “kadınların yerel mekanizmalara eşit katılımını sağlamak” içerikli hedefinde kadın meclisi kurulması faaliyetinin, Türkiye Belediyeler Birliği'nin işbirliği ile yapılacak olması tüm planlar içinde özgünlüğü ile öne çıkmaktadır (Bknz Tablo 5). Yine bir sonraki hedefte öngörülen güvenli kent haritası faaliyeti de hizmetin içeriğinin örnek oluşturma olasılığı ile dikkat çekmektedir. Kadın sığınma evlerine yönelik faaliyetleri açısından da planın özel ve önemli bir konuya değinmiş olduğu söylenebilir (Tablo 6). İçerik olarak önemli konularda, etki oluşturacak hedefler ve faaliyetler planlanmış olmakla birlikte, Ankara Büyükşehir Belediyesi YEOP'nin sunulduğu haliyle bir eylem planı bütünlüğüne sahip olduğunu söylemek mümkün değildir. Planın özellikle girişte kentin ve kurumun TCE açısından değerlendirmesini yapması, öncelikleri ve hazırlık aşamasında yürüttüğü katılım süreciyle ilgili arka planları sunması eylem planı bütünlüğü açısından önemlidir.

Tablo 5: Karar Alma Mekanizmalarına Katılım

HEDEF 2. KATILIM/ Kadınların Yerel Mekanizmalara Eşit Katılımını Sağlamak

	Koordinatör Kurum/Kuruluş	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	I. Dönem İşler/Çıktılar/ Kaynak (Ocak-Aralık 2021)-Öngörülen	II. Dönem İşler/Çıktılar/ Kaynak (Ocak-Aralık 2021)-Öngörülen	III. Dönem İşler/Çıktılar/ Kaynak (Ocak-Aralık 2021)-Öngörülen
2.1.3 Kadın Meclisi Kurulması (-Muhtar -Medis Üyesi -Kadın Yöneticiler -Kadın Girişimciler)	Ankara Büyükşehir Belediyesi	Ankara Büyükşehir Belediyesi Türkiye Belediyeler Birliği Kent Konseyi	Kent konseyi yürütme kurulu ile kadın meclisi kurulması kararının alınması, meclis seçimlerinin yapılması, meclisin çalışma standartlarının oluşturulması, meclisin üye seçimlerinden sonra tanıtımının yapılması	Kadın meclisinin çalışma takviminin belirlenmesi 1. Kadın Meclisi raporunun yayımlanması	Kadın meclisi seçimlerinin yenilenmesi çalışma takvimi ve raporlarının kamuoyu ile paylaşılması
2.1.4 Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Eğitimleri	Ankara Büyükşehir Belediyesi	Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı Mali Hizmetler Dairesi	UN Women ile toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme eğitiminin Mali Hizmetler ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı çalışanlarına verilmesi	2022 Mali yılında bütçenin TCDB olarak hazırlanması, izleme komisyonu tarafından bütçe kullanımının takibi	2023 Mali yılında bütçenin TCDB olarak hazırlanması, izleme komisyonu tarafından bütçe kullanımının takibi

Kaynak: Ankara Büyükşehir Belediyesi Yerel Eşitlik Eylem Planı, Alt Hedef 2:1, Kadınların yerel mekanizmalara eşit katılımını sağlamak. Sf 10
<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/2055>

Ayrıca, planın yapısal kurgusunda yer alan göstergelerin yetersizliği (aşağıdaki tablolarda örnek olarak alınan hedef, gösterge, faaliyet hiyerarşisinde göstergelerin çıktı düzeyinde dahi netleşmediği, niceliksel verilerle donatılmadığı görülmektedir) ve izleme değerlendirme sürecinin tanımlanmamış olması da YEOP'nın güncellenmesiyle birlikte ele alınması gereken unsurlar arasında öne çıkmaktadır.

Tablo 6: Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele
HEDEF 6. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele

	Koordinatör Kurum/Kuruluş	Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar	I. Dönem İşler/Çıktılar/ Kaynak (Ocak-Aralık 2021)-Öngörülen	II. Dönem İşler/Çıktılar/ Kaynak (Ocak-Aralık 2021)-Öngörülen	III. Dönem İşler/Çıktılar/ Kaynak (Ocak-Aralık 2021)-Öngörülen
6.1.1 Dijital Destek Mekanizmasının Arttırılması	Ankara Büyükşehir Belediyesi	Kadın ve Aile Şube Müdürlüğü Emniyet Aile İç Şiddetle Mücadele Birimi	Kent konseyi yürütme kurulu ile kadın meclisi kurulması kararının alınması, meclis seçimlerinin yapılması, meclisin çalışma standartlarının oluşturulması, meclisin üye seçimlerinden sonra tanıtımının yapılması	Şiddetle Mücadele mekanizmaları eğitimlerinin online olarak verilmesi	Eğitim modüllerinin web sitesinde paylaşılması ve kitapçıklar hazırlanarak sosyal yardım alan kadınlara dağıtılması
2.1.4 Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Eğitimleri	Ankara Büyükşehir Belediyesi	Ankara Büyükşehir Belediyesi	Gezici araç tanıtımının yapılması, kırsal ilçelerde araç ile hijyen kiti desteklerinin başlatılması	Gezici aracının ilçelerde şiddetle mücadele eğitimleri vermesi	Gezici araç ile erken yaşta ve zorla evlilikle mücadele eğitimlerinin mültecilerin yaşadığı mahallelerde ve köylerde verilmesi
6.1.3. Kadın Danışma merkezlerinin yapılandırılmasının güçlendirilmesi (Kadın Danışma Birimlerinin arttırılması)	Ankara Büyükşehir Belediyesi	Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı	Altındağ, Mamak ve Keçiören ilçelerinde yeni kadın danışma birimlerinin açılması	Etimesgut, Sincan ve Yenimahalle/Şentepe'de kadın danışma birimlerinin açılması	Beypazarı, Elmadağ, Kızılcahamam'da kadın danışma birimlerinin açılması

Kaynak: Ankara Büyükşehir Belediyesi Yerel Eşitlik Eylem Planı, Alt Hedef 6:1, Kadına Yönelik Şiddetle Etkin Mücadele Sağlamak. Sf 18
<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/2055>

■ İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yerel Eşitlik Eylem Planı

2021 – 2024 yıllarını içeren Yerel Eşitlik Eylem planı, girişinde oldukça geniş bir şekilde mevcut durum analizi ve paydaş analizine yönelik bilgiler vererek, kentin TCE odaklı sorunlarının başlangıçta analiz edildiğini ve bu çalışmalar sonucunda öncelik ve ihtiyaçların belirlendiği mesajını veriyor. Planın girişinde iç ve dış paydaşlarla yapılan toplam 73 toplantı ve çalıştaylara dair özet bilgiler sunularak, plan öncesi izlenen katılımcı süreç açıklanmıştır.

Plan, 15 farklı başlık / amaç altında oluşturulmuştur. Bunlar: *katılım; toplumsal cinsiyete dayalı/kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık; sağlık; yoksulluk; barınma ve konut; ekonomik güçlenme ve istihdam; bakım hizmetleri; kentsel planlama, tasarım, erişilebilirlik ve güvenli kent; sosyal destek; hareketlilik ve ulaşım; kültür sanat rekreasyon, spor ve yeşil alan; halkla ilişkiler bilgilendirme tanıtım; yaşanası kent; eğitim ve yaşam boyu öğrenme; afet/kriz.*

Planın her bir amaç maddesinin giriş bölümünde, o amaca yönelik mevcut durumu, yapılan çalışmaları ve planlanan faaliyetlerle ulaşmak istenen durumun tanımını yapan 3-4 sayfalık açıklama bölümü yer almaktadır ki, bu bölümdeki bilgiler de planın muhatabına planla ilgili yeterince bilgi sunmaktadır.

Planın ilk amacının “katılımcılık” olması ve bu amaç altında farklı ilgi gruplarını da (göçmenler, engelliler vb.) plan içeriğine dahil etmesi dikkat çekicidir. Birinci amaç altındaki 5. Hedef “*Yerel Eşitlik Eylem Planının gerekli mekanizmaları kurarak iç ve dış paydaşlar tarafından izlenmesini sağlamak ve planı yaygınlaştırmak*” olarak belirlenmiş. Planın izlenmesinin hedef seviyesinde ele alınmış olması örnek alınacak, önemli bir ayrıntıdır. Bu hedef altındaki faaliyetlerde iç izleme için sürecin daire başkanlıklarınca raporlanması faaliyeti belirtilmiş, ancak dış izleme için net bir faaliyet tanımlanmamıştır. Dış izleme konusu, amaca dair kapsam bölümünde şu şekilde açıklanmıştır: “*Son olarak; tüm birimlerden yetkili temsilcilerin, sivil toplum temsilcilerinin ve Kent Konseyi Kadın Meclisi’nin yer alacağı Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve YEEP Koordinasyon Birimi’nin kurulması ile hedeflenen eşitlik perspektifinin belediyenin bütün alanlarına sirayet etmesinin ve süreç içerisinde hangi alana ne kadar sirayet edebildiğinin izlenip değerlendirilebilmesinin çok daha kolay olacağı yinelenmiştir*”. Plan, bu konuda katılımcı bir mekanizma ihtiyacına yönelik arzusunun ısrarla vurgulamasına karşılık, mekanizma oluşumuna yönelik faaliyet tanımlanmamıştır.

Plan bütünlüğüne bakıldığında, hazırlık sürecine yönelik analizlerin yapıldığı, amaçlar, hedefler ve faaliyetler arasında bir uyum olduğu görülmektedir. Yalnız, bu uyumun göstergeler ile bütünleştiğini söylemek mümkün değildir (Tablo 7). Planın yapısı kurgulanırken, göstergeler her bir bölümün sonunda, toplu bir liste halinde sunulmuştur (Tablo 8). Örneğin, Amaç 2 altında toplam 74 adet gösterge cümlesi sıralanmıştır. Tablo 8, söz konusu göstergelerin bir bölümünü örnek olarak sunmaktadır. Hangi göstergenin hangi hedefe yönelik olduğu anlaşılmadığı gibi gösterge cümleleri de izlenebilir niceliksel verilerden yoksundur. Son derece kapsamlı bir

içerikle hazırlanmış olan Planın bu hali, belediyenin farklı birimlerine ait faaliyetlerle ilgili göstergelerin daha sonra birimler tarafından oluşturulmasının beklendiği izlenimi doğurmaktadır. Planın bu haliyle izlenmesi ve değerlendirilmesi mümkün görülmemektedir.

Planın engelliler ve göçmenler gibi dezavantajlı grupları da dahil ederek, kapsayıcılığını güçlendirmiş olduğu, göç ve yoksulluk temasını faaliyetlerde önemseyerek ele alması, Türkçe bilmeyen kent yurttaşlarının katılımı gibi konuların planda yer almış olması planın Şart’ın da belirttiği çoklu ayrımcılığa karşı mekanizma işlevi olduğunu göstermektedir.

Tablo 7: Çeşitliliğe Dayalı Veri Analiz Sistemi

Hedef. A1H2- Politika oluşturma ve uygulamalarının katılımcı bir şekilde gerçekleşmesi için çeşitliliğe dayalı veri analiz sistemini geliştirmek.

Eylem Kod	EYLEM	Tahmini Başlama Tarihi	Tahmini Bitiş Tarihi	Sorumlu Birim	İşbirliği Birimi	İşbirliği Birimi	İşbirliği Birimi	İşbirliği Paylaş
A1H2E1	Personele veri bilimi eğitimin verilmesi	2021	2024	İnsan Kaynakları ve Eğitim Daire Başkanlığı	Bilgi İşlem Daire Başkanlığı			İPA, Üniversiteler, STK'lar
A1H2E2	Hizmetlerin etki analizinin toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı şekilde yapılması	2021	Rutin	Kurumsal Gelişim ve Yönetim Sistemleri Daire Başkanlığı	Bilgi İşlem Daire Başkanlığı			İPA, Üniversiteler, Kadın Örgütleri, STK'lar
A1H2E3	Yöneticilere toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme eğitimleri verilmesi	2021	Rutin	İnsan Kaynakları ve Eğitim Daire Başkanlığı	Mali Hizmetler Daire Başkanlığı	İştirakler Koordinasyon Müdürlüğü		Üniversiteler, Kadın Örgütleri, STK'lar
A1H2E4	Katılımı sağlamaya yönelik çalıştaylar yapılması	2021	2023	Kurumsal Gelişim ve Yönetim Sistemleri Daire Başkanlığı	İştirakler Koordinasyon Müdürlüğü			İPA, Üniversiteler, STK'lar, Meslek Odaları, Kamu Kuruluşları
A1H2E5	Katılımcı dijital platform/uygulamalar gerçekleştirilmesi	2021	2023	Bilgi İşlem Daire Başkanlığı	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı	İştirakler Koordinasyon Müdürlüğü		
A1H2E6	Göçmenleri de kapsayan hizmetlerin koordinasyonu için ortak veritabanı oluşturulması	2021	2024	Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı	Bilgi İşlem Daire Başkanlığı			Üniversiteler, Uluslararası kuruluşlar, STK'lar, İl Göç İdaresi, Üniversiteler, Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, Sağlık İl Müdürlüğü, Milli eğitim İl Müdürlüğü

Kaynak: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yerel Eşitlik Eylem Planı, 2021 – 2024, sf 33 <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1377>

Tablo 8: Öncelikli Alana İlişkin İzlenecek Göstergeler

GÖSTERGE
▪ İBB'nin sağladığı hizmetlerin tanıtıldığı broşürlerin ulaştırıldığı muhtarlık sayısı
▪ Muhtarlıklara ulaşan broşür ve diğer malzemesi sayısı
▪ Bilgilendirme amaçlı kullanılan outdoor mecra kullanım oranı
▪ Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık yaratmayı amaçlayan projelerin listesi
▪ Hizmet duyurularının erişebilirliğinin denetlenmesi amacıyla yapılan araştırma sayısı
▪ İBB hizmetlerinin yaygınlaştırılması için hane ziyaretlerinde görüşülen kadın sayısı
▪ İBB hizmetlerinin yaygınlaştırılması için hazırlanacak olan çok dilli içerik (video, web sayfası, broşür vb.) sayısı İşaret dili eğitimi verilen personel sayısı
▪ İşaret dili ile hizmet alan kişi sayısı
▪ Hizmet duyurularının ulaştırıldığı engelli sayısı
▪ Braile Alfabeti ya da Sesli Tanıtım ile duyurulan İBB hizmetleri sayısı
▪ Çok dilli personel istihdam edilen birim sayısı
▪ Göçmenlere de hizmet veren merkez sayısı
▪ Merkezlere başvuran kadınlar içinde göçmen kadın oranı
▪ İBB Kent Konseyinde yer alan kadın oranı
▪ Kentsel halklarla ilgili gerçekleştirilen eğitim, seminer vb etkinliklere katılan yerel/mülteci kadın oranı/sayısı
▪ Kadın muhtarlarla kadınların kent hakları konusunda yapılan toplantı sayısı
▪ Vatandaş bütçesinin yaygınlaştırılması için üretilen görsel yayın sayısı
▪ Vatandaş bütçesinin yaygınlaştırılması için üretilen çok dilli görsel yayın sayısı
▪ Sosyal fayda için Veri Bilimi Programı kapsamında temel veri bilimi eğitimini tamamlamış personel sayısı
▪ Toplumsal cinsiyet eşitliği etki analizi yapılan hizmet sayısı
▪ BigData Programı verileri kullanılarak yapılan eşitlik etki değerlendirmesi analiz raporu sayısı
▪ Bütçe konusunda karar verici konumda olan İBB yöneticilerinden toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme eğitimi alanların oranı
▪ Katılımcı dijital platform ve uygulamaları kullanan katılımcılar içinde kadın oranı
▪ İletişime geçilen kadın örgütü, STK vb sayısı
▪ İBB'nin veri tabanında bulunan kadın örgütü ve STK'ların İstanbul'daki toplam STK'lar ve kadın örgütleri içindeki oranı
▪ Kadın örgütleri/kadınlar ile toplantı yapan birim sayısı
▪ STK ile yapılan toplantılara katılan kadın örgüt sayısı

Kaynak: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yerel Eşitlik Eylem Planı, 2021 – 2024, sf 40

Not: Toplam 74 göstergenin bir bölümü alınmıştır.

▪ Mersin Büyükşehir Belediyesi Yerel Eşitlik Eylem Planı

Mersin Büyükşehir Belediyesi, 2021 – 2023 yıllarını kapsayan YEOP hazırlığına 27.08.2020 tarihinde başlamıştır. Mersin Büyükşehir Belediyesi YEOP başlangıcında, iki sayfa halinde Türkiye'nin ve Mersin ilinin TCE açısından mevcut durumunu özetlemiştir.

Planın giriş bölümündeki özet bilgilerden hazırlık sürecine yönelik sınırlı da olsa fikir edinmek mümkün olabilmektedir. Örneğin, plan hazırlığına başlandığında ilk olarak belediyenin daire başkanı ve şube müdürü seviyesindeki personeline, Kadın ve Aile Hizmetleri Dairesi Başkanlığı personeline, belediyenin diğer birimlerinden seçilen çalışanlara (toplam 231 çalışan) TCE eğitimlerinin verildiği bilgisi yer almaktadır ki, böyle bir hazırlık çalışmasının plan öncesi yapılmış olması Şart'ın içeriği ile de uyuşan önemli bir adım olarak dikkat çekmektedir. Yine giriş bölümünde hazırlık süreci tanımlanırken, farklı paydaş gruplarıyla yapılan görüşmeler, içerikleri ve sayılarıyla birlikte sunulmaktadır.

Plan, yedi tematik alan (eğitim ve farkındalık, istihdam ve ekonomik güçlendirme, katılım, kentsel hizmetler, sağlık; şiddet, kapsayıcı hizmet sunumu için kurumsal kapasitenin iyileştirilmesi) başlıkları altında, toplam 19 hedef içermektedir. Plan'ın ilk altı hedefi Mersin'de Belediye'nin hizmet sunduğu yurttaşlara yönelik iken, yedinci (son) hedef kurum içinde gerçekleştirilecek personele yönelik faaliyetleri içermektedir. Belediyenin kendisi için ayrı başlık altında politik dönüşüm amacı ve planı sunması önemli bir stratejik yaklaşım olarak değerlendirilebilir. Toplam 19 hedefe ait faaliyetler ve mevcut durumun üzerine üçer yıllık dönemlere ait niceliksel göstergeler, planı oldukça net ve izlenebilir hale getirmiştir. Özellikle gelecek hedeflerinin mevcut durum üzerinden kurgulanıyor olması önemlidir. Bununla birlikte, planın göstergeleri sonuç ve etki göstergesinden çok çıktılarına dair göstergelerdir.

Mersin Büyükşehir Belediyesi YEOP son derece net, sade, kendi içinde bütünlüğü olan bir plan olarak dikkat çekmektedir. Plan içinde faaliyetlerden sorumlu olacak birim ile birlikte görev alacak olan paydaşların (destekçi kurum/kuruluş) da yer yer paydaş kimliği

ile birlikte belirtilmiş olması, hazırlık aşamasının paydaşlarla katılımcı süreçler olarak yürütüldüğünün göstergesidir.

Mersin Büyükşehir Belediyesi'nin, planın farklı hedefleri arasında engelli bireyleri, mültecileri ve ayrımcılığa uğrayan diğer grupları, özellikle bu grupların hizmetlere erişebilirliklerini artırmaya yönelik faaliyetler planladığı göze çarpmaktadır. Planın kapsayıcılık, çoklu ayrımcılığa karşı müdahale araçları geliştirme, uygulamada farklı paydaş gruplarıyla rol ve sorumluluk paylaşması bakımından Şart'ın taahhütleriyle uyduğu söylenebilir. Mersin Büyükşehir Belediyesi YEOP'nin sonuna kısa bir "İzleme ve Değerlendirme" bölümü eklemiştir. Bu bölümde, planın kurum içinde üçer aylık periyotlarla izlenerek raporlanacağı, dış izleme için Kadın Adayları Destekleme Derneği, Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği ve talep eden platform, dernek ve kurum kuruluşlarla her yıl sonu katılımcı bir yöntemle izleme ve Değerlendirme toplantısı gerçekleştirileceği belirtilmiştir.

Tablo 9: Katılım

3.1 Hedef. Karar Alma Mekanizmalarına, Belediye Hizmetleri Planlama ve Tasarım Sürecine Katılımı Artırmak

FAALİYET	Sorumlu Birim	Denetçi kurum/ kuruluş	Gösterge	Mevcut	2021	2022	2023
3.1.1. STK'lar ve kamu kurum ve kuruluşları ile toplantılar düzenleyerek görüş ve öneri almak	Kadın ve Aile Hizmetleri Dairesi Başkanlığı	STK'lar Paydaşlar	Gerçekleştirilen toplantı sayısı	90	120	170	200
3.1.2. Kadınların ve ayrımcılığa uğrayan diğer grupların sorun ve ihtiyaçlarına yönelik tematik toplantılar yapmak	Kadın ve Aile Hizmetleri Dairesi Başkanlığı	STK'lar Paydaşlar	Tematik rapor sayısı	2	4	6	10
3.1.3. Bağımsız izleme toplantıları yaparak eylem planı uygulamalarının izlenmesini sağlamak	Kadın ve Aile Hizmetleri Dairesi Başkanlığı	STK'lar Paydaşlar	İzleme toplantısı sayısı	-	1	2	3
3.1.4. Kız çocukları ile erkek çocuklarının eşit temsil edildiği Çocuk Meclisi kurarak çocukların karar alma süreçlerine katılımını sağlamak.	Kadın ve Aile Hizmetleri Dairesi Başkanlığı	Sosyal Hizmetler D.B.	Kız çocuklarının Çocuk Meclisinde yer alan toplam çocuk sayısına oranı	-	-	%50	%50
3.1.5. Engelli ve göçmen çocukların, oluşturulan çocuk meclisine katılımı sağlamak	Kadın ve Aile Hizmetleri Dairesi Başkanlığı	Sosyal Hizmetler D.B.	Engelli, göçmen çocukların Çocuk Meclisinde yer alan toplam çocuk sayısına oranı	-	-	%50	%50

Kaynak: Mersin Büyükşehir Belediyesi Yerel Eşlittik Eylem Planı, 2021 – 2023, sf 29 <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1984>

3. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Değerlendirilmesi

3.1 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı 2021-2025

Türkiye'nin Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmesi sürecinde bu doğrultudaki girişimlerin kadına yönelik şiddetle mücadelede yaratacağı sorunlara ve zaafllara dair eleştiriler karşısında Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı 2021-2025 hazırlanmıştır⁴⁵. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından hazırlanan Eylem Planı hedef, strateji ve eylemler biçiminde beş başlık altında kaleme alınmıştır: Adalet Erişim ve Mevzuat; Politika ve Koordinasyon; Koruyucu ve Önleyici Hizmetler; Toplumsal Farkındalık ile Veri ve İstatistik. Bu başlıklar altında 5 hedef, 28 strateji ve 227 eylemi ölçen performans göstergesi aracılığıyla belirlenen süre içindeki değişimin izlenmesi gündeme getirilmiştir. Bu eylem planının daha somut biçimde hazırlanması olumlu bir gelişme olmakla birlikte, Türkiye genelinde kadınlara yönelik şiddet ile mücadele açısından yaşanan gerçekleri yansıtmayacak bir kurgu ile hazırlandığı görülmektedir. Eylem Planında İstanbul Sözleşmesi'nin ilk imzacısı olan Türkiye'nin sözleşmeden imzasını çekmesi belirtilmediği gibi, sözleşmenin varlığından bile söz edilmemiştir. Avrupa Konseyi'nin kadınlara yönelik şiddet konusundaki çalışmaları, eylem planları ve sözleşmeleri 2009 yılına kadar aktarılmıştır. Öte yandan, Eylem Planı hedeflerinin İstanbul Sözleşmesi'nin ilkeleri ile uyumlu bir şekilde planlandığı görülmektedir. Dördüncü Eylem Planında, daha önceki planlardan farklı olarak toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyet eşitliği kavramlarına yer verilmemiş; şiddetsiz bir topluma ulaşılması için toplumsal farkındalık kavramı kullanılmıştır.

İzleyen bölümde ASHB'nın faaliyetleri toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme perspektifinden değerlendirilmiş olup kadına yönelik şiddetle mücadele için tahsis edilen kaynakların durumuna ve sınırlılığına da ışık tutulmuştur.

⁴⁵ <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1793>

3.2 ASHB Bütçesinin Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Perspektifinden Değerlendirilmesi

■ Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Yaklaşımının Gelişimi

Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme (TCDB), mali kurum ve politikalar aracılığıyla kamu harcama ve gelirlerinin cinsiyet eşitliğini geliştirmek üzere örgütlendiği tematik bir bütçeleme yaklaşımıdır^{46,47}. TCDB kadınlar ve erkekler için ayrı bir bütçe hazırlanması, bütçenin kadınlar ve erkekler arasında eşit olarak paylaşılması anlamına gelmemektedir. TCDB yaklaşımı “mevcut mali politikaların cinsiyet eşitliği üzerindeki etkisi nedir?” sorusuna cevap arar. Daha açık bir ifade ile TCDB analizi için “mali politikalar cinsiyet eşitsizliğini arttırmakta mıdır?”, “Azaltmakta mıdır?” “Yoksa etkilememekte midir?” sorularına odaklanılır⁴⁸. TCDB yaklaşımında kullanılan standart araçlar harcama ve vergi yansıma analizi, zaman kullanım analizi, orta vadeli harcama politika çerçevesi analizidir. Bu araçlardan harcama yansıma analizi nicel verilerin erişilebilirliği ve yöntemin oldukça basit olması nedeniyle sıklıkla kullanılmaktadır. Harcama analizi, kamu harcamalarının hangi kesimlere aktarıldığını tespit etmek üzere 1970’lerde Dünya Bankası tarafından yoksulluğu azaltmaya yönelik çalışmalarda kullanılmıştır^{49,50}. Bu analiz Avusturya’da merkezi yönetim düzeyinde, Berlin’de ise federal ve yerel yönetim düzeyinde⁵¹ başarı ile uygulanmaktadır⁵². Aşağıdaki Tabloda Berlin 2020/2021 yılı Bütçesi Spor bölümünde yer alan ilgili faaliyet⁵³ için (Berlin’de bütçeler iki yıllık olarak hazırlanır) geçmişe dönük cinsiyet bütçe analizini görebilirsiniz.

Tablo 10: Berlin 2020-2021 Bütçesi Spor Organizasyonlarına Maddi Destek Faaliyeti

	2017		2018		2019	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
MUTLAK	197	465	186	453	847	1.283
GÖRELİ	%29,8	%70,2	%29,1	%70,9	%39,8	%60,2
KAYNAKLAR (BİN € OLARAK)	318,7	750,6	257,4	627,3	403,9	611,0

Kaynak: Berlin Bütçesi 2020/2021 Cilt 4 Plan 05: 48

Tablo 10’da görüldüğü üzere cinsiyet kırılımlı kullanıcı verilerinden yola çıkılarak yıllar itibariyle hizmet kullanımında ve kaynak dağılımında nasıl bir ilerleme olduğu analiz edilmiştir.

Bütçeler sadece rakamların bir araya getirilip, sıralandığı dokümanlar değil, kamu politikalarının somutlaştığı yasalar olarak toplumun farklı kesimleri üzerinde farklı etkilere sahiptir. Kadınların hak arayışının bir sonucu olarak uygulama alanını genişleten ve kamu gelir ve harcamalarını şekillendiren TCDB meşruiyetini yasalardan almaktadır. Cinsiyet eşitliği bir insan hakkı meselesidir ve Anayasalarca insan haklarının garanti altına alınması öngörülür. Başka bir ifade ile TCDB’nin yasal olarak uygulanmasına bir mani bulunmamakla birlikte bu yaklaşımı destekleyen birçok unsurun yasalar ve Anayasalarda mevcut olduğu söylenebilir. Hukuksal boyutu ile birlikte TCDB’nin ekonomik gerekçeleri de bu bütçeleme yaklaşımına olan ilgiyi arttırmaktadır. Özellikle kapsayıcı büyüme yazınının gelişmesi ile birlikte eşitsizlik pahasına gerçekleştirilen

⁴⁶ Stotsky, M. J. G. (2016). Gender budgeting: Fiscal context and current outcomes. International Monetary Fund.

⁴⁷ Quinn, S. (2009), Gender Budgeting: Practical Implementation Handbook, Directorate General of Human Rights and Legal Affairs Council of Europe. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1398>

⁴⁸ Elson, D. (2003), “Gender Mainstreaming and Gender Budgeting.” Paper presented at the Conference of the Jean Monnet Project on “Gender Equality and Europe’s Future” European Commission, Brussels.

⁴⁹ Elson, D. (1998), Integrating Gender Issues Into National Budgetary Policies And Procedures: Some Policy Options, Journal of International Development, 10(7), s. 929-941.

⁵⁰ Austen, S., Costa, M., Sharp, R., & Elson, D. (2013), Expenditure incidence analysis: a gender-responsive budgeting tool for educational expenditure in Timor-Leste?, Feminist Economics, 19(4), s. 1-24.

⁵¹ Berlin’de Federal ve yerel düzeyde bütçenin her bir bölümünde yapılan harcamaların hedef grup ve cinsiyete göre kullanıcı analizlerinin yapılması öngörülür. Kullanıcı analizinin nicel verileri cinsiyet kırılımlı olarak verilirken, eşitlik hedefine yönelik açıklamalarda TCDB analizinde yer alır. Bu konuda daha geniş bilgi için bkz. (Karababa, 2020: 57-172)

⁵² Karababa, R. (2020). Yerelde Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Program Bütçeleme: Berlin Örneği ve Türkiye Büyükşehir Belediyeleri İçin Bir Uygulama Önerisi, Ankara Üniversitesi Maliye Bölümü, Doktora Tezi.

⁵³ Berlin Bütçesi Cilt 4 Plan 05 2020/2021 (Berlin Haushalt 2020/2021 Band 4 Einzelplan 05). <https://www.berlin.de/sen/finanzen/haushalt/downloads/haushaltsplan-2020-21/artikel.890524.php>

büyümenin insani olmadığı gibi sürdürülebilir olmadığı da tartışmaya açılmıştır. Kamu gelir ve harcamalarının kompozisyonunu bütçeler ile belirleyen ve beşeri sermaye, fiziki sermaye birikimi, işgücü arzı için teşvikleri, yatırım ve risk alma gibi iktisadi davranışları etkileyen mali politikaların cinsiyete tarafsız olduğunu varsaymak mümkün görünmemektedir⁵⁴.

Gerekliliği iktisadi, sosyal ve hukuksal olarak tüm yönleri ile savunulan TCDB, kurumsal temelini 1980'lerin sonunda Avustralya'da oluşturulan Kadın Bütçe Beyanından alır. BM Kadın için 10 Yıl Konferansında ortaya konan zorluklara yanıt olarak Avustralya Başbakanı Kasım 1985'te Avustralyalı kadınların statüsünün geliştirilmesi için bir eylem planının yürürlüğe konulacağını duyurur. Bu sayede ulusal gündem kadınların eşit haklara erişimini sağlayacak şekilde geliştirildiği bir stratejiye sahip olur⁵⁵. Avustralya'da TCDB girişimi, bakanlık ve bölüm düzeyinde hükümetin cinsiyet etki analizini harcamalar üzerinden yapmasını öngörür. TCDB'nin kurumsal olarak uygulanması açısından Dünyadaki gelişmelere örnek olan Avustralya'dan yayılan bu bütçeleme yaklaşımı, 1995 yılında Pekin'de düzenlenen Dördüncü Dünya Kadın Konferansı ile ek bir ivme kazanmıştır. Pekin Eylem Platformu hükümetlere bütçe politika ve programlarında cinsiyet eşitliği ve kadının ilerlemesi perspektifini benimsemeleri için çağrıda bulunur. Tüm bu girişimlerin sonucu olarak son 10 yılda 80'den fazla ülke farklı yöntemlerle TCDB girişiminde bulunmuştur⁵⁶.

Türkiye'de TCDB'ye yönelik uygulamaların öncülerinden ve iyi uygulama örneklerinden birisi, çocukların okula kayıtlarını artırmak için sağlanan şartlı nakit transferleridir. Dünya Bankası tarafından geliştirilen ve T.C. Milli Eğitim Bakanlığıyla birlikte uygulanan şemsiye projenin (2002-2006) bir bileşeni de yoksul ailelerin desteklenmesidir. Bu uygulama ile sağlanan transferler kız çocukları için daha yüksek oranlarda belirlenmiş ve yardımlar annelere ödenmiştir.

Projenin başarısı kız çocukların okula kayıt oranlarının ve okul başarılarının artması ile tescillenmiştir⁵⁷. Türkiye'de TCDB ile ilgili diğer bir önemli gelişme Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) tarafından Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planının (2008-2013) hazırlanması ile yaşanmıştır. İlgili planda TCDB'nin hayata geçirilmesine yönelik stratejiler belirlenmiştir. Bununla birlikte Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) 257 sayılı tedbir "Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konusunda farkındalık oluşturulacak ve örnek uygulamalar geliştirilecektir." şeklinde ifade edilmiştir.

On Birinci Kalkınma Planında TCDB kavramının kullanımı terkedilmiştir. Aynı şekilde 2019 yılı bütçe gerekçesinde "toplumsal cinsiyete duyarlı politika, plan ve bütçelerin geliştirilmesinin" önemi vurgulanmakla birlikte 2020 yılı bütçe gerekçesinde "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği" kavramına yer verilmemiştir⁵⁸. Bunun yerine "Kadınlara Yönelik Politikalar" başlığı altında "kadın erkek fırsat eşitliği" kavramı ile yetinilmiştir. Merkezi yönetim düzeyinde sınırlı olan uygulamalarda TCDB açısından bir geriye gidiş eğilimi görülmekle birlikte bu yaklaşımın ikamesi olarak Kadının Güçlenmesi programının oluşturulması öngörülmüştür. 2003 yılında 5018 sayılı kanunla başlayan Türkiye'de kamu mali yönetim reformu son on yılda performans esaslı program bütçelemeye geçiş süreci ile devam etmiştir. Politika hedeflerini programlar şeklinde örgütlemeyi hedefleyen bu yeni bütçe yaklaşımı kapsamında oluşturulan "Kadının Güçlenmesi" programının TCDB yaklaşımı ile ne kadar örtüştüğü tartışmalı görünmektedir.

⁵⁴ Stotsky, M. J. G. (2016). Gender budgeting: Fiscal context and current outcomes. International Monetary Fund.

⁵⁵ Sharp, R., & Broomhill, R. (2013). A case study of gender-responsive budgeting in Australia. London: Commonwealth Secretariat.

⁵⁶ Stotsky, M. J. G. (2016). Gender budgeting: Fiscal context and current outcomes. International Monetary Fund.

⁵⁷ Council of Europe, Equality Division Directorate General of Human Rights (2005). Gender Budgeting: Final report of the Group of specialists on gender budgeting (EG-S-GB), Strasbourg. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1385>

⁵⁸ Yakar-Önal, A. (2021). Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme. Türkiye'de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi Faz II. CEİD Yayınları: Ankara s.9. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1413>

3.3 Kadının Güçlenmesi Programı Aracılığıyla Yapılan Kaynak Tahsisi Kadınları ve Erkekleri Nasıl Etkiliyor?

TCDB'nin uygulanmasında temel olarak iki yöntem kullanılır. Bunlardan birincisi cinsiyet eşitliği perspektifinin tüm bütçe politika ve programlarında anaakımlaştırılması, ikincisi eşitsizliğin ortadan kaldırılmasına yönelik olarak özel bütçe programlarının geliştirilmesidir. Bu iki yöntemin aynı anda benimsenmesi de mümkündür. Açıkça cinsiyet eşitliği hedeflerine yönlendirilen kaynakların payı sınırlı olmasına rağmen kesişimselliği yüksek olan bu harcamaların cinsiyet eşitliğine ve kadınların güçlenmesine katkıları büyüktür^{59 60}. Uluslararası tecrübeler TCDB'nin birçok farklı yapıda uygulanabileceğini göstermiştir. Bu yaklaşımlardan en önemlileri Kutu 10'da özetlenmiştir⁶¹.

Farklı TCDB Yaklaşımları

- Toplumsal cinsiyet perspektifinin tüm kamu mali yönetim sürecinde anaakımlaştırılması
- Toplumsal cinsiyet perspektifinin performans ve program esaslı bütçelemeye entegre edilmesi
- Bütçe programları ve cinsiyet analizi gereksinimlerinin sınıflandırılması
- TCDB ile katılımcı bütçe arasındaki bağın kurulması
- Kadın hakları ve cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesine yönelik bütçe tahsislerinin izlenmesi

- Toplumsal cinsiyete duyarlı politika ve bütçe değerlendirmesi, cinsiyete göre ayrıştırılmış kamu harcamaları ve gelir yansıma analizi ve toplumsal cinsiyete duyarlı yararlanıcı ihtiyaç değerlendirmesi gibi standart bütçe araçlarının kullanılması
- Dirlik Temelli Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme

Türkiye bağlamında uygulanması muhtemel bir TCDB yaklaşımı, her ne kadar üst politika belgelerinde toplumsal cinsiyet eşitliği normunun kullanımında vazgeçilse de, “Toplumsal cinsiyet perspektifinin performans ve program esaslı bütçelemeye entegre edilmesi” yaklaşımı ile uyumludur. 2019-2023 On Birinci Kalkınma Planında “plan-program-bütçe bağlantısı ile uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerini” güçlendireceği belirtilen program bütçeleme reformu yerelde hazırlıkları sürmekle birlikte 2020 yılında merkezi yönetim bütçesi için uygulamaya geçmiştir⁶². Yeni bütçe sistemi ile kamu kurumlarının sorumluluğunda ve/veya işbirliğinde yürütülecek uzun vadeli sonuçlara odaklanan program ve alt programlar oluşturulmuştur. Bu kapsamda uygulanmakta olan 67 bütçe programından bir tanesini de “Kadının Güçlenmesi” Programı oluşturmaktadır. Bu sayede *kadın hakları ve cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesine yönelik bütçe tahsislerinin izlenmesi* amaçlanmaktadır.

Kaynak tahsislerinin cinsiyet eşitliği perspektifi ile incelenmesi, kadın hakları ve cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi için sarf edilen kaynakların miktar ve payının belirlenmesini amaçlayan bir TCDB yaklaşımıdır. Yıllık bütçe bağlamında üretilen bu bilgi bütçe tahsislerinin yıllara yaygın takibini olası kılar. Diğer bütçe yaklaşımları ile birlikte kullanıldığında daha tutarlı sonuçlara ulaştıracak bu yaklaşımın, program sınıflandırması ve cinsiyet analizi olan diğer bir TCDB yaklaşımı⁶³ ile bir araya getirilmesi Türkiye'nin bütçe sistemi çerçevesinde bütünlük oluşturmaktadır. Fakat bu TCDB araçlarının ne kadar yerinde kullanıldığı ve politika oluşturma konusundaki samimiyet tartışmaya açıktır.

59 UN-WIDER, 2014, Position Paper-Aid and Gender Equality (Helsinki: UNU Wider Institute for Development Economics Research)

60 Stotsky, M. J. G. (2016). Gender budgeting: Fiscal context and current outcomes. International Monetary Fund. s. 5

61 EIGE. (European Institute for Gender Equality). (2019). Gender Budgeting. EIGE, Lüksemburg. s.8 <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1388>

62 T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2020. Program Bütçeye Geçiş Süreci ve 2020 Yılı İdare Performans Programları. <https://www.sbb.gov.tr/program-butceye-gecis-sureci-ve-2020-yili-idare-performans-programlari/>

63 EIGE (European Institute for Gender Equality). (2019). Gender Budgeting. EIGE, Lüksemburg. s.9

3.4 Kadının Güçlenmesi Programı ile Hedeflenenler

Bu program 2022 yılına kadar sadece ASHB tarafından yürütülmekteyken, 2022 yılında Hazine ve Maliye Bakanlığının (HMB) bir faaliyeti olarak sadece HMB'nin 2022 performans programında kadının güçlenmesi programına eklenmiştir⁶⁴. Program altındaki “Kadının Toplumsal Statüsünün Geliştirilmesi ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması” alt programının yürütülmesinde KSGM sorumlu iken, “Kadına Yönelik Ayrımcılık ve Şiddetle Mücadele Edilmesi” alt programının yürütülmesinde il müdürlükleri sorumludur.

Kadının Güçlenmesi Programının oluşturulma amacı tüm kamu kurumlarında kadınlara yönelik olarak yürütülen faaliyetlerin bu program altında toplanmasının ve takibinin sağlanmasıdır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemenin uygulanabilirliğini artırmak için birinci olarak TCE perspektifinin tüm bütçe programlarında içselleştirilmesini sağlamak öngörülmüştür. Nitekim 2022-2024 Bütçe Hazırlama Rehberinde “Kadına karşı ayrımcılığın önlenmesi, kadının insan haklarının ve toplumsal statüsünün korunması ve geliştirilmesi, kadının toplumsal hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkânlarından eşit şekilde yararlanmalarının sağlanmasına yönelik ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesi, belirlenen politika ve stratejilerin uygulanması...” hedeflerinin kadının güçlenmesi programı altında değerlendirileceği belirtilmektedir⁶⁵.

Program altında yer alan iki alt programın hedefleri ise ASHB'nin 2022 performans programında⁶⁶ şu şekilde belirtilmektedir:

Kadına Yönelik Ayrımcılık ve Şiddetle Mücadele Edilmesi: Kadına yönelik her türlü ayrımcılığın ve şiddetin önlenmesi için toplumsal bilinç düzeyinin yükseltilmesi, verilen hizmetlerin etkinlik ve kalitesinin artırılması sağlanacak, yürütülen programlara ve hizmetlere yönelik izleme ve değerlendirme çalışmaları gerçekleştirilecektir.

Kadının Toplumsal Statüsünün Geliştirilmesi ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması:

Kadınların karar alma mekanizmalarında daha fazla yer almaları, istihdamının artırılması, eğitim ve beceri düzeylerinin yükseltilmesi ve medyada temsilinin güçlendirilmesi sağlanacaktır.”

Ulusal politika ve stratejilere atıfta bulunan programın hedefi anaakımlaştırmaya işaret etse dahi programın yürütülmesinden sorumlu olan ASHB'nin en ilgili politikalarında dahi cinsiyet eşitliği perspektifinin benimsenmediği rahatlıkla görülebilir. Kadının Güçlenmesi Ulusal Eylem Planının hazırlanması ve yürütülmesinden sorumlu olan Bakanlığın misyon ve vizyonunda da cinsiyet eşitliği ve kadının güçlenmesine yer verilmemiş “güçlü aile” ve “toplumsal değerlere” vurgu yapılmıştır⁶⁷. Bununla birlikte ilgili politikaları barındıran Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Programı (Bkz. Ek 2) ve altında yer alan iki alt program amacında kadının güçlenmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliği normlarına yer verilmemiştir. Bu yaklaşım On Birinci Kalkınma Planı gibi üst politika belgelerinde de gözlemlenmektedir. Ailenin güçlendirilmesi ile ilgili politika ve tedbirlerde “Anayasa'nın 41. maddesinin amir hükmü olan ailede kadın erkek eşitliği” normu kullanılmamıştır⁶⁸. Toplumsal cinsiyet

⁶⁴ Daha sonra detaylı bir şekilde tartışılacak olan “eşi vefat eden kadınlara yönelik yapılan transfer harcamaları” HMB 2022 performans programında “Kadının Güçlenmesi Programı” altındaki “Kadının Toplumsal Statüsünün Geliştirilmesi ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması” alt programında yer almaktadır. Bu faaliyet ASHB 2022 yılı performans programında başka bir programın alt programında yer almaktadır.

⁶⁵ TC. Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2022) 2022-2024 Bütçe Hazırlama Rehberi. <https://www.sbb.gov.tr/2022-2024-donemi-butce-cagrisi-ve-eki-butce-hazirlama-rehberi/>

⁶⁶ T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2022 Yılı Performans Programı. Erişim Adresi: <https://www.aile.gov.tr/raporlar/performans-programlari/>

⁶⁷ Sancar, S., Toksöz, G., Yüksel-Kaptanoğlu, İ., Memiş-Parmaksız, E., Arslan, H., Kabadayı, A., Akyıldırım, O. & İnanç, B. (2021). Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporu 2019-2020. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1792>

⁶⁸ Sancar, S., Toksöz, G., Yüksel-Kaptanoğlu, İ., Memiş-Parmaksız, E., Arslan, H., Kabadayı, A., Akyıldırım, O. & İnanç, B. (2021). Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporu 2019-2020. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1792>

rollerini, kadının emek arzını, hane içinde bireyler arasındaki kaynak dağılımı ve işbölümünü cinsiyete dayalı olarak belirleyen ve üretim ve yeniden üretim ilişkilerini türeten bir dizi kurumsal düzenlemenin sonucunda ortaya çıkan aile toplumsal cinsiyet eşit(siz)liğinde önemli bir rol oynamaktadır⁶⁹. Bu nedenle aileyi ilgilendiren politikalarda cinsiyet eşitliği perspektifinin benimsenmemiş olması TCDB ilerlemesi açısından bir kayıptır. Programlar, T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve kurumlar arasındaki görüşmelerin sonucunda uzun soluklu olarak oluşturulsa da, program hedeflerinin cinsiyet eşitliği bakımından geliştirilmesi olanaksız değildir. Bu doğrultuda ailenin korunması ve güçlendirilmesi programının yeniden gözden geçirilmesi faydalı olacaktır.

⁶⁹ Dedeoğlu, S. (2000). Toplumsal cinsiyet rolleri açısından Türkiye’de aile ve kadın emeği. *Toplum ve Bilim*, 86(3), 139-170. S.141

■ Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bütçe Tahsislerinin Kadının Güçlenmesi Programı Çerçevesinde Değerlendirilmesi

Bakanlığın toplam bütçesi içinde “Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi” programına ayrılan kaynak tahsisi 2021 yılı bütçesinin yaklaşık % 1,43’i iken, 2022 yılı için bu pay % 2,22’ye çıkmıştır. 2021 yılı performans programında Kadının Güçlenmesi programı için % 0,26’lık bir pay öngörülmüş⁷⁰ fakat Bakanlık bütçesinin % 67,9’unun, Kadının Güçlenmesi programının % 86,6’sının gerçekleşmesinden

dolayı bu oran yıl sonunda % 0,35’e çıkmıştır⁷¹. Gerek “Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi” programının gerekse “Kadının Güçlenmesi” programının Bakanlık bütçesi içindeki paylarının düşük olduğu görülmektedir. Bakanlığın bütçesindeki payı en yüksek olan program ise Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Yardımlaşma (Bkz. Tablo 11).

Yukarıdaki tabloya bakıldığında Kadının Güçlenmesi programına ayrılan kaynağın bütçe içindeki oranının neredeyse 2 katına çıktığı görülmektedir.

Tablo 11: ASHB'nin Sorumlu Olduğu Programların Bakanlığın Bütçesindeki Payları

BÜTÇE	2021*	2022	2023	2024
ASHB Toplam Bütçe	105.234.316.216	79.771.732.000	89.072.573.742	96.385.619.930
Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi (TUTAR)	1.503.139.811	1.767.399.000	1.960.463.000	2.153.038.000
Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi (%)	1,43	2,22	2,20	2,23
Aktif ve Sağlıklı Yaşlanma (TUTAR)	1.587.134.270	1.925.287.000	2.119.224.000	2.326.577.000
Aktif ve Sağlıklı Yaşlanma (%)	1,51	2,41	2,38	2,41
Çocukların Korunması ve Gelişiminin Sağlanması (TUTAR)	4.154.166.851	5.291.356.000	6.040.265.000	6.696.666.000
Çocukların Korunması ve Gelişiminin Sağlanması (%)	3,95	6,63	6,78	6,95
Engellilerin Toplumsal Hayata Katılımı ve Özel Eğitim (TUTAR)	13.107.853.017	16.233.552.000	18.839.084.000	20.769.260.000
Engellilerin Toplumsal Hayata Katılımı ve Özel Eğitim (%)	12,46	20,35	21,15	21,55
Kadının Güçlenmesi (TUTAR)	368.233.747	590.687.000	653.113.000	720.377.000
Kadının Güçlenmesi (%)	0,35	0,74	0,73	0,75
Şehit Yakını ve Gazileri (TUTAR)	8.465.241	13.454.000	14.938.000	16.285.000
Şehit Yakını ve Gazileri (%)	0,08	0,017	0,017	0,017
Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Yardımlaşma (TUTAR)	50.781.566.489	52.755.834.000	58.103.854.742	62.226.078.930
Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Yardımlaşma (%)	48,26	66,13	65,23	64,56
Yönetim Destek Programı (TUTAR)	1.127.268.648	1.194.163.000	1.341.632.000	1.477.338.000
Yönetim Destek Programı (%)	1,07	1,50	1,51	1,53

Kaynak: 2022 Yılı T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Performans Programı ve 2021 Yılı T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Faaliyet Raporu
2021 Yılı T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı faaliyet raporundan Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının sorumlu olduğu programlar için 2021 yılında gerçekleşen harcamalar veri alınmıştır. Toplam bütçe ise T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bütçesidir. 2021 yılı için şu anda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının sorumlu olduğu programlara tabloda yer verilmediği için oranların toplamı 100 değildir.

⁷⁰ Sancar, S., Toksöz, G., Yüksel-Kaptanoğlu, İ., Memiş-Parmaksız, E., Arslan, H., Kabadayı, A., Akyıldırım, O. & İnanç, B. (2021). Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporu 2019-2020. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1792>

⁷¹ T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2021 Yılı Faaliyet Raporu. <https://www.aile.gov.tr/raporlar/yillik-faaliyet-raporlari/>

Bu artışın nedeni 2021 yılında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının⁷² iki ayrı bakanlık şeklinde yeniden yapılandırılmasından kaynaklanmaktadır. Geçmiş yıllar itibarıyla programa ayrılan kaynağın değişip, değişmediğini değerlendirebilmek için bu iki bakanlığın bütçeleri aşağıdaki tabloda birleştirilmiştir. Tablo 12'den takip edilebildiği gibi program için ayrılan ödenekteki farklılık 2021'den, 2022'ye sadece % 0,01 oranında artmıştır. Artış oranı, takip eden yıllar arasında yine düşük kalmış ve % 0,02 ve % 0,03 oranında öngörülmüştür.

Kadının Güçlenmesi Programı daha önce de bahsedildiği üzere kadına yönelik tüm faaliyetlere bu program altında yer verilmesi gayesi ile oluşturulmuştur. Bu doğrultuda HMB tarafından gerçekleştirilen eşit vefat eden kadınlara yönelik yapılan transfer harcamaları "Kadının Toplumsal Statüsünün Geliştirilmesi ve Fırsat

Eşitliğinin Sağlanması" alt programına dahil edilmiştir. Bu faaliyet HMB'nin performans programında "Kadının Toplumsal Statüsünün Geliştirilmesi ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması" alt programı altında yer alırken, ASHB'nin performans programında "Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Yardımlaşma" programının altındaki "Sosyal Yardımlaşma" alt programının faaliyetleri arasındadır (Bkz. HMB 2022 Performans Programı, ASHB 2022 Performans Programı)⁷³. Farklı iki programın aynı faaliyeti içermesi kamu bütçelerinde açıklık ve doğruluk ilkeleri ve program bütçeleme sistemi ile ters düşmektedir. Programa ayrılan kaynakları artmış gibi gösteren bu düzenleme gerçeği yansıtmamaktadır. HMB tarafından yürütülen faaliyetin Kadının Güçlenmesi Programına eklendiğinde ortaya çıkan artmış faaliyet maliyeti aşağıdaki Tablo 13'de yer almaktadır. Başka bir ifade ile aşağıdaki tabloda görüleceği gibi sırasıyla

Tablo 12: Aile, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Olarak Devam Edilmesi Durumunda Kadının Güçlenmesi Programının Bütçeden Aldığı Ödenek

BÜTÇE	2021*	2022	2023	2024
ASHB Toplam Bütçe	105.234.316.216	79.771.732.000	89.072.573.742	96.385.619.930
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Toplam Bütçesi		83.851.907.000	84.248.295.000	80.300.308.000
ÇOCUKLARIN KORUNMASI PROGRAMI **				
Çocuk İşçiliği ile Mücadeleye Yönelik Faaliyetler		14.000.000	582.000	0
İstihdam Programı		44.514.845.000	51.847.827.000	60.012.200.000
Sosyal Güvenlik Programı		38.956.291.000	31.980.724.000	19.832.599.000
Yönetim ve Destek Programı		366.771.000	419.162.000	455.509.000
İki Bakanlık İçin Toplam Bütçe	105.234.316.216	163.623.639.000	173.320.868.742	176.685.927.930
Kadının Güçlenmesi Programı Bütçesi	368.233.747	590.687.000	653.113.000	720.377.000
Kadının Güçlenmesi Programının Bütçe İçindeki Oranı (%)	0,35	0,36	0,38	0,41

Kaynak: 2021 Yılı Aile, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Faaliyet Raporu, 2022 Yılı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Performans Programı, 2022 Yılı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Performans Programı

* 2021 Yılı Aile, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Faaliyet Raporundan alınan bütçe gerçekleştirmeleri

** Çocukların korunması programı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile birlikte yürütülmektedir. Bu program kapsamındaki çocuk işçiliği ile mücadeleyle yönelik faaliyetler Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yürütülmektedir.

⁷² "21 Nisan 2021 tarihli ve 31461 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan "Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Kurulması ile Kamu Personel İşlemlerinin Yürütülmesine İlişkin Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi" ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı kurulmuştur."(Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2022 Performans Programı).

⁷³ T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı 2022 Yılı Performans Programı. <https://www.hmb.gov.tr/performans-programi>, T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2022 Yılı Performans Programı. <https://www.aile.gov.tr/raporlar/performans-programlari/>

Tablo 13: Hazine ve Maliye Bakanlığının Eşi Vefat Etmiş Kadınlar için Ayırdığı Payın Kadınların Güçlenmesi Programına Dahil Edilmesi Durumunda Kadının Güçlenmesi Programına Bütçeden Ayrılan Pay

ALT PROGRAMLAR		2021	2022	2023	2024
ASHB	Kadına Yönelik Ayrımcılık ve Şiddetle Mücadele Edilmesi	405.538.000	568.667.000	627.954.000	692.550.000
	Şiddete Uğrayan Kadınlara Yönelik Hizmetler	276.653.000	386.714.000	428.489.000	472.601.000
	Şiddetin Önlenmesi ve İzlenmesine Yönelik Hizmetler	128.885.000	181.953.000	199.465.000	219.949.000
	Kadının Toplumsal Statüsünün Geliştirilmesi ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması	19.445.000	374.631.000	438.157.000	507.233.000
	Kadınlara Yönelik Hizmetlerin Planlanması ve Koordinasyonu	19.445.000	22.020.000	25.159.000	27.827.000
HMB	Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yapılan Yardımlar İçin Ayrılan Pay		352.611.000	412.998.000	479.406.000
		424.983.000	943.298.000	1.066.111.000	1.199.783.000

Kaynak: ASHB ve HMB 2022 Performans Programı

2022, 2023 ve 2024 için HMB tarafından yapılan 352.611.000 TL, 412.998.000 TL ve 479.406.000 TL tutarındaki tahsisler her ne kadar HMB 2022 performans programında Kadının Güçlenmesi programı altında görünse de, aslında ASHB'nin 2022 performans programında Yoksullukla Mücadele ve Sosyal Yardımlaşma programı altında yer almaktadır⁷⁴.

⁷⁴ Takip eden başlıkta iki Bakanlık tarafından kullanılan bu faaliyet daha ayrıntılı olarak tartışılacaktır.

1. Daha önce de bahsedildiği gibi bu göstergelerden eşi vefat etmiş kadınlara yapılan yardımlardan faydalanan kişi sayısı HMB 2022 performans programında Kadının Toplumsal Statüsünün Geliştirilmesi ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması alt programı altında, ASHB 2022 Performans Programında ise "Sosyal Yardımlaşma" alt programı altında yer almaktadır. Farklı iki alt program için aynı faaliyetin yer alması bütçe ilkeleri ve program bütçeleme anlayışı ile ters düşmektedir.

2. Özellikle kadına yönelik şiddetle mücadelede kolluk kuvvetleri ile işbirliğine gidilerek hizmetin kalitesini gösteren göstergeler için yeni veri kaynakları oluşturulabilir. Vakaya ulaşma zamanı, sosyal ve psikolojik destekler, sunulan hizmetlerden duyulan memnuniyet gösterge olarak kullanılabilir.

3. Performans göstergesi olarak sıklıkla tercih edilen farkındalık eğitimleri ve katılımcı sayısı, bu faaliyetlerin kapsamı, hangi kitleye, hangi amaçla yapıldığı açıkça belirtilmediği ve etki analizleri yapılmadığı takdirde politika hedefine ne kadar hizmet ettiği belirlenmemektedir⁷⁵.

4. Kadının güçlenmesi programı için belirlenen performans göstergelerinde çok sınırlı bir artış öngörülmektedir. Bu durum program için ayrılan kaynaklardaki sınırlı artışın bir sonucudur.

5. Gösterge olarak kadının güçlendirilmesine yönelik proje ve program sayısının kullanılması bu faaliyetlerin içeriğine dair bir veri sunmamaktadır. Bu faaliyetlerin kadının sosyal, fiziksel ve ekonomik koşullarında nasıl bir fark yaratarak eşitsizliklerin üzerine gideceği açık değildir.

Tablo 14: Aile, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Olarak Devam Edilmesi Durumunda Kadının Güçlenmesi Programının Bütçeden Aldığı Ödenek

ALT PROGRAMLAR	PERFORMANS GÖSTERGELERİ	2020*	2021*	2022	2023	2024
Kadına Yönelik Ayrımcılık ve Şiddetle Mücadele Edilmesi	Kadın konukevi sayısı	146	149	152	153	154
	Kadın konukevlerinde kalan çocuk sayısı	20.529	26.395	23.000	24.000	25.000
	Kadın konukevlerinde kalan kadın sayısı	35.272	61.096	37.000	38.000	39.000
	Kadına karşı ayrımcılık ve şiddetle mücadele kapsamında farkındalık etkinliklerine katılan kişi sayısı	381.013	100.846	50.000	50.000	60.000
Kadına Toplumsal Statüsünün Geliştirilmesi ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması	İşbaşı eğitim programlarından yararlanan kadın sayısı	158.443	167.675	182.326	191.442	200.000
	Kadın konukevlerinde işe yerleştirilen kadın sayısı	273	274	700	1.000	1.250
	Kadın konukevlerinde meslek edindirme kurslarına yönlendirilen kadın sayısı	642	1.463	1.000	1.200	1.300
	Kadın konukevlerinde okuma yazma kurslarına yönlendirilen kadın sayısı	419	1.542	1.600	1.700	1.800
	Kadınların güçlendirilmesine yönelik uygulanan proje ve program sayısı	43	181	57	57	57
	Kadının güçlenmesine yönelik farkındalık etkinliklerine katılan kişi sayısı	465.841	233.962	66.255	69.930	71.110
	Mesleki eğitim programlarından yararlanan kadın sayısı	60.127	64.677	68.068	71.472	75.000
Eşi vefat etmiş kadınlara yapılan yardımdan faydalanan kişi sayısı	107.127	97.199	97.276	98.248	99.231	

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2022 Performans Programı

* Gerçekleşen değerler.

⁷⁵ Sancar, S., Toksöz, G., Yüksel-Kaptanoğlu, İ., Memiş-Parmaksız, E., Arslan, H., Kabadayı, A., Akyıldırım, O. & İnanç, B. (2021). Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporu 2019-2020. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1792> Dedeoğlu, S. (2000). Toplumsal cinsiyet rolleri açısından Türkiye'de aile ve kadın emeği. Toplum ve Bilim, 86(3), 139-170. s.66

3.5 Program Kapsamındaki Faaliyetlerin Etki Analizi

Nitel bir analiz yöntemi olan etki analizi bütçelerin toplumsal cinsiyet ilişkileri üzerindeki etkisini anlamak üzere nicel verilerden faydalanır ve cinsiyetle ilgili ihtiyaçların adil bir şekilde bütçelerde yer alıp, almadığını değerlendirir⁷⁶. Bu aşamada hem bütçe programlarının oluşturulmasında hem de değerlendirilmesinde göstergeler rol alır. Program analizi yapılırken göstergelerin politika hedefi ile uyumlu olup, olmadığı değerlendirilir. Göstergeler belirlenirken sıralama aşağıdaki gibi olmalıdır⁷⁷:

- Politika ve idare arasında ilişki kuran cinsiyet eşitliği politika hedeflerinin belirlenmesi
- Her bir önceliğin göstergelerinin oluşturulması
- Veri kayıtlarının, gerekirse yeni veri kayıtlarının belirlenmesi
- Faaliyetlerin oluşturulması için faydalanıcı ve faaliyet analizinin yapılması
- Kazanılan bilgi ve sonuçların değerlendirilmesi, önceden tanımlanmış göstergelerle kıyaslanması (benchmarking)

Türkiye bağlamı düşünüldüğünde birinci aşama olarak uzun vadeli üst politika belgesi olan On Birinci Kalkınma Planındaki hedeflerin, “Kadının Güçlenmesi” programı ile bağlantısı ele alınabilir. ASHB’nin 2022 performans programında On Birinci Kalkınma Planındaki tedbirlerle Bakanlığa verilen görevler⁷⁸ 31 maddede sıralanmıştır. Bu maddelerin 7 tanesi direkt olarak kadınla ilgilidir. Diğer maddelerle ilişkili faaliyetlerin yöneldiği kesim direkt olarak kadınlar olmasa dahi kadının zaman kullanım kalıpları ile ilişkili

olduğundan eşitlik perspektifinden ele alınması yerinde olacaktır. Üst politika tedbirleri ile Bakanlığın faaliyetlerinin uyumu aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1. Bakanlığın görevleri içinde yer alan ve 597 sayılı tedbirle öngörülen aile içi şiddeti önleyici faaliyetler, ailenin korunması ve güçlendirilmesi programı altında aile sorunları olarak yer almıştır. Faaliyetler sorunların çözülüp, ailenin sürdürülebilirliğini sağlamaya odaklanmıştır. Kadının güçlenmesi programında aile içi şiddetten bahsedilmemektedir.

2. Türkiye’de erken çocukluk eğitim hizmeti veren üç kurumdan birisi olan ASHB’nin ilgili programlarında, şiddet öğelerinin gelişiminin erken yaşta engellenmesi için düzenlenecek yaygın ve örgün eğitim faaliyetlerine işaret eden 597.1 sayılı tedbirle ilişkili herhangi bir faaliyeti yer almamaktadır.

3. Kadının toplum içindeki statüsünün artırılmasına yönelik 542 sayılı tedbire bir atıf bulunmamaktadır.

4. Aile ve iş yaşamının uyumlaştırılmasına yönelik faaliyetlere işaret eden 594 sayılı tedbir altında yer alan ve kadının bakım yükünün azaltılmasına yönelik olan 594.1 ve 594.2 sayılı tedbirlerle direkt olarak ilişkilendirilebilecek bir faaliyet yer almamaktadır.

Lucas’ın (2012)⁷⁹ sıralamasında ikinci aşama, politika hedefleri ile uyumlu göstergelerin oluşturulmasıdır. Üçüncü aşamada ise veri kaynaklarının belirlenmesi ve gerekirse yeni veri kaynaklarının oluşturulmasına geçilir. Kadının güçlenmesi programı altında 13 gösterge belirlenmiştir (Bkz. Tablo 9). Bu göstergelerin uygunluğu ve veri kaynakları ile nasıl geliştirilebileceğine dair yorumlar aşağıda yer alan maddelerde değerlendirilmiştir.

⁷⁶ Lucas, U. (2012), Gender Mainstreaming in Charlottenburg-Wilmersdorf/ Teil: 16 Bezirkswettbewerb für Gender-Budgeting Verfahren im Haushaltsjahr 2013, Digitale Landesbibliothek Berlin 2012. S.13 https://www.berlin.de/ba-charlottenburgwilmersdorf/verwaltung/beauftragte/gleichstellung/mdbteil_16_bezirkswettbewerb_f_r_gender_budgeting_verfahren_im_haushaltsjahr_2013_form.pdf

⁷⁷ Karababa, R. (2020). Yerelde Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Program Bütçeleme: Berlin Örneği ve Türkiye Büyükşehir Belediyeleri İçin Bir Uygulama Önerisi, Ankara Üniversitesi Maliye Bölümü, Doktora Tezi. s.153

⁷⁸ Üst politika belgelerinin analizi ilk olarak stratejik planlarda yapılmakta daha sonra performans programlarına yansıtılmaktadır. Fakat program ve ilgili faaliyetler performans programında yer aldığı ve politika hedefleri performans programlarında somut eylemlere dönüştüğü için analiz ASHB’nin 2022 performans programı üzerinden yapılmıştır.

⁷⁹ Lucas, U. (2012), Gender Mainstreaming in Charlottenburg-Wilmersdorf/ Teil: 16 Bezirkswettbewerb für Gender-Budgeting Verfahren im Haushaltsjahr 2013, Digitale Landesbibliothek Berlin 2012. S.13 https://www.berlin.de/ba-charlottenburgwilmersdorf/verwaltung/beauftragte/gleichstellung/mdbteil_16_bezirkswettbewerb_f_r_gender_budgeting_verfahren_im_haushaltsjahr_2013_form.pdf

Lucas (2012)⁸⁰ göstergelerin oluşturulmasında 4. aşamayı “Faaliyetlerin oluşturulması için faydalanıcı ve faaliyet analizinin yapılması” olarak belirlemiştir. 2003 yılında onaylanan 5018 sayılı kanunun 2008 yılında uygulamaya konulması ile birlikte stratejik planlama ve faaliyet programları ile birlikte performans göstergelerini içeren performans programları hazırlanmaya başlamıştır. Performans programlarının stratejik planlar ile bütçeler arasındaki bağı kurması öngörülmüştür. Bütçe dokümanları arasında bağıın bir türlü tesis edilemeyeşine çare olarak bütçe harcamalarının politika hedeflerine göre sınıflandırıldığı performans esaslı program bütçeleme anlayışı 2020 yılında benimsenmiştir. Fakat faaliyetler sonucu elde edilen çıktıların göstergelere yansıtılmaması, politika hedefi ile faaliyetlerin bağıını zayıflatmaktadır. Birim maliyetlerin belirlenememesi faaliyetlerin kullanıcı ve faydamaliyet analizlerinin yapılmasını engellemektedir. Tablo 13’de görebileceğiniz şiddete uğrayan kadınlara yönelik hizmetlere ilişkin açıklamalardan faaliyet kalemlerinin kesin bir şekilde ayrıştırılması mümkün değildir⁸¹. Örneğin Tablo 14’te verilen performans göstergelerinden konukevlerinde kalan kadın sayısı kadınların konukevlerinde kalma süreleri değişkenlik gösterdiği ve bazı durumlarda uzatılabilmekle beraber en fazla 6 ay ile sınırlandırıldığı için tam olarak nasıl hesaplandığı açık değildir. Bununla birlikte yine kadın sığınmaevi/konuk evlerinin sayısı kapasite ile verilmediği takdirde tam bir öngörü sağlamayacaktır. Sığınmaevlerinde /konukevlerinde kalan kadın ve çocuklar için aynı miktarda bütçe ayrıldığı, kapasite artışı için herhangi bir pay ayrılmadığı düşünüldüğünde 2022 yılı için kişi başına ayrılan bütçe yaklaşık olarak 6.445 TL’dir (386.714.000/ (37.000+23.000) (Bkz. Tablo 13 ve 14). 2022 yılı için TÜRK-İŞ⁸² tarafından açıklanan rakamlara göre

yetişkin bir kadının sadece aylık gıda maliyeti 1.541,57 TL’dir. Özellikle şiddet gören kadınların ve çocuklarının sosyal, psikolojik ve ekonomik olarak ihtiyaç duydukları destek göz önünde bulundurulduğunda ASHB tarafından ayrılan bu pay düşük kalmaktadır.

Program bütçesinin yaklaşık %30’unu oluşturan şiddetin önlenmesi ve izlenmesi rehberlikten, farkındalık eğitimine kadar hedef kitlesi belirsiz ve geniş bir yelpazede belirlenen faaliyetlere ayrılmıştır. Kısıtlı olan kadının güçlenmesi programı bütçesinin %5’lik kısmı ise diğer bir alt program altında yer alan “Kadınlara Yönelik Hizmetlerin Planlanması ve Koordinasyonu” ile ilgili faaliyetlere ayrılmıştır⁸³. Program bütçeleme anlayışı ile uyuşmayan bir biçimde aynı faaliyet kümesi içinde yer alan birbiri ile bağlantısı zayıf bu faaliyetler, Bakanlığın sorumlu olduğu kalkınma planındaki diğer tedbirlerin hepsini birden kapsama endişesi ile oluşturulmuş görüntüsü vermektedir.

Bahse konu program içinde etki analizi en kolay yapılacak olan HMB tarafından eşi vefat eden kadınlara yönelik yapılan yardımlar faaliyetidir. Tablo 15’de görebileceğiniz yardımlardan faydalanan kişi sayısı ASHB’nin 2022 performans programındaki sosyal yardımlaşma alt programı göstergelerinden, faaliyet maliyeti ise HMB ve ASHB’nin 2022 performans programlarından alınmıştır. ASHB ve HMB’nin 2022 performans programlarında aynı faaliyet için ayrılan kaynak 2022 yılı için aynıyken, 2023 ve 2024 yılı için farklıdır (Bkz. Ek3 ve Ek4). ASHB’nin 2022 yılı performans programında ilgili göstergenin açıklaması “hanede sosyal güvencesi olan birey bulunmayan, 3294 sayılı Kanun kapsamında ihtiyaç sahibi olan ve son resmi nikâhlı

⁸⁰ Lucas, U. (2012), Gender Mainstreaming in Charlottenburg-Wilmersdorf/ Teil: 16 Bezirkswettbewerb für Gender-Budgeting Verfahren im Haushaltsjahr 2013, Digitale Landesbibliothek Berlin 2012. S.13 https://www.berlin.de/ba-charlottenburgwilmersdorf/verwaltung/beauftragte/gleichstellung/mdbteil_16_bezirkswettbewerb_f_r_gender_budgeting_verfahren_im_haushaltsjahr_2013_form.pdf

⁸¹ Örneğin, Şiddete Uğrayan Kadınlara Yönelik Hizmetler: 05.01.2013 tarihli ve 28519 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik kapsamında, şiddete uğrayan kadınların korunması, psiko-sosyal ve ekonomik sorunların çözümünde destek olunması, güçlendirilmesi ve bu dönemde kadınların varsa çocukları ile birlikte barınma ve diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik hizmet sunumunun sağlanması ve Bakanlık, Yerel Yönetimler, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ile STK’lara bağlı kadın konukevlerinin hizmet sunum kapasitesinin artırılmasına yönelik projelerin yürütülmesi faaliyetleri gerçekleştirilmektedir (ASHB 2022 Performans Programı: 75).

⁸² TÜRK-İŞ, Haber Bülteni (2022). Erişim Tarihi: 29.06.2022 Erişim Adresi: <https://www.turkis.org.tr/>

⁸³ 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik güçlendirici ve destekleyici danışmanlık, rehberlik, yönlendirme, izleme ve değerlendirme çalışmalarının yapılması, söz konusu çalışmalara yönelik projelerin, eğitim, farkındalık ve araştırma faaliyetleri gerçekleştirilmektedir.

eşini kaybetmiş kadınlara yönelik aylık 500 TL olmak üzere 2 aylık periyotlarla ödeme yapılmaktadır” şeklindedir. Aylık 500 TL’nin eşi vefat eden kadınların ekonomik koşullarında çok kısıtlı bir fark oluşturacağı aşikârdır. Bununla birlikte, ayrılan pay kullanıcı sayısına

bölündüğünde ortalama rakamın 500TL’ye ulaşamadığı görülür⁸⁴. HMB ve ASHB’nin 2022 performans programlarında faaliyet için ayrılan ödenekler ayrı ayrı alınarak hesaplanan birim maliyetler (Kişi başına aylık ödeme) Tablo 16’da gösterilmiştir.

Tablo 15: Kadının Güçlenmesi Programı Altında Yer Alan Faaliyetlerin Payı

	2021		2022		2023		2024	
	Tutar	(%)	Tutar	(%)	Tutar	(%)	Tutar	(%)
KADININ GÜÇLENMESİ								
1. Kadına Yönelik Ayrımcılık ve Şiddetle Mücadele Edilmesi								
1.1. Şiddete Uğrayan Kadınlara Yönelik Hizmetler	276.653.000	%65	386.714.000	%65	428.489.000	%66	472.601.000	%65,60
1.2. Şiddetin Önlenmesi ve İzlenmesine Yönelik Hizmetler	128.885.000	%30	181.953.000	%31	199.465.000	%31	219.949.000	%30,53
2. Kadının Toplumsal Statüsünün Geliştirilmesi ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması								
2.1. Kadınlara Yönelik Hizmetlerin Planlanması ve Koordinasyonu	19.445.000	%5	22.020.000	%4	25.159.000	%4	27.827.000	%3,86
TOPLAM	424.983.000	%100	590.687.000	%100	653.113.000	%100	720.377.000	%100

Kaynak: ASHB ve HMB 2022 Performans Programı

Tablo 16: ASHB ve Maliye Bakanlığında Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yapılan Yardımlar için Ayrılan Paylardan Kişi Başına Düşen Aylık Ücretler

		2022	2023	2024
HMB 2022 Performans Programında Ayrılan Paya Göre	Eşi vefat etmiş kadınlara yapılan yardım için Ayrılan Pay	352.611.000	412.998.000	479.406.000
	Eşi vefat etmiş kadınlara yapılan yardımdan faydalanan kişi sayısı	97.276	98.248	99.231
	Kişi başına Aylık Ödeme Miktarı (Birim Maliyet TL)	302,07	350,30	402,60
ASHB 2022 Performans Programında Ayrılan Paya Göre	Eşi vefat etmiş kadınlara yapılan yardım için Ayrılan Pay	352.611.000	380.114.658	399.120.391
	Eşi vefat etmiş kadınlara yapılan yardımdan faydalanan kişi sayısı	97.276	98.248	99.231
	Kişi başına Aylık Ödeme Miktarı (Birim Maliyet TL)	302,0	322,41	335,18

Kaynak: ASHB 2022 Performans Programı, HMB 2022 Performans Programı

⁸⁴ Aylıkların bağlanması yılın değişen zamanlarına denk gelmesinden dolayı ortalama 500 TL rakama ulaşamayabilir. Fakat performans programlarındaki göstergeler geleceğe yönelik öngörüler olduğundan yeterli kaynağın ayrılması beklenir.

3.6 Değerlendirme

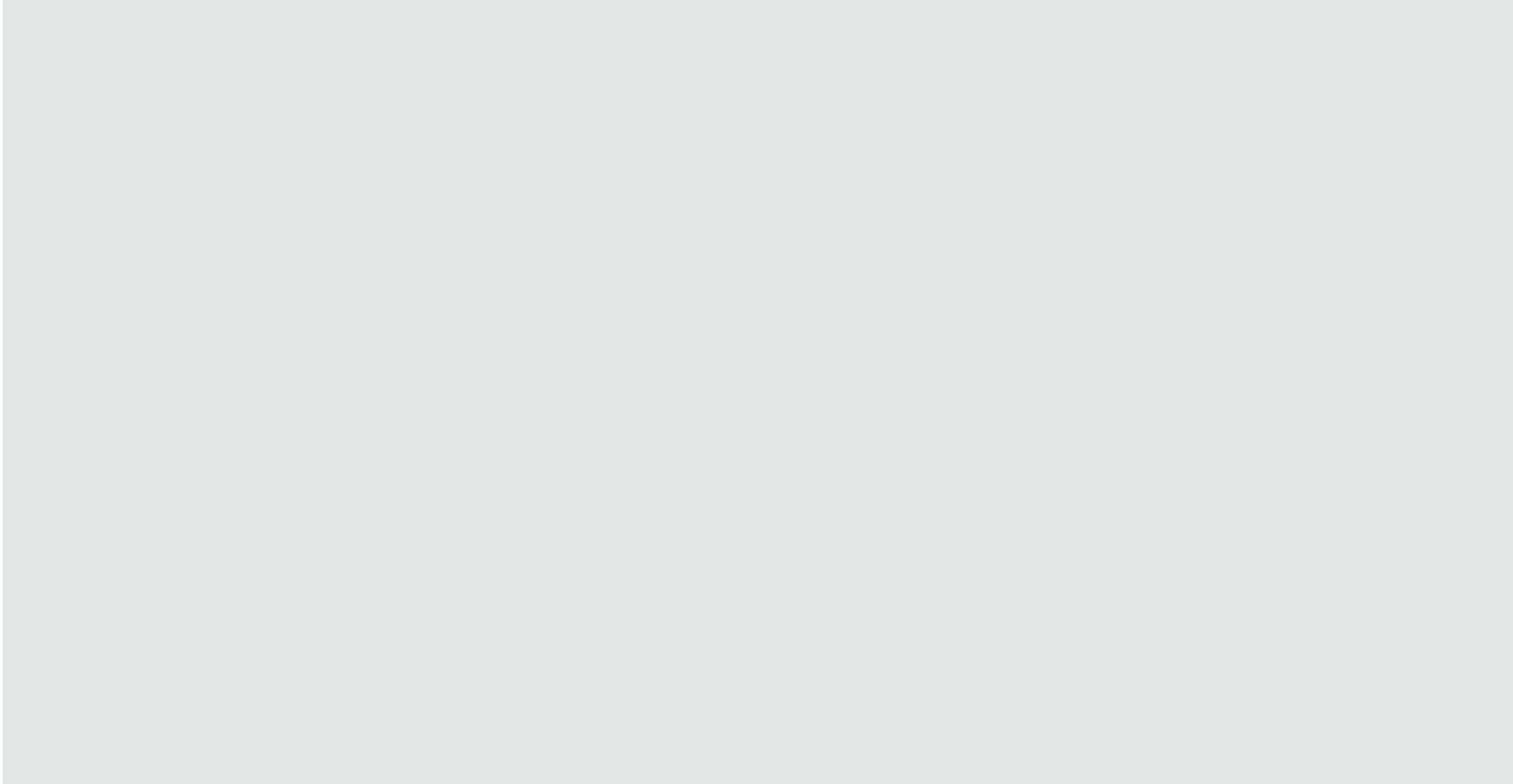
Lucas'ın (2012) resmi göstergeleri oluşturulurken izlenmesini önerdiği aşamalardan sonuncusu programın uygulanması ile “kazanılan bilgi ve sonuçların değerlendirilmesi, önceden tanımlanmış göstergelerle kıyaslanmasıdır”. Bütçe programları altında yer alan göstergelerin gayesi, harcama yılı sonunda program hedeflerine ne denli ulaşıldığının izlenmesidir. Başka bir ifade ile program için sarf edilen kaynaklarla (girdi göstergesi), hangi çıktılarda elde edildiği ve bu çıktılarda politika hedeflerine (sonuç) ulaştırıp ulaştırmadığıdır. Özellikle farkındalık ve mesleki eğitimlerin kadınların ekonomik, fiziksel ve sosyal koşullarında nasıl bir değişime sebep olacağına değerlendirilebileceği bir gösterge veya analiz programında çok fazla tercih edilmemiştir. Kadının güçlenmesi programında okuma-yazma ve işe yerleştirme ile ilgili göstergeler daha fazla sonuç ya da anahtar göstergelere işaret etmektedir. Bununla birlikte faaliyet raporlarında da faaliyetlerin etki ya da kullanıcı analizine yer verilmemektedir. Raporlarda faaliyetler program hedeflerine değil, sadece hedeflenen performans göstergelerine ulaşıp ulaşılmadığı açısından değerlendirilmektedir. Merkezi düzeyde izleme ve değerlendirmenin yapılabilmesi için oluşturulmuş bir başka belge Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programlarıdır (CYP). CYP kurumlarla entegre bilişim alt yapısı ile desteklenmektedir. Kalkınma planlarındaki tedbirlerin izlenmesini hedefleyen CYP'nin, bütçe programları ile bağı henüz tesis edilememiştir. Nitekim CYP'de “İşveren Olarak Çalışanlar İçindeki Kadın Oranı” ve “Kendi Hesabına Çalışanlar İçindeki Kadın Oranı” Kadının Güçlenmesi Programının göstergeleri olarak ifade edilmiştir⁸⁵. Fakat bahse konu programda böyle bir gösterge ve bu göstergelere yönelik bir faaliyet yer almamaktadır. CYP'de bahsi geçen göstergeler izleme yapabilmeye imkân sağlayan göstergelerdir. Bu nedenle hiç değilse İŞKUR veya ASHB'nin 2023 performans programlarında olması temenni edilir türdendir.

Bununla birlikte Kadının Güçlenmesi Programının, “eşi vefat eden kadınlara yönelik yardımlar” faaliyetinde olduğu gibi mükerrerliğe yol açmadan kadınla ilgili tüm faaliyetleri bünyesinde nasıl toplayabileceği büyük bir soru işaretidir. Kadının Güçlenmesi Programının kadına özel dezavantajlar ile mücadele eden bir program olarak kalması ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin (ya da şu andaki ajandada kabul gören şekli ile kadın-erkek eşitliği) tüm bütçe programlarında anaakımlaştırılması daha olası bir yol olarak görünmektedir. Bununla birlikte eşitliğe yönelik tüm faaliyetlerin CYP'de izlenmesi ile ilerleme kanıtı dayalı bir zemine oturabilir.

⁸⁵ TC. Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2022) 2022 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı. s. 277. <https://www.sbb.gov.tr/yillik-programlar/>

BÖLÜM II

GÖSTERGE TEMELLİ İZLEME

1. CEİD Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi - CEİD Endeks

Bu bölümde, toplumsal cinsiyete duyarlı göstergelerden oluşturulan CEİD Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksine (CEİD Endeks) ilişkin metodolojik açıklamalara ve endeks bulgularının yorumuna yer verilmiştir. Türkiye'nin toplumsal cinsiyet eşitliği bakımından performansını uluslararası karşılaştırılabilir özet bir ölçümlerle izlemeyi mümkün kılan karma endeksin alt boyutlarını, genel olarak CEİD Haritalama ve İzleme Raporları ve Gösterge Uzman Grubu tarafından oluşturulan göstergeler oluşturmaktadır. Gösterge Uzman Grubu ilk aşamada CEİD raporlarında yer alan göstergelerin yanında uluslararası kuruluşlar tarafından üretilen SKA ve BM Toplumsal Cinsiyet Göstergeleri Minimum Seti'nde yer alan istatistik ve göstergeleri göz önünde bulundurarak destekleyici ve ortak nitelikler taşıyan göstergeleri belirlemiştir.

CEİD'in toplumsal cinsiyet eşitliğinin izlenmesi konusunda 17 tematik alanda yürüttüğü çalışmalar kapsamında Türkiye'de öncelikli olarak belirlenen alanlarda derlemiş olduğu ve izlediği toplam 1335 gösterge seti endeks göstergelerinin ana evreni olarak kullanılmıştır. Bu göstergelerin bir kısmı alanın uzmanları tarafından mevcut veri ve istatistikler kullanılarak hesaplanabilen göstergeler olarak (515) tespit edilmiş, önemli bir kısmı ise verisi bulunmayan, elde edilebilir veya yeni araştırma gerektiren önerilen göstergeler (820) olarak belirtilmiştir. Söz konusu alanlar: Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sağlık Hizmetlerine Erişimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, İstihdamda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Siyasal Kararlara Katılımda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kentsel Haklar ve Hizmetlere Erişimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, İnsan/Kadın Ticareti ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Medyada Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Din Hizmetlerine Erişimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Adalete Erişimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kadın Mülteciler ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Yoksulluğun Önlenmesi, Sosyal Koruma ve Sosyal Yardımlarda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Erkekler, Erkeklikler ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Yaşlılık ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik Alanlarında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ile Çocuk, Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerdir. CEİD Endeksinin ayırt edici özelliklerinden biri, her alanda o alanın uzmanının belirlemiş olduğu göstergelerin kullanılmasıdır. Toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı hak temelli izlemede hangi göstergelerin dâhil edilmesi gerektiğine dair ayrıntılı bilgi tematik alan raporlarında alanın uzmanları tarafından sunulmaktadır.

Gösterge seçiminde ikinci aşama, geniş gösterge evreninin bir alt kümesini oluşturan, CEİD Yıllık İzleme Raporu kapsamında seçilmiş verisi mevcut olan, yıllar veya düzenli aralıklar ile izlemeyi mümkün kılacak sınırlı sayıda gösterge arasından seçim yapılmasıdır. Yıllık izleme raporlarında yer alan ve birbirinden farklı alanlarda seçilen göstergelerin ifadeleri

- Uluslararası kuruluşların gösterge tanımlarına/revizyonlarına uyum,
- Ulusal göstergelerdeki tanımlara/ifadelere uyum
- Göstergelerin kapsamı (istatistiki bölgeler düzeyinde üretilip/üretilmemesi),
- Erişilebilir olduğu yıllar
- Mevcut/alternatif veri kaynakları

bakımından değerlendirilerek standartlaştırılmıştır.

Her iki aşamada kullanılan göstergelere ait veri tipi (nicel ya da nitel), verinin ölçü birimi (oran, sayı gibi) ile gösterge gruplamalarının katmanlarına ilişkin açıklamalara “Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporu, 2019-2020”de yer verilmektedir⁸⁶. Aynı zamanda Gösterge Uzman Grubu Endeksin beş ana alanına ait eşitsizlik boyutları oluşturulurken yine BM’nin kullandığı kriterler temel alınmıştır. Göstergelerin, BM Toplumsal Cinsiyet Göstergeleri Minimum Seti’ndeki ve Avrupa Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü (EIGE) tarafından AB ve üye ülkeleri için hesaplanan Cinsiyet Eşitliği Endeksi’ndeki göstergelerle uyumlu olması gözetilmiştir.

⁸⁶ Toksöz, G., Yüksel-Kaptanoğlu, İ., Memiş-Parmaksız, E., Arslan, H., Kabadayı, A., Akyıldırım, O. & İnanç, B. (2021). Göstergeler Aracılığıyla Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Hak Temelli İzleme Kılavuzu. CEİD Yayınları. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1848>

1.1 CEİD Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksinin Kapsamı

CEİD Endeks, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinde zaman içindeki değişimin yönünü ve değişimi tetikleyen alt faktörleri tespit etmek ve uluslararası karşılaştırma yapmak amacıyla oluşturulmuştur. Türkiye'nin endeks değerleri OECD ülkelerine ait değerlerle birlikte hesaplanmış ve sunulmuştur. CEİD Endeks kamu politikalarının hak temelli yaklaşımıyla izlenmesi ve değerlendirilmesi bakımından özet bilgi ortaya koymaktadır. CEİD Endeksin geliştirilmesinin nihai hedefleri arasında, CEİD'in kuruluş amacına hizmet edecek biçimde, toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık ile mücadele edilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin farkındalığın arttırılması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesine yönelik çalışmalara katkıda bulunulması ve bu çalışmaların güçlendirilmesi için kullanıcı dostu ve kolay yorumlanabilen bir ölçüm aracı oluşturulması yer almaktadır.

CEİD Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi, ülkelerin temel insan hakları kapsamında toplumsal cinsiyet eşitliği performanslarını 2010-2020 dönemini kapsayan yıllar itibariyle, sağlıklı yaşam hakkı, eğitim hakkı, çalışma hakkı, iyi ve yeterli yaşam hakkı, kararlara katılım hakkı olmak üzere 5 ana alan ve şiddetsiz yaşam hakkına ilişkin 1 uydu alanda ölçmektedir. Karma endeks oluşturma kriterlerinden biri, dahil edilen boyutların olabildiğince nüfusun geneline ilişkin eşitsizlik alanlarını içermesidir. Bu nedenle 17 tematik alanın her biri ayrı bir alan olarak ele alınmamıştır. Böylece alanlar ve alt boyutlar sınırlı sayıda tutulmuştur. Örneğin kadın mülteciler, yaşlı hakları ve kentsel haklar gibi tematik alanların göstergeleri kapsam dışı bırakılmıştır. CEİD-Endekse dahil edilen göstergelerin sayısı temel ve uydu alan kapsamında 6 ana alanda, 19 alt boyutta, toplam 32 gösterge olarak belirlenmiştir.

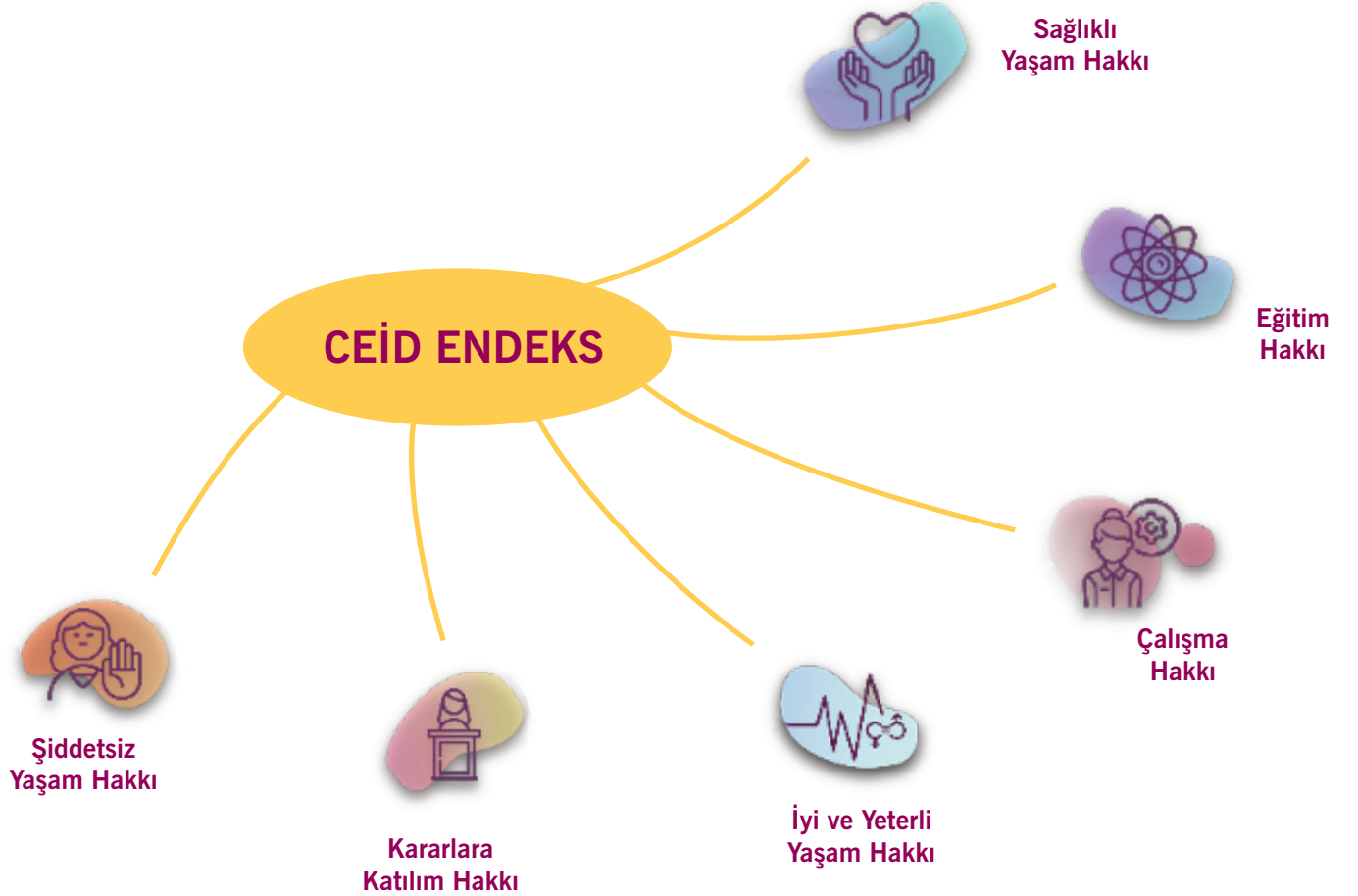
Uluslararası insan hakları belgelerinde toplumsal cinsiyet eşitliği, hukuki, fiili ve dönüştürücü eşitlik bağlamında, alana ait insan hakları normları ve standartları tarafından belirlenmektedir. Göstergeler ile ölçümde bu kavramsal çerçeveden hareketle, seçilen göstergelerin öncelikle haklara erişimde toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ölçmesine özen gösterilmiştir. Erişimin yanı sıra göstergelerde fertlerin haklardan nasıl yararlandığının ve katılım biçimlerinin de temsil edilmesine dikkat edilmiştir. Son olarak da haklardan yoksunluk bakımından eşitsizlikleri gösteren boyutlar dâhil edilmiştir. Ayrıca, göstergelerin genel olarak uyması gereken kriterler arasında güvenilir olması, karşılaştırılabilir olması, verinin düzenli toplanması gibi nitelikler de gözetilen diğer kriterleri oluşturmaktadır.

1.2 CEİD Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksinin Hesaplama Yöntemi

CEİD Endeks, uluslararası belgelerde toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin yer verilen çalışma hakkı, iyi ve yeterli yaşam hakkı, eğitim hakkı, sağlık hakkı, ekonomik ve siyasi karar mekanizmalarına katılım hakkı ve şiddetsiz yaşam hakkı bakımından eşitsizlikleri izlemek amacıyla

oluşturulan altı boyut kapsamında seçilen göstergelerin ağırlıklandırılmış bir ortalaması biçiminde hesaplanmaktadır. Tablo 17'de CEİD-Endekse dahil edilen 5 temel alan – sağlıklı yaşam hakkı, eğitim hakkı, çalışma hakkı, iyi ve yeterli yaşam hakkı, kararlara katılım hakkı - ve + 1 uydu alan olarak – şiddetsiz yaşam hakkı - ve alt boyutlarına ilişkin 32 gösterge sunulmaktadır (Şekil 1).

Şekil 1: CEİD Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi Kapsamında Yer Alan Haklar

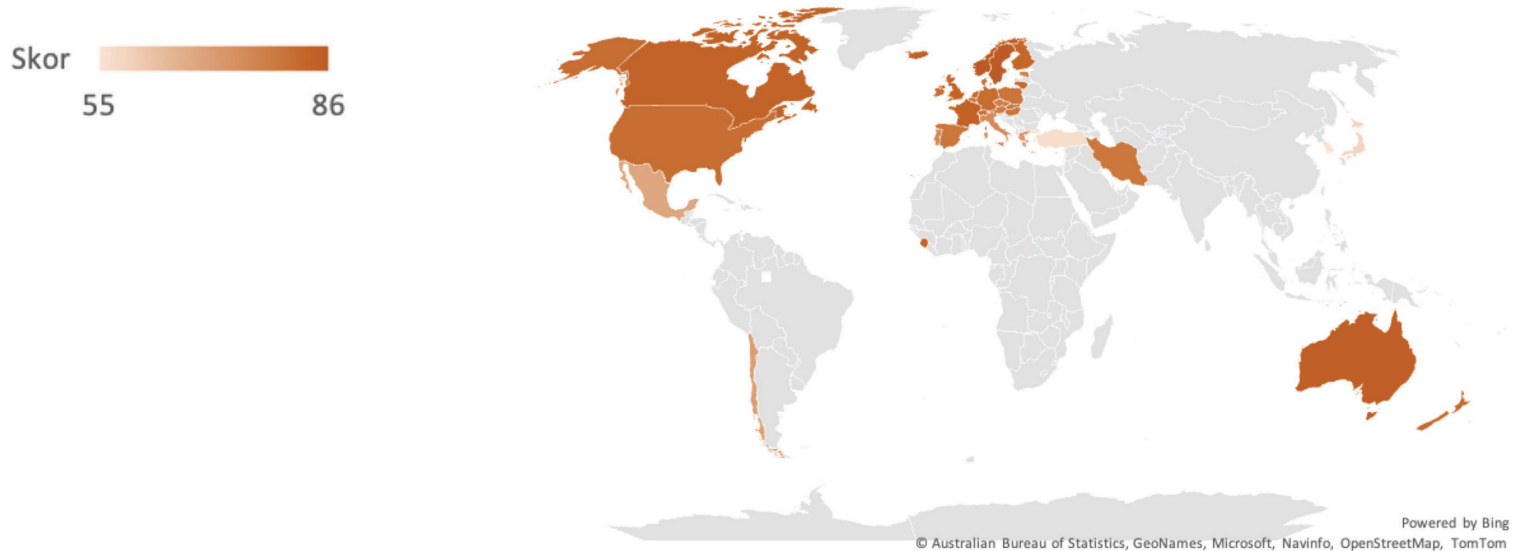
Tablo 17: CEİD Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi – Alt Göstergeler

HAKLAR	ALT BOYUTLAR	ALT BOYUT NO	GÖSTERGE NO	GÖSTERGE ADI
SAĞLIKLI YAŞAM HAKKI	Erişim-1	1	1	Cinsiyete göre doğumda beklenen yaşam süresi (yıl)
	Erişim-2	2	2	Aile planlaması ihtiyacını modern yöntemlerle karşılayan (15-49 yaş evli ya da ilişkisi olan) kadınların oranı (%)
	Katılım	3	3	Cinsiyete göre genel sağlık durumundan memnuniyet (memnun, çok memnun) oranı (%)
	Yoksunluk	4	4	Adölesan (15-19) annelik oranı (%)
EĞİTİM HAKKI	Erişim	1	5	Cinsiyete göre ortalama öğrenim süresi (15-64 yaş) (yıl)
			6	Cinsiyete göre lise mezunlarının oranı (%)
			7	Cinsiyete göre üniversite mezunlarının oranı (%)
			8	Cinsiyete göre herhangi bir okul bitirmeyenlerin oranı (%)
	Katılım	2	9	Cinsiyete göre Fen okuryazarlığı ortalama puanı
			10	Cinsiyete göre Okuma becerileri ortalama puanı
			11	Cinsiyete göre Matematik okuryazarlığı ortalama puanı
Yoksunluk	3	12	Cinsiyete göre ne eğitimde ne istihdamda olan genç nüfusun oranı (15-24 yaş) (%)	
ÇALIŞMA HAKKI	Erişim	1	13	Cinsiyete göre istihdam edilenlerin (15-64 yaş) oranı (%)
			14	Cinsiyete göre okul öncesi eğitimdeki net okullaşma oranı (3-5 yaş) (%)
	Katılım	2	15	Cinsiyete göre yarı zamanlı istihdam edilenlerin oranı (%)
			16	Cinsiyete göre sendikalaşma oranı (%)
			17	Cinsiyete göre toplu iş sözleşmesinden yararlananların oranı (%)
	Yoksunluk	3	18	Cinsiyete göre işsiz olan genç nüfusun oranı (15-24 yaş) (%)
19			Cinsiyete göre işsizlerin oranı (15-64 yaş) (%)	
İYİ VE YETERLİ YAŞAM HAKKI	Gelire Erişim	1	20	Kişi başına düşen milli gelir (2017 satın alma gücü paritesi bakımından)
	Kaynaklara Erişim	2	21	Cinsiyete göre kişilerin internet kullanım oranı (16-74 yaş) (%)
	Zaman Yoksulluğu	3	22	Cinsiyete göre ödenen çalışma süresi (dakika/gün)
			23	Cinsiyete göre ödenmeyen çalışma süresi (dakika/gün)
KARARLARA KATILIM HAKKI	Ekonomik Kararlar	1	24	Cinsiyete göre Borsa İstanbul'da (BİST) işlem yapabilen şirket yöneticilerinin oranı (%)
			25	Cinsiyete göre yöneticilik pozisyonlarında çalışanların oranı (%)
			26	Cinsiyete göre üst ve orta düzey yöneticilik pozisyonlarında yer alanların oranı (%)
	Siyasal Kararlar	2	27	Cinsiyete göre ulusal parlamentoya seçilen temsilcilerin oranı (%)
			28	Cinsiyete göre belediye meclis üyelerinin oranı (%)
	Adalette Kararlar	3	29	Cinsiyete göre hakimlerin oranı (%)
ŞİDDETSİZ YAŞAM HAKKI	Yoksunluk	1	30	Yakın ilişkide oldukları erkeklerin fiziksel ve/veya cinsel şiddetine maruz kalan 15-59 yaş grubu kadınların oranı (%)
		2	31	20-24 yaş grubunda olup 18 yaşından önce evlenen kadınların oranı (%)
	Erişim-Güvenli yaşam hakkı	3	32	Cinsiyete göre bireylerin yaşanılan çevrede gece kendini güvende hissetme oranı (%)

Kaynak: T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2022 Performans Programı

Endekse dahil edilen her bir boyutta eşitsizlik skoru EIGE Cinsiyet Eşitliği Endeksinde (CEE)⁸⁷ kullanılan yöntemle benzer şekilde kadın ve erkek arasındaki oransal açık hesaplanarak elde edilmiştir. EIGE CEE'ni diğerlerinden ayıran önemli bir özellik cinsiyet açığı metriğinin eşitsizliği ister kadınlar ister erkekler aleyhine olsun aynı biçimde hesaba katıyor olmasıdır. Bir başka özelliği de hesaplama yönteminin şekli ve maddi eşitliği, birlikte hesaba katacak biçimde tasarlanmış olmasıdır. EIGE CEE ülkelere ait skorları en iyi skorun ait olduğu ülkeye uzaklığını gözeterek ayarlama katsayısı oluşturmakta ve ülkeleri en yüksek değere sahip olandan en düşüğe doğru sıralarken bu ayarlama katsayısıyla cinsiyet açığı metriğinde düzeltme yapmaktadır. Benzer şekilde CEİD Endeks hesaplanmasında da cinsiyet açığı metriği olarak adlandırılan açık 0 ile 1 arasında değişen, eşitsizlik yükseldikçe 0'a, azaldıkça 1'e yaklaşan bir değer almaktadır. Elde edilen skor 1'den çıkarılarak, skor 1'e eşit olduğunda tam eşitliğin sağlandığını gösterecek biçimde dönüştürülmüştür. Her alt boyuta ait cinsiyet açığı metriği ülkeler arası karşılaştırmada kullanılırken, ülkelerin eşitlik performansı ülkeler ortalaması için elde edilen gösterge değerinden uzaklığına göre cezalandırma /ödüllendirme katsayısı ile ağırlıklandırılmış ve ülke konumları buna göre daha belirgin biçimde ayrıştırılmıştır.

Şekil 2: CEİD Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi 2010-2020

⁸⁷ <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/about>

Hesaplama, Türkiye üyesi olduğu OECD ülkeleriyle karşılaştırılmış ve ülkeler skorlarının OECD ortalamasından uzaklık katsayılarıyla ağırlıklandırılmıştır. Alanlara ait toplulaştırılan skorlar tüm alt boyutlara ait değerleri kullanılarak bu aşamada 1-100 aralığına denk düşecek şekilde dönüştürülmüştür. Genel endeks skorunun elde edilmesi için ise alt boyutlar için aritmetik ortalama ve alt boyutların toplulaştırıldığı endeks değeri için ise alt boyutlara ait skorların geometrik ortalaması alınarak hesaplanmıştır. Bazı göstergelerin hesaplanması ülke verisi tüm yıllar itibarıyla mevcut olmadığı durumda o ülkeler söz konusu gösterge bazında kapsam dışı bırakılmıştır. Gösterge değerleri verinin bazı yıllarda eksik olduğu durumlarda ise önceki yılın verisi kullanılarak hesaplanmıştır.

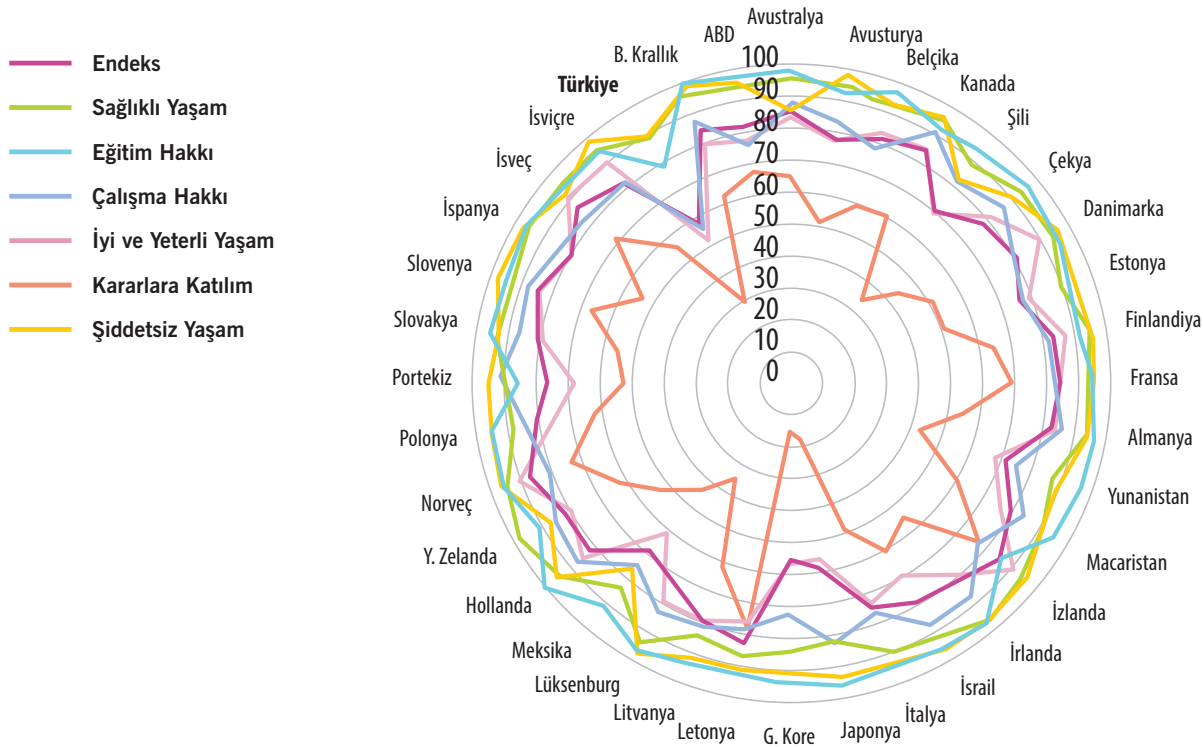
Endeks hesaplamasında kullanılan göstergelerin verileri başta OECD Veri Tabanı olmak üzere, BM Kalkınma Programı Veri Tabanı, SKA İstatistikleri gibi farklı veri kaynaklarından derlenmiştir ve göstergelerin meta verisine ait bilgi Ek 6'da yer almaktadır.

CEİD Endeks bulgularına göre 86,3 skor ile Norveç toplumsal cinsiyet eşitliğinin en fazla hayata geçtiği ülke iken Güney Kore 55,1 skor ile TCE açısından en eşitsiz ülkedir (Bknz. Şekil 2).

OECD ülkeleri genelinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına en yakın olan temel alanlar eğitim ve sağlık alanlarıdır (Bknz. Şekil 3). En uzak kalınan alanlar ise çalışma hakkı ve ekonomik, siyasi ve adalet alanlarında kararlara katılımıdır. 2010-2020 dönem ortalaması endeks değerlerine göre Türkiye toplumsal cinsiyet eşitliği performansı bakımından 36 ülke arasında 56,5 endeks değeriyle 35. sırada yer almaktadır. İlk üç sırada yer alan ülkeler sırasıyla Norveç, İsveç ve Avustralya iken, son üç ülke Japonya, Türkiye ve Güney Kore'dir. Endeks skorları temel alanlara göre incelendiğinde, Türkiye sağlık hakkı alanında 36 ülke arasında 27. sırada yer almaktadır. Türkiye'nin diğer OECD ülkelerine kıyasla en düşük skor değerini elde ettiği temel alan kararlara katılım olup (skor değeri 28,3) izleyen en düşük ikinci temel alanın iyi ve yeterli yaşam hakkı olduğu ortaya çıkmıştır (skor değeri 51).

Bu dönemde, kararlara katılımı düşük skora rağmen Türkiye, Güney Kore ve Japonya'nın önünde 34. sırada yer almaktadır. Çalışma alanında ise 36. sıra ile en sonda bulunmaktadır. Aşağıda Tablo 18'de 2010-2020 dönemi ortalama değerlerin yanı sıra, 36 OECD ülkesi için yıllar itibariyle elde edilmiş ülke sıralamaları sunulmuştur. Ayrıca alt alanlarda dönem ortalamalarının yanı sıra 2016, 2018 ve 2020 yıllarına ait değerlere yer verilmektedir. Ülke sıralamalarında son beş yıllık dönemde değişimlerin izlenebilmesi amacıyla sonuçlar bu üç yılları sınırlı tutulmuştur. Ek 5'te OECD ülkeleri için endeksin her bir alt boyutunda yer alan göstergelerinin ortalaması ayrı tablolar halinde sunulmuştur. Bununla birlikte, tek tek tüm yıllara ait endeks değerleri ve sıralamalara CEİM veri portalından erişilebilmektedir.

Şekil 3: CEİD Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi 2010-2020: Alt Boyutlarıyla Endeks Skorları

1.3 Bulgular – CEİD Endeks Değerleri

Tablo 18: CEİD Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi – OECD Ülkeleri Endeks Skor ve Sıralaması – 2010-2020 Dönem Ortalamaları

ÜLKE	2010-2020							2010-2020						
	SKOR (1-100)							SIRA (1-36)						
	CEİD Endeks	Sağlıklı Yaşam Hakkı	Eğitim Hakkı	Çalışma Hakkı	İyi ve Yeterli Yaşam Hakkı	Kararlara Katılım Hakkı	Şiddetsiz Yaşam Hakkı	CEİD Endeks	Sağlıklı Yaşam Hakkı	Eğitim Hakkı	Çalışma Hakkı	İyi ve Yeterli Yaşam Hakkı	Kararlara Katılım Hakkı	Şiddetsiz Yaşam Hakkı
Avustralya	84,9	95,4	97,1	87,4	83,1	64,5	85,6	3	4	3	3	12	8	34
Avusturya	78,0	94,3	92,3	82,5	77,0	51,2	97,5	25	12	30	18	24	25	2
Belçika	81,2	93,5	96,8	78,2	83,6	58,7	92,9	16	19	4	28	11	17	22
Kanada	83,9	94,7	93,0	90,6	85,0	60,5	95,5	7	7	26	1	8	14	13
Şili	70,1	88,6	94,0	81,9	69,7	34,7	82,7	32	29	24	20	29	32	35
Çekya	77,6	93,6	96,6	85,8	81,4	43,9	90,5	26	18	6	11	14	29	30
Danimarka	80,5	94,2	95,4	80,7	89,9	51,1	95,7	18	13	13	25	4	26	10
Estonya	76,4	89,8	92,6	77,2	79,2	50,9	94,3	27	25	28	29	16	27	19
Finlandiya	83,1	94,4	91,1	81,4	87,2	63,8	94,9	9	10	32	22	6	9	15
Fransa	84,3	93,1	94,2	82,9	83,7	69,1	95,5	5	20	19	16	10	5	12
Almanya	81,8	93,7	96,5	86,0	84,0	55,3	94,3	12	16	7	10	9	19	20
Yunanistan	71,5	87,4	96,7	75,6	68,5	42,4	90,0	31	31	5	33	31	31	31
Macaristan	80,0	91,6	95,1	83,9	75,3	59,9	90,8	21	24	15	13	27	15	29
İzlanda	84,7	94,4	85,3	76,7	91,0	77,0	96,1	4	8	35	31	1	2	9
İrlanda	80,9	96,3	95,1	87,4	78,4	54,5	95,7	17	2	16	5	21	21	11
İsrail	79,6	92,4	95,5	87,4	69,3	59,9	96,3	23	22	11	4	30	16	7
İtalya	74,6	89,2	92,9	76,9	73,4	48,7	92,7	29	26	27	30	28	28	23
Japonya	58,4	82,0	95,8	82,5	55,5	18,5	93,1	34	36	9	19	35	35	21

Tablo 18: CEİD Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi – OECD Ülkeleri Endeks Skor ve Sıralaması – 2010-2020 Dönem Ortalamaları

ÜLKE	2010-2020							2010-2020						
	SKOR (1-100)							SIRA (1-36)						
	CEİD Endeks	Sağlıklı Yaşam Hakkı	Eğitim Hakkı	Çalışma Hakkı	İyi ve Yeterli Yaşam Hakkı	Kararlara Katılım Hakkı	Şiddetsiz Yaşam Hakkı	CEİD Endeks	Sağlıklı Yaşam Hakkı	Eğitim Hakkı	Çalışma Hakkı	İyi ve Yeterli Yaşam Hakkı	Kararlara Katılım Hakkı	Şiddetsiz Yaşam Hakkı
G. Kore	55,1	84,0	94,0	72,3	56,8	14,9	91,0	36	34	25	35	34	36	28
Letonya	82,2	86,9	92,4	78,2	75,6	78,2	91,2	11	32	29	27	25	1	27
Litvanya	79,2	84,4	94,2	80,7	78,6	61,4	91,7	24	33	21	24	20	13	26
Lüksemburg	73,0	93,9	96,4	82,6	79,0	33,8	96,8	30	15	8	17	18	33	4
Meksika	68,3	83,1	91,2	74,1	60,7	43,5	76,7	33	35	31	34	33	30	36
Hollanda	81,7	93,6	99,2	87,2	85,1	52,2	95,2	13	17	1	7	7	23	14
Y. Zelanda	82,3	97,5	90,9	84,7	79,2	61,5	86,4	10	1	33	12	17	12	33
Norveç	86,3	94,4	95,8	80,0	90,4	72,9	96,3	1	11	10	26	3	3	8
Polonya	80,1	88,3	94,2	83,0	75,4	62,8	94,6	20	30	20	15	26	10	17
Portekiz	75,5	89,0	85,4	89,4	67,4	51,8	94,6	28	28	34	2	32	24	18
Slovakya	80,3	92,4	95,3	86,1	78,2	55,0	92,2	19	21	14	9	22	20	24
Slovenya	84,0	92,1	94,1	87,2	83,0	66,2	96,8	6	23	23	6	13	7	6
İspanya	79,8	95,1	95,5	83,3	78,8	53,2	96,8	22	5	12	14	19	22	5
İsveç	86,1	94,4	94,5	81,8	90,6	70,5	92,1	2	9	18	21	2	4	25
İsviçre	81,5	94,2	94,2	81,1	89,2	55,3	97,6	15	14	22	23	5	18	1
Türkiye	56,5	89,1	78,2	55,0	51,0	28,3	88,3	35	27	36	36	36	34	32
B. Krallık	83,7	96,3	98,2	86,9	79,4	62,2	97,2	8	3	2	8	15	11	3
ABD	81,6	95,1	94,9	75,6	77,3	67,4	94,7	14	6	17	32	23	6	16

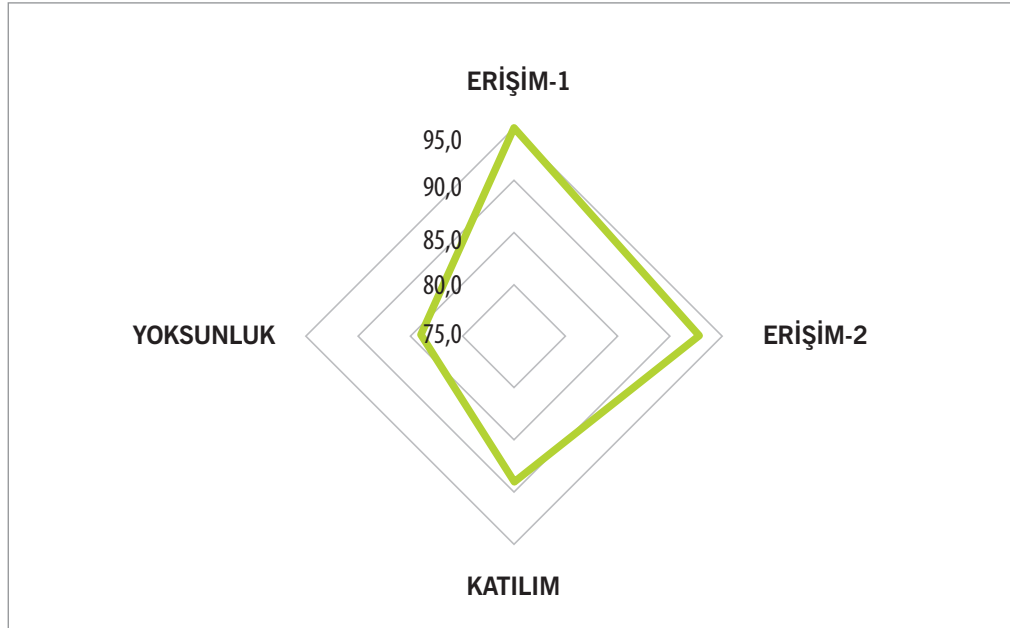
1.4 Endeks Kapsamındaki Haklara İlişkin Bulgular

▪ Sağlıklı Yaşam Hakkı

Türkiye OECD ülkeleri arasında, sağlıklı yaşam hakkı bakımından yukarıda on yıllık dönem ortalamasına göre 27. sırada iken 2020 yılında 30. sırada yer almaktadır. Sağlıklı yaşam hakkına ilişkin eşitliğe en yakın skorları ortaya koyan ülkeler arasında ilk üç sırada; Yeni Zelanda, Birleşik Krallık ve İrlanda bulunmaktadır. OECD ortalamasının üzerinde adölesan doğurganlık oranı ve OECD ortalamasının altında kalan kişinin sağlık algısı göstergeleri nedeniyle Türkiye'nin sağlıklı yaşam hakkı skoru geriye düşmektedir. Adölesan doğurganlık oranında; Meksika en düşük skora sahip ülke iken onu

Şili, Türkiye ve Macaristan izlemektedir. Türkiye'nin sağlıklı yaşam hakkı skoruna göre sıralamada iki ülke gerilemesinin ardında yatan göstergelerden biri aile planlaması ihtiyacını modern yöntemlerle karşılayan, evli veya birlikte olan üreme çağındaki (15-49 yaş) kadınların payına ilişkin göstergedir. Bu göstergeye göre Türkiye'nin OECD ortalama değerinden uzaklığı artmıştır ve modern yöntemlerle gebeliği önleme ya da sonlandırma ihtiyacını karşılayan kadın nüfusun oranı Japonya, Yunanistan, İtalya'dan sonra OECD ülkeleri arasında en düşük olan ülke konumundadır.

Şekil 4: Sağlıklı Yaşam Hakkı, Türkiye 2020

NOT . Yukarıdaki şekilde köşeler endeksin 100 değerine karşılık gelmekte olup tam eşitliği göstermektedir.

Tablo 19: Sağlıklı Yaşam Hakkı – OECD Ülkeleri Endeks Skor ve Sıralaması

ÜLKE	2016		2018		2020		2018-2020
	SKOR	SIRA	SKOR	SIRA	SKOR	SIRA	SIRA DEĞİŞİM
Avustralya	95,2	7	95,7	6	95,6	6	0
Avusturya	94,6	11	95,0	10	95,3	9	-1
Belçika	93,6	20	94,0	20	94,3	19	-1
Kanada	94,9	8	95,2	8	95,2	11	+3
Şili	96,2	4	96,2	5	96,2	4	-1
Çekya	94,0	18	94,6	15	95,0	15	0
Danimarka	94,8	9	94,4	17	94,9	16	-1
Estonya	90,1	27	89,7	30	91,0	27	-3
Finlandiya	94,5	14	94,7	14	95,2	10	-4
Fransa	93,5	21	93,7	21	94,0	20	-1
Almanya	94,2	16	94,7	13	95,4	8	-5
Yunanistan	87,9	32	88,8	32	89,2	32	0
Macaristan	92,5	26	92,9	25	92,3	26	+1
İzlanda	94,5	15	94,1	19	94,0	22	+3
İrlanda	96,5	3	96,6	3	96,7	2	-1
İsrail	92,6	25	92,8	26	93,0	24	-2
İtalya	89,9	28	90,6	27	90,8	28	+1
Japonya	79,4	36	83,9	36	80,9	36	0

Tablo 19: Sağlıklı Yaşam Hakkı – OECD Ülkeleri Endeks Skor ve Sıralaması (DEVAMI)

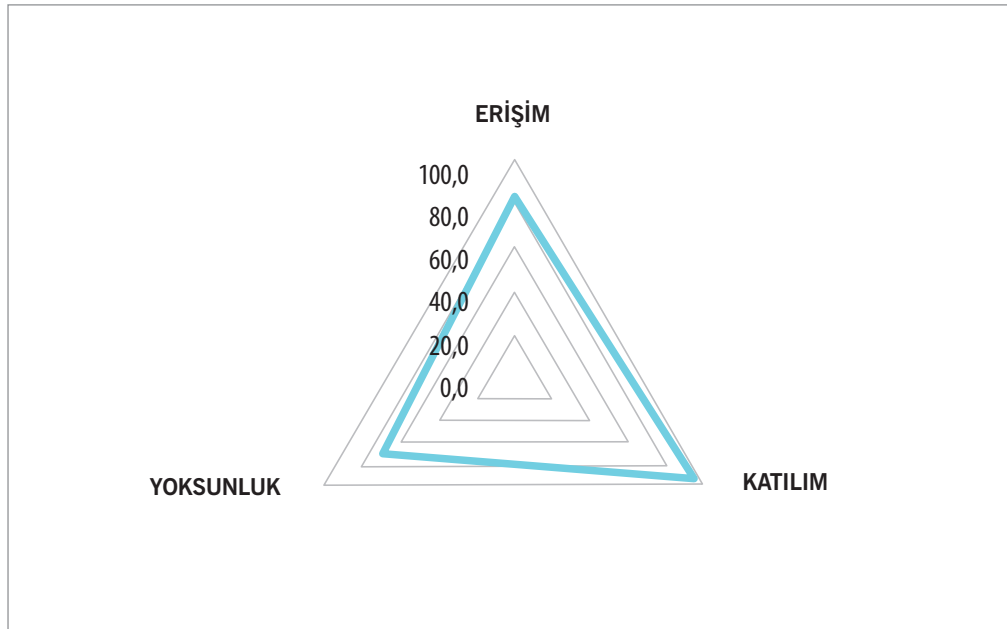
ÜLKE	2016		2018		2020		2018-2020
	SKOR	SIRA	SKOR	SIRA	SKOR	SIRA	SIRA DEĞİŞİM
G. Kore	84,2	35	84,7	35	84,8	35	0
Letonya	87,3	33	87,5	33	87,9	33	0
Litvanya	84,7	34	85,2	34	85,7	34	0
Lüksemburg	93,8	19	94,2	18	94,6	18	0
Meksika	93,3	23	93,6	22	93,6	23	+1
Hollanda	94,1	17	94,5	16	94,7	17	+1
Y. Zelanda	98,8	1	98,7	1	98,4	1	0
Norveç	94,5	13	94,8	12	95,2	13	+1
Polonya	89,2	31	89,8	29	90,3	29	0
Portekiz	89,2	30	89,5	31	89,9	31	0
Slovakya	93,5	22	93,2	23	92,8	25	+2
Slovenya	92,6	24	93,0	24	94,0	21	-3
İspanya	95,5	6	95,7	7	95,9	5	-2
İsveç	94,7	10	95,1	9	95,2	12	+3
İsviçre	94,6	12	94,9	11	95,1	14	+3
Türkiye	89,8	29	90,0	28	90,1	30	+2
B. Krallık	96,7	2	96,7	2	96,6	3	+1
ABD	96,2	5	96,4	4	95,5	7	+3

■ Eğitim Hakkı

Eğitim hakkı kapsamında erişim alanında yer alan ilk göstergeye göre Türkiye OECD ülkeri arasında hem kadın (7,3 yıl) hem erkeklerde (8,3 yıl) ortalama okul yılının en düşük olduğu ülkedir. Söz konusu rakamlar OECD ortalaması ile karşılaştırıldığında yaklaşık 4 yıl daha düşük düzeydedir. Eğitim düzeyine göre mezuniyet oranlarına bakıldığında ise lise ve üniversite mezuniyet oranlarında eşitlik skoruna göre 2010 yılından 2015'e geçen dönemde 36. sıradan 35. sıraya yükselmiştir. Eğitimde kaliteyi temsil eden PISA başarı oranlarına bakıldığında Türkiye matematik okuryazarlığı ve okuma becerileri alanlarında 34. sırada yer alarak sadece Meksika ve Şili'nin üzerinde skora sahiptir. Fen okuryazarlığı alanında ise bu dönemde Meksika, Şili, Slovakya ve Yunanistan'ın skorlarını geride bırakarak 32. sırada yer almıştır.

Eğitim hakkından yoksunluğu ölçülemek için dahil edilen ne eğitimde ne istihdamda olan genç nüfus oranı da benzer biçimde düşük skorlar ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Türkiye dönemin başında verisi mevcut ülkeler arasında⁸⁸ sonuncu sırada iken dönemin sonunda beş sıra yükselmiştir. Genç kadınlarda ne eğitimde ne istihdamda yer alanların payı %34 iken erkeklerde bu oran %18 ile çok yüksek olmakla birlikte kadınlara kıyasla daha düşüktür. OECD ortalamasına kıyasla Türkiye'deki oranlar erkeklerde 2 kat, kadınlarda ise 3,5 kat daha yüksek düzeydedir. Eğitim hakkına ilişkin skorlara göre toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına en yakın ülkeler sırasıyla Hollanda, Çekya ve Lüksemburg'dur.

Şekil 5: Eğitim Hakkı, Türkiye 2020

NOT . Yukarıdaki şekilde köşeler endeksin 100 değerine karşılık gelmekte olup tam eşitliği göstermektedir.

⁸⁸ Toplam 36 ülke arasında Avustralya, Kanada, Japonya, G. Kore, Meksika, Y. Zelanda ve İspanya haricinde 29 ülkeye ait veri bilgisi mevcuttur.

Tablo 20: Eğitim Hakkı – OECD Ülkeleri Endeks Skor ve Sıralaması

ÜLKE	2020	
	SKOR	SIRA
Avustralya	97,9	7
Avusturya	95,2	22
Belçika	97,4	11
Kanada	92,3	31
Şili	96,3	17
Çekya	99,4	2
Danimarka	94,8	27
Estonya	94,8	26
Finlandiya	92,4	30
Fransa	91,7	33
Almanya	99,0	4
Yunanistan	97,7	8
Macaristan	98,3	6
İzlanda	84,9	35
İrlanda	95,9	20
İsrail	96,5	16
İtalya	97,4	10
Japonya	93,7	29

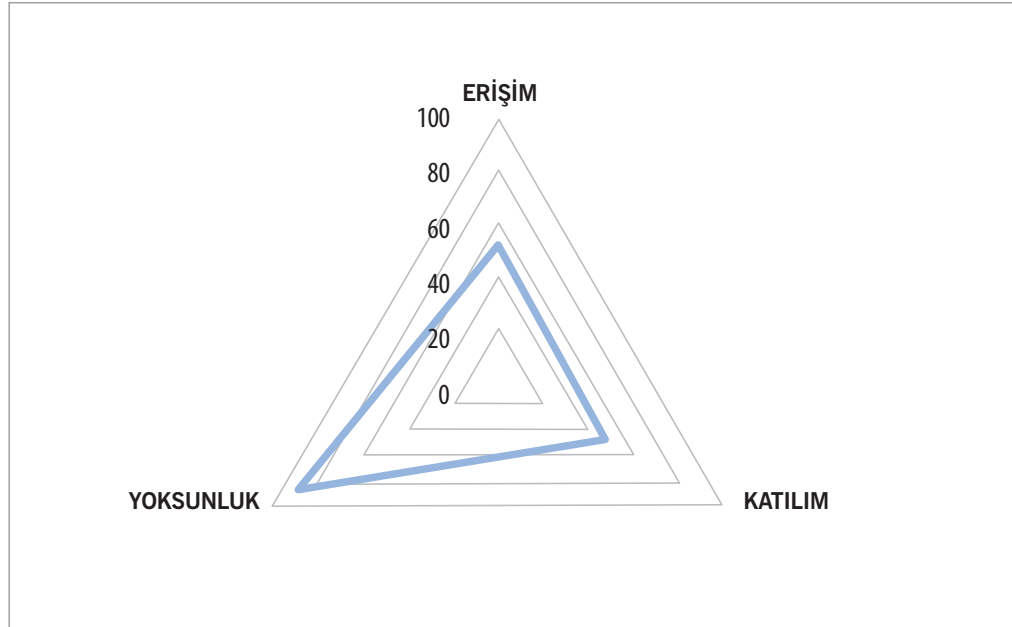
ÜLKE	2020	
	SKOR	SIRA
G. Kore	95,0	24
Letonya	95,2	23
Litvanya	96,0	18
Lüksemburg	99,1	3
Meksika	93,8	28
Hollanda	100,0	1
Y. Zelanda	92,1	32
Norveç	97,4	12
Polonya	90,1	13
Portekiz	90,1	34
Slovakya	98,4	5
Slovenya	97,1	14
İspanya	95,3	21
İsveç	96,0	19
İsviçre	94,9	25
Türkiye	83,7	36
B. Krallık	97,6	9
ABD	96,5	15

Çalışma Hakkı

OECD ortalamasına kıyasla çalışma hakkına erişim ve katılım biçimleri bakımından derin eşitsizliklerin varlığı Türkiye'nin incelenen dönemde 36 ülke arasında sonuncu sırada yer almasına yol açmıştır. İşgücüne katılım oranlarında cinsiyet açığının yüksek olması ve erken çocukluk eğitime kayıtlılık oranı bakımından OECD ortalamasının çok altında kalması nedeniyle Türkiye 2016 yılında 55,2'lik endeks değeriyle Meksika ve Güney Kore ile birlikte en düşük skora sahiptir. Bu dönemde toplu sözleşme kapsamının

kısıtlanması ve sendikalaşma oranlarındaki düşüşler nedeniyle Polonya, Slovenya gibi ülkelerin sıralamada geriledikleri gözlenirken, Türkiye'nin sendikalaşma oranındaki artışlar nedeniyle eşitlik skoru 60,2'ye yükselmiştir. Ancak çalışma hakkı kapsamında katılım biçiminde gözlenen gelişmeler, erişim ve yüksek genç işsizliği nedeniyle sözü edilen skordaki değişim Türkiye'nin çalışma hakkı sıralamasında değişim yaratacak düzeyde değildir.

Şekil 6: Çalışma Hakkı, Türkiye 2020

NOT . Yukarıdaki şekilde köşeler endeksin 100 değerine karşılık gelmekte olup tam eşitliği göstermektedir.

Tablo 21: Çalışma Hakkı – OECD Ülkeleri Endeks Skor ve Sıralaması

ÜLKE	2016		2018		2020		2018-2020
	SKOR	SIRA	SKOR	SIRA	SKOR	SIRA	SIRA DEĞİŞİM
Avustralya	89,1	4	89,4	4	88,8	3	-1
Avusturya	83,3	17	83,7	16	82,5	18	+2
Belçika	77,9	26	78,4	27	77,8	28	+1
Kanada	90,4	1	91,4	1	92,1	1	0
Şili	85,7	12	85,9	10	86,1	5	-5
Çekya	85,8	10	83,0	18	83,2	17	-1
Danimarka	80,5	25	80,6	26	79,7	25	-1
Estonya	77,5	27	73,0	34	73,8	34	0
Finlandiya	81,6	21	82,7	19	82,3	19	0
Fransa	82,8	19	83,8	15	84,3	14	-1
Almanya	85,8	11	85,5	13	85,3	9	-4
Yunanistan	74,5	32	74,3	32	75,5	33	+1
Macaristan	83,8	14	81,1	25	80,4	24	-1
İzlanda	75,8	30	75,4	31	78,4	26	-5
İrlanda	89,7	3	90,0	3	86,5	4	+1
İsrail	86,9	8	86,4	9	84,8	12	+3
İtalya	77,0	28	77,1	28	77,4	30	+2
Japonya	80,9	23	85,8	12	85,8	6	-6

Tablo 21: Çalışma Hakkı – OECD Ülkeleri Endeks Skor ve Sıralaması (DEVAMI)

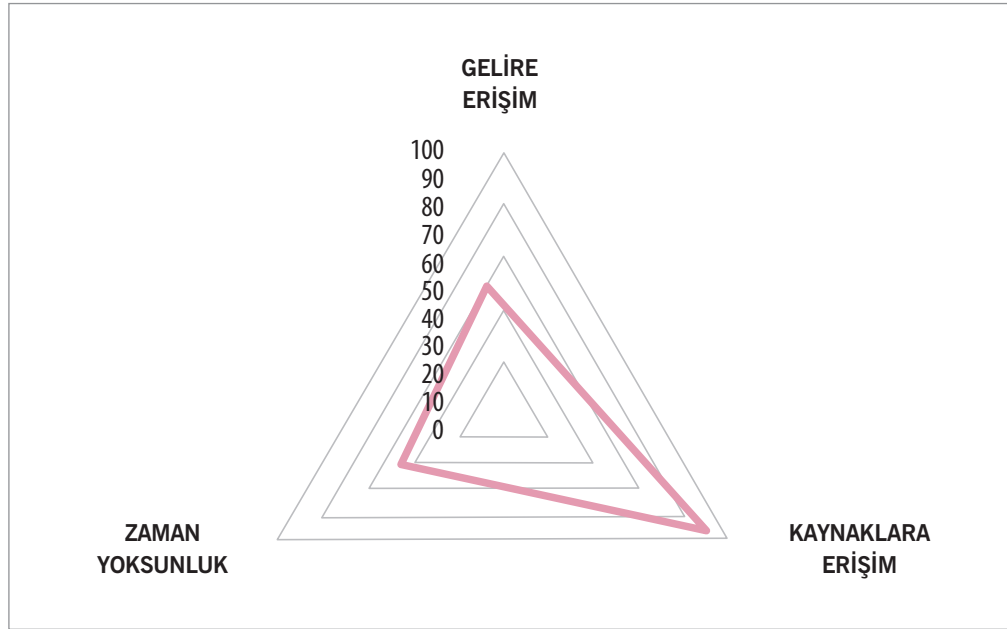
ÜLKE	2016		2018		2020		2018-2020
	SKOR	SIRA	SKOR	SIRA	SKOR	SIRA	SIRA DEĞİŞİM
G. Kore	72,2	35	77,0	29	76,9	32	+3
Letonya	76,0	29	75,5	30	77,3	31	+1
Litvanya	74,4	33	83,2	17	83,3	16	-1
Lüksemburg	83,7	15	85,8	11	85,5	7	-4
Meksika	73,9	34	73,0	35	70,4	35	0
Hollanda	87,1	6	86,5	8	85,2	10	+2
Y. Zelanda	87,0	7	87,1	5	85,0	11	+6
Norveç	80,7	24	81,9	24	81,4	23	+1
Polonya	84,1	13	82,7	20	78,0	27	+7
Portekiz	90,2	2	90,1	2	89,9	2	0
Slovakya	83,6	16	85,1	14	84,6	13	-1
Slovenya	88,0	5	86,5	7	84,0	15	+8
İspanya	82,5	20	82,1	23	81,6	21	-2
İsveç	81,3	22	82,2	22	82,0	20	-2
İsviçre	82,9	18	82,4	21	81,5	22	+1
Türkiye	55,2	36	58,6	36	60,2	36	0
B. Krallık	86,3	9	86,9	6	85,4	8	+2
ABD	74,8	31	74,1	33	77,8	29	-4

İyi ve Yeterli Yaşam Hakkı

OECD ülkeleri arasında, çalışma hakkına benzer biçimde kaynaklara erişim ve iyi ve yeterli yaşam hakkından yoksunluk bakımından, Türkiye, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en yüksek düzeyde gözlemlendiği üç ülkeden biridir. İyi ve yeterli yaşam hakkına ilişkin eşitliğe en yakın skorları ortaya koyan ilk üç ülke Norveç, İzlanda ve İsveç'tir. Alt göstergeler arasında yer alan ve zaman bakımından yoksunluk göstergelerini oluşturan ücretli çalışma saatleri⁸⁹ (30 ülke içinde

28. sırada), internet kullanımı (34 ülke arasında 34. sırada) ve kişi başına gelirden⁹⁰ (36 ülke arasında 35. sırada) varolan toplumsal cinsiyet eşitsizliği Türkiye'nin bu alandaki skorunu düşürmektedir. Tablo 22'de gösterilen genel endeks skor ve sıralama değerlerinde çalışma saati ve internet kullanımı verisinin eksik olduğu ülkelerde hesaba dahil edilememiştir.

Şekil 7: İyi ve Yeterli Yaşam Hakkı, Türkiye 2020

NOT . Yukarıdaki şekilde köşeler endeksin 100 değerine karşılık gelmekte olup tam eşitliği göstermektedir.

⁸⁹ Ücretli çalışma saatlerinde eşitsizlik bakımından, Slovakya, İsrail, İzlanda, Çekya ve Şili'ye ait veri bilgisi mevcut olmadığından 30 ülke arasında sıralama yapılmıştır (Bkz. Ek 4.2).

⁹⁰ İnternet kullanımında eşitsizlik bakımından İsrail ve ABD'ye ait veri bilgisi mevcut olmadığından 34 ülke arasında sıralama yapılmıştır.

Tablo 22: İyi ve Yeterli Yaşam Hakkı – OECD Ülkeleri Endeks Skor ve Sıralaması

ÜLKE	2016		2018		2020		2018-2020
	SKOR	SIRA	SKOR	SIRA	SKOR	SIRA	SIRA DEĞİŞİM
Avustralya	83,3	12	83,5	13	83,1	14	+1
Avusturya	76,9	24	77,2	24	77,0	25	+1
Belçika	84,2	10	84,4	10	84,8	10	0
Kanada	85,0	8	85,3	8	85,0	9	+1
Şili	71,4	29	70,6	29	69,9	30	+1
Çekya	81,9	14	83,7	12	83,8	13	+1
Danimarka	89,9	5	90,0	5	90,1	5	0
Estonya	79,3	17	80,2	15	80,4	15	0
Finlandiya	87,3	6	87,2	6	87,2	6	0
Fransa	84,0	11	84,1	11	84,1	11	0
Almanya	84,7	9	85,0	9	85,1	8	-1
Yunanistan	67,4	31	67,7	31	67,9	31	0
Macaristan	75,2	25	73,8	27	75,3	27	0
İzlanda	90,8	2	92,0	1	92,1	1	0
İrlanda	78,2	21	78,3	22	78,5	22	0
İsrail	69,2	30	69,9	30	70,0	29	-1
İtalya	72,3	28	73,2	28	73,7	28	0
Japonya	56,0	35	56,1	35	56,2	35	0

Tablo 22: İyi ve Yeterli Yaşam Hakkı – OECD Ülkeleri Endeks Skor ve Sıralaması (DEVAMI)

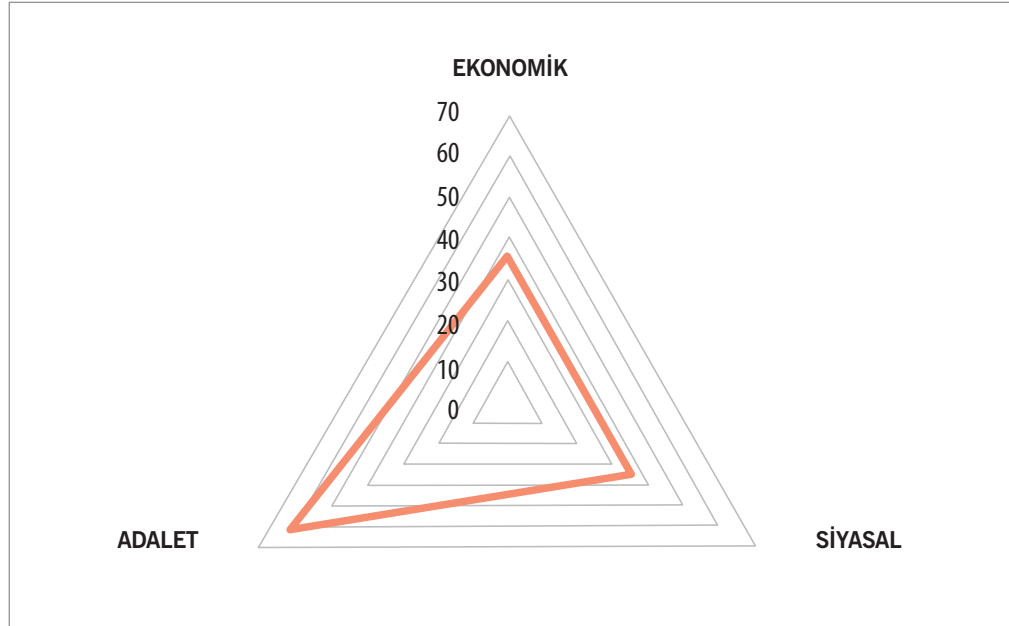
ÜLKE	2016		2018		2020		2018-2020
	SKOR	SIRA	SKOR	SIRA	SKOR	SIRA	SIRA DEĞİŞİM
G. Kore	57,1	34	57,9	34	58,1	34	0
Letonya	75,2	26	76,7	25	77,3	24	-1
Litvanya	77,5	22	79,3	20	79,5	20	0
Lüksemburg	78,8	19	79,9	17	80,2	18	+1
Meksika	59,2	33	60,2	33	60,8	33	0
Hollanda	85,4	7	85,5	7	85,6	7	0
Y. Zelanda	79,6	16	79,3	19	78,8	21	+2
Norveç	90,7	3	90,4	4	90,5	4	0
Polonya	74,5	27	75,8	26	76,5	26	0
Portekiz	66,6	32	67,4	32	67,9	32	0
Slovakya	78,6	20	79,0	21	80,3	16	-5
Slovenya	82,0	13	82,7	14	84,0	12	-2
İspanya	79,0	18	79,9	18	80,2	17	-1
İsveç	91,1	1	90,7	3	91,2	2	-1
İsviçre	90,2	4	91,0	2	91,2	3	+1
Türkiye	50,5	36	53,6	36	54,5	36	0
B. Krallık	79,9	15	80,1	16	80,1	19	-3
ABD	77,2	23	77,4	23	77,3	23	0

■ Kararlara Katılım Hakkı

Türkiye OECD ülkeleri ile karşılaştırıldığında kararlara katılım hakkı bakımından 34. sırada yer almaktadır. Kararlara katılım hakkına ilişkin eşitliğe en yakın skorları ortaya koyan ülkeler arasında ilk üç sırada İzlanda, Letonya ve İsveç yer almaktadır. Ekonomik kararlara katılım göstergeleri ve siyasal yaşama katılım göstergeleri Türkiye'nin kararlara katılım skorunu düşürmektedir. Bu alanda hızlı gelişme gösteren ülkeler arasında yer alan Yeni Zelanda'da en etkili değişim parlamentoda yer alan kadınların payında gözlenmektedir.

Güney Kore, Japonya ve Türkiye son üç ülke olarak konumları değişmeyen ülkelerdir. Ekonomik kararlara katılım bakımından şirketlerde kadın yöneticilerin oranı artıyor olsa dahi, orta ve üst düzey yöneticiler içindeki payın aynı kalıyor olması ve siyasal kararlara ilişkin skorlarda OECD ortalama değerlerinin çok altında oranlara sahip olması, Türkiye'nin kararlara katılım hakkı alanında konumunun iyileşmesine engel olmaktadır.

Şekil 8: Kararlara Katılım Hakkı, Türkiye 2020

NOT . Yukarıdaki şekilde köşeler endeksin 100 değerine karşılık gelmekte olup tam eşitliği göstermektedir.

Tablo 23: Kararlara Katılım Hakkı – OECD Ülkeleri Endeks Skor ve Sıralaması

ÜLKE	2016		2018		2020		2018-2020
	SKOR	SIRA	SKOR	SIRA	SKOR	SIRA	SIRA DEĞİŞİM
Avustralya	63,1	11	69,6	8	70,7	11	+3
Avusturya	53,7	26	58,2	21	64,7	16	-5
Belçika	62,6	12	66,9	11	67,4	13	+2
Kanada	59,5	17	62,5	14	64,8	15	+1
Şili	35,7	32	36,3	33	39,0	33	0
Çekya	39,6	31	45,6	29	48,5	29	0
Danimarka	55,5	20	53,7	27	56,3	27	0
Estonya	51,8	27	51,9	28	54,9	28	0
Finlandiya	65,8	8	65,9	12	72,3	6	-6
Fransa	70,5	6	75,1	4	76,2	5	+1
Almanya	58,3	18	61,9	15	63,0	18	+3
Yunanistan	40,3	30	45,6	30	46,1	30	0
Macaristan	60,2	15	60,7	17	58,7	24	+7
İzlanda	76,4	4	86,9	1	88,0	1	0
İrlanda	56,9	19	58,2	21	61,3	21	0
İsrail	60,4	14	63,1	13	61,2	22	+9
İtalya	55,1	21	58,0	23	58,4	26	+3
Japonya	18,9	35	22,1	35	24,0	35	0

Tablo 23: Kararlara Katılım Hakkı – OECD Ülkeleri Endeks Skor ve Sıralaması (DEVAMI)

ÜLKE	2016		2018		2020		2018-2020
	SKOR	SIRA	SKOR	SIRA	SKOR	SIRA	SIRA DEĞİŞİM
G. Kore	13,1	36	17,6	36	19,5	36	0
Letonya	81,3	1	78,2	2	81,2	2	0
Litvanya	62,2	13	59,1	18	60,5	23	+5
Lüksemburg	31,1	33	41,1	32	44,5	32	0
Meksika	43,8	29	44,0	31	44,7	31	0
Hollanda	51,8	28	54,7	26	58,6	25	-1
Y. Zelanda	59,6	16	60,8	16	76,6	4	-12
Norveç	77,2	3	73,5	5	72,1	8	+3
Polonya	65,7	9	69,3	9	72,0	9	0
Portekiz	53,9	25	58,8	20	66,1	14	-6
Slovakya	54,8	22	57,9	24	64,2	17	-7
Slovenya	72,0	5	69,9	7	70,8	10	+3
İspanya	54,8	22	58,9	19	62,8	19	0
İsveç	77,7	2	75,7	3	80,0	3	0
İsviçre	54,7	24	57,1	25	61,3	20	-5
Türkiye	30,5	34	31,4	34	35,5	34	0
B. Krallık	65,0	10	67,1	10	69,9	12	+2
ABD	67,0	7	70,4	6	72,1	7	+1

■ Şiddetsiz Yaşam Hakkı

Şiddetsiz yaşam hakkı, birçok hak alanıyla kesişen ve diğer alanlarda yaşanan eşitsizlikler ile derinleşen ve başka alanlardaki haklara erişimde de eşitsizlikleri derinleştiren bir hak konumundadır. CEİD Endeks çalışmamızda şiddetsiz yaşam hakkı yoksunluk ve güvenli yaşam hakkına erişim alt boyutları içindeki üç gösterge ile tanımlanmıştır, ancak endeks boyutları kapsamına dahil edilmemiştir. Şiddetsiz yaşam hakkının uydu alan olarak kullanılması, yani endeks hesaplamalarına dahil edilmemesinin sebeplerinden ilki, hak temelli izleme bakımından düzenli olarak veri üretilen göstergeler arasında şiddete ilişkin verilerin daha çok kadınlara yönelik şiddet için üretilmesidir. İkinci gerekçe ise gösterge verilerinde uluslararası karşılaştırmalara uygun bir standardın her zaman sağlanamaması ile ilişkilidir. Veriye ilişkin endişelerin yanı sıra kavramsal olarak şiddetsizlik normunda toplumsal cinsiyet eşitliğinin ölçülmesi bu alanda bir eşitlik talebimiz olduğu şeklinde bir algı oluşturma potansiyeli taşımaktadır. Oysa şiddetin tamamen ortadan kalktığı bir yaşam talebini esas aldığımızda şiddetsizlik normunu diğer boyutlar ile aynı düzlemde değerlendirmek mümkün değildir. Ancak CEİD izleme raporlarında yer verilen ve OECD ülkeleri için verisi mevcut olan temel bazı göstergelerden bir araya getirilerek üç alt boyut temelinde hesaplanan değerler Tablo 24’de sunulmuştur. Tabloda yer alan şiddetsizliğe ilişkin ülke skorları OECD ortalamasından uzaklığa göre hesaplanan açık metriği ile elde edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre Türkiye 36 ülke arasında 32. sırada yer almaktadır. Şiddetsizlik alanında İsviçre, Birleşik Krallık ve Avusturya ilk üç sırada yer alan ülkelerdir. Meksika, Şili ve Avustralya ise en alt sıradaki üç ülke konumundadır. Gece yürürken kendini güvende hissetme oranına göre en düşük skora sahip ülke olan Avustralya, diğer iki göstergeye ait verinin erişilememesi sebebiyle 34. sıradadır. Türkiye gece yürürken kendini güven hissetme oranı bakımından 28. sırada yer alıyor olsa da, çocuk, erken yaşta ve zorla evlilik ile fiziksel şiddete maruz kalma oranları açısından sıralamada geriye düşmektedir.

Tablo 24: Şiddetsiz Yaşam Hakkı – OECD Ülkeleri Endeks Skor ve Sıralaması

ÜLKE	2015 2020		ÜLKE	2015 2020	
	SKOR	SIRA		SKOR	SIRA
Avustralya	85,8	34	G. Kore	90,9	28
Avusturya	97,5	2	Letonya	91,4	26
Belçika	93,0	22	Litvanya	91,3	27
Kanada	95,5	13	Lüksemburg	96,8	4
Şili	83,1	35	Meksika	77,2	36
Çekya	90,3	30	Hollanda	95,2	14
Danimarka	95,7	10	Y. Zelanda	86,5	33
Estonya	94,3	20	Norveç	96,3	8
Finlandiya	94,7	15	Polonya	94,6	17
Fransa	95,5	12	Portekiz	94,6	18
Almanya	94,5	19	Slovakya	92,1	25
Yunanistan	90,1	31	Slovenya	96,8	6
Macaristan	90,6	29	İspanya	96,8	5
İzlanda	96,1	9	İsveç	92,1	24
İrlanda	95,7	11	İsviçre	97,6	1
İsrail	96,3	7	Türkiye	88,5	32
İtalya	92,3	23	B. Krallık	97,2	3
Japonya	93,2	21	ABD	94,8	16

2. CEİD Tematik Alanlara Göre Mevcut Gösterge Verileri

■ Göstergelerle İzleme ve Gösterge Verileri

CEİD olarak 2017 yılından beri toplumsal cinsiyet eşitliğinin izlenmesi için haritalama ve izleme raporları hazırlıyoruz. Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi kapsamında 16, Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evlilikler (ÇEZE) Projesi¹ kapsamında 1 olmak üzere toplam 17 alanda raporlar hazırladık. Raporlarda alana ilişkin mevcut durum bilgisi, normatif ve politik yapının yanı sıra her bir alanın izlenmesine elverecek izleme göstergelerine de yer verdik. Söz konusu tematik alan raporları şunlardır²:

1. İstihdamda TCE: Prof. Dr. Gülay Toksöz/
Doç. Dr. Emel Memiş³
2. Yoksulluğun Önlenmesi, Sosyal Koruma ve Sosyal Yardımlarda TCE: Doç. Dr. Emel Memiş,
Doç. Dr. Seçil Aysed Bahçe⁴
3. Eğitimde TCE: Prof. Dr. Mine Tan⁵
4. Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik Alanlarında TCE: Prof. Dr. Umut Beşpınar, Dr. Ezgi Kadayıfçı⁶
5. Kentsel Haklar ve Hizmetlere Erişimde TCE:
Dr. Özgün Akduran, Doç. Dr. Ayşegül Yakar Önal,
Prof. Dr. Gülay Günlük Şenesen⁷

6. Kadın Mülteciler ve TCE: Dr. Kristen Biehl,
Dr. Cavidan Soykan, Ceki Hazan⁸
7. İnsan/Kadın Ticareti ve TCE: Doç. Dr. Emel Coşkun⁹
8. Sağlık Hizmetlerine Erişimde TCE: Prof. Dr. Ayşe Akın,
Ezgi Türkçelik¹⁰
9. Sporda TCE: Prof. Dr. Canan Koca¹¹
10. Kadınlara Yönelik Şiddet ve TCE: Doç.
Dr. İlknur Yüksel-Kaptanoğlu¹²
11. Medyada TCE: Prof. Dr. Seçil Büker¹³
12. Adalete Erişimde TCE: Prof. Dr. Gülriz Uygur,
Dr. Nadire Özdemir¹⁴
13. Erkekler, Erkeklikler ve TCE: Prof. Dr. Serpil Sancar,
Dr. Murat Göç¹⁵
14. Din Hizmetlerine Erişimde TC.: Dr. Mine Yıldırım,
Dr. Özgür H. Çınar, Dr. Zehra Yılmaz, Dr. Hilal Arslan¹⁶
15. Siyasal Kararlara Katılımda TCE: Prof. Dr. Serpil Sancar¹⁷
16. Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evlilikler (ÇEZE):
Doç. Dr. İlknur Yüksel-Kaptanoğlu, Dr. Hilal Arslan¹⁸
17. Yaşlılık ve TCE: Dr. Gülçin Con Wright¹⁹

Tematik alan raporlarında yer alan verisi mevcut 756 ve önerilen 1326 göstergeden kapsamlı bir gösterge seti ortaya çıkardık. Göstergeler ile toplumsal cinsiyet eşitliğinin izlenmesini kolaylaştırmak amacıyla tüm bu raporlardaki göstergeleri gözden geçirerek İzleme Raporu için sınırlı sayıda gösterge belirledik.

¹ Bu rapor BM Kadın Birimi’nin desteği ile hazırlanmıştır.

² İlgili raporlar, eklere yer alan gösterge tablolarına göre sıralanmıştır. CEİD tarafından yayımlanan tüm tematik alan raporlarına ve güncelleme raporları için bkn: <https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/172>

³ <http://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/171>

⁴ <http://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1803>

⁵ <http://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/182>

⁶ <http://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1802>

⁷ <http://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/174>

⁸ <http://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1801>

⁹ <http://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/181>

¹⁰ <http://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/173>

¹¹ <http://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/177>

¹² <http://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/179>

¹³ <http://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/175>

¹⁴ <http://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1800>

¹⁵ <http://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1759>

¹⁶ <http://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/178>

¹⁷ <http://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/176>

¹⁸ <http://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1686>

¹⁹ <http://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/2067>

Göstergeler üzerine çalışma, bu raporda yer alan Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi çalışması için de bir hazırlık niteliği taşıdı.

İzleme Raporu için seçtiğimiz göstergeleri aşağıdaki başlıklar altında gruplandırdık:

1. Mevcut göstergeler: Ulusal düzeyde üretilen ve erişilmesi mümkün olan göstergeler. Bu göstergelerin değerlerine güncel veri ve verinin mevcut olması ölçüsünde en az iki yılın karşılaştırması biçiminde yer verdik. Bu karşılaştırmanın yıllar itibarıyla gelişmenin ne yönde olduğunun izlenmesi açısından önem taşıdığını düşünüyoruz. Aynı zamanda önümüzdeki yıllarda eşitsizliğin çeşitli tezahür alanlarını gösteren bu göstergeler üzerinden izleme yapılmasının, toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinde veriye dayalı politika üretmek bakımından yarar sağlayacağı görüşündeyiz.

2. Önerilen göstergeler: Bu başlık altında yer alan göstergelerin bir kısmı veriye erişimin mümkün olduğu, bir kısmı ise özel olarak bir araştırma yapılmasını gerektiren göstergelerdir.

a) Erişilebilecek göstergeler: Verisi mevcut olmakla birlikte üretilmeyen, ancak toplumsal cinsiyete duyarlı gösterge üretilmesine yönelik farkındalığın artması ve göstergenin oluşturulması için çaba harcanması durumunda erişilmesi mümkün olan göstergeler.

b) Araştırma gerektiren göstergeler: Göstergelerin üretilmesi için ilgili verilerin bir araya getirilmesi konusunda yoğun çaba harcanmasını, farklı kurumların verilerinin birleştirilmesini, hiç gündeme gelmeyen konularda saha araştırması yapılmasını gerektiren göstergeler.

Raporda yer verilen göstergeleri:

- Uluslararası kuruluşların gösterge tanımlarına/ revizyonlarına uyum
- Ulusal göstergelerdeki tanımlara/ifadelere uyum
- Göstergelerin kapsamı (istatistiki bölgeler düzeyinde üretilip/üretilmemesi)
- Erişilebilir olduğu yıllar
- Mevcut/alternatif veri kaynakları

açısından da değerlendirdik. Ayrıca, veri tipi (nicel ya da nitel), verinin ölçü birimi (oran, sayı gibi) ile gösterge gruplamalarının katmanlarına ilişkin açıklamaları da ekledik. Bu katmanları oluştururken, Birleşmiş Milletlerin kullandığı kriterleri temel aldık. Göstergelerin BM Toplumsal Cinsiyet Göstergeleri Minimum Setindeki ve EIGE tarafından Avrupa Birliği ve üye ülkeleri için hesaplanan Cinsiyet Eşitliği Endeksindeki göstergelerle uyumlu olması için çaba gösterdik.

Bu raporun gösterge setini oluştururken bir önceki raporda (Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği’nin İzlenmesi Raporu 2019-2020) yer alan göstergeleri temel aldık. Bu amaçla, ara-dan geçen zaman içerisinde verisi güncellenen göstergelerin yeni verilerini aktardık ve önerilen göstergeler arasında verisi toplanmaya başlanan gösterge bulunup bulunmadığına baktık. Ancak çalışmalar sonucunda 2019-2020 Raporu’nda yer alan önerilen göstergelerden hiç birisinin verisinin halihazırda toplanmadığını tespit ettik. Bunun yanı sıra özellikle göç, insan/kadın ticareti, kadınlara yönelik şiddet, çocuk yaşta erken ve zorla evlilikler, erkeklik ve sağlık gibi alanlarda verisi mevcut olan gösterge sayısının da yıllar içerisinde azaldığını gördük. İlgili alanlarda araştırmalar (TNSA, Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması vb.) sonucunda elde edilen veriler, araştırmaların belirli periyotlarla yapılması sebebiyle veri güncellemesi kapsamının dışında kaldılar. Bu da verisi mevcut olan göstergelere ilişkin düzenli ve sürekli izleme yapılmasının önünde önemli bir engel olarak karşımıza çıktı.

Din hizmetlerine erişim, siyasal kararlara katılım ve spor gibi alanlarda veri güncellemesi sırasında özellikle personelin cinsiyet dağılımı/ yönetim kadrolarının cinsiyete göre dağılımı gibi bir takım gösterge verilerine ilişkin idari kayıtlı veri bulunamadığı için veri güncellemesini yapmak üzere ilgili kurumların web siteleri incelendi. Ancak çevrimiçi erişilen veriler için bir veri arşivinin bulunmaması ve web sitelerinin güncellik durumunun veri kalitesini etkilemesi riski, uzun vadeli izleme yapmanın zorlaşması gibi sorunları da beraberinde getirdi.

Veri güncellemesi sırasında karşılaştığımız bir diğer önemli sorun ise TÜİK'in 2020 yılından bu yana istihdam ve yoksulluk gibi çeşitli alanlardaki göstergelere ilişkin hesaplama yöntemini değiştirmesi oldu. TÜİK'in hesaplama yöntemini değiştirmesi, gösterge verilerinin karşılaştırılabilirliğini ortadan kaldırdı. TÜİK tarafından yapılan araştırmalardaki soru kağıtlarının değişmesi ise toplanan verilerin kırılımlarının da değişmesine yol açtı. Bu durum da tıpkı hesaplama yönteminde olduğu gibi verilerin karşılaştırılabilirliklerini ortadan kaldıran bir faktör olarak karşımıza çıktı.

İzleme Raporu için 17 tematik alana ilişkin göstergeleri seçerken bazı göstergelerin birden fazla alanla ilişkili olması durumunda sadece bir alanda yer vermeye özen gösterdik. Tematik alanlara ilişkin mevcut (159) ve önerilen (150) gösterge olmak üzere tüm göstergelerin alanlara göre sayıları ve gösterge listeleri aşağıdaki tablolarda verilmiştir. Tablo 1'de tematik alanlara göre seçilen verisi mevcut göstergelerin listesi ve veri kaynakları yer almaktadır. Tematik alanlara göre önerilen göstergelere Tablo 2'den, seçilen göstergelere dair (mevcut verisi olması durumunda) çift yıl verilerine ise Tablo 3'ten erişilebilir.

CEİD Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Gösterge Sayısı		
Tematik Alan	Mevcut Gösterge Sayısı	Önerilen Gösterge Sayısı
CEİD - İstihdam	11	12
CEİD - Yoksulluğun Önlenmesi, Sosyal Koruma ve Sosyal Yardımlar	5	9
CEİD - Eğitim	11	7
CEİD - STEM	6	9
CEİD - Kentsel Haklar	13	13
CEİD - Kadın Mülteciler	10	10
CEİD - İnsan/Kadın Ticareti	1	5
CEİD - Sağlık Hizmetleri	15	13
CEİD - Spor	4	8
CEİD - Kadınlara Yönelik Şiddet	14	13
CEİD - Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evlilikler (ÇEZE)	11	12
CEİD - Medya	8	10
CEİD - Adalete Erişim	5	2
CEİD - Erkeklik	8	8
CEİD - Din Hizmetlerine Erişim	11	5
CEİD - Siyasal Kararlara Katılım	13	7
CEİD - Yaşlılık	12	7
Toplam	158	150

EK TABLO 1. Tematik Alanlara Göre Önerilen Göstergeler Listesi (İSTİHDAM)			
Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri Toplama Sıklığı
CEİD-İstihdam-Öneri 1	25-64 yaş cinsiyete göre işgücüne dahil olmayanların oranı (%) (göçmenlik ve engellilik durumuna göre)	TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketi	Yıllık
CEİD-İstihdam-Öneri 2	25-64 yaş grubunun cinsiyete göre istihdam oranı (%) (göçmenlik ve engellilik durumuna göre)	TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketi	Yıllık
CEİD-İstihdam-Öneri 3	25-64 yaş grubunun cinsiyete, işin türüne ve iş yerine göre toplam istihdam edilenler içindeki oranı (işyeri ev olanlar/ev içi hizmetlerde çalışanlar/ mevsimlik işlerde çalışanlar)	TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketi	Yıllık
CEİD-İstihdam-Öneri 4	Sektörlere göre segregasyon endeksi	TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketi	Yıllık
CEİD-İstihdam-Öneri 5	Mesleklere göre segregasyon endeksi	TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketi	Yıllık
CEİD-İstihdam-Öneri 6	İşkollarındaki sendikalarda cinsiyete göre üye sayısı ve oranı	ÇSGB Çalışma Hayatı İstatistikleri	Yıllık
CEİD-İstihdam-Öneri 7	Cinsiyete göre sendika yöneticisi sayısı ve oranı	ÇSGB Çalışma Hayatı İstatistikleri	Yıllık
CEİD-İstihdam-Öneri 8	Cinsiyete göre toplu iş sözleşmesinden yararlananların sayısı ve oranı	ÇSGB Çalışma Hayatı İstatistikleri	Yıllık
CEİD-İstihdam-Öneri 9	3 yaş öncesi kurumsal bakım hizmetlerinden yararlanan çocuk oranı	Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri	Yıllık
Araştırma gerektiren göstergeler	Araştırma konusu ve gösterge önerisi	Veri Kaynağı	Veri Toplama Sıklığı
CEİD-İstihdam-Öneri 10	Geçici koruma ve uluslararası koruma kapsamında yer alan nüfusun cinsiyete göre işgücü durumu	Araştırma	Araştırma Periyodu
CEİD-İstihdam-Öneri 11	Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlükleri tarafından sonuçlandırılan işçi şikâyet başvuruları ve şikâyet konuları içinde cinsel tacize ilişkin olanların sayısı ve oranı	Araştırma	Araştırma Periyodu
CEİD-İstihdam-Öneri 12	İşyerlerinde cinsel tacizle mücadeleyi işyeri disiplin düzenlemelerine koymuş işyeri sayısı ve oranı	Araştırma	Araştırma Periyodu

EK TABLO 1. Tematik Alanlara Göre Önerilen Göstergeler Listesi (YOKSULLUK)

Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri Toplama Sıklığı
CEİD-Yoksulluk-Öneri 1	Cinsiyete ve hanehalkı tipine göre görelî yoksul oranı (%) (60 medyan eşdeğer fert gelinine göre)	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Yıllık
CEİD-Yoksulluk-Öneri 2	Cinsiyete ve yardım türüne göre görelî yoksul oranı (%)	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Yıllık
CEİD-Yoksulluk-Öneri 2.1	Cinsiyete göre fert düzeyinde nakdi-aynî yardım alanlar içerisinde yoksulluk oranı (%)	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Yıllık
CEİD-Yoksulluk-Öneri 2.2	Cinsiyete göre hanehalkı düzeyinde nakdi-aynî yardım alanlar içerisinde yoksulluk oranı (%)	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Yıllık
CEİD-Yoksulluk-Öneri 3	Görelî yoksul nüfusun cinsiyete ve işgücü durumuna göre dağılımı	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Yıllık
CEİD-Yoksulluk-Öneri 4	Görelî yoksul nüfusun cinsiyete ve işgücü dışında kalma nedenine göre dağılımı (iş bulma ümidi olmayanlar/ mevsimlik çalışanlar/ mekliler/eğitim/öğretime devam edenler/ ev işleriyle meşgul olanlar hastalık-engellilik/ aşlılık)	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Yıllık
CEİD-Yoksulluk-Öneri 5	Görelî yoksul nüfusun cinsiyete ve işteki duruma göre dağılımı (ücretli veya maaşlı/yevmiyeli/kendi hesabına / ücretsiz aile işçisi)	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Yıllık
CEİD-Yoksulluk-Öneri 6	Görelî yoksul nüfusun cinsiyete ve kayıtlılık durumuna göre dağılımı (kayıtlı/kayıt dışı)	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Yıllık
CEİD-Yoksulluk-Öneri 7	Görelî yoksul nüfusun cinsiyete ve sektöre göre dağılımı (tarım/sanayi/hizmet)	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Yıllık
CEİD-Yoksulluk-Öneri 8	Cinsiyete ve hanehalkı tipine göre maddî yoksunluk oranı (%)	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Yıllık
CEİD-Yoksulluk-Öneri 9	Cinsiyete göre çok boyutlu yoksulluk oranı (%) (MPI- UNDP)	TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Anketi	Yıllık

EK TABLO 1. Tematik Alanlara Göre Önerilen Göstergeler Listesi (EĞİTİM)

Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri Toplama Sıklığı
CEİD-Eğitim-Öneri 1	Cinsiyete ve eğitim seviyesine göre tek cinse özgü okullarda öğrenci dağılımı (%)	MEB	Yıllık
CEİD-Eğitim-Öneri 2	Cinsiyete ve eğitim seviyesine göre 20 gün ve üzeri devamsızlık yapan öğrencilerin dağılımı (%)	MEB	Yıllık
CEİD-Eğitim-Öneri 3	Cinsiyete ve eğitim seviyesine göre okul terk oranı (%)	MEB	Yıllık
CEİD-Eğitim-Öneri 4	Cinsiyete ve eğitim seviyesine göre okullarda yönetici oranı (%)	MEB	Yıllık
CEİD-Eğitim-Öneri 5	Engelli çocuklara uyarlanmış altyapı ve malzemelerin bulunduğu okul sayısı	MEB	Yıllık
Araştırma gerektiren göstergeler	Araştırma konusu ve gösterge önerisi	Veri Kaynağı	Veri Toplama Sıklığı
CEİD-Eğitim-Öneri 6	Eğitim seviyesine ve okul türüne göre eğitim programlarına toplumsal cinsiyet eşitliği konusunun dâhil edildiği okul sayısı	Araştırma	Araştırma Periyodu
CEİD-Eğitim-Öneri 7	Cinsiyete ve eğitim seviyesine göre toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alan öğretmen sayısı	Araştırma	Araştırma Periyodu

EK TABLO 1. Tematik Alanlara Göre Önerilen Göstergeler Listesi (STEM)

Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri Toplama Sıklığı
CEİD-STEM-Öneri 1	Cinsiyete ve seçilen alana göre ortaöğretimde öğrenci sayısı	MEB	Yıllık
CEİD-STEM-Öneri 2	Cinsiyete göre STEM alanı ortaokul öğretmeni oranı (%)	MEB	Yıllık
CEİD-STEM-Öneri 3	Cinsiyete göre STEM alanı ortaöğretim öğretmeni oranı (%)	MEB	Yıllık
CEİD-STEM-Öneri 4	Cinsiyete göre Fen Liselerinden mezun olan öğrenci sayısı	MEB	Yıllık
CEİD-STEM-Öneri 5	Cinsiyete göre STEM alanlarında yükseköğretimde öğrenim gören öğrenci oranı (%) (lisans, yüksek lisans, doktora ayrımında)	YÖK	Yıllık
CEİD-STEM-Öneri 6	Cinsiyete göre STEM alanlarındaki öğretim elemanlarının dağılımı (araştırma görevlisi, Dr. Öğretim görevlisi, doçent ve profesör ayrımında)	YÖK	Yıllık
CEİD-STEM-Öneri 7	Cinsiyete göre yükseköğretimde STEM alanlarında verilen YÖK/MEB/TÜBİTAK bursu oranı (%)	YÖK/MEB/TÜBİTAK	Yıllık
CEİD-STEM-Öneri 8	Cinsiyete göre STEM istihdam oranı (%)	TÜİK Hanehalkı İşgücü İstatistikleri	Yıllık
CEİD-STEM-Öneri 9	Cinsiyete göre mühendis sayısı	TMMOB	Yıllık

EK TABLO 1. Tematik Alanlara Göre Önerilen Göstergeler Listesi (KENTSEL HAKLAR)

Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri Toplama Sıklığı
CEİD-Kentsel Haklar-Öneri 1	İller itibarıyla kadın sığınma evi kapasitesi, % (kadın sığınmaevi kapasitesi-kışi/18+yaş grubundaki kadın sayısı)	ASHB KSGM İl Müdürlüğü, STK'lar, Belediyeler	Yıllık
CEİD-Kentsel Haklar-Öneri 2	Kadın yararlanıcılardan gelen barınma ile ilgili dilekçe ve taleplerin sayısı ve oranı, (%)	Belediyelerin ilgili birimlerinden veri talebi	Yıllık
CEİD-Kentsel Haklar-Öneri 3	Yasal tapularına erişen gecekondü alanlarında tapu sahibi kadın oranı, (%)	Belediye İmar ve Şehircilik birimi, Tapu ve Kadastro İl Müdürlüğü	Yıllık
CEİD-Kentsel Haklar-Öneri 4	Cinsel saldırı ve taciz eğitimi verilen toplu ulaşımda görevli personel oranı, (%)	Belediye Ulaştırma Biriminden veri talebi	Yıllık
CEİD-Kentsel Haklar-Öneri 5	Yeterli aydınlatma ve kamera donanımına sahip altgeçitlerin oranı (%)	Belediye Fen İşleri biriminden veri talebi	Yıllık
CEİD-Kentsel Haklar-Öneri 6	Toplu ulaşımda TSE duraklar arası mesafe standardına ¹ uyan durak oranı (%)	Belediye Toplu Taşımadan sorumlu birimden veri talebi	Yıllık
CEİD-Kentsel Haklar-Öneri 7	Toplam 65 yaş üstü indirimli taşıma kartı sahipleri içinde kadın oranı (%)	Belediye Ulaştırma Biriminden veri talebi	Yıllık
CEİD-Kentsel Haklar-Öneri 8	Panik butonu bulunan park, otobüs durağı ve metro-tren istasyonlarının oranı, (%)	Belediye Parklar ve Bahçeler Biriminden ve Toplu Taşımadan sorumlu birimden veri talebi	Yıllık
CEİD-Kentsel Haklar-Öneri 9	Toplu ulaşımda, sokak-cadde-meydanlarda ve parklarda güvenlikle ilgili sorun yaşadığını bildiren kadınların oranı (%)	Belediye Parklar ve Bahçeler Birimi ve Toplu Taşımadan sorumlu birimden veri talebi	Yıllık
CEİD-Kentsel Haklar-Öneri 10	Kadına yönelik şiddeti önlemeye yönelik bilgilendirme amacıyla kullanılan belediyeye ait billboardların oranı (%)	Belediye ilgili biriminden veri talebi	Yıllık
CEİD-Kentsel Haklar-Öneri 11	Kent Konseyi Genel Kurulu'nda kadın oranı (%)	Kent Konseyi	Yıllık
CEİD-Kentsel Haklar-Öneri 12	Stratejik Plan Hazırlığından sorumlu ekibin içinde kadın oranı (%)	Belediye Stratejik Plan hazırlıklı rından sorumlu birimden bilgi talebi Yerel seçim periyodu, Stratejik plan revizyon periyodu	Belediye Stratejik Plan hazırlıklarından sorumlu birimden bilgi talebi, Yerel seçim periyodu, Stratejik plan revizyon periyodu
CEİD-Kentsel Haklar-Öneri 13	Belediye meclis kararları içinde Eşitlik Komisyonu'nun önerdiği kararların oranı (%)	Belediye Özel Kaleminden bilgi talebiYerel seçim periyodu	Belediye Özel Kaleminden bilgi talebiYerel seçim periyodu

¹ Türk Standartları Enstitüsü (TSE)'nin 02.01.2014 tarihinde kabul ettiği 11783 sayılı Şehir içi yollar - Otobüs durakları yer seçimi kuralları standardına göre; durak yerleri, otobüs güzergahı ile çıkışan yaya arterlerine yakın yerlerde seçilerek, yolcular için erişme kolaylığı sağlanmalıdır. Mevcut trafiğin işletme hızının azalmaması için ise iki durak arası, 400-500 metre olmalıdır. Birinci derecedeki yollarda ise bu mesafe, 600-700 metre olabilir. Yolcu yoğunluğunun çok olduğu yol kesimlerinde bu mesafeler 100'er metre azaltılabilir.

EK TABLO 1. Tematik Alanlara Göre Önerilen Göstergeler Listesi (KADIN MÜLTECİLER)

Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri Toplama Sıklığı
CEİD-Kadın Mülteciler-Öneri 1	Cinsiyete ve uyuğu göre Türkiye sınırlarına düzensiz yollardan gelen sığınmacıların (havalimanı, deniz ve transit alanlar dahil) iltica başvurusu dağılımı	GİGM İstatistikleri	Yıllık
CEİD-Kadın Mülteciler-Öneri 2	Türkiye'de uluslararası koruma başvurusu reddedilen kadın sığınmacı sayısı	GİGM İstatistikleri	Yıllık
CEİD-Kadın Mülteciler-Öneri 3	İkili iltica sisteminden kaydı silinen kadın başvuranların sayısı ve toplam kayıttan düşülen dosyaya oranı (%)	GİGM İstatistikleri	Yıllık
Araştırma gerektiren göstergeler	Araştırma konusu ve gösterge önerisi	Veri Kaynağı	Veri Toplama Sıklığı
CEİD-Kadın Mülteciler-Öneri 4	Geçici koruma başvurusu kaydı alınmayan kadın başvuran sayısı	GİGM İstatistikleri	Yıllık
CEİD-Kadın Mülteciler-Öneri 5	Türkiye'de uluslararası koruma başvurusu reddedilen kadın sığınmacıların dosyalarındaki ret gerekçeleri	JGK, Sahil Güvenlik Komutanlığı'nın sınırda durdurulan ve yakalananlara dair istatistikler, GİGM istatistikleri	Yıllık
CEİD-Kadın Mülteciler-Öneri 6	Toplumsal cinsiyet temelli şiddet nedeniyle sığınma başvurusunda bulunan kadın sayısı	GİGM İstatistikleri	Yıllık
CEİD-Kadın Mülteciler-Öneri 6-1.	İltica başvurusunda bulunan kadınların toplumsal cinsiyete duyarlı kabul usullerinden yararlandırılma oranı (%)	GİGM İstatistikleri	Yıllık
CEİD-Kadın Mülteciler-Öneri 6-2.	TCE ve CTCDS ve mülteci hukuku konusunda verilen eğitimlerin sayısı (Sınırdaki görevli personel, Mülteci statü belirleme ve iltica sistemi içerisinde çalışan personel, Geri Gönderme Merkezleri ile sığınmacı ve mültecilerin kapalı tutulduğu diğer mekânlarda çalışan personel)	GİGM İstatistikleri	Yıllık
CEİD-Kadın Mülteciler-Öneri 7	Türkiye'deki sığınmacı ve mülteci kadınların iltica süreci boyunca ülke içinde devlet ve özel kişiler tarafından maruz kaldıkları her türlü şiddet vakasının kaydının tutulması - Kayda alınan şikayet sayısı - Tecavüz - Şiddet vakaları için açılan dava sayısı - Çocuk yaşta zorla ve/veya para karşılığı evlendirme - İnsan ticareti - Seks işçiliğine zorlama	TÜİK İstatistikleri	Yıllık
CEİD-Kadın Mülteciler-Öneri 8	Türkiye'de CTCDS mağduru kadın sığınmacı ve mültecilerin; - Şikayetlerinin kayda alınma oranı - Kaydı alınanlardan koruma için talepte bulunanların sığınaklara, ŞÖNİM'lere yerleştirilme oranları - Şikayet sonrası adli yardımdan yararlanma oranı - Mağdur sığınmacı veya mülteci kadınların dava açma oranları - Davalarda suç türüne göre kadınlar lehine ceza çıkma oranları	ASHB KSGM İzleme ve Değerlendirme Raporları TÜİK İstatistikleri STK Raporları Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik GM	Yıllık
CEİD-Kadın Mülteciler-Öneri 9	Sığınmacı ve mülteci kız çocuklarının nedenlerine göre okul terk oranları	MEB, TÜİK	Yıllık
CEİD-Kadın Mülteciler-Öneri 10	Sığınmacı ve mülteci kadınların istihdama katılımı için farklı meslek edindirme ve eğitim programlarının sayısı	ÇSGB, İŞKUR, SUMAF (AB İzleme Projesi)	Yıllık

EK TABLO 1. Tematik Alanlara Göre Önerilen Göstergeler Listesi (İNSAN/KADIN TİCARETİ)

Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri Toplama Sıklığı
CEİD-Kadın Ticareti-Öneri 1	Cinsiyete ve yaşa göre insan ticareti mağdurlarının sayısı ve oranları	GİGM İstatistikleri	Yıllık
CEİD-Kadın Ticareti-Öneri 2	Cinsiyete ve uyruklarına göre insan ticareti mağdurlarının sayısı ve oranı	GİGM İstatistikleri	Yıllık
CEİD-Kadın Ticareti-Öneri 3	Cinsiyete ve uyruklarına göre insan ticareti mağdurlarının maruz kaldıkları insan ticareti biçimleri (cinsel ya da emek sömürüsü amaçlı, zorla evlendirilme, dilendirilme ya da evlatlık verme vs.)	GİGM İstatistikleri	Yıllık
CEİD-Kadın Ticareti-Öneri 4	157 Yardım hattı ile kaydedilmiş çağrılar içinde insan ticareti ile ilgili olanların sayısı ve oranı	GİGM İstatistikleri	Yıllık
CEİD-Kadın Ticareti-Öneri 5	İnsan ticareti suçu ile ilgili ceza davalarının sayısı, cinsiyete göre sanık sayısı ve mağdur sayısı	Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik GM	Yıllık

EK TABLO 1. Tematik Alanlara Göre Önerilen Göstergeler Listesi (SAĞLIK)

Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri Toplama Sıklığı
CEİD-Sağlık-Öneri 1	Cinsiyete göre birinci basamak sağlık kuruluşlarına başvuranların oranı (%)	Sağlık Bakanlığı	Yıllık
CEİD-Sağlık-Öneri 2	Sağlık kuruluşlarında karar verici ve yönetici pozisyonunda çalışanların cinsiyete göre yüzde dağılımı	Sağlık Bakanlığı	Yıllık
CEİD-Sağlık-Öneri 3	Rahim ve rahim ağzı kanseri yaygınlığı / prevalansı (erişkin yaş gruplarına göre yüz bin kadında)	Sağlık Bakanlığı	Yıllık
CEİD-Sağlık-Öneri 4	Meme kanseri yaygınlığı/prevalansı (yaş gruplarına göre, yüz bin kadında)	Sağlık Bakanlığı	Yıllık
CEİD-Sağlık-Öneri 5	15-49 yaş arası sifiliz/frenji taraması yapılan gebe kadınların oranı (%)	Sağlık Bakanlığı	Yıllık
CEİD-Sağlık-Öneri 6	Cinsiyete göre AIDS vaka sayısı (100.000 nüfusta, yıllara göre)	Sağlık Bakanlığı	Yıllık
CEİD-Sağlık-Öneri 7	15-49 yaş arası kadınlarda anoreksiya, bulumia ve doğum sonrası depresyon insidansı/ sıklığı (%)	Sağlık Bakanlığı	Yıllık
Araştırma gerektiren göstergeler	Araştırma konusu ve gösterge önerisi	Veri Kaynağı	Veri Toplama Sıklığı
CEİD-Sağlık-Öneri 8	Gençlerin gizlilik ve mahremiyetleri korunarak cinsel sağlıkla ilgili hizmet alabileceği birinci basamak kuruluşların oranı (%)	Araştırma	Yıllık
CEİD-Sağlık-Öneri 9	Eş veya ebeveyn/vasiye yetki verilmeksizin/ bildirim yapılmaksızın ve yaş sınırlaması olmaksızın kontraseptif hizmetlere ve bilgilere erişim oranı (%)	Araştırma	Yıllık
CEİD-Sağlık-Öneri 10	İsteyerek düşük hizmeti veren sağlık kuruluşu sayısı ve oranı	Araştırma	Yıllık
CEİD-Sağlık-Öneri 11	Sağlıksız düşüklerin anne ölümleri içindeki oranı (%)	Araştırma	Yıllık
CEİD-Sağlık-Öneri 12	Sağlık kuruluşu çalışanlarına yönelik hizmet-içi eğitimlerde kadınların insan hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği konularına yer veren sağlık kuruluşu yüzdesi (%)	Araştırma	Yıllık
CEİD-Sağlık-Öneri 13	Cinsel sağlık ve üreme sağlığı eğitimi verilen eğitim kurumu oranı (Yaş grubu, eğitim düzeyine göre) (%)	Araştırma	Yıllık

EK TABLO 1. Tematik Alanlara Göre Önerilen Göstergeler Listesi (SPOR)

Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri Toplama Sıklığı
CEİD-Spor-Öneri 1	Cinsiyete göre antrenörlük sertifikasına sahip antrenör oranı (%)	Spor Hizmetleri GM	Yıllık
CEİD-Spor-Öneri 2	Cinsiyete ve kademeye göre antrenör oranı (%)	Spor Hizmetleri GM	Yıllık
CEİD-Spor-Öneri 3	Cinsiyete ve spor dallarına göre antrenör oranı (%)	Spor Hizmetleri GM	Yıllık
CEİD-Spor-Öneri 4	Cinsiyete göre spor ile ilgili alanlarda (beden eğitimi öğretmenliği, spor yönetimi, rekreasyon, antrenörlük) eğitim veren fakültele kayıtlı öğrenci oranı (%)	YÖK	Yıllık
Araştırma gerektiren göstergeler	Araştırma konusu ve gösterge önerisi	Veri Kaynağı	Veri Toplama Sıklığı
CEİD-Spor-Öneri 5	Cinsiyete göre lisanslı engelli sporcu oranı (%)	Spor Hizmetleri GM	Araştırma Periyodu
CEİD-Spor-Öneri 6	Cinsiyete göre faal engelli sporcu oranı (%)	Spor Hizmetleri GM	Araştırma Periyodu
CEİD-Spor-Öneri 7	Cinsiyete ve spor dallarına göre sporcu oranı (%)	Spor Hizmetleri GM	Araştırma Periyodu
CEİD-Spor-Öneri 8	Cinsiyete göre spor ile ilgili alanlarda (beden eğitimi öğretmenliği, spor yönetimi, rekreasyon, antrenörlük) eğitim veren fakülte ve yüksekokullardaki kadın ve erkek öğrenci kontenjanları (Sayı)	ÖSYM	Araştırma Periyodu

EK TABLO 1. Tematik Alanlara Göre Önerilen Göstergeler Listesi (KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET)

Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri Toplama Sıklığı
CEİD-KYŞ-Öneri 1	Kadın danışma merkezleri sayısı (kadın örgütleri, STK, belediyeler)	ASHB KSGM	Yıllık
CEİD-KYŞ-Öneri 2	EGM'lerdeki Aile İçi Şiddet Bürosu sayısı	ASHB KSGM , İçişleri Bakanlığı	Yıllık
CEİD-KYŞ-Öneri 3	Barolara bağlı olarak hizmet veren Kadın Danışma ve Şiddet Önleme Merkezi sayısı	ASHB KSGM , İçişleri Bakanlığı	Yıllık
CEİD-KYŞ-Öneri 4	Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde hizmet veren Çocuk ve Kadın Kısmi Amirliği sayısı	ASHB KSGM , İçişleri Bakanlığı	Yıllık
CEİD-KYŞ-Öneri 5	Cinsiyete ve yıllara göre KADES uygulamasından yararlananların başvuranlar içindeki oranı	ASHB KSGM , İçişleri Bakanlığı	Yıllık
CEİD-KYŞ-Öneri 6	Kadın cinayeti sonucunda yaşamını yitirmiş kadın sayısı (yaş grupları, medeni durum, fail ile ilişkin ayrımında)	ASHB KSGM , İçişleri Bakanlığı	Yıllık
CEİD-KYŞ-Öneri 7	Tedbir kararı alınan ve öldürülen kadın sayısı (yaş, medeni durumu, fail ile ilişkin ayrımında)	ASHB KSGM , İçişleri Bakanlığı	Yıllık
CEİD-KYŞ-Öneri 8	Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddet konusunda eğitimlere katılan şiddet faillerinin oranı	ASHB KSGM	Yıllık
CEİD-KYŞ-Öneri 9	Şiddet uygulamış erkekler arasında toplumsal cinsiyet eşitliği ve KYTCTŞ konusundaki eğitimleri yarıda bırakanların sayısı	ASHB KSGM	Yıllık
Araştırma gerektiren göstergeler	Araştırma konusu ve gösterge önerisi	Veri Kaynağı	Veri Toplama Sıklığı
CEİD-KYŞ-Öneri 10	Annesi babası tarafından öldürülen çocuk sayısı	Adalet Bakanlığı	Yıllık
CEİD-KYŞ-Öneri 11	Nefret cinayeti sonucunda öldürülenlerin sayısı	Adalet Bakanlığı	Yıllık
CEİD-KYŞ-Öneri 12	Dijital şiddet yaygınlığı (yaş, eğitim, medeni durum ayrımında)	ASHB KSGM	Yıllık
CEİD-KYŞ-Öneri 13	Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet vakalarına yönelik protokol ve yol haritası olan sağlık kuruluşu yüzdesi %	ASHB KSGM , Sağlık Bakanlığı	Yıllık

EK TABLO 1. Tematik Alanlara Göre Önerilen Göstergeler Listesi (ÇEZE)

Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri Toplama Sıklığı
CEİD-ÇEZE-Öneri 1	On altı yaşını doldurmuş kişiler arasında resmi evlilik izni almak üzere Aile Mahkemesine yapılan başvuru sayısı	Adalet Bakanlığı	Yıllık
CEİD-ÇEZE-Öneri 2	On altı yaşını doldurmuş kişiler arasında Aile Mahkemesi kararına göre yapılan evlilik sayısı	Adalet Bakanlığı	Yıllık
CEİD-ÇEZE-Öneri 3	On altı yaşında Aile Mahkemesi hâkiminin kararına göre gerçekleşen evlilik sayısı	Adalet Bakanlığı	Yıllık
CEİD-ÇEZE-Öneri 4	Çocuk istismarı nedeniyle mahkemeye sevk edildikten sonra iptal edilen evlilik sayısı	Adalet Bakanlığı	Yıllık
CEİD-ÇEZE-Öneri 5	18 yaşından önce evlilik ve cinsel istismar nedeniyle hapis cezası alan oğlan çocuk sayısı	Adalet Bakanlığı	Yıllık
CEİD-ÇEZE-Öneri 6	Kolluk kuvvetlerine bildirilen çocuk evlilik sayısı	İçişleri Bakanlığı	Yıllık
CEİD-ÇEZE-Öneri 7	18 yaşından önce Müftülükte yapılan resmi nikâhla evlenenlerin oranı (cinsiyet ve geçici/uluslararası koruma kapsamındaki nüfus ayrımında) %	İçişleri Bakanlığı	Yıllık
CEİD-ÇEZE-Öneri 8	Şartlı Nakit Transferinden yararlanan çocuk sayısı (Şartlı Eğitim ve Şartlı Sağlık yardımı, yaş grubu ve cinsiyet ayrımında)	Milli Eğitim Bakanlığı	Yıllık
Araştırma gerektiren göstergeler	Araştırma konusu ve gösterge önerisi	Veri Kaynağı	Veri Toplama Sıklığı
CEİD-ÇEZE-Öneri 9	20-24 yaş grubunda olup 18 ve 15 yaşından önce evlenen erkeklerin oranı %	Araştırma	Araştırma periyodu
CEİD-ÇEZE-Öneri 10	Geçici ve uluslararası koruma kapsamındaki nüfus arasında 18 yaşından önce evlenenlerin oranı (yaş ve cinsiyet ayrımında) %	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü	Yıllık
CEİD-ÇEZE-Öneri 11	18 yaşından önce evlendiğinde yoksul/düşük gelir grubundaki hanelerde yaşayan kadınların oranı %	Araştırma	Araştırma periyodu
CEİD-ÇEZE-Öneri 12	18 yaşından önce evlendirilen kadınların evlendikleri zaman birlikte yaşadıkları kardeş sayısı	Araştırma	Araştırma periyodu

EK TABLO 1. Tematik Alanlara Göre Önerilen Göstergeler Listesi (MEDYA)

Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri Toplama Sıklığı
CEİD-Medya-Öneri 1	Gazetecilerin haber ürettikleri alana göre cinsiyet dağılımı (Ekonomi haberciliği, sağlık haberciliği, toplumsal ve yasal konulara ilişkin habercilik, magazin haberciliği, suç ve şiddet haberciliği ayrımında)	STK Raporları, BİANET, Akademik araştırmalar	Araştırma periyodu
CEİD-Medya-Öneri 2	Medyada Kadınlarla İlişkili Haber/Yazı Sayısı (Kadın cinayeti, kadın hakları, kadın-erkek eşitliği, kadın sığınma evleri, kadın dernekleri ve kadın statüsü ile ilgili haber/yazı sayısı)	ASHB KSGM, Medya alanındaki düzenleyici kurullar/RTÜK, Anadolu Ajansı, TRT, Medya kuruluşları, medya alanındaki meslek örgütleri ve sendikalar, Konu ile ilgili akademik ve bilimsel yayınlar, TİHEK	Araştırma periyodu
CEİD-Medya-Öneri 3	Kadına yönelik ayrımcılık ve nefret söylemi içeren, kadına yönelik şiddeti teşvik eden haberlerin sayısı/oranı	ASHB KSGM, Medya alanındaki düzenleyici kurullar/RTÜK, Anadolu Ajansı, TRT, Medya kuruluşları, medya alanındaki meslek örgütleri ve sendikalar, Konu ile ilgili akademik ve bilimsel yayınlar, TİHEK	Araştırma periyodu
CEİD-Medya-Öneri 4	Medya kuruluşlarında çalışan ve ayrımcılık konusunda şikâyet başvurusu yapan kadın sayısı	KEFEK, ÇSGB Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlükleri, Medya alanındaki meslek örgütleri ve sendikalar, Medya kuruluşlarını izleyen STK'la ve araştırma kuruluşları	Araştırma periyodu
CEİD-Medya-Öneri 5	İletişim Fakültelerinde lisans düzeyinde verilen TCE ve/veya hak temelli dersler	YÖK, İletişim Fakülteleri	Araştırma periyodu
CEİD-Medya-Öneri 6	TCE farkındalığının yaygınlaşmasına yönelik kampanya ve/veya çalışmalara paydaş olarak katılan medya kuruluşu sayısı	Medya kuruluşları ve bu kuruluşların insan kaynakları birimleri, Medya alanındaki meslek örgütleri ve sendikalar, Medya kuruluşlarını izleyen STK'lar ve araştırma kuruluşları	Araştırma periyodu
CEİD-Medya-Öneri 7	TCE farkındalığının yaygınlaşmasına yönelik kampanya ve/veya çalışmalara paydaş olarak katılan medya kuruluşu sayısı	Medya kuruluşları, medya alanındaki meslek örgütleri ve sendikalar, Medya kuruluşlarını izleyen STK'lar ve araştırma kuruluşları	Araştırma periyodu
CEİD-Medya-Öneri 8	Yönetici düzeyinde kota uygulaması yapan medya kuruluşu sayısı	Medya kuruluşları ve bu kuruluşların insan kaynakları birimleri, Medya alanındaki meslek örgütleri ve sendikalar, Medya kuruluşlarını izleyen STK'lar ve araştırma kuruluşları	Araştırma periyodu
CEİD-Medya-Öneri 9	Karar mekanizmalarına katılımında kota uygulaması öneren meslek örgütü ve/veya sendika sayısı	Medya alanındaki meslek örgütleri ve sendikalar, medya kuruluşlarını izleyen STK'lar ve araştırma kuruluşları	Araştırma periyodu
CEİD-Medya-Öneri 10	Kurum içinde cinsiyet temelli şiddeti önleyecek mekanizmalara/birimlere sahip olan medya kuruluşu sayısı	Medya kuruluşları ve bu kuruluşların insan kaynakları birimleri, Medya alanındaki meslek örgütleri ve sendikalar, Medya kuruluşlarını izleyen STK'lar ve araştırma kuruluşları	Araştırma periyodu

EK TABLO 1. Tematik Alanlara Göre Önerilen Göstergeler Listesi (ADALETE ERİŞİM/ERKEKLİK)

Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri Toplama Sıklığı
CEİD-Adalet-Öneri 1	Dava konularının dağılımına göre hukuk davası açanların cinsiyete, engelliliğe, yaşa göre sayısı ve dağılımı	Adalet Bakanlığı	Yıllık
CEİD-Adalet-Öneri 2	Hâkim ve savcılara yönelik toplumsal cinsiyete duyarlı yaklaşımı içeren düzenli eğitim sayısı	Adalet Bakanlığı	Yıllık
Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri Toplama Sıklığı
CEİD-ERKEKLİK-Öneri 1	Zorunlu askerlik görevi yapan erkek sayısı	TSK idari kayıt verileri	Yıllık
CEİD-ERKEKLİK-Öneri 2	Askere gitmemiş bakaya sayısı	TSK idari kayıt verileri	Yıllık
CEİD-ERKEKLİK-Öneri 3	Asker kaçağı sayısı	TSK idari kayıt verileri	Yıllık
CEİD-ERKEKLİK-Öneri 4	Bedelli askerlik yapanların sayısı	TSK idari kayıt verileri	Yıllık
CEİD-ERKEKLİK-Öneri 5	Sözleşmeli er ve erbaş sayısı	TSK idari kayıt verileri	Yıllık
CEİD-ERKEKLİK-Öneri 6	Askerdeyken görevi sırasında ölenlerin (şehit) sayısı	TSK idari kayıt verileri	Yıllık
Araştırma gerektiren göstergeler	Araştırma konusu ve gösterge önerisi	Veri Kaynağı	Veri Toplama Sıklığı
CEİD-ERKEKLİK-Öneri 7	Ebeveyn izni kullanan erkeklerin oranı	ASHB	Araştırma Periyodu
CEİD-ERKEKLİK-Öneri 9	Boşanma durumunda nafaka kararı	Adalet Bakanlığı	Araştırma Periyodu

EK TABLO 1. Tematik Alanlara Göre Önerilen Göstergeler Listesi (DİN HİZMETLERİNE ERİŞİM)

Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri Toplama Sıklığı
CEİD-Din-Öneri 1	Cinsiyete göre MEB-DÖGM MEB zorunlu din derslerini yürüten din dersi öğretmenlerinin tüm öğretmenler içindeki oranı	MEB-DÖGM idari kayıt verisi	Veri talebi (yıllık)
CEİD-Din-Öneri 2	Cinsiyete göre YÖK İlahiyat Fakülteleri dekanlarının oranı	YÖK idari kayıt verisi	Veri talebi (yıllık)
CEİD-Din-Öneri 3	Cinsiyete göre DİB'de görevli vaiz/vaize oranı	DİB İdari kayıt verisi	Veri talebi (yıllık)
CEİD-Din-Öneri 4	Cinsiyete göre DİB- Yatılı Kur'an kurslarına giden öğrencilerin oranı	DİB İdari kayıt verisi	Veri talebi (yıllık)
CEİD-Din-Öneri 5	Cinsiyete göre MEB'e bağlı ilköğretim okullarında zorunlu haftalık din dersinden muaf olmak için başvuran öğrenci sayısı	MEB-DÖGM idari kayıt verisi	Veri talebi (yıllık)

EK TABLO 1. Tematik Alanlara Göre Önerilen Göstergeler Listesi (SİYASAL KARARLARA KATILIM)

Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri Toplama Sıklığı
CEİD-Siyasal Katılım-Öneri 1	Cinsiyete göre Cumhurbaşkanlığı Politika Kurullarına atananların oranı	Cumhurbaşkanlığı	Yıllık
CEİD-Siyasal Katılım-Öneri 2	Cinsiyete göre kamu hizmeti niteliğinde görev yapan üst kurulların yönetimlerinde yer alanların oranı (Türkiye Belediyeler Birliği, Rekabet Kurulu, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Kamu İhale Kurumu, Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Üst Kurulu, Yüksek Seçim Kurulu, Yüksek Öğrenim Kurumu, Basın İlan Kurumu ayırımında)	İlgili kurumlar	Yıllık
Araştırma gerektiren göstergeler	Araştırma konusu ve gösterge önerisi	Veri Kaynağı	Veri Toplama Sıklığı
CEİD-Siyasal Katılım-Öneri 3	Cinsiyete göre Parlamentoda grubu olan siyasi partilerin yönetimlerinde yer alanların oranı (il, ilçe, gençlik kolları başkan ve yönetim kurulları ayırımında)	Siyasal Partilerin idari kayıt verileri	Veri talebi (yıllık)
CEİD-Siyasal Katılım-Öneri 4	Parlamentoda grubu bulunan siyasi partilerin kadın kollarının/biriminin kadın politikası saptamada etkin görevi ve yetkisinin varlığı	Hedef gruba yönelik araştırma	Araştırma periyodu
CEİD-Siyasal Katılım-Öneri 5	Parlamentoda grubu bulunan siyasi partilerin kadın kollarının/biriminin kadın politikası saptamada etkin görevi ve yetkisinin varlığı	Hedef gruba yönelik araştırma	Araştırma periyodu
CEİD-Siyasal Katılım-Öneri 6	Cinsiyete göre kamu hizmeti niteliğinde görev yapan kurumlar ve meslek örgütleri yönetimlerinde yer alanların oranı (TMMOB (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği) ve ona bağlı meslek odaları, Türkiye Barolar Birliği, Türk Tabipleri Birliği, Türkiye Bankalar Birliği, Türk Eczacılar Birliği, TÜRMOB (Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği), Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ayırımında)	İlgili kurumlar	Yıllık
CEİD-Siyasal Katılım-Öneri 7	Cinsiyete göre sanayi ve işveren meslek örgütleri yönetiminde yer alanların oranı (TÜSİAD Yönetiminde Kadın Oranı, TOBB Yönetiminde Kadın Oranı, TESK Yönetiminde Kadın Oranı, TİSK Yönetiminde Kadın Oranı, MÜSİAD Yönetiminde Kadın Oranı, TİM (Türkiye İhracatçıları Meclisi) ayırımında),	İlgili kurumlar	Yıllık

EK TABLO 1. Tematik Alanlara Göre Önerilen Göstergeler Listesi (YAŞLILIK)

Elde edilebilir göstergeler	Gösterge adı	Veri Kaynağı	Veri Toplama Sıklığı
CEİD-Yaşlılık-Öneri 1	Yaşlı Kadınların Örgün ve Yaygın Eğitim-Öğretime Katılma Oranı	MEB, Eğitim İstatistikleri	Yıllık
CEİD-Yaşlılık-Öneri 2	Birinci Basamak Sağlık Kuruluşlarının Yaş, Cinsiyet ve Engelliliğe Göre Kullanım Oranları	Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, TÜİK	Yıllık
CEİD-Yaşlılık-Öneri 3	Yaş Gruplarına Göre Cinsiyete Dayalı Emeklilik Maaşı Açığı	TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması	Yıllık
CEİD-Yaşlılık-Öneri 4	Tek Başına Yaşayan 65+ Nüfusun Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Riski Altında Olma Oranı	TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması	Yıllık
CEİD-Yaşlılık-Öneri 5	Huzurevlerinde Bakım Alan Kişilerin Yaş, Engellilik ve Cinsiyete Göre Dağılımı	ASHB, EYHGM	Yıllık
CEİD-Yaşlılık-Öneri 6	Gündüz Bakım Merkezlerinde Bakım Alan Kişilerin Yaş, Engellilik ve Cinsiyete Göre Dağılımı	ASHB, EYHGM	Yıllık
CEİD-Yaşlılık-Öneri 7	Evde Bakım Hizmeti Alan Kişilerin Yaş, Engellilik ve Cinsiyete Göre Dağılımı	ASHB, EYHGM	Yıllık

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (**İSTİHDAM**)

	2016						2021					
CEİD-İSTİHDAM 1 Cinsiyete göre işgücüne dâhil olmayanların sayısı ve oranı	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	TOPLAM (Bin)	TOPLAM (%)	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	TOPLAM (Bin)	TOPLAM (%)
	20.052	67,5	8.133	28,0	28.185	48,0	21.612	69,7	9.377	30,2	30.989	49,9
	2016						2021					
CEİD-İSTİHDAM 2 Cinsiyete ve işgücüne dâhil olmama nedenine göre işgücüne dâhil olmayanların sayısı ve oranı	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)
İş bulma ümidi olmayanlar	252	1,2	406	5,0	658	2,3	831	3,8	798	8,5	1.335	4,3
İş aramayıp çalışmaya hazır olan (diğer)	1.177	5,9	584	7,2	1.761	6,3	1.042	4,8	504	5,4	1.546	5,0
Ev işleriyle meşgul	11.098	55,3	-	-	11.098	39,4	9.917	45,9	-	-	9.917	32,0
Eğitim ve öğretime devam ediyor	2.320	11,6	2.220	27,3	4.540	16,1	2.620	12,1	2.559	27,3	5.189	16,7
Emekli	958	4,8	3.201	39,4	4.159	14,8	1.285	5,9	3.710	39,6	4.995	16,1
	2016						2021					
CEİD-İSTİHDAM 3 Cinsiyete göre istihdam edilenlerin sayısı ve istihdam oranı	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)
	8.312	30,6	18.893	69,4	27.205	46,3	9.005	28,0	19.792	62,8	28.797	45,2
	2016						2021					
CEİD-İSTİHDAM 4 Cinsiyete göre istihdam payı	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)
Tarım	2.384	28,7	2.920	15,5	5.304	19,5	2.048	22,7	2.901	14,6	4.948	17,2
Tarım dışı	5.928	71,3	15.973	84,5	21.901	80,5	6.974	77,3	16.903	85,4	23.877	82,8
Tarımda kayıtdışı	2.247	94,3	2.108	72,2	4.355	82,1	1.929	94,2	2.255	77,7	4.184	84,6
Tarım dışı kayıtdışı	1.432	24,2	3.324	20,8	4.756	21,7	1.307	18,7	2.876	17,0	4.183	17,5
Ücretli-yevmiyeli	5.276	63,5	13.101	69,3	18.377	67,5	6.217	69,0	13.920	70,3	20.137	69,9
Kendi hesabına çalışan	734	8,8	3.801	20,1	4.535	16,6	803	8,9	3.844	19,4	4.647	16,1
Ücretsiz aile işçisi	2.190	26,3	864	4,6	3.054	11,3	1.812	20,1	883	4,5	2.695	9,4
İşveren	112	1,3	1.127	6,0	1.239	4,5	174	1,9	1.145	5,8	1.319	4,6
Yarı zamanlı çalışan	1.585	19,1	1.221	6,4	2.806	10,3	1.481	16,5	1.383	7,0	2.864	9,9
	2016						2020					
CEİD-İSTİHDAM 5 Cinsiyete göre sendikalaşma oranı	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)
İşçi sendika üye sayısı ve üyelik oranı	254	7,4	1.182	12,3	1.501	11,4	404	9,7	1.530	15,2	1.946 ²	13,6
Memur sendika üye sayısı ve üyelik oranı	692	39,4	1.065	60,7	1.757	71,6	704	40,9	1.020	59,2	1.724	65,4

² Toplam veri içerisinde "Bilinmeyenler" kategorisi de yer almaktadır. Bu nedenle toplam sayı, kadın ve erkek toplamından yüksektir.

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (İSTİHDAM-DEVAM)

	2014-2015											
CEİD-İSTİHDAM 6 Cinsiyete göre toplam çalışma süreleri	Kadın						Erkek					
	08:03						07:11					
Çalışanların günlük istihdam süreleri	04:32						06:25					
Çalışanların günlük ödenmeyen çalışma süreleri	03:31						00:46					
	2016						2019					
CEİD-İSTİHDAM 7 Cinsiyete göre ne eğitimde ne istihdamda olan genç nüfusun sayısı ve oranı ³	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)
(15-19 yaş)	662	21,6	375	11,6	1.037	16,5	679	23,5	498	16,2	1.177	20,4
(20-24 yaş)	1.308	46,4	493	18,1	1.801	32,5	1.372	48,1	768	26,6	2.140	40,4
	2016						2021					
(15-24 yaş)	1.970	33,5	868	14,6	2.872	24,2	1.893	32,4	1.066	17,5	2.959	24,7
	2016						2021					
CEİD-İSTİHDAM 8 Cinsiyete göre işsizlerin sayısı ve işsizlik oranı ⁴	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)
	1.324	13,7	2.006	9,6	3.330	10,9	1.554	14,7	2.364	10,7	3.919	12,0
Tarım dışı	1.007	18,1	1.759	10,9	2.766	12,8	1.336	20,7	2.401	13,9	3.469	16,0
Geniş tanımlı	2.959	26,6	3.340	15,2	6.299	19,03	3.331	27,4	3.891	17,1	7.222	20,7
Bir yıl ve daha uzun işsiz olanların sayısı ve oranı	339	25,6	347	17,3	686	20,6	543	30,8	507	18,7	1.050	23,5
	2016						2021					
CEİD-İSTİHDAM 9 Cinsiyete göre İŞKUR'a kayıtlı işsizlerden işe yerleştirilenlerin sayısı ve oranı	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)
	247	21,8	542	43,8	27.205	32,3	465	29,2	828	52,4	1.293	40,8
	2016						2021					
CEİD-İSTİHDAM 10 Cinsiyete ve eğitime göre yıllık ortalama esas iş geliri farkı	Kadın (Bin TL)	Erkek (Bin TL)	Cinsiyete göre kazanç farkı (%)			Kadın (Bin TL)	Erkek (Bin TL)	Cinsiyete göre kazanç farkı (%)				
	20.645	26.438	78,1			40.116	50.678	79,2				
Okur-yazar olmayanlar	9.289	12.338	75,3			17.020	23.642	72,0				
Bir okul bitirmeyenler	8.509	15.183	56,0			19.211	29.373	65,4				
Lise altı eğitimliler	11.345	20.032	56,6			23.672	38.058	62,2				
Lise ve dengi okul mezunları	17.107	27.073	63,2			33.359	50.988	65,4				
Yükseköğretim mezunları	32.847	43.598	75,3			56.814	75.360	75,4				

3 TÜİK 2021 yılından itibaren göstergelere ilişkin hesaplama yöntemini değiştirmiştir ve yaş grubuna göre ilgili gösterge verisini paylaşmamaktadır.

4 TÜİK 2021 yılından itibaren ilgili göstergelere ilişkin hesaplama yöntemini değiştirmiştir.

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (İSTİHDAM-DEVAM)

	2016			2021		
CEİD-İSTİHDAM 11 Cinsiyete göre okul öncesi eğitimdeki net okullaşma oranı	Kız Çocuk	Oğlan Çocuk	Toplam	Kız Çocuk	Oğlan Çocuk	Toplam
3-5 yaş	35,1	35,9	35,5	43,9	44,1	44,0
4-5 yaş	45,1	46,3	45,7	55,8	55,9	55,8
5 yaş	57,4	60,1	58,8	81,4	81,8	81,6

Toplam veri içerisinde "Bilinmeyenler" kategorisi de yer almaktadır. Bu nedenle toplam sayı, kadın ve erkek toplamından yüksektir.

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (YOKSULLUK)

	2016						2021					
CEİD-YOKSULLUK 1 Cinsiyete göre görelî yoksul oranı *	Kadın (%)		Erkek (Bin)		Toplam (%)		Kadın (%)		Erkek (Bin)		Toplam (%)	
	18,7		17,3		18,0		18,6		17,4		18,0	
	2016						2021					
CEİD-YOKSULLUK 2 Cinsiyete ve eğitim düzeyine göre görelî yoksulluk oranı	Kadın (%)		Erkek (Bin)		Toplam (%)		Kadın (%)		Erkek (Bin)		Toplam (%)	
	33,8		42,8		35,3		33,2		41,7		34,6	
Okur-yazar olmayanlar												
Bir okul bitirmeyenler												
Lise altı eğitimliler												
Lise ve dengi okul mezunları												
Yükseköğretim mezunları												
	2016						2020					
CEİD-YOKSULLUK 3 Cinsiyete ve maaş türüne göre engelli/malul maaşı alan kişi sayısı ve dağılımı	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)
	334	39,8	506	60,2	840	100	356	41,6	499	58,4	855	100
Şartsız engelli/malul maaşı alan kişi sayısı ve dağılımı	18	13,4	116	86,6	134	100	21	14,8	121	85,2	142	100
Şartlı engelli/malul maaşı alan kişi sayısı ve dağılımı	316	44,8	390	55,2	706	100	335	46,9	378	53,1	713	100
	2016						2020					
CEİD-YOKSULLUK 4 Cinsiyete göre emekli/yaşlı maaşı alan kişi sayısı ve dağılımı	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)
	2.093	23,8	6.718	76,2	8.811	100	2.620	26,1	7.415	73,9	10.035	100
Şartsız emekli/yaşlı maaşı alan kişi sayısı ve dağılımı	1.747	21,3	6.448	78,7	8.195	100	2.085	22,6	7.125	77,4	9.209	100
Şartlı emekli/yaşlı maaşı alan kişi sayısı ve dağılımı	346	56,2	270	43,8	616	100	535	64,8	290	35,2	826	100
	2016						2020					
CEİD-YOKSULLUK 5 Cinsiyete göre dul/yetim maaşı alan kişi sayısı ve dağılımı	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)	Kadın (Bin)	Kadın (%)	Erkek (Bin)	Erkek (%)	Toplam (Bin)	Toplam (%)
	3.307	92,7	262	7,3	3.569	100	3.540	93,0	267	7,0	3.807	100
Şartsız dul/yetim maaşı alan kişi sayısı ve dağılımı	2.971	92,2	251	7,8	3.222	100	3.390	93,0	255	7,0	3.645	100
Şartlı dul/yetim maaşı alan kişi sayısı ve dağılımı	336	96,8	11	3,2	347	100	150	92,8	12	7,2	162	100

* Görelî Yoksulluk Oranı – Gelir Esaslı – Eşdeğer Hane halkı Gelirinin %60 Medyan Altı

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (EĞİTİM)

	2016						2022					
CEİD-EĞİTİM 1 15 yaş ve üzeri nüfusta okur-yazar olmayanların cinsiyete göre dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	2.077.950	84,4	384.654	15,6	2.462.604	100	1.571.980	86,6	241.692	13,4	1.813.671	100
	2016						2022					
CEİD-EĞİTİM 2 Cinsiyete ve eğitim seviyesine göre net okullaşma oranı		Kadın (%)		Erkek (Bin)		Toplam (%)		Kadın (%)		Erkek (Bin)		Toplam (%)
Cinsiyete göre ilkokuldaki net okullaşma oranı		95,2		94,5		94,9		93,1		93,2		93,2
Cinsiyete göre ortaokuldaki net okullaşma oranı		94,4		94,4		94,4		89,7		89,9		89,8
Cinsiyete göre ortaöğretimdeki net okullaşma oranı		80,2		79,4		79,8		89,3		90,0		89,7
	2016						2022					
CEİD-EĞİTİM 3 Cinsiyete, eğitim seviyesine ve okul türüne göre temek örgün eğitimde öğrenci dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
Cinsiyete göre resmi okul öncesi eğitimdeki öğrenci dağılımı	486.260	47,8	531.176	52,2	1.017.436	100	743.202	48,7	783.849	51,3	1.527.051	100
Cinsiyete göre özel okul öncesi eğitimdeki öğrenci dağılımı	89497	46,7	102.173	53,3	191.670	100	166.796	46,6	191.157	53,4	357.953	100
Cinsiyete göre resmi ilkokullardaki öğrenci dağılımı	2.507.804	48,9	2.620.860	51,1	5.128.664	100	2.487.798	48,6	2.634.214	51,4	5.122.012	100
Cinsiyete göre özel ilkokullardaki öğrenci dağılımı	109.205	47,1	122.834	52,9	232.039	100	148.973	47,8	162.916	52,2	311.889	100
Cinsiyete göre resmi ortaokullardaki öğrenci dağılımı	2.236.356	48,7	2.358.986	51,3	4.595.342	100	2.433.504	49,2	2.514.906	50,8	4.948.410	100
Cinsiyete göre özel ortaokullardaki öğrenci dağılımı	127.856	46,0	150.233	54,0	278.089	100	162.382	47,1	182.275	52,9	344.657	100
Cinsiyete göre resmi ortaöğretimdeki öğrenci dağılımı	1.870.221	49,2	1.928.676	50,8	3.798.897	100	2.849.292	41,7	3.130.573	58,3	5.979.865	100
Cinsiyete göre özel ortaöğretimdeki öğrenci dağılımı	224.542	47,5	248.069	52,5	472.611	100	235.320	48,7	328.414	51,3	563.734	100
	2016						2022					
CEİD-EĞİTİM 4 Cinsiyete ve program türüne göre ortaöğretimdeki öğrenci dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
Cinsiyete göre genel ortaöğretimdeki öğrenci dağılımı	1.472.919	48,3	1.574.584	51,7	3.047.503	100	2.005.080	51,1	1.915.003	48,9	3.920.083	100
Cinsiyete göre mesleki ve teknik ortaöğretimdeki öğrenci dağılımı	1.083.474	46,4	1.254.306	53,7	2.337.780	100	645.749	36,3	1.187.968	63,7	1.833.717	100
Cinsiyete göre İmam Hatip Liselerindeki öğrenci dağılımı	379.600	56,1	297.605	43,9	677.205	100	345.482	56,0	271.796	44,0	617.278	100

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (EĞİTİM-DEVAM)

	2016						2022					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
CEİD-EĞİTİM 5 Cinsiyete ve okul türüne göre mesleki ve teknik ortaöğretimdeki öğrenci dağılımı												
Cinsiyete göre resmi mesleki ve teknik ortaöğretimdeki öğrenci dağılımı	784.315	44,0	997.595	56,0	1.781.910	100	608.447	35,9	1.085.701	64,1	1.694.148	100
Cinsiyete göre özel mesleki ve teknik ortaöğretimdeki öğrenci dağılımı	48.503	48,9	50.714	51,1	99.217	100	37.302	26,7	102.267	73,3	139.569	100
	2016						2022					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
CEİD-EĞİTİM 6 Cinsiyete ve eğitim seviyesine göre açık öğretimdeki öğrenci dağılımı												
Cinsiyete göre açık öğretim ortaokulundaki öğrenci dağılımı	211.882	62,7	126.193	37,3	338.075	100	101.714	59,2	70.229	40,8	171.943	100
Cinsiyete göre genel açık öğretim lisesindeki öğrenci dağılımı	510.133	42,1	702.859	57,9	1.212.992	100	636.270	46,1	743.462	53,9	1.379.732	100
Cinsiyete göre mesleki açık öğretim lisesindeki öğrenci dağılımı (IHL hariç)	75.164	37,2	126.644	62,8	201.808	100	31.464	34,8	59.045	65,2	90.509	100
Cinsiyete göre açık öğretim İmam Hatip Lisesindeki öğrenci dağılımı	80.441	66,3	40.894	33,7	121.335	100	52.547	54,7	43.467	45,3	96.014	100
Cinsiyete göre açık öğretim fakültesindeki lisans öğrencilerinin dağılımı	757.334	41,3	1.078.229	58,7	1.835.563	100	1.029.749	46,8	1.172.598	53,2	2.202.347	100
	2016						2022					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
CEİD-EĞİTİM 7 Cinsiyete ve öğrenim düzeylerine göre yükseköğretimdeki öğrenci dağılımı (ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora ayrımında)												
Cinsiyete göre ön lisanstaki öğrenci dağılımı	1.087.063	47,6	1.198.343	52,4	2.285.406	100	1.682.677	51,8	1.567.424	48,2	3.250.101	100
Cinsiyete göre lisanstaki öğrenci dağılımı	1.777.317	45,6	2.123.284	54,4	3.900.601	100	2.214.463	48,4	2.364.584	52,6	4.579.047	100
Cinsiyete göre yüksek lisanstaki öğrenci dağılımı	167.586	40,2	249.498	59,8	417.084	100	174.311	48,7	183.960	51,3	358.271	100
Cinsiyete göre doktoradaki öğrenci dağılımı	35.702	41,5	50.392	58,5	86.094	100	53.361	48,7	56.179	51,3	109.540	100

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (EĞİTİM-DEVAM)

	2016						2022					
CEİD-EĞİTİM 8 Cinsiyete ve yaygın eğitim kurumlarının türlerine göre kursiyer dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
Cinsiyete göre resmi yaygın eğitim kurumlarında kursiyer dağılımı	4.043.096	52,6	3.646.985	47,4	7.690.081	100	2.212.080	59,9	1.209.851	40,1	3.421.931	100
Cinsiyete göre Mesleki Eğitim Merkezi kursiyer dağılımı	38.581	17,2	185.818	82,8	224.399	100	11.814	42,2	16.158	57,8	27.972	100
Cinsiyete göre Kız Teknik Olgunlaşma Enstitüsü kursiyer dağılımı	9.170	72,5	3.485	27,5	12.655	100	1.863	95,7	42	4,3	1.905	100
Cinsiyete göre Halk Eğitim Merkezi kursiyer dağılımı	3.954.941	53,8	3.393.446	46,2	7.348.387	100	2.164.176	60,9	1.162.142	39,1	3.326.318	100
Cinsiyete göre özel yaygın eğitim kurumlarında kursiyer dağılımı	770.758	35,5	1.403.310	64,5	2.174.068	100	1.010.311	34,9	1.863.286	65,1	2.873.597	100
	2016						2022					
CEİD-EĞİTİM 9 Cinsiyete ve eğitim seviyesine göre temel örgün eğitimdeki öğretmen dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
Cinsiyete göre okul öncesindeki öğretmen dağılımı	68.357	94,6	3.871	5,4	72.228	100	59.213	93,8	3.929	6,2	63.142	100
Cinsiyete göre ilkokuldaki öğretmen dağılımı	180.253	59,5	122.708	40,5	302.961	100	201.070	64,8	109.407	35,2	310.477	100
Cinsiyete göre ortaokuldaki öğretmen dağılımı	176.448	54,7	146.232	45,3	322.680	100	222.884	59,2	153.863	40,8	376.747	100
Cinsiyete göre ortaöğretimdeki öğretmen dağılımı	158.397	47,2	177.293	52,8	335.690	100	201.212	51,7	188.095	48,3	389.307	100
Cinsiyete göre genel ortaöğretimdeki öğretmen dağılımı	70.457	46,5	81.001	53,5	151.458	100	103.239	53,3	90.350	46,7	193.589	100
Cinsiyete göre mesleki ve teknik ortaöğretimdeki öğretmen dağılımı	87.940	47,7	96.292	52,3	184.232	100	97.973	50,1	97.745	49,9	195.718	100
Cinsiyete göre Din Öğretimi Genel Müdürlüğündeki öğretmen dağılımı	30.643	48,7	32.282	51,3	62.925	100	26.883	48,1	24.882	51,9	51.765	100

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (EĞİTİM-DEVAM)

	2016						2022					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
CEİD-EĞİTİM 10 Cinsiyete göre ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında burslu öğrenci dağılımı	126.408	52,2	115.943	47,8	242.351	100	181.572	56,7	138.889	43,3	320.461	100
Cinsiyete göre Temel Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarındaki burslu öğrenci dağılımı	33.576	51,7	31.392	48,3	64.968	100	44.509	54,2	37.627	45,8	82.136	100
Cinsiyete göre Ortaöğretim Genel Müdürlüğüne bağlı ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarındaki burslu öğrenci dağılımı	75.359	53,0	66.827	47,0	142.186	100	110.080	57,1	82.854	42,9	192.934	100
Cinsiyete göre Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarındaki burslu öğrenci dağılımı	7.686	49,4	7.870	50,6	15.556	100	3.379	47,8	3.688	52,2	7.067	100
Cinsiyete göre Din Öğretimi Genel Müdürlüğüne bağlı ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarındaki burslu öğrenci dağılımı	9.664	50,0	9.645	50,0	19.309	100	23.381	61,8	14.449	38,2	37.830	100
Cinsiyete göre Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarındaki burslu öğrenci dağılımı	123	37,0	209	63,0	332	100	223	45,1	271	54,9	494	100
	2016						2022					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
CEİD-EĞİTİM 11 Cinsiyete göre Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna bağlı yurtların kapasiteleri	286.623	63,6	164.318	36,4	450.941	100	475.624	62,6	284.214	37,4	759.838	100

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (STEM)													
	2015						2018						
CEİD-STEM 1 Cinsiyete göre Matematik okuryazarlığı ortalama puanı	Kadın		Erkek		Toplam		Kadın		Erkek		Toplam		
	418		423		420		450,7		456,5		454		
CEİD-STEM 2 Cinsiyete göre Fen okuryazarlığı ortalama puanı	429		422		425		472		464,6		468		
CEİD-STEM 3 Cinsiyete göre okuma becerileri ortalama puanı	442		414		428		478,4		453,1		466		
	2017						2022						
CEİD-STEM 4 Cinsiyete ve okul türüne göre Fen Liselerinde öğrenci dağılımı (resmi ve özel okul ayrımında)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	
Cinsiyete göre devlet okullarında Fen Liseleri öğrenci dağılımı	55.325	55,9	43.574	44,1	98.899	100	65.133	49,7	65.900	50,3	131.033	100	
Cinsiyete göre özel okullarda Fen Liseleri öğrenci dağılımı	10.854	50,2	10.753	49,8	21.607	100	30.154	49,4	30.936	50,6	61.090	100	
	2015						2021						
CEİD-STEM 5 Cinsiyete göre mesleki ve teknik ortaöğretim mezunlarının toplam ortaöğretim mezunları içindeki oranı	Kadın (%)		Erkek (%)		Toplam (%)		Kadın (%)		Erkek (%)		Toplam (%)		
	48,4		50,1		49,7		28,9		30,3		29,7		
	2015						2020						
CEİD-STEM 6 Cinsiyete göre Ar-Ge insan kaynağı (meslek grubu ve sektör bazında) dağılımı	Kadın (%)		Erkek (%)		Toplam (%)		Kadın (%)		Erkek (%)		Toplam (%)		
	34,9		65,1		100		35,9		64,1		100		
Cinsiyete göre Araştırmacı Ar-Ge insan kaynağı dağılımı	37,3		62,7		100		26,9		73,1		100		
Cinsiyete göre Teknisyen ve eşdeğeri Ar-Ge insan kaynağı dağılımı	18,5		81,5		100		19,2		80,8		100		
Cinsiyete göre Diğer destek personeli Ar-Ge insan kaynağı dağılımı	27,0		73,0		100		34,4		65,6		100		
Cinsiyete göre Mali ve mali olmayan şirketlerde Ar-Ge insan kaynağı dağılımı	23,6		76,4		100		26,0		74,0		100		
Cinsiyete göre Genel devlette Ar-Ge insan kaynağı dağılımı	28,7		71,3		100		30,1		69,9		100		
Cinsiyete göre Yükseköğretimde Ar-Ge insan kaynağı dağılımı	44,7		55,3		100		45,1		54,9		100		

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (KENTSEL HAKLAR)				
	2020		2021	
CEİD-KENTSEL 1 Türkiye Belediyeler Birliği personelinde kadın oranı(%) ⁵	29,5		32	
CEİD-KENTSEL 2 İl ve ilçe belediyelerinde var olan eşitlik birimi sayısı	24		35	
CEİD-KENTSEL 3 CEMR Avrupa Yerel Yaşamda Kadın – Erkek Eşitliği Şartına İmzacı Belediyelerin Sayısı ⁶	30		35	
	2016		2021	
	Kadın (%)	Erkek (%)	Kadın (%)	Erkek (%)
CEİD-KENTSEL 4 Cinsiyete göre bireylerin yaşanılan çevrede gece kendini güvende hissetme oranı	47,5	71,0	48,1	70,9
CEİD-KENTSEL 5 Cinsiyete göre bireylerin kendini evinde yalnızken güvende hissetme oranı	76,0	86,7	78,1	87,3
CEİD-KENTSEL 6 Cinsiyete göre belediyenin engellilere yönelik hizmetinden memnuniyet oranı	48,5	52,7	45,3	48,4
CEİD-KENTSEL 7 Cinsiyete göre belediyenin hasta ve yoksullara yardım hizmetinden memnuniyet oranı	53,0	58,2	48,3	49,8
CEİD-KENTSEL 8 Cinsiyete göre belediyenin meslek edindirmeye yönelik hizmetinden memnuniyet oranı	56,6	54,9	49,2	46,8
CEİD-KENTSEL 9 Cinsiyete göre belediyenin ışıklandırma hizmetlerinden memnuniyet oranı	74,5	71,4	73,9	72,5
CEİD-KENTSEL 10 Cinsiyete göre güvenlik güçlerinin (polis veya jandarmanın) vatandaşa davranışından duyulan memnuniyet oranı	68,9	72,1	69,2	70,5
CEİD-KENTSEL 11 Cinsiyete göre kamunun asayiş hizmetlerinden memnuniyet oranı	74,8	76,6	73,1	74,7
CEİD-KENTSEL 12 Cinsiyete göre belediyelere ait yeşil alanların miktarından memnuniyet oranı	58,7	58,9	55,8	56,2
CEİD-KENTSEL 13 Cinsiyete göre belediyenin yol/kaldırım yapımı hizmetlerinden memnuniyet oranı	60,7	57,2	57,4	56,0

⁵ TBB Yıllık Faaliyet Raporları (2020,2021). Online erişim: https://www.tbb.gov.tr/Tr/icerik_faaliyet-raporu_25/ (Erişim tarihi: 25.08.2022)

⁶ https://www.tbb.gov.tr/Tr/icerik_cemr-avrupa-yerel-yasamda-kadin-erkek-esitligi-sarti_304 (Erişim tarihi: 25.08.2022)

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (KADIN MÜLTECİLER)													
	2020						2021						
CEİD-KADIN MÜLTECİLER 1 Cinsiyete göre geçici koruma kapsamındaki nüfusun dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	
	1.670.990	46,2	1.947.928	53,8	3.618.918	100	1.695.967	46,2	1.974.102	53,8	3.670.069	100	
	2020						2021						
CEİD-KADIN MÜLTECİLER 2 Geçici koruma kapsamındaki nüfus içinde cinsiyete dayalı okullaşma oranı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	
Cinsiyete göre okul öncesinde öğrencilerin dağılımı	15.794	48,4	16.818	51,6	32.612	100	22.795	49,1	23.585	50,9	46.380	100	
Cinsiyete göre ilkokulda öğrencilerin dağılımı	170.887	48,4	181.968	51,6	352.855	100	174.800	48,3	186.977	51,7	361.777	100	
Cinsiyete göre ortaokulda öğrencilerin dağılımı	134.292	48,9	140.155	51,1	274.447	100	152.363	49,0	158.844	51,0	311.207	100	
Cinsiyete göre lisede öğrencilerin dağılımı	54.177	48,8	56.833	51,2	111.010	100	69.826	51,4	65.946	48,6	135.772	100	
Cinsiyete göre yükseköğretimdeki Suriye vatandaşlarının dağılımı	13.413	36,0	23.823	64,0	37.236	100	18.082	38,1	29.400	61,9	47.482	100	
CEİD-KADIN MÜLTECİLER 3 Eğitim düzeylerine göre geçici koruma kapsamındaki kadınların dağılımı	2018												
	(%)												
Okur Yazar olmayanların oranı	21,9												
Hiç okula gitmemiş veya ilk veya ortaokula devam etmişlerin oranı	58,5												
Ortaokul üzeri eğitim görmüşlerin oranı	19,6												
	2019						2020						
CEİD-KADIN MÜLTECİLER 4 Geçici koruma kapsamındaki mültecilerden çalışma izni olanların cinsiyete göre dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	
	50.690	34,9	94.542	65,1	145.232	100	41.853	33,9	81.721	66,1	123.574	100	

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (KADIN MÜLTECİLER-DEVAM)						
	2019					
CEİD-KADIN MÜLTECİLER 5	(%)					
Geçici koruma kapsamındaki kadınlar içinde çalışanların oranı	8,7					
CEİD-KADIN MÜLTECİLER 6						
Geçici koruma altındaki kadınların aile planlaması hizmetlerine erişim oranı	67,4					
CEİD-KADIN MÜLTECİLER 7						
Geçici koruma altındaki kadınların doğum öncesi bakım hizmetlerine erişim oranı	92,9					
CEİD-KADIN MÜLTECİLER 8						
Geçici koruma altındaki kadınların doğum sonrası bakım hizmetlerine erişim oranı	89,4					
	2020⁷			2021		
CEİD-KADIN MÜLTECİLER 9						
Uluslararası koruma başvurusunda bulunan kişi sayısı	369.400			29.256 ⁸		
	2017			2021		
CEİD-KADIN MÜLTECİLER 10	Çocuk (%)	Kadın (%)	Erkek (%)	Çocuk (%)	Kadın (%)	Erkek (%)
Cinsiyete göre geçici koruma kapsamındaki nüfusun dağılımı ⁹	32	23	45	-	-	-

⁷ 10 Eylül 2018'e kadar BMMYK'ya başvuranların sayısıdır.

⁸ <https://www.goc.gov.tr/uluslararasi-koruma-istatistikler> (Erişim tarihi: 7.09.2022)

⁹ 2021 yılı için GİGM'nün web sitesinde cinsiyet kırılımında veri bulunmamaktadır.

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (**İNSAN/KADIN TİCARETİ**)

	2016			2020		
	Kadın (Sayı)	Erkek (Sayı)	Toplam (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Toplam (Sayı)
CEİD-İNSAN/KADIN TİCARETİ 1 Cinsiyete göre insan ticareti mağdurlarının sayısı	163	18	181	221	61	282

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (SAĞLIK)				
	2016-2018			
CEİD-SAĞLIK 1 Cinsiyete göre doğumda beklenen yaşam süresi (yıl)	Kadın (%)	Erkek (%)	Toplam (%)	
	81	75,6	78,3	
CEİD-SAĞLIK 2 Cinsiyete göre genel sağlık durumundan memnuniyet (memnun, çok memnun) oranı	62,4	74,3	-	
	2019			
CEİD-SAĞLIK 3 Cinsiyete göre düşük fiziksel aktivitede bulunanların oranı	Kadın (%)	Erkek (%)	Toplam (%)	
	53,1	31,7	42,4	
CEİD-SAĞLIK 4 Cinsiyete ve yaş gruplarına göre 15 yaş ve üzerinde tütün ve tütün mamulü kullanma durumunun oranı (Her gün kullananlar)	14,9	41,3	28,0	
CEİD-SAĞLIK 5 Cinsiyete göre 15 yaş ve üzeri nüfusta obezite oranı	24,8	17,3	21,1	
	2016		2017	
CEİD-SAĞLIK 6 Cinsiyete göre toplam kanser insidansı (100.000'de, Dünya Standart Nüfusuna göre)	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
	183,2	259,9	187,0	259,2
	2018		2019	
CEİD-SAĞLIK 7 15 yaş ve üzeri kadınlardan hiç kendi kendine meme muayenesi yapmayanların oranı	60,6		54,3	
	2016		2019	
CEİD-SAĞLIK 8 15 yaş ve üzeri kadınlar arasında hiç servikal smear aldırmayanların oranı	69,3		61,2	
	2019		2020	
CEİD-SAĞLIK 9 Sezaryen doğumların tüm hastane doğumları içindeki oranı	57		56,6	
CEİD-SAĞLIK 10 Anne ölüm oranı (100 bin canlı doğumda)	13,1		13,1 ¹⁰	
	2015			
CEİD-SAĞLIK 11 Gebeliğe bağlı ölümlerin nedenlerinin oranı	Kadın (%)			
Doğrudan obstetrik nedenler	41,1			
Dolaylı obstetrik nedenler	51,5			
Nedeni bilinmeyenler	6,6			

¹⁰ Covid kaynaklı ölümler dâhil edildiğinde 2020 yılı için ilgili değer 19,9'a yükselmektedir.

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (**SAĞLIK-DEVAM**)

	2018
CEİD-SAĞLIK 12 Adölesan (15-19) annelik oranı	Kadın (%) 3,5
CEİD-SAĞLIK 13 Doğum öncesi dört veya daha fazla sayıda bakım hizmeti alanların oranı (15-49 yaş grubu evli ya da ilişkisi olan kadınlar)	90
CEİD-SAĞLIK 14 Doğum sonrası bakım alma oranı (15-49 yaş grubu evli ya da ilişkisi olan kadınlar)	96
CEİD-SAĞLIK 15 Karşılanmamış gebeliği önleyici yöntem kullanımı oranı (15-49 yaş grubu evli ya da ilişkisi olan kadınlar)	12

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (SPOR)

	2018											
CEİD-SPOR 1 Cinsiyete göre lisanslı sporcuların dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)						
	1.646.102	33,5	3.261.853	66,5	4.907.955	100						
CEİD-SPOR 2 Cinsiyete göre faal sporcuların dağılımı	261.849	37,6	433.849	62,4	695.698	100						
	2018						2021					
CEİD-SPOR 3 Federasyonların karar alma mekanizmalarında (en fazla finanse edilen ilk sekiz spor türünün ¹¹ (başkan, genel sekreter)) kadın ve erkek dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Kadın (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	6	5,0	113	95,0	119	100	6	5,0	114	95,0	120	100
CEİD-SPOR 4 Federasyonların yönetim kurullarında (en fazla finanse edilen ilk sekiz spor türünün) kadın ve erkek üye dağılımı	2	25,0	6	75,0	8	100	2	25,0	6	75,0	8	100

¹¹En fazla finanse edilen ilk sekiz spor türü: Türkiye Basketbol Federasyonu, Türkiye Güreş Federasyonu, Türkiye Yüzme Federasyonu, Türkiye Kayak Federasyonu, Türkiye Voleybol Federasyonu, Türkiye Tekvando Federasyonu, Türkiye Golf Federasyonu, Türkiye Bisiklet Federasyonu.

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (KYŞ-Kadınlara Yönelik Şiddet)		
	2014	
CEİD-KYŞ 1 Kadınların yakın ilişkide oldukları erkeklerden maruz kaldıkları farklı şiddet biçimlerinin oranı (15-59 yaş grubundaki kadınların fiziksel, cinsel ve duygusal şiddet ayrımında)	Kadın (%)	
Fiziksel şiddet yaygınlığı	36,0	
Cinsel şiddet yaygınlığı	12,0	
Fiziksel ve/veya cinsel şiddet yaygınlığı	38,0	
Duygusal şiddet yaygınlığı	44,0	
Gebelik döneminde fiziksel şiddet	8,3	
CEİD-KYŞ 2 İsrarlı takip yaygınlığı (15-59 yaş grubu)	27,0	
CEİD-KYŞ 3 Şiddet nedeniyle kurum/kuruluşlara başvuruda bulunan kadınların oranı (%)	11,0	
	2014	
CEİD-KYŞ 4 Sığınma evi sayısı	Kadın (Sayı)	
Bakanlığa bağlı Kadın Konukevi sayısı	145	
Yerel yönetimlere bağlı kadın konukevi sayısı	110	
İçişleri Bakanlığına bağlı kadın konukevi sayısı	32	
Sivil toplum örgütlerine bağlı sığınmaevi sayısı	2	
	1	
	2020	
CEİD-KYŞ 5 Kadın konukevlerinden yararlananların sayısı	Kadın (Sayı)	
Kadın konukevlerinden yararlanan kadınların sayısı	3.766	
Kadın konukevlerinden yararlanan çocukların sayısı	2.413	
CEİD-KYŞ 6 ŞÖNİM sayısı	81	
	2013-2020 Ocak	2021
CEİD-KYŞ 7 ŞÖNİM'lerden yararlananların sayısı	Kadın (Sayı)	Kadın (Sayı)
	482.801	296.399
ŞÖNİM'lerden yararlanan kadınların sayısı (2013-2020 Ocak)	448.409	255.515
ŞÖNİM'lerden yararlanan çocukların sayısı (2013-2020 Ocak)	792	17.726
ŞÖNİM'lerden yararlanan erkeklerin sayısı (2013-2020 Ocak)	33.600	23.159

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (KYŞ-Kadınlara Yönelik Şiddet-DEVAM)		
	2020	
CEİD-KYŞ 8 Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında teknik yöntemlerle takip sistemlerinin kullanıldığı toplam il sayısı	Kadın (Sayı)	
	15	
CEİD-KYŞ 9 Adalet Bakanlığı- Cumhuriyet Başsavcılığı Aile İçi Şiddet Suçları Soruşturma Bürosu sayısı	192	
	2020	2021
CEİD-KYŞ 10 KYTCTŞ ile Mücadele İl Eylem Planı hazırlayan il sayısı	Kadın (Sayı)	Kadın (Sayı)
	81	81
CEİD-KYŞ 11 Üniversitelerdeki Cinsel Taciz ve Saldırı Merkezi sayısı	16	40
CEİD-KYŞ 12 Kadın cinayetlerinin sayısı	2020	2021
BİANET	284	339
Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu	300	425
CEİD-KYŞ 11 Kadınlara yönelik şiddete özel 7/24 hizmet sunan ulusal telefon hattının varlığı (evet/hayır)	Hayır	Hayır
CEİD-KYŞ 12 İstanbul Sözleşmesi'nin yürürlükte olması (evet/hayır)	Evet	Hayır

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (ÇEZE)						
	2018					
CEİD-ÇEZE 1 20-24 yaş grubunda olup 18 ve 15 yaşından önce evlenen kadınların oranı	Kadın (%)					
20-24 yaş grubunda olup 18 yaşından önce evlenen kadınların oranı	14,7					
20-24 yaş grubunda olup 15 yaşından önce evlenen kadınların oranı	2,0					
CEİD-ÇEZE 2 Lanzarote sözleşmesinin yürürlükte olması (evet/hayır)	2018			2021		
	Evet			Evet		
	Hayır			Hayır		
CEİD-ÇEZE 3 ÇEZE ve kadınlar/kız çocuklarına yönelik zararlı geleneksel uygulamaların önlenmesine yönelik ulusal strateji ve eylem planlarının varlığı (evet/hayır)						
	2019					
CEİD-ÇEZE 4 Cinsiyete göre 14-17 yaş grubunda açık öğretim lisesinde kayıtlı olan öğrencilerin oranı	Kadın (sayı)	Kadın (%)	Erkek (sayı)	Erkek (%)	Toplam (sayı)	Toplam (%)
	108.453	43,7	139.927	56,3	248.280	100
	2018					
CEİD-ÇEZE 5 Gebe kalınacak döneme ilişkin doğru bilgiye sahip olanların oranı	Kadın (%)					
15-19 yaş grubundaki kadınlar arasında gebe kalınacak döneme dair doğru bilgiye sahip olanların oranı	17,8					
20-24 yaş grubundaki kadınlar arasında gebe kalınacak döneme dair doğru bilgiye sahip olanların oranı	27,9					
CEİD-ÇEZE 6 20-24 yaş grubundaki 18 yaşından önce evlenen kadınların evlilik kararlarının aileler tarafından alınma oranı	46,0					
CEİD-ÇEZE 7 20-24 yaş grubundaki 18 yaşından önce evlenen kadınların evliliklerinde akraba evliliği oranı	37,0					
CEİD-ÇEZE 8 20-24 yaş grubundaki 18 yaşından önce evlenen kadınların evliliklerinde başlık parası verilme oranı	38,0					
CEİD-ÇEZE 9 20-24 yaş grubundaki 18 yaşından önce evlenen kadınların evliliklerinde nikâh biçimi ve sırasının oranı	2018					
Sadece dini nikâh ile yapılan evliliklerin oranı	7,0					
Her iki nikâhın olduğu, dini nikâhın önce yapıldığı evliliklerin oranı	64,0					
Her iki nikâhın olduğu, resmi nikâhın önce yapıldığı evliliklerin oranı	25,0					
Sadece resmi nikâh ile yapılan evliliklerin oranı	4,0					
	2018					
CEİD-ÇEZE 10 20-24 yaş grubundaki 18 yaşından önce evlenen çiftler arasındaki yaş farkının oranı	Kadın (%)					
Erkeğin 10 ve yaş üzeri büyük olduğu evliliklerin oranı	16,0					
Erkeğin 5-9 yaş büyük olduğu evliliklerin oranı	50,0					
CEİD-ÇEZE 11 Gebe kalınacak döneme ilişkin doğru bilgiye sahip olanların oranı	22,6					

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (MEDYA)

	2016						2021					
CEİD-MEDYA 1 Cinsiyete göre yazılı medyada çalışanların dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
Yayın bölümü	15.704	38,7	24.882	61,3	40.586	100	10.405	38,6	16.548	61,4	26.953	100
Basım ve dağıtım bölümü	2.159	21,8	7.748	78,2	9.907	100	825	6,3	12.354	93,7	13.179	100
	2016						2021					
CEİD-MEDYA 2 Gazete/dergilerin çalışanların görevlerine göre cinsiyet dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
Genel Müdür/Müessese Müdürü	175	22,4	605	77,6	780	100	99	23,7	319	76,3	418	100
Genel Yayın Müdürü	533	23,2	1.763	76,8	2.296	100	321	22,1	1.130	77,9	1.451	100
Genel Yayın Yönetmeni	552	26,9	1.500	73,1	2.052	100	335	25,7	970	74,3	1.305	100
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü	751	28,5	1.885	71,5	2.636	100	600	30,7	1.352	69,3	1.952	100
Sayfa editörü	2.065	45,6	2.466	54,4	4.531	100	1.714	45,0	2.097	55,0	3.811	100
	2016						2021					
CEİD-MEDYA 3 Düzenleyici kurullardaki ve devlete bağlı medya kuruluşlarındaki personelin cinsiyete göre dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
Cinsiyete göre Radyo ve Televizyon Üst Kurulunda çalışanların sayısı ve dağılımı	132	34,3	252	65,6	384	100	243	39,8	367	60,2	610	100
	2016						2021					
Cinsiyete göre İletişim Başkanlığında ¹² çalışanların sayısı ve dağılımı	284	41,0	678	59,0	962	100	322	43,0	410	57,0	772	100
	2016						2018					
CEİD-MEDYA 4 Cinsiyete göre bilgisayar kullanım oranı				Kadın (%)						Erkek (%)		
				45,9						64,1		
				50,6						68,6		
	2016						2022					
CEİD-MEDYA 5 Cinsiyete göre İnternet kullanım oranı				51,9						70,5		
				80,9						89,1		
	2020											
CEİD-MEDYA 6 Cinsiyete göre kendi kişisel sosyal medya hesabına sahip olma oranı				Kadın (%)						Erkek (%)		
				77,1						82,9		
	2016						2022					
CEİD-MEDYA 7 Cinsiyete göre YÖK'e bağlı İletişim Fakültelerinde okuyan öğrencilerin dağılımı ¹³	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	21.968	44,0	27.972	56,0	49.940	100	32.715	47,3	36.421	52,7	69.136	100
CEİD-MEDYA 8 İletişim Fakültelerinde akademik personelin cinsiyete göre dağılımı	832	54,2	702	45,8	1.534	100	1.064	51,2	1.013	48,8	2.077	100

¹² BYEGM 10 Temmuz 2018 tarihinde kapatılarak görev ve yetkilerinin yanı sıra tüm mal varlığı İletişim Başkanlığına devredilmiştir. İlgili gösterge için 2016 yılı verileri BYEGM'e aittir.¹³ Bu göstergenin 2022 yılı verisi yalnızca İletişim Fakültesi ve İletişim Bilirimleri Fakültesi öğrenci sayıları dikkate alınarak hesaplanmıştır.

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (**ADALETE ERİŞİM**)

	2019						2021					
CEİD-ADALETE ERİŞİM 1 Cinsiyete ve uyuğu göre ceza yargılamasında yer alan suçtan zarar görenler ve müştekilerin sayısı (Toplam) ve dağılımı	Kadın(Sayı)	Kadın(%)	Erkek(Sayı)	Erkek(%)	Toplam(Sayı)	Toplam(%)	Kadın(Sayı)	Kadın(%)	Erkek(Sayı)	Erkek(%)	Toplam(Sayı)	Toplam(%)
	642.150	32,6	1.325.353	67,3	1.967.503	100	726.872	34,4	1.388.612	65,6	2.115.484	100
Cinsiyete ve uyuğuna göre ceza yargılamasında yer alan suçtan zarar görenler ve müştekilerin sayısı (Türk) ve dağılımı	599.017	32,7	1.234.156	67,3	1.833.173	100	679.650	34,5	1.292.519	65,5	1.972.169	100
Cinsiyete ve uyuğuna göre ceza yargılamasında yer alan suçtan zarar görenler ve müştekilerin sayısı (Yabancı) ve dağılımı	43.133	32,1	91.197	67,9	134.330	100	47.222	32,9	96.093	67,1	134.330	100
	2019						2021					
CEİD-ADALETE ERİŞİM 2 Cinsiyete ve yaş grubuna göre ceza yargılamasında yargılananların sayısı ve dağılımı	Kadın(Sayı)	Kadın(%)	Erkek(Sayı)	Erkek(%)	Toplam(Sayı)	Toplam(%)	Kadın(Sayı)	Kadın(%)	Erkek(Sayı)	Erkek(%)	Toplam(Sayı)	Toplam(%)
	461.236	10,9	3.784.825	89,1	4.246.051	100	507.147	10,7	4.167.026	89,3	4.722.878	100
Cinsiyete ve yaş grubuna göre (12-14 yaş) ceza yargılamasında yargılananların sayısı ve dağılımı	10.183	10,4	88.020	86,6	98.203	100	10.262	10,8	84.952	89,2	95.214	100
Cinsiyete ve yaş grubuna göre (15-17 yaş) ceza yargılamasında yargılananların sayısı ve dağılımı	10.982	8,0	125.894	92,0	136.876	100	10.885	8,1	122.796	91,9	133.681	100
Cinsiyete ve yaş grubuna göre (18+ yaş) ceza yargılamasında yargılananların sayısı ve dağılımı	440.071	11,0	3.570.901	89,0	4.010.972	100	455.477	10,7	3.784.204	89,3	4.239.681	100
	2019						2021					
CEİD-ADALETE ERİŞİM 3 6284 sayılı Kanuna göre verilen kararların sayısı	Toplam (Sayı)						Toplam (Sayı)					
6284 sayılı Kanuna göre koruma kararı talebi toplam sayısı	264.660						134.501					
6284 sayılı Kanuna göre koruma kararıyla taleplerin reddi sayısı	41.383						15.572					
6284 sayılı Kanuna göre koruma kararıyla taleplerin tam kabul sayısı	169.992						92.323					
6284 sayılı Kanuna göre koruma kararıyla ilgili verilen kararların toplam sayısı	264.753						134.527					
6284 sayılı Kanunla ilgili zorlama hapsi kararına itiraz edenlerin toplam sayısı	1.304						2.489					
6284 sayılı Kanunla ilgili zorlama hapsi kararına itirazların reddine ilişkin toplam sayı	962						1.843					
6284 sayılı Kanunla ilgili zorlama hapsi kararına itirazların kabulüne ilişkin toplam sayı	284						519					
	2019											
CEİD-ADALETE ERİŞİM 4 Yargıya güven konusunda toplumsal cinsiyet temelli farklılıkların ortaya konduğu araştırma sayısı	Toplam (Sayı)											
	5											

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (**ADALETE ERİŞİM-DEVAM**)

	2021					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
CEİD-ADALETE ERİŞİM 5 Cinsiyete göre yargıda görev yapanların sayısı ve dağılımı	7.388	37,8	6.040	62,2	11.973	100
Cinsiyete göre adli yargıda görev yapan hâkim sayısı ve dağılımı	4.882	51,2	4.657	48,8	9.539	100
Cinsiyete göre idari yargıda görev yapan hâkim sayısı ve dağılımı	398	30,2	918	69,8	1.316	100
Cinsiyete göre Bölge Adliye mahkemelerinde görev yapan hâkim sayısı ve dağılımı	792	36,2	1.396	63,8	2.188	100
Cinsiyete göre Bölge İdare mahkemelerinde görev yapan hâkim sayısı ve dağılımı	130	31,4	284	68,1	414	100
Cinsiyete göre Anayasa Mahkemesinde görev yapan hâkim sayısı ve dağılımı	27	21,4	99	78,6	126	100
Cinsiyete göre Danıştay'da görev yapan hâkim sayısı ve dağılımı	239	42,2	327	57,8	566	100
Cinsiyete göre adli yargıda görev yapan Cumhuriyet Savcısı sayısı ve dağılımı	1.140	17,0	5.584	83,0	6.724	100
Cinsiyete göre Bölge Adliye mahkemelerinde görev yapan Cumhuriyet Savcısı sayısı ve dağılımı	18	6,6	256	93,4	274	100
Cinsiyete göre adli yargıda görev yapan Cumhuriyet Başsavcısı sayısı ve dağılımı	3	1,3	223	98,7	226	100
Cinsiyete göre Yargıtay'da görev yapan savcı sayısı ve dağılımı	33	16,2	171	83,8	204	100
Cinsiyete göre Danıştay'da görev yapan savcı sayısı ve dağılımı	24	55,8	19	44,2	43	100

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (**ERKEKLER, ERKEKLİKLER**)

	2019			
CEİD-ERKEKLİK 1 Cinsiyete göre erkeklerin üstünlüğünü onaylayanların dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)
Kadınların erkeklerle aynı haklara sahip olması demokrasinin temel özelliklerinden birisidir	109	9,4	114	9,7
Genelde erkekler kadınlardan daha iyi siyasi lider oluyorlar	534	45,8	716	61,2
Üniversite eğitimi, kız çocuktan çok erkek çocuk için önemlidir	356	30,0	417	35,3
Ülkede, eğer insanlar iş bulamıyorsa, çalışmak kadınlardan çok erkeklerin hakkıdır	551	46,6	685	57,8
Genel olarak, erkekler kadınlardan daha iyi şirket yöneticisi oluyor	480	41,6	637	55,3
Erkeğin karsını dövmesi bazen gerekir	60	5,0	39	3,2
	2021			
CEİD-ERKEKLİK 2 Cinsiyete göre hanede karar alıcı olma oranı	Ortak Karar (%)	Tek Bir Kişi		
		Kadın (%)	Erkek (%)	Toplam (%)
Taşınırken ev seçiminde	88,4	6,2	5,3	11,6
Evde ne pişirileceği/yeneceği konusunda	70,4	27,7	1,9	29,6
Çocukların eğitimi konusunda	90,6	6,3	3,0	9,4
Çocukların kılık kıyafet gibi ihtiyaçları konusunda	86,4	11,7	1,9	13,6
Akraba ilişkileri	93,3	3,4	3,3	6,7
Komşularla ilişkiler	93,1	4,4	2,6	6,9
Mobilya, beyaz eşya ve ev aletlerini satın alırken seçiminde	88,3	8,3	3,4	11,7
Günlük alışveriş konularında	81,2	14,7	4,1	18,8
Harcamaların önceliklendirilmesinde	85,4	6,4	8,2	14,6
Ailece ev dışında yapılan yeme içme ve eğlence gibi etkinliklerde	94,2	3,0	2,8	5,8
Tatil biçimi ve yeri konusunda	94,7	2,4	2,9	5,3

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (**ERKEKLER, ERKEKLİKLER-DEVAM**)

	2016			2021			
	Kadın (%)	Erkek (%)	Toplam (%)	Hanehalkı Ferdî Değil (%)	Kadın (%)	Erkek (%)	Toplam (%)
CEİD-ERKEKLİK 3 Cinsiyete göre ev içi iş bölümüne katılanların oranı							
Yemek yapma	91,2	8,8	96,9	3,8	85,4	10,8	96,2
Günlük yiyecek-içecek alışverişi	54,5	45,5	96,8	4,0	46,7	49,3	96,0
Aylık faturaların ödenmesi	22,3	77,7	95,1	4,7	21,2	74,1	95,3
Küçük bakım onarım tamir	11,1	88,9	80,6	25,2	9,6	65,2	74,8
Evin badanası boyası	19,6	80,4	49,0	54,3	8,1	37,6	45,7
Ütü	89,7	10,3	89,6	6,7	81,8	11,5	93,3
Çamaşır (çamaşır makinesini kullanmak dâhil)	91,3	8,8	97,0	3,4	85,6	11,0	96,6
Bulaşık (bulaşık makinesini kullanmak dâhil)	90,8	9,2	97,5	2,6	85,6	11,8	97,4
Basit dikiş, düğme dikme	92,4	7,6	93,7	8,1	83,0	9,0	91,9
Akşamları çay servisi	89,3	10,7	97,8	3,0	83,4	13,6	97,0
Sofranın kurulup kaldırılması	89,9	10,1	98,0	2,5	84,8	12,7	97,5
Evin günlük toplanması ve temizlenmesi	91,3	8,7	97,1	3,6	85,4	11,1	96,4
Evin haftalık aylık temizliği	92,0	8,0	90,9	8,8	80,9	10,3	91,2
Çocuk bakımı	-	-	-	3,3	94,4	2,3	96,7
	2014						
CEİD-ERKEKLİK 4 Şiddet faili erkeklerin çalışma statusüne göre oranı	Erkek (%)						
Çalışıyor	36,9						
Çalışmıyor	38,9						
	2014						
CEİD-ERKEKLİK 5 Şiddet faili erkeklerin eğitim düzeylerine göre oranı	Erkek (%)						
Eğitimi yok	43,3						
İlkokul	40,9						
Ortaokul	35,8						
Lise	29,8						
Lisans ve lisansüstü	20,5						

¹⁶ 2016 ve 2021 yılları verileri hesaplamaya yeni katılan "hanehalkı ferdi değil" kategorisi sebebiyle farklıdır.

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (**ERKEKLER, ERKEKLİKLER-DEVAM**)

	2016											
CEİD-ERKEKLİK 6 Cinsiyete göre çocuklarını cezalandıran ebeveynlerin oranı	Anne (%)			Baba (%)			Toplam (%)					
Odaya kapatma	9,5			8,1			8,9					
Oyun oynamasına izin vermeme	38,1			40,2			39,0					
Harçlığını kesme	13,3			15,3			14,2					
TV izlemesine izin vermeme	40,5			41,2			40,8					
Azarlama	76,2			67,8			72,6					
Bir süre konuşmama	26,4			17,4			22,5					
Bir süre istediklerini almama	36,6			31,6			34,4					
Arkadaşları ile görüştürmeme	16,0			12,2			14,3					
Dövme	25,6			14,3			20,7					
Tokat atma	37,5			26,2			32,6					
İnterneti yasaklama	47,3			50,5			48,7					
Cep telefonunu yasaklama	30,0			30,8			30,3					
Diğer	0,2			0,5			0,3					
	2019						2022					
CEİD-ERKEKLİK 7 Cinsiyete göre tek ebeveynli hanelerin dağılımı	Anne(Sayı)	Anne(%)	Baba(Sayı)	Baba(%)	Toplam(Sayı)	Toplam(%)	Anne(Sayı)	Anne(%)	Baba(Sayı)	Baba(%)	Toplam(Sayı)	Toplam(%)
	1.726.532	78,2	482.739	21,8	2.209.271	100	1.964.085	77,0	585.315	23,0	2.549.400	100
	2020						2022					
CEİD-ERKEKLİK 8 Babaların çocuk bakımına ayırdıkları süre	Baba(%)						Baba(%)					
Çocuklarla ilgilenme	51						44					
Beraber gezme	45						38					
Oyun oynama	36						33					
Kreş/okul sorunlarıyla ilgilenme	27						26					
Ders çalıştırma	29						25					
Kitap okuma	19						20					
Uyutma	13						19					
Yemek yedirme	13						21					
Yıkama	10						15					
Alt değiştirme	8						-					

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (**DİN HİZMETLERİNE ERİŞİM**)

	2016						2022					
CEİD-DİN HİZMETLERİ 1 Cinsiyete göre Din hizmetlerini yönetenlerin sayısı	Kadın (Sayı)		Erkek (Sayı)		Toplam (Sayı)		Kadın (Sayı)		Erkek (Sayı)		Toplam (Sayı)	
Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) başkan	0		1		1		0		1		1	
Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) başkan yardımcıları	1		4		5		1		4		5	
Din İşleri Yüksek Kurulu (DİYK) başkan	0		1		1		0		1		1	
Din İşleri Yüksek Kurulu (DİYK) üyeleri	0		14		14		6		76		82	
	2016						2021					
CEİD-DİN HİZMETLERİ 2 Cinsiyete göre Diyanet İşleri Başkanlığındaki müftülerin sayısı	Kadın (Sayı)		Erkek (Sayı)		Toplam (Sayı)		Kadın (Sayı)		Erkek (Sayı)		Toplam (Sayı)	
	0		81		81		0		81		81	
	2016											
CEİD-DİN HİZMETLERİ 3 Cinsiyete göre Diyanet İşleri Başkanlığında aile dini rehberlik bürolarında çalışanların sayısı ve dağılımı	Kadın (Sayı)		Erkek (Sayı)		Toplam (Sayı)		Kadın (Sayı)		Erkek (Sayı)		Toplam (Sayı)	
	243		31,8		521		68,2		764		100	
	2019						2021					
CEİD-DİN HİZMETLERİ 4 Cinsiyete göre Diyanet İşleri Başkanlığında çalışan personelin sayısı ve dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	17.824	17,1	86.990	82,9	104.814	100	25.063	19,2	105.445	80,8	130.508	100
	2016						2019					
	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
Merkez	79	7	1.043	93	1.122	100	111	8,0	1.291	92,0	1.402	100
Taşra	17.744	16,1	92.721	83,9	110.465	100	17.624	17,3	84.457	82,7	102.081	100
Eğitim merkezi müdürlükleri	63	5,8	1.021	94,2	1.084	100	89	7,0	1.180	93,0	1.269	100
Yurtdışı teşkilatı	0	0	53	100	53	100	0	0	62	100	62	100
	2016						2022					
CEİD-DİN HİZMETLERİ 5 Cinsiyete göre Din Öğretimi Genel Müdürlüğündeki öğretmen dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	37.389	51,6	35.032	48,4	72.421	100	27.721	57,8	20.247	42,2	47.968	100
	2016						2022					
CEİD-DİN HİZMETLERİ 6 Cinsiyete göre YÖK İlahiyat fakülteleri öğretim üyelerinin sayısı ve dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	440	19,6	1.801	80,4	2.241	100	702	21,3	2.594	78,7	3.296	100

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (**DİN HİZMETLERİNE ERİŞİM-DEVAM**)

	2016						2020					
CEİD-DİN HİZMETLERİ 7 Yaş ve cinsiyete göre hac ibadetini gerçekleştirenlerin sayısı ve dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	287.625	57,0	217.377	43,0	505.002	100	72.140	56,3	56.087	43,7	128.227	100
Hac	43.977	52,0	40.660	48,0	84.637	100	40.799	52,5	36.973	47,5	77.772	100
Umre	243.648	58,0	176.717	42,0	420.365	100	31.341	62,1	19.114	37,9	50.455	100
	2019						2020					
CEİD-DİN HİZMETLERİ 8 Cinsiyete göre Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an kurslarına giden öğrencilerin sayısı ve dağılımı ¹⁴	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	44.083	50,2	43.707	49,8	87.790	100	310.078	80,4	75.701	19,6	385.779	100
4-6 yaş grubu	194.787	58,4	138.714	41,6	333.501	100	53.388	50,6	51.981	49,4	105.369	100
	2016						2019					
CEİD-DİN HİZMETLERİ 9 Cinsiyete ve program türlerine göre YÖK'e bağlı üniversitelerde İlahiyat alanında eğitim gören öğrencilerin sayısı ve dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	194.787	58,4	138.714	41,6	333.501	100	220.194	59,2	151.703	40,8	371.897	100
Önlisans	138.378	59,6	93.693	40,4	232.071	100	141.810	59,2	97.646	40,8	239.456	100
Lisans	51.423	59,3	35.273	40,7	86.696	100	72.053	62,2	43.797	37,8	115.850	100
Yüksek lisans	4.355	37,0	7.414	63,0	11.769	100	4.946	41,8	6.895	58,2	11.841	100
Doktora	631	21,3	2.334	78,7	2.965	100	1.385	29,2	3.365	70,8	4.750	100
	2019						2021					
CEİD-DİN HİZMETLERİ 10 Kadınların eşit kullanımına/katılımına (namaz yeri, tuvalet, abdest yeri, vb.) uygun cami/ibadet yerlerinin oranı ¹⁵	Toplam (Sayı)			Toplam (%)			Toplam (Sayı)			Toplam (%)		
	10.850			12,8			Namaz yeri	68.383		55,5		
							Abdest yeri	32.965		35,7		
	2016						2019					
CEİD-DİN HİZMETLERİ 11 Cinsiyete göre DİB'e bağlı aile rehberlik birimlerine başvuranların oranı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	2.174	12,9	14.643	87,1	16.817	100	12.273	87,1	1.810	12,9	14.083	100

¹⁴ Toplam sayılar 4-6 yaş grubu Kur'an kursuna giden öğrencileri kapsamamaktadır.

¹⁵ 2019 ve 2021 yıllarının veri kaynakları farklıdır.

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (**SİYASAL KARARLARA KATILIM**)

	(01.11) 2015						2021					
CEİD-SİYASET 1 Cinsiyete göre ulusal parlamentoya seçilen temsilcilerin sayısı ve dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	81	14,7	469	85,3	550	100	101	17,4	481	82,6	582	100
	2016						2019					
CEİD-SİYASET 2 Cinsiyete göre belediye başkanlarının sayısı ve dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	40	2,9	1.357	97,1	1.397	100	41	3,0	1.348	97,0	1.389	100
	2016						2022					
CEİD-SİYASET 3 Cinsiyete göre belediye meclis üyelerinin sayısı ve dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	2.198	10,7	18.300	89,3	20.498	100	2.284	11,0	18.461	89,0	20.745	100
	2019						2022					
CEİD-SİYASET 4 Cinsiyete göre önde gelen siyasal partilerin merkez yönetim kurullarında yer alanların sayısı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
Adalet ve Kalkınma Partisi												
Başkan	0	-	1	-	1	-	0	-	1	-	1	-
Başkan yardımcıları	5	-	10	-	15	-	1	-	7	-	8	-
Merkez yönetme kurulu üyeleri	6	-	19	-	25	-	5	-	22	-	27	-
Cumhuriyet Halk Partisi												
Başkan	0	-	1	-	1	-	0	-	1	-	1	-
Başkan yardımcıları	4	-	11	-	15	-	3	-	14	-	17	-
Merkez yönetme kurulu üyeleri	4	-	11	-	15	-	5	-	12	-	17	-
Halkların Demokratik Partisi												
Başkan	1	-	1	-	2	-	1	-	1	-	2	-
Başkan yardımcıları	4	-	7	-	11	-	5	-	7	-	12	-
Merkez yönetme kurulu üyeleri	11	35,5	20	64,5	31	100	11	36,7	19	63,3	30	100
Milliyetçi Hareket Partisi												
Başkan	0	-	1	-	1	-	0	-	1	-	1	-
Başkan yardımcıları	1	-	14	-	15	-	2	-	10	-	12	-
Merkez yönetme kurulu üyeleri	10	13,3	65	86,7	75	100	5	6,7	70	93,3	75	100
İyi Parti												
Başkan	1	-	0	-	1	-	1	-	0	-	1	-
Başkan yardımcıları	4	-	15	-	19	-	4	-	12	-	16	-
Merkez yönetme kurulu üyeleri	5	25,0	15	75,0	20	100	20	27,4	53	72,6	73	100

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (SİYASAL KARARLARA KATILIM-DEVAM)

	2016						2019					
CEİD-SİYASET 5 Cinsiyete göre seçimlerde siyasal parti aday listelerinden aday olanların sayısı ve dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	2.625	26,6	7.236	73,4	9.861	100	996	20,5	3.855	79,5	4.851	100
	2019											
CEİD-SİYASET 6 Cinsiyete göre yerel seçimlerde kazanan adayların sayısı ve dağılımı	Kadın (Sayı)		Kadın (%)		Erkek (Sayı)		Erkek (%)		Toplam (Sayı)		Toplam (%)	
	7.883		3		284.212		97		292.095		100	
Büyükşehir Belediye Başkanı	3		10		27		90		30		100	
Büyükşehir İlçe Belediye Başkanı	25		5		494		95		519		100	
Belediye Meclis Üyesi	2.284		11		18.461		89		20.745		100	
İl Belediye Başkanı	1		2		50		98		51		100	
İlçe ve Belde Belediye Başkanı	12		2		777		98		789		100	
İl Genel Meclis Üyesi	48		4		1.223		96		1.271		100	
Köy Muhtarı	115		1		18.081		99		18.196		100	
Mahalle Muhtarı	970		2		31.049		98		32.019		100	
Köy İhtiyar Meclis Üyesi	1.007		1		79.689		99		80.696		100	
Mahalle İhtiyar Heyeti Üyesi	3.418		2		134.362		98		137.780		100	
	2016						2021					
CEİD-SİYASET 7 Cinsiyete göre seçilmiş uzman meslek gruplarında çalışanların sayısı ve dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
Büyükelçi	43	17,6	201	82,4	244	100	73	26,5	202	73,5	275	100
Başkonsolos	10	13,1	66	86,9	76	100	13	14,1	79	85,9	92	100
Mülki idare amiri	38	0,1	2.108	99,9	2.146	100	101	5,2	1.828	94,8	1.939	100
Vali	3	3,7	78	96,3	81	100	2	2,5	79	97,5	81	100
Kaymakam ¹⁷	14	1,6	852	98,4	866	100	81	7,1	1.059	92,9	1140	100
Polis	15.003	6	235.735	94	250.738	100	22.099	8,4	240.984	91,6	263.083	100

¹⁷ 2021 Kaymakam sayılarına, kaymakam adayları da dâhildir.

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (**SIYASAL KARARLARA KATILIM-DEVAM**)

	2020						2021					
CEİD-SİYASET 8 Bürokrasinin yönetiminde cinsiyet dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
Kamu çalışanları	-	40,3	-	59,7	-	100	-	40,6	-	59,4	-	100
Bakan	2	12,5	14	87,5	16	100	1	5,9	16	94,1	17	100
Üst Düzey yönetici ⁴	-	11,7	-	88,3	-	100	-	12,2	-	87,8	-	100
Genel Müdür	8	29,6	19	71,4	27	100	11	37,9	18	62,1	29	100
Genel Müdür Yardımcısı	16	30,2	37	69,8	53	100	12	21,1	45	78,9	57	100
	2016						2019					
Daire Başkanı	-	13,6	-	-	-	-	420	17	2.102	83	2.522	100
	2019						2022					
CEİD-SİYASET 9 Cinsiyete göre TMMOB yönetim Kurulu üyelerinin sayısı ve dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	2	8	22	92	24	100	6	25	18	75	24	100
	2019						2022					
CEİD-SİYASET 10 Cinsiyete göre Türk Tabipler Birliği (TTB) Merkez konseyi üyelerinin sayısı ve dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	4	36	7	64	11	100	4	36	7	64	11	100
	2017						2022					
CEİD-SİYASET 11 Cinsiyete göre YÖK'e bağlı üniversitelerde rektör olarak görev yapanların sayısı ve dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	16	8,9	164	91,1	180	100	19	9,9	172	90,1	191	100
	2016						2021					
CEİD-SİYASET 12 Cinsiyete göre Merkez Bankası yönetiminde yer alanların sayısı ve dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	0	0	7	-	7	-	2	-	5	-	7	-
	2016						2020					
CEİD-SİYASET 13 Cinsiyete göre Borsa İstanbul'da (BİST) işlem yapabilen şirket yöneticilerinin sayısı ve dağılımı	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)	Kadın (Sayı)	Kadın (%)	Erkek (Sayı)	Erkek (%)	Toplam (Sayı)	Toplam (%)
	428	12,7	2.939	87,3	3.367	100	458	17	2.240	83	2.698	100

⁴ Bu verilere büyükşehir belediyeleri, kuruluşları ve belediyelerin üst düzey unvanları, TBMM, Askeri Personel, Merkez Bankası ve MİT Çalışanları dâhil değildir.

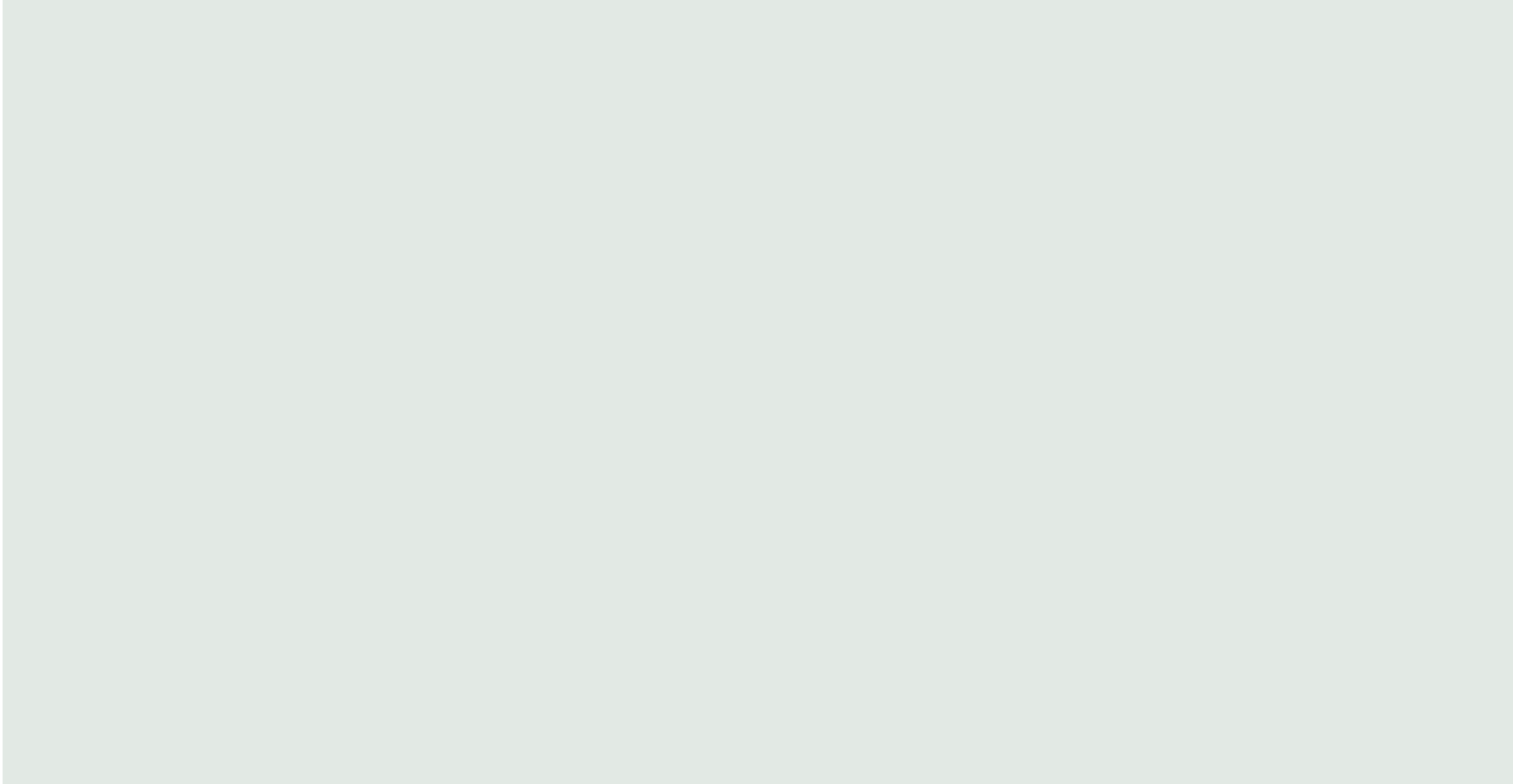
Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (**YAŞLILIK**)

	2019	
	Kadın (%)	Erkek (%)
CEİD-YAŞLILIK 1 Cinsiyete göre Yaşlı Nüfusun Okuma Yazma Bilmeyenlerin Oranı	32,6	8,2
CEİD-YAŞLILIK 2 Cinsiyete göre Yaşlı Nüfusun Bitirilen Eğitim Düzeyi Oranları		
Okuma yazma bilenler	22,8	13,8
İlkokul mezunu	34,7	53,7
Ortaokul veya dengi mezunu	3,3	7,7
Lise veya dengi mezunu	3,9	7,7
Yükseköğretim Mezunu	2,7	8,9
CEİD-YAŞLILIK 3 Cinsiyete göre doğumda beklenen yaşam süresi (yıl)	81,3	75,9
CEİD-YAŞLILIK 4 Cinsiyete göre 65 yaşında beklenen yaşam süresi (yıl)	19,6	16,3
CEİD-YAŞLILIK 5 Yaş grubu ve cinsiyete göre kişisel bakım faaliyetlerini gerçekleştirirken zorluk çeken yaşlıların oranı		
Kendi kendine beslenme	-	-
65-74 yaş	11,2	5,0
75+ yaş	24,0	18,8
Yatağa girme/kalkma ve sandalyeye oturma/kalkma	-	-
65-74 yaş	18,1	5,0
75+ yaş	37,6	18,8
Giyinme ve elbiselerini çıkarma	-	-
65-74 yaş	17,4	11,3
75+ yaş	26,3	20,8
Tuvalet kullanımı	-	-
65-74 yaş	16,5	8,3
75+ yaş	36,0	22,5
Banyo yapma/duş alma	-	-
65-74 yaş	16,8	9,0
75+ yaş	44,9	25,4

Tablo 2 Mevcut Gösterge Verileri (**YAŞLILIK-DEVAM**)

	2019	
CEİD-YAŞLILIK 6 Yaşlı nüfusun cinsiyete göre obezite oranı	Kadın (%)	Erkek (%)
	36,2	19,9
CEİD-YAŞLILIK 7 Ölen yaşlıların ölüm nedenlerine ve cinsiyete göre oranı	Kadın (%)	Erkek (%)
Dolaşım sistemi hastalıkları	45,2	37,8
İyi huylu ve kötü huylu tümörler	10,7	20,0
Solunum sistemi hastalıkları	13,9	16,7
Endokrin, beslenme ve metabolizmayla ilgili hastalıklar	5,8	3,8
Sinir sistemi ve duyu organları hastalıkları	6,4	4,2
Dışsal yaralanma nedenleri ve zehirlenmeler	1,4	1,8
CEİD-YAŞLILIK 8 Yaşlı nüfusun cinsiyete göre yoksulluk oranı	Kadın (%)	Erkek (%)
	15,9	12,1
CEİD-YAŞLILIK 9 Cinsiyete göre yaşlı nüfusun istihdam oranı	5,5	19,4
	2019	
CEİD-YAŞLILIK 10 Cinsiyete göre ücret farkı (60+) (yüzde)	Fark (%)	
	29,9	
CEİD-YAŞLILIK 11 Cinsiyete göre sosyal koruma kapsamında yardım ve maaş alan 65+ kişi sayısı	Kadın (Bin)	Erkek (Bin)
Toplam emekli/yaşlı maaşı alan kişi sayısı	2.536	7.313
CEİD-YAŞLILIK 12 Son üç ay içerisinde yaşlıların cinsiyete göre internet kullanımı oranı		
	20,4	34,9

KAYNAKÇA

Uluslararası Belgeler ve Sözleşmeler

Avrupa Komisyonu (1992). Avrupa Yerel Yaşamda Kadın – Erkek Eşitliği Şartı <http://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/625>

Avrupa Komisyonu (2011). Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1169>

BM. (1981). Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi (CEDAW). <http://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/684>

BM. (1995). Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/733>

BM. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları. <https://turkiye.un.org/tr/sdgs>

Türkiye CEDAW Sivil Toplum Yürütme Kurulunun BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi'ne Sunduğu 8. Periyodik Dönem Gölge Raporu (2021), <https://kadinininsanhaklari.org/yayinlar/raporlar/>

U.N. (1995). The 1995 Beijing Platform for Action. Erişim Adresi: <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/159>

Ulusal Politika Belgeleri

Resmi Gazete, (2013). 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/308>

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (2022), 2022 Yılı Performans Programı <https://www.aile.gov.tr/media/97614/2022-performans-programi.pdf>

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (2021), 2021 Yılı Performans Programı <https://www.aile.gov.tr/media/72684/acshb-2021-yili-performans-programi.pdf>

T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (2021), 2021 Yılı Faaliyet Raporu. <https://www.aile.gov.tr/media/100242/2021-yili-faaliyet-raporu.pdf>

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (2021), Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1793>

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (2018), Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2018-2023. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/887>

T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (2008), Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013, <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/110>

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, (2020), Program Bütçeye Geçiş Süreci ve 2020 Yılı İdare Performans Programları. Erişim Adresi: <https://www.sbb.gov.tr/program-butceye-gecis-sureci-ve-2020-yili-idare-performans-programlari/>

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, (2022), 2022-2024 Bütçe Hazırlama Rehberi
<https://www.sbb.gov.tr/2022-2024-donemi-butce-cagrisi-ve-eki-butce-hazirlama-rehberi/>

T.C. Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, (2018), 11. Kalkınma Planı (2019-2023).
<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/831>

T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı, (2022), 2022 Yılı Performans Programı
<https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2022/01/HMB-2022-Yili-Performans-Programi.pdf>

T.C. Kalkınma Bakanlığı, (2013). 10. Kalkınma Planı (2014-2018).
<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/114>

Yerel Yönetimler

Türkiye Belediyeler Birliği Strateji Planı https://www.tbb.gov.tr/online/stratejik_plan_2020/index.html

Adana Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı
https://www.adana.bel.tr/panel/uploads/stratejikplani_v/files/2020-2024-adana-buyuksehir-belediyesi-stratejik-plani.pdf

Ankara Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı
<https://www.ankara.bel.tr/files/2022/04/06/c2dd96f266679134a44d544972fd36dc.pdf>

Ankara Büyükşehir Belediyesi Yerel Eşitlik Eylem Planı
<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/2055>

Antakya Toplumcu Halk Gazetesi Web Sitesi:
<https://www.antakyagazetesi.com/defne-kadin-dayanisma-merkezi-hizmette/> Son Erişim Tarihi: 20.05.2021.

Antalya Büyükşehir Belediyesi Strateji
https://www.antalya.bel.tr/Content/UserFiles/Files/Raporlar%2FStratejikPlan%2F2020-2024_Stratejik_Plan.pdf

Aydın Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı
https://aydin.bel.tr/Content/files/Stratejik%20Planlar/2020-2024_stratejik_plan.pdf

Aydın Büyükşehir Belediyesi Web Sitesi: <https://aydin.bel.tr/> Son Erişim Tarihi: 20.05.2021.

Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı
http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/poBHM+BBB_Stratejik_Plan_2020-2024.pdf

Bursa Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı
https://www.bursa.bel.tr/dosyalar/yayinlar/200214035642_2020---2024-Stratejik-Plan.pdf

Bursa Büyükşehir Belediyesi Web Sitesi: <https://www.bursa.bel.tr/> Son Erişim Tarihi: 20.05.2021.

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı

http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/ZYgHQ+DISKI_2020-2024_STRATEJIK_PLANI.pdf

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Web Sitesi: <https://www.diyarbakir.bel.tr/> Son Erişim Tarihi: 20.05.2021.

Denizli Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı

http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/XNB44+DENIZLLI_BB-SP2019-2023.pdf

Denizli Büyükşehir Belediyesi Web Sitesi: <https://www.denizli.bel.tr/> Son Erişim Tarihi: 20.05.2021.

Erzurum Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı

http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/bMEwS+stratejik_plan_2021_guncel_07_12_2021.pdf

Erzurum Büyükşehir Belediyesi Web Sitesi: <https://www.erkurum.bel.tr/> Son Erişim Tarihi: 20.05.2021.

Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı

http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/WLXPM+eskisehir_sp.pdf

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı

http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/LXhOy+Gaziantep_Buyuksehir_Belediyesi_2020-2024_Stratejik_Plan.pdf

Hatay Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı

http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/oct9c+Hatay_20-24_SP.pdf

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı

<http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/4mFEW+iBB-STRATEJIK-PLAN-2020-2024.pdf>

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yerel Eşitlik Eylem Planı

<https://www.ibb.istanbul/Uploads/2021/3/Yerel-Esitlik-Eylem-Plani.pdf>

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Web Sitesi: <https://www.ibb.istanbul/> Son Erişim Tarihi: 20.05.2021.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı

http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/D6l8q+IZMIR_SP.pdf

İzmir Büyükşehir Belediyesi Web Sitesi: <https://www.izmir.bel.tr/> Son Erişim Tarihi: 20.05.2021.

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı

http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/ni5Lc+Kahramanmaras_Buyuksehir_Belediyesi_2020-2024_Donemi_Stratejik_Plan.pdf

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı

http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/sls36+kbb_stratejik_plan_2020_2024.pdf

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Web Sitesi, <https://www.kayseri.bel.tr/> Son Erişim Tarihi: 20.05.2021.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı

http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/QpVpY+Kocaeli_Belediyesi_2020-2024_Stratejik_Plan.pdf

Konya Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı

http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/NBgyy+stratejik_plan.pdf

Konya Büyükşehir Belediyesi Web Sitesi, <https://www.konya.bel.tr/> Son Erişim Tarihi: 20.05.2021.

Malatya Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı

http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/NU8zQ+Malatya_BB_Str_Plan_2020_2024.pdf

Malatya Büyükşehir Belediyesi Web Sitesi, <https://www.malatya.bel.tr/> Son Erişim Tarihi: 20.05.2021.

Manisa Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı

http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/gGm4e+Manisa_Belediyesi_2020-2024_Stratejik_Plan.pdf

Mardin Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı

http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/fjDko+Mardin_Buyuksehir_Belediyesi_2020-2024_Stratejik_Plan.pdf

Mardin Büyükşehir Belediyesi Web Sitesi, <https://www.mardin.bel.tr/> Son Erişim Tarihi: 20.05.2021.

Mersin Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı

http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/pe7vc+MERSIN_BB_2024-2024_STRATEJIK_PLANI_GUNCELLENMIS_VERSIYONU_.pdf

Mersin Büyükşehir Belediyesi Yerel Eşitlik Eylem Planı

<https://mersin.bel.tr/upload/dosyalar/yerel%20e%C5%9Fitlik%20plan%C4%B1.pdf>

Muğla Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı

http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/YRnMW+Mugla_20-24_22_Gnc_.pdf

Ordu Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı

http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/XvoFM+ordu_sp.pdf

Sakarya Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı

http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/HHe3U+Sakarya_Buyuksehir_Belediyesi_2020-2024_Stratejik_Plan.pdf

Sakarya Büyükşehir Belediyesi Web Sitesi, <https://www.sakarya.bel.tr/> Son Erişim Tarihi: 20.05.2021.

Samsun Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı

http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/z7Lfc+samsun_bsb_guncel.pdf

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı

http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/j1DbE+Sanliurfa_Buyuksehir_Belediyesi_2020-2024_Donemi_Stratejik_Plan.pdf

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Web Sitesi, <https://www.sanliurfa.bel.tr/> Son Erişim Tarihi: 20.05.2021.

Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı

http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/mMJG4+Stratejik_Plan.pdf

Trabzon Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı

<http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/Vm5Ka+20-24.pdf>

Trabzon Büyükşehir Belediyesi Web Sitesi, <https://www.trabzon.bel.tr/> Son Erişim Tarihi: 20.05.2021.

Van Büyükşehir Belediyesi Strateji Planı http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/4hw2q+van_bb.pdf

Uluslararası Raporlar

Barbieri, D., Karu, M., Lestón, I. R., Mollard, B., & Reingardé, J. (2017).

Gender equality index 2017: methodological report. Publications Office of the European Union.

Berlin Bütçesi Cilt 4 Plan 05 2020/2021 (Berlin Haushalt 2020/2021 Band 4 Einzelplan 05), Erişim Adresi:

<https://www.berlin.de/sen/finanzen/haushalt/downloads/haushaltsplan-2020-21/artikel.890524.php> Erişim Tarihi: 03.07.2022

BM Toplumsal Cinsiyet Göstergeleri Minimum Seti <https://gender-data-hub-2-undesa.hub.arcgis.com/>

Council of Europe, Equality Division Directorate General of Human Rights (2005). Gender Budgeting: Final report of the Group of specialists on gender budgeting (EG-S-GB),

Strasbourg Erişim Adresi: <https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1385>

EIGE (2019). Intersecting inequalities: Gender Equality Index. European Institute for Gender Equality.

(<https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/989>)

EIGE (2015). Gender Equality Index 2019 in brief: Still far from the finish line. EİGE.

(<https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1620>)

EIGE (2019). Gender Budgeting. EIGE, Lüksemburg. <https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1388>

Stotsky, M. J. G. (2016). Gender budgeting: Fiscal context and current outcomes. International Monetary Fund.

UNDP Araştırma Notu (2020) COVID-19 Küresel Salgın Sürecinde Türkiye'de Bakım Ekonomisi ve Toplumsal Cinsiyet

Temelli Eşitsizlikler <https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/corporatereports/COVID-gender-survey-report.html>

UN-WIDER, 2014, Position Paper-Aid and Gender Equality

(Helsinki: UNU Wider Institute for Development Economics Research)

STK Raporları

KAOS GL ve 17 Mayıs Derneği (2021) HIV ile Yaşayan LGBTİ+'ların İnsan Hakları Raporu

<https://dSPACE.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/2092>

17 Mayıs Derneği (2020) Yaşlı LGBTİ+'lar: Dünyada ve Türkiye'deki Durum <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1070>

17 Mayıs Derneği. (2021) Yaşlı LGBTİ+'ların Hakları ve Sorunları ile Dünyadan Örnekler Çalışma ve Araştırma Raporu. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1858>

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği (2020) Cinsel Şiddet Sonrası Destek Çalışmaları Etki Değerlendirme Raporu <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/2090>

DİSK-AR (2021) COVID-19 Döneminde Kadın İşgücünün Görünümü Raporu <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/2081>

DİSK-AR (2022) İşsizlik ve İstihdamın Görünümü Raporu <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/2082>

Engelli Kadın Derneği (2021) COVID-19 Pandemi Sürecinde Engelli Kadınların İnsan Hakları İzleme Raporu <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1456>

ERG (2021) Eğitim İzleme Raporu 2021: Öğrenciler ve Eğitime Erişim <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/2083>

Esin, A., Mihçioğur, S., Demir, C. & Kanal, G. (2021). Türkiye'de Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Durum Analizi Raporu. Cinsel Sağlık & Üreme Sağlığı Hakları (CİSÜ) Platformu. (<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1651>)

Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği (2021) Kadınların Üreme Sağlığı Hizmetleri ve Kürtaj Deneyimleri Araştırma Raporu <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1931>

Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği (2020) Salgında Kadın Olmak <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1265>

KAOS GL (2021) Özel Sektör Çalışanı LGBTİ+'ların Durumu <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/2003>

KAOS GL (2021) Kamu Çalışanı LGBTİ+'ların Durumu <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/2004>

Kırmızı Şemsiye Derneği (2020) COVID-19 Salgınlarının Seks İşçileri Üzerindeki Etkileri <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/2088>

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı ve Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği (2020) Koronavirüs Salgını ve Kadına Yönelik Şiddet <https://morcati.org.tr/yayinlarimiz/raporlar/>

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı ve Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği (2021) Erkek Şiddetiyle Mücadelede Koordinasyona İlişkin İzleme Raporu <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1892>

Türkiye Aile Planlaması Vakfı (2020) Pandemi Öncesinde ve Sırasında Türkiye'de Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Hizmetleri İzleme Raporu <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/2089>

Türk Tabipler Birliği (2022) Türkiye'de Pandeminin İkinci Yılında Ana Çocuk Sağlığı, Cinsel Sağlık Ve Üreme Sağlığı Zeynep, Uzm. Dr., Türk Tabipleri Birliği Halk Sağlığı Kolu <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/2080>

Yanımdayız Derneği (2020) İlçe Düzeyinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1084>

Sancar, S., Toksöz, G., Yüksel-Kaptanoğlu, İ., Memiş-Parmaksız, E., Arslan, H., Kabadayı, A., Akyıldırım, O. & İnanç, B. (2021). Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini İzleme Raporu 2019-2020. CEİD Yayınları (<https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1792>)

Toksöz, G., Yüksel-Kaptanoğlu, İ., Memiş-Parmaksız, E., Arslan, H., Kabadayı, A., Akyıldırım, O. & İnanç, B. (2021). Göstergeler Aracılığıyla Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Hak Temelli İzleme Kılavuzu. CEİD Yayınları. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1848>

Yakar-Önal, A. (2021). Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme. Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi Faz II. CEİD Yayınları: Ankara s.9. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1413>

Akademik Kaynaklar

Austen, S., Costa, M., Sharp, R., & Elson, D. (2013), Expenditure incidence analysis: a gender-responsive budgeting tool for educational expenditure in Timor-Leste?, *Feminist Economics*, 19(4), s. 1-24.

Dedeoğlu, S. (2000). Toplumsal cinsiyet rolleri açısından Türkiye’de aile ve kadın emeği. *Toplum ve Bilim*, 86(3), 139-170.

Elson, D. (2003), “Gender Mainstreaming and Gender Budgeting.” Paper presented at the Conference of the Jean Monnet Project on “Gender Equality and Europe’s Future” European Commission, Brussels.

Elson, D. (1998), Integrating Gender Issues into National Budgetary Policies and Procedures: Some Policy Options, *Journal of International Development*, 10(7), s. 929-941.

Frey, R., & Köhnen, M. (2012). Guidance gender budgeting in public administration. Federal Minister for Women and Civil Service, Vienna, Dostupno: Erişim Adresi: https://www.bmgf.gv.at/cms/home/attachments/4/7/3/CH1585/CMS1467637434988/guidance_gender_budgeting_pu_26513.pdf , Pristup, 11(11), 2018.

Karababa, R. (2020). Yerelde Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Program Bütçeleme: Berlin Örneği ve Türkiye Büyükşehir Belediyeleri İçin Bir Uygulama Önerisi, Ankara Üniversitesi Maliye Bölümü, Doktora Tezi.

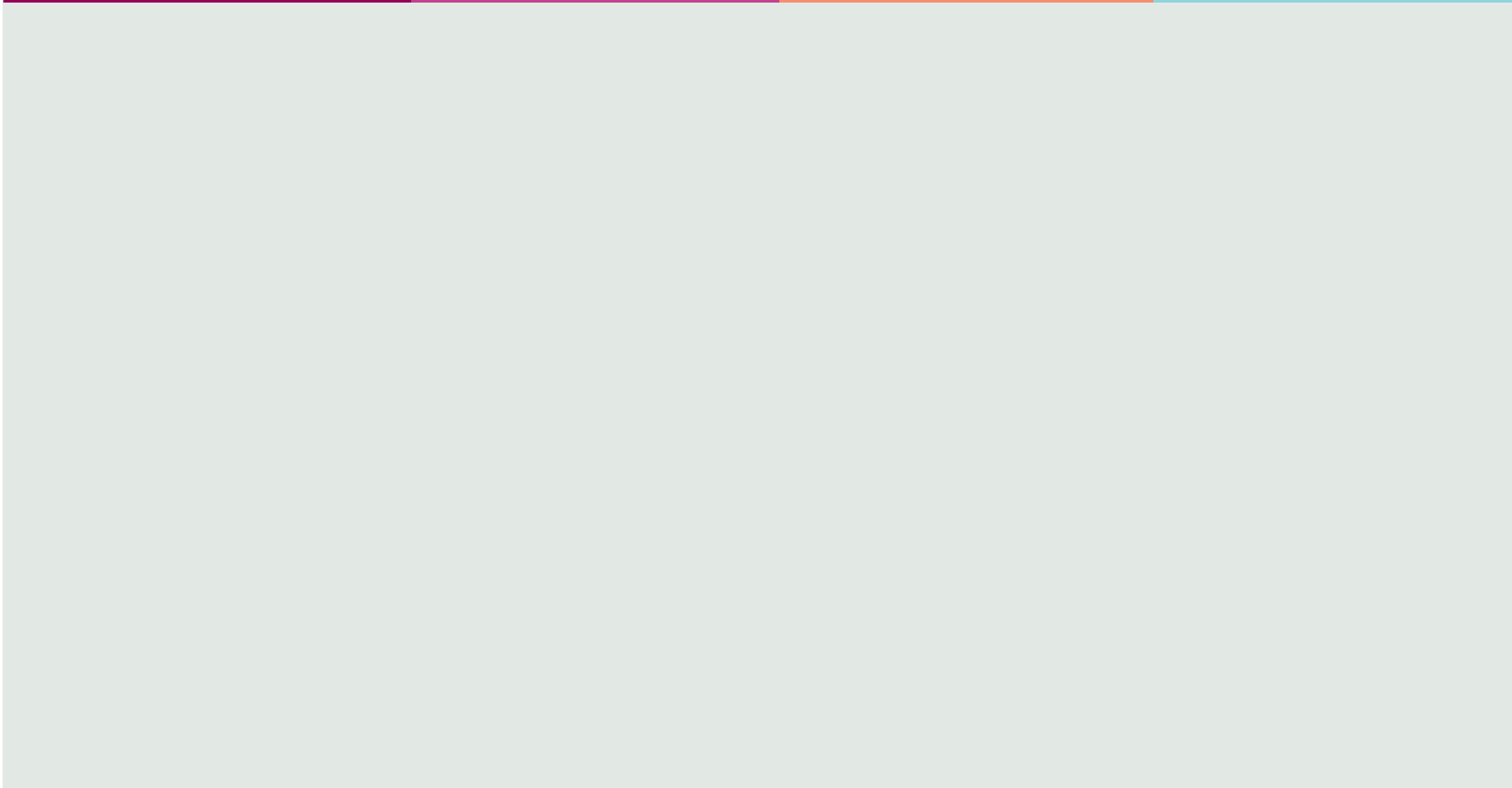
Lucas, U. (2012), Gender Mainstreaming in Charlottenburg-Wilmersorf/ Teil: 16 Bezirkswettbewerb für Gender-Budgeting Verfahren im Haushaltsjahr 2013, Digitale Landesbibliothek Berlin 2012. S.13 https://www.berlin.de/ba-charlottenburgwilmersdorf/verwaltung/beauftragte/gleichstellung/mdbteil_16_bezirkswettbewerb_f_r_gender_budgeting_verfahren_im_haushaltsjahr_2013_form.pdf

Quinn, S. (2009), Gender Budgeting: Practical Implementation Handbook, Directorate General of Human Rights and Legal Affairs Council of Europe. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/1398>

Sharp, R., & Broomhill, R. (2013). A case study of gender-responsive budgeting in Australia. London: Commonwealth Secretariat.

Zwingel, S. (2013), International Feminist Strategies: Strengths And Challenges Of The Rights-Based Approach, *Politics & Gender*, 9(3), 344-351.

EKLER

EK 1. Göstergeler Listeleri

CİNSEL ŞİDDETLE MÜCADELE DERNEĞİNİN TALEP ETTİĞİ GÖSTERGE LİSTESİ	
GÖSTERGE AÇIKLAMASI	BİRİM
Son 12 ay içinde, cinsel şiddete maruz bırakılması nedeni ile kurumsal destek başvurusunda bulunanların oranı (yaş, engellilik, cinsiyet kimliği, mültecilik duruma göre	%
(Tüm birimler) hangi meslek gruplarından, kaç personel olduğu (sayı)	Sayı
ŞÖNİM/sığınaklar başta olmak üzere ASHB çalışanlara yönelik cinsel şiddet özelinde kapasite geliştirme çalışmaları, özel eğitim/atölye çalışması/çalıştay/grup çalışmaları yapılması (içeriği)	Evet/Hayır
Faillere yönelik programların varlığı, içeriği, bu programlar hangi kurum ve/veya kuruluşlar tarafından verildiği alt bilgisi ile)	Evet/Hayır
Danışanlar için sosyal hizmet modeli, Raporlama sistemi (risk değerlendirme formları vb.) şiddet türlerine göre ayrıştırılıp ayrıştırılmadığı	Evet/Hayır
Cinsel Şiddetten Hayatta Kalanların Deneyimleriyle Destek Birimlerinin İnsan Hakları Uyumluluğu Raporu Raporlama sistemi (risk değerlendirme formları vb.) şiddet türlerine göre ayrıştırılıp ayrıştırılmadığı	Evet/Hayır
Raporlama sisteminin cinsiyet kimliği, mültecilik, engellilik, çocukların onay inşası ve zorla erken yaşta evlendirilmeleri vb. bilgilerini içerip içermediği	Evet/Hayır
Flört şiddeti, dijital şiddet, çocukların onay inşası ve zorla erken yaşta evlilikler, iş yerinde şiddet konularında politikaların varlığı	Evet/Hayır
Cinsel şiddetle mücadeleye duyarlı barınma / sığınak politikası	Evet/Hayır
Psiko-sosyal danışmanlık yönlendirmelerinin takibinin yapılıp yapılmadığı	Evet/Hayır
ŞÖNİM'in erişebilirliği (kentten her yerinden ulaşılabilirliği, 7/24 hizmet sunması, ücretsiz ulaşım olanağı, engelli erişebilirlik sertifikası, ileri yetişkin-seks işçisi-mülteci- LGBTI+-Türkçe konuşamayanlar için özel düzenlemeler)	Evet/Hayır
ŞÖNİM'E hayatta kalanlar tarafından yapılan başvurular bağlamında hayatta kalanların adreslerinin gizli tutulup tutulmadığı	Evet/Hayır
(ASHB ve bağlı birimler) Ayrımcılık karşıtı politika	Evet/Hayır
(ASHB ve bağlı birimler) Farklı dillerde-işaret dilinde çevirmen desteği	Evet/Hayır
Minimum sığınma evi	Evet/Hayır
İlk Adım Birimi sayısı	Evet/Hayır

CİNSEL ŞİDDETLE MÜCADELE DERNEĞİNİN TALEP ETTİĞİ GÖSTERGE LİSTESİ	
GÖSTERGE AÇIKLAMASI	BİRİM
Alo 183 erişilebilirliği (7/24 ulaşılabilirliği, yerelde konuşulan farklı dillerde danışmanlık yapılabilmesi, işitme ve görme engellilerce erişilebilirliği)	Evet/Hayır
ASHB ile Belediyelere bağlı kuruluşların ve ilgili STÖ'lerin koordineli çalışıp çalışmadığı	Evet/Hayır
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI	
Çocuk Koruma İl Koordinasyon Kurulu yapılanmasında Barolar ve STÖ'lerin katılıp katılmadığı (katılımın kimlerden oluştuğu)	Evet/Hayır
Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonu'nun hangi kurumlardan oluştuğu	Evet/Hayır
Baro ve STÖ temsiliyeti	Evet/Hayır
Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme Komisyonu'nda cinsel şiddetle mücadele alanında öneriler geliştirip geliştirmediği	Evet/Hayır
Kurul ve komisyonların kararlarının erişilebilirliği (toplantılar duyurulup duyurulmadığı, toplantı çıktılarının paylaşılması)	Evet/Hayır
KYŞM İl Eylem Planı'nın toplumsal cinsiyet analizi temelinde cinsel şiddetle mücadele ile ilgili faaliyetler içermesi	Evet/Hayır
Valilik bünyesinde Kadın Erkek Eşitlik Birimi kurulup kurulmadığı	Evet/Hayır
(Kolluk) cinsel şiddet vakalarına müdahale edebilecek donanımda eğitimli personelin çalıştığı cinsel şiddetle mücadele birimleri	Evet/Hayır
(Kolluk) Cinsel şiddet vakalarında kullanılacak delil kiti	Evet/Hayır
(Kolluk) Son 12 ay içinde, cinsel şiddete maruz kalmış kişilerin başvuru oranı- yaş, engellilik, cinsiyet kimliği, mültecilik durumuna göre	%
İstanbul Sözleşmesi dahilinde kolluk bünyesinde cinsel şiddetle mücadele üzerine ayrıştırılmış bir veri toplama, izleme ve bilgi paylaşım sistemi kurulup kurulmadığı	Evet/Hayır
İçişleri Bakanlığı'na bağlı kurum ve kuruluşlarda çalışanların (kolluk kuvvetleri başta olmak üzere) cinsel şiddetle mücadele özelinde eğitim alıp almaması	Evet/Hayır
İl Emniyet Müdürlüğü Aile İçi Şiddetle Mücadele Şube Müdürlüğü, İl Jandarma Komutanlığı Kadın Çocuk Kısım Amirliği kuruluşlarında doğrudan şiddetle mücadele alanında hizmet veren personele yönelik travma altındaki çocuklarla çalışma konusunda eğitim materyallerinin geliştirilip geliştirilmediği	Evet/Hayır
155-156 ve 157 hatlarının erişilebilirliği	Evet/Hayır

TAPV GÖSTERGELERİ	
GÖSTERGE AÇIKLAMASI	BİRİM
Aile Planlaması Hizmetleri kapsamında yöntem sunulan kişi sayısı (demografik özellikleri) ve ayrılan bütçe (il bazında ve ulusal veri)	Sayı
Regl dönemi sağlığı ve regl yoksulluğu	
HPV aşısı üzerine çalışmaların güncel durumu (CİMER'e yapılan şikayet ve öneriler, meclis soru önermeleri gibi)	
İl bazında uygulanan HIV testi, HIV vaka sayısı	Sayı
İl bazında riskli gebeliklerin oranı	%
Meme kanseri insidansı	%
Rahim ve rahim ağzı kanseri prevalansı	%
CSÜS hizmeti veren birinci basamak kurum sayısı	Sayı
CSÜS hizmeti veren ikinci basamak kurum sayısı	Sayı
Cinsiyete, yaş grubuna ve eğitim düzeyine göre CYBE Türleri ve yaygınlığı	%
Cinsiyete göre 15-24 yaş grubunda HIV'den korunmada doğru bilgilere sahip olanların oranı	%
Menopoz dönemindeki kadınların meme kanseri, rahim ağzı kanseri ve cinsel yaşamı üzerine yapılan çalışmalara dair günce veriler (Sağlık Bakanlığı çalışmaları, KETEM izlemesi)	%
İlk/son cinsel ilişkisinde prezervatif kullanan cinsel yönden aktif gençlerin oranı	
İlk/son cinsel ilişkisinde prezervatif kullanan cinsel yönden aktif gençlerin oranı	%
Evlenmemiş genç insanların (engelliler, yaş grubuna göre kadınlar) cinsiyete göre karşılaştığı kontraseptif hizmetine erişim ile ilgili engeller	

KADININ İNSAN HAKLARI- YENİ ÇÖZÜMLER DERNEĞİ GÖSTERGELERİ	
GÖSTERGE AÇIKLAMASI	BİRİM
Kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin sözleşme izleme organlarının (komitelerin) tavsiyelerinde bağımsız kadın örgütlerinin bildirimlerinin yer alma oranı	%
Uluslararası sözleşmelerin izlenmesi için oluşturulan gölge raporlara katkı sunan hak temelli kadın örgütlerinin sayısındaki artış	Sayı
Uluslararası mekanizmalar bağlamında savunuculuk yapan hak temelli kadın örgütlerinin sayısında artış	Sayı
Sürdürülebilir kalkınma hedeflerini toplumsal cinsiyet eşitliği odağında anaakımlaştırın belediyelerin oranı	%
Muhalefet milletvekillerinin kadın örgütlerinin gündemini destekleme ve sahiplenme oranı	%
LGBTİ+ ve kadın örgütlerinin KİH-YÇ'yi bilgi kaynağı olarak kullanma oranı	%

EK 2. Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Programı Hedefi

AİLENİN KORUNMASI VE GÜÇLENDİRİLMESİ:
Aile yapısının, bütünlüğünün ve değerlerinin korunması, güçlendirilmesi; gelecek nesillere sağlıklı biçimde aktarılması ve ailenin refahının artırılması amacıyla ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesine yönelik gerekli çalışmalarda bulunulması;
Ailelerin huzur ve mutluluğunu tehdit eden kötü alışkanlık ve bağımlılık sorunlarını, nedenleri ve sonuçları bakımından incelenmesi, araştırılması, bunların önlenmesine ve sorunların çözümüne yönelik, aileyi destekleyici ve eğitici programların hazırlanması ve uygulanması;
İhtiyaç sahiplerinin tespit edilerek sosyal hizmete erişim kolaylığının sağlanması ve takibinin gerçekleştirilmesi, koruyucu, önleyici, destekleyici, geliştirici hizmetler ile rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin sunulması;
Aile ve topluma yönelik sosyal araştırmaların gerçekleştirilmesi, ailedeki yapısal değişimlerin, nedenleri ve sonuçları bakımından araştırılması, değerlendirilmesi; nüfus yapısındaki değişimlerin aile yapısı üzerindeki etkilerinin izlenmesi, sorun alanlarının tespit edilmesi ve bilimsel temelli ulusal bir politikaların geliştirilmesine yönelik çalışmalarda bulunulması;
Aile üyelerinin temel aile yaşamı, evliliğe hazırlık ve aile içi sorunların çözümü kapsamındaki bilgi, beceri ve tutumları geliştirmelerine yönelik eğitim, danışmanlık ve diğer sosyal hizmet programlarının sunulması;
Göç, afet ve acil durumlarda normal hayata dönüşü destekleyen güçlendirici psikososyal destek hizmetleri kapsamındaki gerekli çalışmaların yapılması gibi konularda yapılan hizmetler, faaliyetler, iş ve işlemler bu program altında değerlendirilecektir.

Kaynak: 2022-2024 Bütçe Hazırlama Rehberi, 2022⁹¹ : s.155

⁹¹ <https://www.sbb.gov.tr/2022-2024-donemi-butce-cagrisi-ve-eki-butce-hazirlama-rehberi/>

EK 3. HMB Kadının Toplumsal Statüsünün Geliştirilmesi ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması Alt Programı Faaliyet Maliyeti

FAALİYET MALİYETLERİ TABLOSU

İdare Adı HAZİNE VE MALİYE BAKANLIĞI
Program Adı KADININ GÜÇLENMESİ
Alt Program Adı KADININ TOPLUMSAL STATÜSÜNÜN GELİŞTİRİLMESİ VE FIRSAT EŞİTLİĞİNİN SAĞLANMASI
Alt Program Hedefi
Faaliyet Adı Eşi Vefat Etmış Kadınlara Yapılan Yardımlar İçin Ayrılan Pay
Açıklama 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu'nun 4'üncü maddesi gereğince trafik para cezası hasılatının yarısı, 4842 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 38'inci maddesi gereğince Sosyal Yardımlaşmayı ve Dayanışmayı Teşvik Fonuna gelir ve kurumlar vergisi tahsilat toplamı üzerinden yüzde 2,8 oranında pay aktarılmaktadır.

EKONOMİK KOD	2021 Bütçe	2021 Harcama (Haziran)	2022 Bütçe	2023 Tahmin	2024 Tahmin
Personel Giderleri					
Sosyal Güvenlik Kurumuna Devlet Primi Giderleri					
Mal ve Hizmet Alım Giderleri					
Faiz Giderleri					
Cari Transferler			352.611.000	412.998.000	479.406.000
Sermaye Giderleri					
Sermaye Transferleri					
Borç Verme					
BÜTÇE İÇİ TOPLAM KAYNAK			352.611.000	412.998.000	479.406.000
Döner Sermaye					
Özel Hesap					
Diğer Bütçe Dışı Kaynak					
BÜTÇE DIŞI TOPLAM KAYNAK					
FAALİYET MALİYETİ TOPLAMI			352.611.000	412.998.000	479.406.000

Kaynak: HMB 2022 Yılı Performans Programı, s. 63
<https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2022/01/HMB-2022-Yili-Performans-Programi.pdf>

EK 4. ASHB Sosyal Yardımlaşma Alt Programı Faaliyet Maliyetleri

Alt Program Kapsamında Yürütülecek Faaliyet Maliyetleri

Faaliyetler	2021 Bütçe	2021 Harcama (Haziran)	2022 Bütçe	2023 Tahmin	2024 Tahmin
Elektrik Tüketim Desteği	1.518.798.000	643.971.200	2.442.155.000	2.632.643.090	2.764.275.245
Bütçe İçi	0	0	0	0	0
Bütçe Dışı	1.518.798.000	643.971.200	2.442.155.000	2.632.643.090	2.764.275.245
Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yapılan Yardımlar	394.490.000	163.488.325	352.611.000	380.114.658	399.120.391
Bütçe İçi	0	0	0	0	0
Bütçe Dışı	394.490.000	163.488.325	352.611.000	380.114.658	399.120.391
Muhtaç Asker Ailelerine Yardım	155.804.000	71.516.400	161.314.000	173.896.492	182.591.317
Bütçe İçi	0	0	0	0	0
Bütçe Dışı	155.804.000	71.516.400	161.314.000	173.896.492	182.591.317
Öksüz, Yetim ve Muhtaç Asker Çocuğu Yardımı	80.197.000	37.143.450	79.677.000	85.891.806	90.186.396
Bütçe İçi	0	0	0	0	0
Bütçe Dışı	80.197.000	37.143.450	79.677.000	85.891.806	90.186.396
Şartlı Nakit Transferleri	1.664.205.000	817.273.370	1.852.769.000	1.997.284.982	2.097.149.231
Bütçe İçi	0	0	0	0	0
Bütçe Dışı	1.664.205.000	817.273.370	1.852.769.000	1.997.284.982	2.097.149.231
Sosyal Yardım Hizmetlerinin Planlanması ve Koordinasyonu	44.698.000	21.548.642	54.801.000	60.902.000	66.437.000
Bütçe İçi	44.698.000	21.548.642	54.801.000	60.902.000	66.437.000
Bütçe Dışı	0	0	0	0	0
Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun Amaçlarını Gerçekleştirmeye Yönelik Diğer Destekler	6.937.858.000	5.474.147.055	8.708.463.000	9.387.723.114	9.857.109.270
Bütçe İçi	0	0	0	0	0
Bütçe Dışı	6.937.858.000	5.474.147.055	8.708.463.000	9.387.723.114	9.857.109.270
T O P L A M	10.796.050.000	7.229.088.442	13.651.790.000	14.718.456.142	15.456.868.850
Bütçe İçi	44.698.000	21.548.642	54.801.000	60.902.000	66.437.000
Bütçe Dışı	10.751.352.000	7.207.539.800	13.596.989.000	14.657.554.142	15.390.431.850

Kaynak: ASHB 2022 Yılı Performans Programı, s. 94

<https://www.aile.gov.tr/media/97614/2022-performans-programi.pdf>

EK 5. Tematik Alanlara Göre Skorlar

Sağlıklı Yaşam Hakkı CEİD Endeks Skorları

ÜLKE	Cinsiyete göre doğumda beklenen yaşam süresi (yıl)	Cinsiyete göre genel sağlık durumundan memnuniyet (memnun, çok memnun) oranı (%)	Adölesan (15-19) annelik oranı (%)	Aile planlaması ihtiyacını modern yöntemlerle karşılayan (15-49 yaş evli ya da ilişkisi olan) kadınların oranı (%)
Avustralya	97,48	99,54	93,30	97,02
Avusturya	97,09	97,68	90,90	94,50
Belçika	96,96	96,08	89,55	93,80
Kanada	97,52	99,33	91,49	92,85
Şili	96,23	86,92		
Çekya	95,34	92,17	93,36	97,77
Danimarka	97,67	97,36	89,24	96,11
Estonya	92,68	83,24	91,12	92,25
Finlandiya	96,48	97,74	90,12	95,38
Fransa	96,21	96,35	89,55	93,53
Almanya	97,01	95,00	91,33	95,89
Yunanistan	96,90	96,39	90,85	74,34
Macaristan	92,75	86,34	92,24	96,95
İzlanda	97,77	97,18	90,38	
İrlanda	97,76	99,64	91,01	98,72
İsrail	97,90	98,13	92,14	84,47
İtalya	97,27	96,15	89,81	81,67
Japonya	96,41		89,09	70,83

ÜLKE	Cinsiyete göre doğumda beklenen yaşam süresi (yıl)	Cinsiyete göre genel sağlık durumundan memnuniyet (memnun, çok memnun) oranı (%)	Adölesan (15-19) annelik oranı (%)	Aile planlaması ihtiyacını modern yöntemlerle karşılayan (15-49 yaş evli ya da ilişkisi olan) kadınların oranı (%)
G. Kore	96,33	57,11	87,89	97,02
Letonya	90,04	71,07	93,48	93,62
Litvanya	89,60	71,63	92,85	87,12
Lüksemburg	96,83	97,84	89,55	
Meksika	93,30			
Hollanda	98,06	96,23	89,09	95,22
Y. Zelanda	97,94	99,89		
Norveç	97,90	98,40	89,75	95,33
Polonya	93,31	87,57	92,63	85,98
Portekiz	96,22	76,15	91,49	95,10
Slovakya	93,60	92,93	90,19	95,10
Slovenya	96,28	92,49	89,09	95,60
İspanya	96,56	96,60	91,12	99,53
İsveç	97,90	97,67	89,75	97,08
İsviçre	97,69	98,02	88,58	97,08
Türkiye	95,00	93,15	89,09	83,96
B. Krallık	97,81	98,08	93,41	97,08
ABD	95,63	99,38	93,55	97,54

Eğitim Hakkı CEİD Endeks Skorları

ÜLKE	Cinsiyete göre ortalama öğrenim süresi (15-64 yaş) (yıl)	Cinsiyete göre lise mezunlarının oranı (%)	Cinsiyete göre üniversite mezunlarının oranı (%)	Cinsiyete göre herhangi bir okul bitirmeyenlerin oranı (%)	Cinsiyete göre Matematik okuryazarlığı ortalama puanı	Cinsiyete göre Okuma becerileri ortalama puanı	Cinsiyete göre Fen okuryazarlığı ortalama puanı	Cinsiyete göre ne eğitimde ne istihdamda olan genç nüfusun oranı (15-24 yaş) (%)
Avustralya	99,45	94,41	91,21	99,99	99,33	99,38	99,56	86,03
Avusturya	93,46	92,33	95,24	99,94	98,68	98,68	99,14	90,90
Belçika	98,55	94,78	90,31	98,82	98,82	98,82	99,62	94,79
Kanada	98,30	82,76	88,27	99,95	99,53	99,53	99,73	
Şili	94,73	96,67	74,50	97,54	91,37	91,42	94,48	45,66
Çekya	99,85	98,45	75,92	99,99	99,65	99,65	99,92	88,53
Danimarka	97,28	87,25	79,79	99,86	99,62	99,62	98,99	82,31
Estonya	96,85	87,56	74,84	100	99,20	99,20	99,78	90,33
Finlandiya	96,02	81,28	84,07	99,89	99,41	99,41	98,51	97,20
Fransa	93,10	82,22	91,87	99,80	99,36	99,36	99,76	71,99
Almanya	99,40	98,01	77,25	99,50	99,30	99,30	99,95	98,82
Yunanistan	97,17	96,05	87,46	99,99	95,79	95,84	94,70	80,74
Macaristan	99,33	95,62	71,32	99,96	98,00	98,05	98,77	51,15
İzlanda	88,84	67,65	71,46	98,17	99,02	99,02	98,17	98,04
İrlanda	98,11	89,72	89,99	99,97	99,41	99,41	99,63	97,98
İsrail	99,34	90,77	90,42	99,28	96,09	96,14	97,08	99,18
İtalya	99,34	96,00	62,23	99,93	97,88	97,94	97,48	
Japonya	98,45	82,79	98,94	99,95	99,05	99,05	99,00	

Eğitim Hakkı CEİD Endeks Skorları (devam)

ÜLKE	Cinsiyete göre ortalama öğrenim süresi (15-64 yaş) (yıl)	Cinsiyete göre lise mezunlarının oranı (%)	Cinsiyete göre üniversite mezunlarının oranı (%)	Cinsiyete göre herhangi bir okul bitirmeyenlerin oranı (%)	Cinsiyete göre Matematik okuryazarlığı ortalama puanı	Cinsiyete göre Okuma becerileri ortalama puanı	Cinsiyete göre Fen okuryazarlığı ortalama puanı	Cinsiyete göre ne eğitimde ne istihdamda olan genç nüfusun oranı (15-24 yaş) (%)
G. Kore	97,68	88,06	92,48	99,41	99,62	99,62	99,68	81,53
Letonya	96,80	89,03	67,92	99,89	99,32	99,32	98,21	84,84
Litvanya	97,74	90,23	80,24	99,96	98,65	98,71	97,72	76,76
Lüksemburg	98,78	97,68	99,44	99,96	98,37	98,43	97,14	
Meksika	87,17	99,63	68,27	94,55	89,94	90,00	91,88	63,02
Hollanda	99,98	99,98	99,35	99,98	99,87	99,87	99,70	
Y. Zelanda	94,75	81,43	84,23	100	99,11	99,11	99,56	71,66
Norveç	98,86	93,29	89,00	99,93	99,31	99,31	99,64	78,40
Polonya	98,53	93,32	72,85	99,93	99,87	99,87	99,74	86,28
Portekiz	87,32	83,32	66,82	99,51	99,09	99,09	99,81	88,04
Slovakya	99,30	95,91	68,53	99,94	98,95	99,01	96,60	75,09
Slovenya	98,53	92,91	68,91	100	99,94	99,94	99,15	
İspanya	95,29	91,50	92,32	99,25	98,27	98,33	98,58	76,05
İsveç	97,99	90,54	82,58	99,34	99,88	99,88	99,25	59,91
İsviçre	98,06	86,97	89,67	99,81	99,32	99,32	99,43	70,28
Türkiye	76,50	77,91	62,68	96,65	95,53	95,58	96,71	99,53
B. Krallık	99,92	93,03	95,77	99,98	98,80	98,80	98,77	96,22
ABD	79,40		85,51	75,43				

Çalışma Hakkı CEİD Endeks Skorları

ÜLKE	Cinsiyete göre istihdam edilenlerin (15-64 yaş) oranı (%)	Cinsiyete göre okul öncesi eğitimdeki net okullaşma oranı (3-5 yaş) (%)	Cinsiyete göre yarı zamanlı istihdam edilenlerin oranı (%)	Cinsiyete göre işsizlerin oranı (15-64 yaş) (%)	Cinsiyete göre işsiz olan genç nüfusun oranı (15-24 yaş) (%)	Cinsiyete göre toplu iş sözleşmesinden yararlananların oranı (%)	Cinsiyete göre sendikalaşma oranı (%)
Avustralya	93,88	96,54	73,34	100,00	98,74	69,12	86,07
Avusturya	93,79	98,84	67,09	99,80	99,98	49,85	75,06
Belçika	91,37	94,05	64,05	99,44	97,17	50,62	48,77
Kanada	95,54		77,08	99,54	98,43	93,78	76,32
Şili	82,89	90,66	74,27	98,50	94,55	62,33	97,87
Çekya	91,15	99,43	72,69	99,49	99,57	96,86	71,01
Danimarka	96,35	94,50	76,05	99,84	98,58	56,70	38,75
Estonya	95,61	97,85	74,33	99,95	99,84	14,78	33,64
Finlandiya	97,81	92,70	85,83	98,99	96,81	53,57	42,48
Fransa	94,45	93,25	77,32	98,13	93,91	49,85	67,01
Almanya	94,57	95,99	63,15	99,52	99,96	74,82	97,87
Yunanistan	85,33	74,34	65,54	87,35	77,56	41,39	91,21
Macaristan	89,97	97,37	73,51	99,74	99,52	64,67	56,20
İzlanda	96,21	94,55	72,69	99,89	99,86	53,05	30,53
İrlanda	92,07	94,05	62,90	99,78	97,59	97,15	79,71
İsrail	95,90	93,55	62,85	99,97	99,78	81,07	77,97
İtalya	81,64	96,36	60,68	96,20	84,91	49,11	65,91
Japonya	90,68	97,69	54,30	99,88	99,69	50,55	96,69

Çalışma Hakkı CEİD Endeks Skorları (devam)

ÜLKE	Cinsiyete göre istihdam edilenlerin (15-64 yaş) oranı (%)	Cinsiyete göre okul öncesi eğitimdeki net okullaşma oranı (3-5 yaş) (%)	Cinsiyete göre yarı zamanlı istihdam edilenlerin oranı (%)	Cinsiyete göre işsizlerin oranı (15-64 yaş) (%)	Cinsiyete göre işsiz olan genç nüfusun oranı (15-24 yaş) (%)	Cinsiyete göre toplu iş sözleşmesinden yararlananların oranı (%)	Cinsiyete göre sendikalaşma oranı (%)
G. Kore	84,11	97,69	54,30	99,88	99,69	50,55	96,69
Letonya	84,11	95,99	52,31	99,90	99,48	43,43	72,34
Litvanya	96,59	96,67	50,92	97,97	99,35	19,44	72,34
Lüksemburg	98,02	98,13	62,06	98,86	98,93	84,28	41,84
Meksika	69,01	95,34	59,72	99,89	99,38	27,25	74,98
Hollanda	94,48	96,04	69,39	99,88	99,44	59,42	98,17
Y. Zelanda	94,38	95,99	71,50	99,86	99,04	58,31	94,70
Norveç	96,91	94,80	81,95	99,73	98,85	63,87	48,84
Polonya	88,86	93,55	67,40	99,99	99,63	51,90	84,13
Portekiz	96,24	97,96	81,24	98,78	94,44	61,13	96,25
Slovakya	91,15	87,27	69,83	99,03	97,08	77,50	70,35
Slovenya	95,70	98,46	77,03	99,43	99,30	58,41	80,30
İspanya	93,13	94,7	63,32	92,94	85,08	57,65	81,53
İsveç	97,98	96,25	84,27	99,42	95,44	53,92	38,68
İsviçre	94,95	55,05	67,22	99,62	99,49	83,44	90,55
Türkiye	59,35	44,38	58,05	94,65	90,44	21,04	56,20
B. Krallık	93,94	93,25	66,40	99,94	99,05	80,74	81,11
ABD	92,58	75,24	65,46	99,94	99,00	32,93	62,3

İyi ve Yeterli Yaşam Hakkı CEİD Endeks Skorları

ÜLKE	Kişi başına düşen milli gelir (2017 satın alma gücü paritesi bakımından)	Cinsiyete göre kişilerin internet kullanım oranı (16-74 yaş) (%)	Cinsiyete göre ödenen çalışma süresi (dakika/gün)	Cinsiyete göre ödenmeyen çalışma süresi (dakika/gün)
Avustralya	81,83	99,74	68,57	71,40
Avusturya	69,99	97,81	81,28	67,23
Belçika	80,42	98,42	71,53	75,84
Kanada	81,30	99,43	88,26	76,87
Şili	51,24	97,39		
Çekya	70,85	98,98		
Danimarka	84,05	99,85	78,77	86,91
Estonya	65,87	99,74	94,22	78,48
Finlandiya	83,98	99,37	84,98	79,48
Fransa	83,21	99,90	75,00	71,64
Almanya	81,80	98,82	80,22	75,87
Yunanistan	65,06	90,00	66,73	53,04
Macaristan	60,11	93,65	85,38	71,30
İzlanda	85,10	99,57		
İrlanda	81,23	97,04	73,04	60,94
İsrail	69,87			
İtalya	72,08	90,52	61,59	60,22
Japonya	96,41	99,07	75,32	25,70

ÜLKE	Cinsiyete göre doğumda beklenen yaşam süresi (yıl)	Cinsiyete göre genel sağlık durumundan memnuniyet (memnun, çok memnun) oranı (%)	Adölesan (15-19) annelik oranı (%)	Aile planlaması ihtiyacını modern yöntemlerle karşılayan (15-49 yaş evli ya da ilişkisi olan) kadınların oranı (%)
G. Kore	63,10	98,82	78,49	31,21
Letonya	68,45	98,07	86,85	67,23
Litvanya	75,57	96,10	88,28	68,67
Lüksemburg	80,91	98,69	85,15	63,91
Meksika	44,21	86,03	66,47	57,23
Hollanda	81,20	99,78	83,00	77,15
Y. Zelanda	73,09	97,64	75,75	69,93
Norveç	88,18	99,55	79,87	84,22
Polonya	64,97	95,34	71,21	70,29
Portekiz	73,26	91,17	76,87	45,92
Slovakya	64,30	97,01		
Slovenya	81,74	93,67	87,46	73,82
İspanya	76,27	99,10	72,29	67,41
İsveç	87,65	98,42	93,64	86,53
İsviçre	83,33	98,48		
Türkiye	51,26	81,89	47,59	36,72
B. Krallık	72,34	99,61	81,86	71,20
ABD	79,40		85,51	75,43

Kararlara Katılım Hakkı CEİD-Endeks Skorları

ÜLKE	Cinsiyete göre Borsa İstanbul'da (BİST) işlem yapabilen şirket yöneticilerinin oranı (%)	Cinsiyete göre yöneticilik pozisyonlarında çalışanların oranı (%)	Cinsiyete göre üst ve orta düzey yöneticilik pozisyonlarında yer alanların oranı (%)	Cinsiyete göre ulusal parlamento ya seçilen temsilcilerin oranı (%)	Cinsiyete göre belediye meclis üyelerinin oranı (%)	Cinsiyete göre hakimlerin oranı (%)
Avustralya	69,90	80,20		62,58	68,12	94,85
Avusturya	69,51	65,94	62,28	80,00	46,74	93,07
Belçika	76,04	69,31	70,30	84,16	78,22	93,47
Kanada	66,14	71,88		59,61	53,67	
Şili	31,10	55,25		45,75	50,30	78,02
Çekya	46,54	56,04	54,46	46,54	54,66	86,93
Danimarka	70,10	56,24	56,44	79,61	66,93	74,46
Estonya	19,02	75,05	72,28	55,85	57,63	84,56
Finlandiya	70,70	75,25	76,24	92,08	78,22	84,16
Fransa	90,69	71,29	70,30	79,21	80,99	77,23
Almanya	72,28	56,64	52,48	63,37	55,45	
Yunanistan	39,81	59,21	56,44	43,97		62,58
Macaristan	19,61	78,62	74,26	25,95	61,39	61,98
İzlanda	94,26	77,43	78,22	79,61	94,06	52,28
İrlanda	60,80	72,87	62,38	45,55	48,32	97,62
İsrail	53,87	69,51	70,30	53,87	34,86	86,34
İtalya	77,82	55,05	46,54	71,69	63,96	
Japonya	25,95	27,33		20,60	26,54	

Kararlara Katılım Hakkı CEID-Endeks Skorları (devam)

ÜLKE	Cinsiyete göre Borsa İstanbul'da (BİST) işlem yapabilen şirket yöneticilerinin oranı (%)	Cinsiyete göre yöneticilik pozisyonlarında çalışanların oranı (%)	Cinsiyete göre üst ve orta düzey yöneticilik pozisyonlarında yer alanların oranı (%)	Cinsiyete göre ulusal parlamento seçilen temsilcilerin oranı (%)	Cinsiyete göre belediye meclis üyelerinin oranı (%)	Cinsiyete göre hakimlerin oranı (%)
G. Kore	18,23	31,89		38,62	37,83	50,70
Letonya	44,96	93,86	92,08	58,42	68,32	85,55
Litvanya	45,15	76,04	74,26	55,85	59,21	68,32
Lüksemburg	45,35	53,07	56,44	63,77	50,70	
Meksika	21,99	77,03		96,44	90,10	95,45
Hollanda	76,44	52,88	50,50	66,93	63,96	
Y. Zelanda	87,13			96,63	79,01	86,34
Norveç	83,17	68,32	64,36	88,91	81,78	72,28
Polonya	49,91	86,73	82,18	57,03		88,71
Portekiz	62,38	71,49	72,28	80,20	54,26	75,25
Slovakya	55,85	71,29	70,30	45,95	52,28	45,75
Slovenya	39,41	80,40	82,18	53,87	67,53	96,63
İspanya	65,55	70,30	74,26	88,12	77,23	86,93
İsveç	76,04	84,75	86,14	94,06	87,72	
İsviçre	60,40	66,93	64,36	84,16	62,97	61,79
Türkiye	36,64	37,04	38,62	35,25	21,00	41,79
B. Krallık	75,84	73,86	70,30	68,12	68,91	
ABD	72,97	82,38	84,16	55,05		97,05

EK 6. CEİD Endeks Göstergeleri Metaverisi

HAKLAR	SAĞLIKLI YAŞAM HAKKI			
NO	ENDEKS GÖSTERGE ADI	GÖSTERGE ADI	Veri Kaynağı	Erişim Bilgisi
1	Cinsiyete göre doğumda beklenen yaşam süresi (yıl)	Doğumda beklenen yaşam süresi (yıl)	QoG OECD CS dataset	https://www.gu.se/en/quality-government/qog-data/data-downloads/oecd-dataset
2	Aile planlaması ihtiyacını modern yöntemlerle karşılayan (15-49 yaş evli ya da ilişkisi olan) kadınların oranı (%)	Aile planlaması ihtiyacını modern yöntemlerle karşılayan, evli veya birlikte olan üreme çağındaki (15-49 yaş) kadınların oranı (%)	UNSD	https://www.who.int/data/gho/indicator-metadata-registry/imr-details/6
3	Cinsiyete göre genel sağlık durumundan memnuniyet (memnun, çok memnun) oranı (%)	Kişinin algısal sağlık durumu/memnuniyet (iyi ve çok iyi) (%)	OECD	https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=30117
4	Adölesan (15-19) annelik oranı (%)	Ergen doğurganlık hızı (15-19 yaş arası 1000 kadın başına doğum)	UNDP HDR	https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=30117
HAKLAR	EĞİTİM HAKKI			
NO	ENDEKS GÖSTERGE ADI	GÖSTERGE ADI	Veri Kaynağı	Erişim Bilgisi
5	Cinsiyete göre ortalama öğrenim süresi (15-64 yaş) (yıl)	Ortalama okul yılı (15-64 yaş) (yıl)	QoG OECD CS	https://www.gu.se/en/quality-government/qog-data/data-downloads/oecd-dataset
6	Cinsiyete göre lise mezunlarının oranı (%)	Lise mezuniyet oranı (%)	QoG OECD CS	https://www.gu.se/en/quality-government/qog-data/data-downloads/oecd-dataset
7	Cinsiyete göre üniversite mezunlarının oranı (%)	Üniversite mezuniyet oranı (%)	QoG OECD CS	https://www.gu.se/en/quality-government/qog-data/data-downloads/oecd-dataset
8	Cinsiyete göre herhangi bir okul bitirmeyenlerin oranı (%)	Bir okul bitirmeyen oranı (%)	QoG OECD CS	https://www.gu.se/en/quality-government/qog-data/data-downloads/oecd-dataset
9	Cinsiyete göre Fen okuryazarlığı ortalama puanı	Fen puanı	OECD	https://www.oecd.org/pisa/data/2018database/
10	Cinsiyete göre Okuma becerileri ortalama puanı	Okuma puanı	OECD	https://www.oecd.org/pisa/data/2018database/

HAKLAR				
EĞİTİM HAKKI (DEVAM)				
NO	ENDEKS GÖSTERGE ADI	GÖSTERGE ADI	Veri Kaynağı	Erişim Bilgisi
11	Cinsiyete göre Matematik okuryazarlığı ortalama puanı	Matematik puanı	OECD	https://www.oecd.org/pisa/data/2018database/
12	Cinsiyete göre ne eğitimde ne istihdamda olan genç nüfusun oranı (15-24 yaş) (%)	Ne eğitimde ne istihdamda genç nüfusun oranı (15-24 yaş) (%)	UNECE	https://w3.unece.org/PXWeb2015/pxweb/en/STAT/STAT__92-SDG__01-sdgover/008_en_sdGoal8_r.px
HAKLAR				
ÇALIŞMA HAKKI				
NO	ENDEKS GÖSTERGE ADI	GÖSTERGE ADI	Veri Kaynağı	Erişim Bilgisi
13	Cinsiyete göre istihdam edilenlerin (15-64 yaş) oranı (%)	İşgücüne katılma oranı (15-64 yaş) (%)	OECD	https://data.oecd.org/emp/labour-force-participation-rate.htm
14	Cinsiyete göre okul öncesi eğitimdeki net okullaşma oranı (3-5 yaş) (%)	Okul öncesi eğitime kayıtlılık oranı (3-5 yaş) (%)	OECD	https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=54761
15	Cinsiyete göre yarı zamanlı istihdam edilenlerin oranı (%)	Yarı zamanlı çalışma oranı (%)	OECD	https://data.oecd.org/emp/part-time-employment-rate.htm
16	Cinsiyete göre sendikalaşma oranı (%)	İşçi sendikalaşma oranı (%)	OECD	https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=TUD#
17	Cinsiyete göre toplu iş sözleşmesinden yararlananların oranı (%)	Toplu pazarlık kapsamı (%)	OECD	https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=TUD#
18	Cinsiyete göre işsiz olan genç nüfusun oranı (15-24 yaş) (%)	Genç işsizlik oranı (15-24 yaş) (%)	OECD	https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=CBC
19	Cinsiyete göre işsizlerin oranı (15-64 yaş) (%)	İşsizlik oranı (15-64 yaş) (%)	OECD	https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=ifs_sexage_i_r

HAKLAR İYİ VE YETERLİ YAŞAM HAKKI				
NO	ENDEKS GÖSTERGE ADI	GÖSTERGE ADI	Veri Kaynağı	Erişim Bilgisi
20	Kişi başına düşen milli gelir (2017 satın alma gücü paritesi bakımından)	Kişi başına gelir (2017 SGP)	UNDP HDR	https://hdr.undp.org/en/indicators/123506
21	Cinsiyete göre kişilerin internet kullanım oranı (16-74 yaş) (%)	İnternet kullanım oranı (16-74 yaş) (%)	OECD	https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=ICT_BUS
22	Cinsiyete göre ödenen çalışma süresi (dakika/gün)	Ödenen çalışma süresi (dakika/gün)	OECD	https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=54757
23	Cinsiyete göre ödenmeyen çalışma süresi (dakika/gün)	Ödenmeyen çalışma süresi (dakika/gün)	OECD	https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=54757
HAKLAR KARARLARA KATILIM HAKKI				
NO	ENDEKS GÖSTERGE ADI	GÖSTERGE ADI	Veri Kaynağı	Erişim Bilgisi
24	Cinsiyete göre Borsa İstanbul'da (BİST) işlem yapabilen şirket yöneticilerinin oranı (%)	Halka açık en büyük şirketlerin yönetim kurullarında kadın oranı (%)	OECD	https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=54753
25	Cinsiyete göre yöneticilik pozisyonlarında çalışanların oranı (%)	Tüm Yöneticiler İçinde Kadınların Oranı (%) (SKA 5.5.2a)	UNECE	https://w3.unece.org/PXWeb2015/pxweb/en/STAT/STAT__92-SDG__01-sdgover/005_en_sdGoal5_r.px/
26	Cinsiyete göre üst ve orta düzey yöneticilik pozisyonlarında yer alanların oranı (%)	Üst ve orta düzeyde kadınların oranı (%) (SKA 5.5.2a)	UNECE	https://w3.unece.org/PXWeb2015/pxweb/en/STAT/STAT__92-SDG__01-sdgover/005_en_sdGoal5_r.px/
27	Cinsiyete göre ulusal parlamentoya seçilen temsilcilerin oranı (%)	Parlamentoda kadınların oranı (%)	UNECE	https://w3.unece.org/PXWeb2015/pxweb/en/STAT/STAT__92-SDG__01-sdgover/005_en_sdGoal5_r.px/
28	Cinsiyete göre belediye meclis üyelerinin oranı (%)	Yerel yönetimde kadınların oranı (%)	UNECE	https://w3.unece.org/PXWeb2015/pxweb/en/STAT/STAT__92-SDG__01-sdgover/005_en_sdGoal5_r.px/
29	Cinsiyete göre hakimlerin oranı (%)	Hakimler arasında kadınların oranı (%)	UNECE	https://w3.unece.org/PXWeb2015/pxweb/en/STAT/STAT__10-CountryOverviews__01-Figures/ZZZ_en_CoSummary_r.px/table/tableViewLayout1/

HAKLAR				
ŞİDDETSİZ YAŞAM HAKKI				
NO	ENDEKS GÖSTERGE ADI	GÖSTERGE ADI	Veri Kaynağı	Erişim Bilgisi
30	Yakın ilişkide oldukları erkeklerin fiziksel ve/veya cinsel şiddetine maruz kalan 15-59 yaş grubu kadınların oranı (%)	Fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalan kadın ve kız çocuklarının oranı (%)	UNECE	https://w3.unece.org/PXWeb2015/pxweb/en/STAT/STAT__92-SDG__01-sdgover/005_en_sdGoal5_r.px/
31	20-24 yaş grubunda olup 18 yaşından önce evlenen kadınların oranı (%)	Çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler oranı (ÇEZE)	UNECE	https://w3.unece.org/PXWeb2015/pxweb/en/STAT/STAT__92-SDG__01-sdgover/005_en_sdGoal5_r.px/
32	Cinsiyete göre bireylerin yaşadıkları çevrede gece kendini güvende hissetme oranı (%)	Gece kendini güvende hissedenerin oranı (%)	OECD	OECD Veri Kaynağı

Bu yayın Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği'nin (CEİD) sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.